

పరిసరాలు

[మొదటి భాగం]

17 గురు కథలు 17 కథలు

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల

ప్రచురణ

651

RSK01D226—Munni

పరిసరాలు

17 గురు కథకుల 17 కథలు

[మొదటి భాగం]

•

సంకలనం:

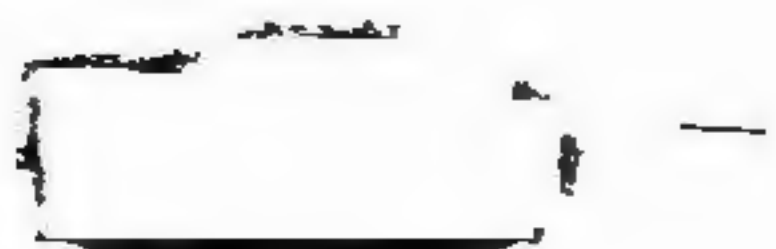
శ్రీ వట్టికోట అశ్వారూప్యమి

•

ప్రచురణ 22

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల

3-5-1027, నారాయణగూడ, హైదరాబాదు.

11

మొదటి ప్రచురణ : 1958

ప్రతులు : 1000

ముద్రణ :

అజంతా ప్రింటర్స్, సికింద్రాబాదు.

వెల :

నభ్యులకు 1- 8-6

ఇతరులకు 1-12-0

మ న వి

ఇంతవరకు ఈ గ్రంథమాలద్వారా “ఉదయ ఘంటలు” గేయసంపుటిలో 56 గురు కవులను, “జీవనరంగం” ఏకాంకదృశ్య నాటికల ద్వారా 15 గురు రచయితలను పాఠకులకు పరిచయం చేశాం. ఈ ప్రథమ సంపుటిలో 17 గురు కథకులను పరిచయం చేస్తున్నాం. త్వరలోనే యికా 17 గురు కథకులను రెండవ సంపుటిలో పరిచయం చేయనున్నాం. ఇదేవిధంగా రాబోవు ప్రచురణలలో పద్యరచయితలను, వ్యాసరచయితలను సంకలన సంపుటల రూపంలో పరిచయం చేయదలచాం. ఈ విధంగా సారస్వతంలోని వివిధరంగాల్లో కృషిచేస్తున్న రచయితలను వారి రచనలద్వారా పాఠకుల ముందుకు తేవాలని మా సంకల్పం. మా సంకల్ప మీదేరుటలో రచయితలు మాకు తోడ్పడుతున్నారు. అందుకు మా కృతజ్ఞత లందచేస్తున్నాం.

పాఠకులు ముఖ్యంగా గ్రంథములకు చందాలు, విరాళములు యిచ్చి హృదయ పూర్వకంగా ఆర్థికసాయం చేస్తున్నారు. వారి ప్రోత్సాహమే, నిరాటంకంగా మా కర్తవ్యాన్ని నేటివరకును, ముందు ముందు నిర్వహించుటకు కారణమని మనవిచేస్తున్నాం.

హైదరాబాదు

29-3-56

విన్నవించు,

పట్టికోట ఆస్కారుస్వామి

వ్యవస్థాపకుడు, ప్రకాశకుడు.

శ్రీ సోమాగౌడు పుల్లయ్యగారు, అలంపురం.

వీరు మా గ్రంథమాలకు రూ. 400 లు
విరాళం ఇచ్చారు. వీరికి మా గ్రంథమాల
పజ్జెన హార్దిక కృతజ్ఞత లందజేస్తున్నాం.

పరిసరాలు	పుటలు	పరిశీలకులు
అంగుడు పొద్దు	1	శ్రీ జి. సురమౌళి
ఏకాకి	7	శ్రీమతి నందగిరి ఇందిరాదేవి
ఏయిర్ మేల్	18	శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు
ఓట్లకోసం	25	శ్రీ అక్కిరాజు వెంకట జనార్దనరావు
కష్టఫలితం	42	శ్రీ ఇసుకపల్లి దక్షిణామూర్తి
కొత్తనాగలి	52	శ్రీ పి. వెంకటరామారావు
చీకటి గొడుగులు	61	శ్రీ గూడూరి సీతారాం
తిరిగిరాను	66	శ్రీ పెండ్తూరి చినరాఘవరావు
నాగి	76	శ్రీమతి పి. యశోదమ్మ
నౌకరి	85	శ్రీ పైడిమర్రి వెంకటసుబ్బారావు
పునర్జన్మ	91	శ్రీ పన్యాల రంగనాథరావు
మఢెమ్మగారి మనవడు	118	శ్రీ ఇటీకాల నీలకంఠరావు
మంకెనచెట్టు	124	శ్రీ పి. యస్. ఆర్. ఆంజనేయశాస్త్రి
మేం నలుగురం	130	శ్రీ ఎం. హీరాలాల్ రాయ్
లోకం పోకడ	140	శ్రీ వల్లభరెడ్డి బుచ్చిరెడ్డి
సర్కారుకిస్తు	150	శ్రీ మంద రామారెడ్డి
హితోక్తి	162	శ్రీ బూర్గుల రంగనాథరావు

“ముఖ్యముగా మన ప్రజల జీవితమునుండి
 కథలను సృష్టించవలెను. రచయితలు మొదట
 రసానుభూతిని పొందవలెను. ప్రజాజీవనమును
 తమ పాత్రలద్వారా ప్రతిబింబింపజేయవలెను.
 ఈ రెంటిని దృష్టిలోపెట్టుకొని రచించిన కథలకు
 ఎన్నదగిన లోపముండనేరదు.”

—కీ. శే. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి.

అంగుడు పొద్దు

❖

శ్రీ జి. సురమాళి

—••••—

జననం : 1934

చిరునామా : 63, ఇండస్ట్రియల్ లేబర్ కాలనీ,
చిక్కడపల్లి - హైదరాబాదు.

కార్యకలాపాలు : జిజ్ఞాసాసమితి.

అభిరుచి : నా స్థితిత్వం.

రచనలు : ముద్రితం : కథానికలు - స్కెచ్లు.

అముద్రితం : —

అభిమాన రచయితలు : ముల్కరాజ్ ఆనంద్ - గోపీచంద్ -
చలం - శరత్.

*

అంగుడు పొద్దు

“ఏమోయ్ మల్లయ్యా పట్నం బోయినవేమో ? ఎప్పుడస్తావి ? ఏమేం జూసచ్చినవు ? మీసబ లెట్ల జరిగె గింత జెప్పవ్ ?” పనిదీరి టాకున్న పతేలు మల్లయ్య నడిగిండు.

“ఏం జెప్పమంటవ్ పతేలయా, మా పెద్ద సబ జెప్పిండు. అబ్బ ఏం జనం ఏం జనం ? ఓ పెద్ద తీరుతమోలె ఉన్నదనుకొ.”

“ఎంతసేపాయె నువ్వచ్చి, బుక్కెడంత సల్లవడే వత్తన్నవా ?”

“ఇంటికోయి సల్లవడే వత్తాన్న బుక్కెడు, గింతగిప్పులుంటిర్తారు సుద్దేసుకుంట”

పతేలయ్య అగ్గిపుల్ల యియ్యంగనే సుట్టమీద అగ్గివెట్టుకొని, మోకాల్లకు రుమాలు జుట్టుక కచ్చీర్లకూకున్న మల్లయ్య సుట్టదాక్కుంట చెప్పుతాండు, తాను పట్నంల జూసివచ్చిన పెద్ద సబ సంగతి.

“నాలుగు రోజుల ముందుగనే నేనీ ఊల్లకెల్లి ఎల్లిపోయిన్నా ? నా ఆసుంటోల్లు ఓ యాభైమం దచ్చిండు.... మేమందరం గలిసో రెండెకరాల మైదానం సాపుజేసుట్ల దలిగినం. అస్తున్న ముస్తు పల్లెరుగాయలు ఏరి, గడ్డిజెక్కి, ఊడ్చి ఆ మైదాన్ల ఓ పెద్ద పందిరేసినం.

పెద్ద పెద్ద బొమ్మలు పటాలు పరదాలు గట్టి సర్గమోలిగె జేసిన మామైదానాన్ని. అంతకు ముందాడ పండులు మేసేటియి. పందిల్లేసిన మోలె ఒంగలాల్లగూడ అంత సుకముండదనిపించింది. సర్గమే అనుకో. రాత్రనక పగలనక, యాల్లపూట నిద్దరేక యాల్లకూడులేక పనిజేత్తే రేపు సబసంగ అన్ని తయారై పోయినయి. అనాడు మాత్రం కంటికి కూరుకు వానిచ్చింరా ? ఆగుల పంటఉర్కి పర్రెల్దీయ మనిరి. ఎండకాల

మాయె. అచ్చెబోల్లందరికి నీల్లెట్ట ? ఇంజనపెట్టి పంపుల్లోని పర్రెల్లనుంచి పాకల్లకు నీల్లు దెస్తిమి. ఇగ నబనాడు ఆ పందిట్ల కూకుండి ఆల్లు జెప్పే మంచిమాటలేమన్న ఇందామంటె సాగనిచ్చిందా ? అచ్చిన పెద్ద పెద్ద దొరలు ఆగల్లకెల్లి పంపుల్లచ్చిన ఉడుకునీల్లు దాగెబోల్లు గాకపోయిరి. పెద్ద పెద్ద కొత్త కడవలు దెచ్చి నీల్లునింపి పెట్టినం. ఓ సూరు కొత్తకడ వలు నింపుదుం రోజు తెల్లారంగనె. ఇగ నబ మొదలయితదనంగ మాత్రం మమ్ముల్నందర్ని పనిటిసిపెట్టి ఆల్లతోని రమ్మన్నరు. ఊరవతలి దాంక మేమూ ఊల్లున్నోల్లు, అందరంగలిసి పోయినం. ఆయిన పేరేందో ఆ పెద్ద దొరచ్చిండు. ఆనాడు మన కచ్చీర్ల కాయదం గొట్టలే ? ఆ కాయ దంల ఉన్నదొర. ఆయిన్ని పందిట్లదాంక 'జై' 'జై' అనుకుంట దెచ్చినం. పందిట్ల కాయనె అడుగు పెట్టంగనే మమ్ములను దోలుకొని అంటకాడికి దీసుకపోయిరి. ఆడ నీల్లు నింపుడు, ఇత్తార్లేసుడు, ఊడ్చుడు దీంతోనె సరిపాయె. ఒక్కమాట నబల జెప్పిందింటె ఒట్టు. రోజు ఎంతమంది దింటాండిరో ఏమొ ? అంతమంది యాడున్నుంచి అచ్చింలో ఏమొ ? ఒక్కొక్క బంతికి మున్నూరుమందిదాంక లేర్తాండిరి. అసుంటియి పూటకు ఇరువయి బంతుల్లేసేటియి. బంతికి కూకుండగనే ఇత్తార్లేసుడు ; ఆల్లందరికి నీల్లువోసుడు, ఆల్లు లేవంగనె ఆ ఇత్తార్లు దీసుడు. మల్లా ఇంకొగబంతి. ఇట్ట యిరువయి బంతుల్లేసెటాల్లకు పొద్దంగు. పేం బుక్కెడు దిని లేస్తుం. సుట్ట ఓబుక్క దాగుతుమొ లేదో మల్ల మొదటి బంతోల్లు ఇంకోపూటకు తయారవుదురు. ఇగెప్పుడు దీరాలె. అందరు రెండుపూటలు తినెటాల్లకు నాత్తిరి రెండు జాములొ. ఇట్ల నబ జరిగిన మూడురోజులు పెద్ద పెద్ద దొరలచ్చి మంచి మంచి మాటలు జెప్పుతాం రనేగాని, ఒక్క మాటిన్న పాపాన పోలేదు. అన్నందుకు ఆకరునాడు. అదేం నబనో రెండు జాముల్నాత్తిరికి మొదలు పెట్టెను. ఆ నాత్తిరి వోదామన్నా పందిట్లకు పోనియ్యకపోయిరి. కట్టెపట్టుకొని ఏవడో సోప

లకుపోయె పోరగాడు అడ్డగిచ్చె. లోపలికెల్లి ఎవరో ఉరికచ్చి నన్నాడ జూసి, బల్లమీద జంపుకొనాలు దులుపాల్పని, నన్ను దోలుకపాయె. న్యాలమొ అన్యాలమొ, జంపుకొనాలు దులుపవోయినోన్ని ఇగాన్నే కూకున్న. మొట్టమొదలు ఎవలో ఒకాయినె, కన్ల కద్దాలు బెట్టుకున్నడు, హరిదాసోలిగె తెల్లగప్పుకున్నడు ; లేసి పుత్తకాలు రాసెదోల్లకని ఏమేమొ జెప్పిండు. పుత్తకాలల్ల దరిద్రుల కతలుండొల్పట. ఎవడు జదువతడు పతేలా ? మరి మాకేమొ సదువే రాకపోయె. సదువచ్చినోర్లేమొ దరిద్రులు గాకపోయిరి. ఆయినా ఆయినె పుత్తకాలు రాసెదోల్లకు జెప్పిండు, ఇని ఆల్ల సప్పట్లుగొట్టింరు. నడుచు నాకెందుకు, ఆ మాటజెప్పి ఆయినె గూకుండగనె ఇగ పాటలు జదువుడు మొదలు పెట్టింరు. సుక్క వొడిసె దాంకా దెగలేదు. ఒక్కొక్కలే వత్తరు. ఒకటో రెండో పాటలొ పద్దాలొ జువుతరు. దిగుతరు. దిగినోడు మల్ల ఎక్కడు. ఇట్ల తెల్లారగట్లదాక జరివినోడు మల్ల జదువకుండ జదివింరె పాటలు. నాత్తిరాయె ఏం పని లేక పాయెనని పోయి కూకున్న. తపుల, తాలం, ఆర్మొని, మద్దెల, ఏది లేకుండగనె జదువుతారు. ఒగలో రాగంల జదివితె ఇంకోలింకో రాగంల జదివిరి. అయ్యన్ని ఆల్ల గట్టిన కయితాలట. అయితే రాగంలేకుండ జదు వాన్నా ? మనూరు పొట్టిలింగడు కయిత్తం గడితె ఏం కమ్మగ జదువు తడు. తాళం లేకపోతే మానాయె. చేతులున్నయి గదా ? చప్పట్లు గొడితె అరిగిపోతాయి ? పాటంత అయిపోయినాంక అందరు గొడ్డరేమె చప్పట్లు? తాలం గలిసెటట్లు ఆల్లకు గొట్టరాదా ?” ఎరుకలేని మల్లయ్య పతేలయ్య కేసున్న ఎరుకనేమొ అని అడిగిండు.

“రాదోయి పిచ్చిమల్లయ్య, అంతయి పోయిన మోలిగె చప్పట్లు గొడిరె, ఆల్ల చదివింది మంచిగున్నదన్నట్లు.” పట్నం పోయిన మల్లయ్యకు తెలువ జెప్పిండు పల్లెటూరి పతేలు. “గట్లనా ? మరె అన్నిటికి గట్లనె కొట్టింరు, అన్ని మంచిగున్నయనేనా ? ఏమొ ఆల్లగొట్టిన కొద్ది

నేను గొట్టిన. దొమ్మరాట జూడంగ గొట్టినట్టు. తెల్లారగట్లదాక అట్లనే పాటలనుకుంటగూకున్న. ఇగ తెల్లారినమోలె అందరు ఎల్లిపోతారు. అందరికి బిస్తర్లు కట్టాలె. ఆల్ల బిస్తర్లన్ని లారీలల్లనింపి ఆల్లందరిని తేస నకు సాగదోలెదాంక నిద్దురవోలె. ఆల్లందరెల్లిపోంగనె ఆనాడు నాత్తిరి దాక పందిల్లిచ్చుట్ల బెట్టారు. ఒక్కపూటల ఆంత ఇచ్చిపెట్టినం. నాలుగు రోజులు కట్టపడి తయారుజేసిన పందిరి ఇచ్చుడుకు దప్ప మాకెంద కక్కరికచ్చినట్టు ?” మల్లయ్యడిగిన ఈ పెద్ద ప్రశ్న, “వేడుక దొమ్మరిం డ్లిసుకలో బాగాప్ప నిర్మించి” పతేలయ్య నీ పద్దెం జదివెటట్టు జేసింది. “ఏదో మనకోసం రజాకారోల్లను ఎదుర్కొని రాజ్జం సంపాదించిపెట్టి సబలు జేసుకుంటున్న పెద్ద పెద్దగ సదువుకున్నోల్లకు మేం జేయగల్గినంత రెక్కలకట్టం జేస్తనే ఉన్నం. పనంత అయిపోయినమోలె నాలుగు జొన్న రొట్టెలు సద్దిగట్టిచ్చి సాగదోలింరు ?” మల్లయ్య జెప్పిన సబసంగతి పతేలయ్య బాగానే ఇన్నడు. కాని పతేలయ్య యినాలనుకున్నది, సబల జెప్పిన మాటల సంగతి, అది మల్లయ్య కేమెరుక ? ఇంతలకె “ఏం పంతులుగారూ ? అంతా బాగేనా ?” అనుకుంటచ్చిండు ఆ వూరి అయ్యో రెంకయ్య. అయ్యోరెంకయ్యగూడ సబజూడ వోయిండు పట్నం. మల్లయ్యంత ముందుగ పోలేదుగని, మల్లయ్యకంటె ముందుగనె వచ్చిండు. “ఎంకయ్య పంతుల్తోటి ఇయ్యాలేపు మాతే బంగారమై పోయింది మల్లయ్యా, పట్నాలకు పోతాండు సబలల్ల దిరుగుతాండు. మన సంగతే మరచిపోతాడు.” పతేలయ్య తాను ఎంకయ్యపంతులు కిచ్చిన దానాలన్ని యాదికచ్చెటట్టన్నడు “మీరుగూడా అలాగే అంటెట్ల పతేలుగారూ ? మీ నీడన్నే మేం బతుకులువెళ్ళబోసుకుంటు ఉంటిమి. మీరేంది మల్లయ్య ఏంది ? మీరందరిజేమము మా బతుకు. మిమ్ములను మరచి పోతె ఎట్ల ?” నక్కవినయం జూపిచ్చుకుంటున్నడు అయ్యోరు. “ఏదో అట్లన్నగని, పట్నం సబకువోతివి సంగతులు జెప్పవు, మల్లయ్య నడు

గుతె ఇంతసేపు ఏమేమోజెప్పిండు. ఆల్లు జెప్పిన మాటలు ఒక్కటి జెప్పలేదు.” కోరికదీరనిపతేలు ఎంకయ్య నడిగిం డీమాటు.

“ఐతె అయ్యగారూ మీరుగూ డచ్చినారుంని పట్నం సబలకు ?” ఊరోడు వచ్చి కలువకుండ పోతడా అనుకునే మల్లయ్య అడిగిండు. “ఆ ఆ నిన్నుగూడ జూచిన. నువ్వు నాకు మాకనుపడ్డవు. నువ్వే నన్ను జూశ్లేదు.” అయ్యగారు మల్లయ్యమీదనే తప్పంత మోపాల్సని జూసిండు. “నేను సూడకుంటె సూడకపోతి, సూసినోల్లు మీరన్న పిలుతై మాట్లాడక పోదునా ?” మల్లయ్యడిగిన సవాలుకు అయ్యారెంకయ్య దగ్గర జవాబు లేదు. అయ్యారెంకయ్యపాపం పట్నంల మల్లయ్యను మాట్లాడియ్యాల్సని చూఅనుకున్నడు. కాని తనచుట్టున్న సోపతిగాన్లు నల్లబట్టలతోనున్న మల్లయ్యతోని మాట్లాడుతాంటే జూసి నవ్వుతరేమొ ననిపిచ్చి ఊరు కన్నడు. ఆ సంగతి మల్లయ్యకు జెప్పటానికి ఎంకయ్యకు నోరెట్లస్తది ? ఎంకయ్య జవాబియ్యక పోయెట్లాల్లకు మల్లయ్యకు గొంత అనుమానమే అయింది. తనను తనూరి ఎంకయ్యనే చిన్నచూపు జూసిం డనుకునెటాల్లకు మల్లయ్య కాడండ బుద్ధిగాలె. పొద్దంగుతుంది. మల్లయ్యకు ఇంట్ల నాగండ్లు గట్ట జూసుకోవాలె. ఈడుంటె ఇగ ఎంకయ్య చెప్పే సంగతి ఇనాలె. పట్నం వేటికోసం బోయిండో ఆ సబల సంగతే. అడికిబోయినా అందని సబలసంగతి మల్లయ్య కీడెందుకు ?

మల్లయ్య అన్నం చెల్లిపోయిండు. పొద్దు అంగుతుంది తల్లి కడుపు లకు ఎట్టవడుకుంట.

వీ కా రి

✱

శ్రీమతి నండగిరి ఇందిరాదేవి

జననం : 1919

బిరుదామా : 123, మారేడుపల్లి, సిరింద్రాబాదు.

కార్యకలాపాలు : —

అభిరుచి : కథాసాహిత్యము.

రచనలు : పుష్పరత్నము : కథలు సంచికల్లో - రేడియోలో.

అముద్రితం : —

అభిమాన రచయితలు : మువజాన్, చలం.

*

ఏ కా క్తి

ఆ అమ్మాయి ఈ ప్రపంచానికి సంబంధించని వాతావరణంలో పెరిగింది. ప్రపంచంలో ఉండే కుళ్లు మోసం ఏమీ తెలియనియ్యకుండా పెంచారు, ఆమె తలిదండ్రులు. కొందరుంటారు తమ పిల్లలను అవతలికి కదలనియ్యక ఇంకోళ్ళతో కలిస్తే చెడిపోతారని ఎప్పుడూ అతిజాగ్రత్తగా ఇంట్లోనే మూసిపెట్టుకొనే తలిదండ్రులు. బళ్ళోకి కూడా సరిగ్గా పంతులు పచ్చాక పంపటం, పంతులు పోగానే పిల్చుకురావటం, అట్లాంటి పిల్లలు తన్నులు తినటంలోని రోషంకాని తన్నటంలోని హాయికాని అనుభవించ కుండా పెరుగుతారు, అతి అమాయకంగా మంచిగుణాలన్ని కలిగివుంటూ. కాని అనుభవంలోకి వచ్చేటప్పటికి చెలాకితనం ఏమీలేక ప్రపంచాన్ని ఎదురుకోలేక బాధపడతారు.

ఆ అమ్మాయి తండ్రి వ్యవసాయం చూసుకునేవాడు. కాస్త పాడి పంప ఓ రకంగా ఉన్నవాళ్ళే గనుక తల్లికి పాలుతోడెయ్యటం, మజ్జిగ చిరకటం, వెన్న తియ్యటం, పంటవార్పులతోనే సరిపోయ్యేది. వాళ్ళకు పై ప్రపంచంతో సంబంధమేలేదు. దేవుడిచ్చిన పొలంతో బతుకుతూ ఒహరిజోలి ఆక్కరలేకుండా భారత భాగవతాలతో కాలక్షేపం చేసేవాళ్లు తీరికసమయాల్లో. పక్కయింటి వితంతు అమ్మాయి దీక్షితులుగారి అల్లు డితో లేచిపోయిన సంగతి ఊరంతా పొక్కిపోయిన తరువాత పిల్లలు ఎవ్వరూలేకుండా చూసి “ఆ అమ్మాయిసంగతి విన్నారా?” అనేది తల్లి ఉండబట్టలేక. “పోనిద్దూ మనకెందుకు” అనేవాడు తండ్రి. చెడిపోవటా నికి అట్లాంటివార్త వినటమే చాలునన్నంత భయంతో అది పైకి రానీయ కుండా అణచేసేవాడతను. ఇట్లాంటి తలిదండ్రుల మధ్య పెరిగింది ఆ అమ్మాయి వెంకటనరసమ్మ.

వెంకటనరసమ్మకు పెళ్ళియీడు వొచ్చిందని బడి మాన్పించేసారు. ఇంట్లోనే కావ్యాలు సాధనచేయించేవాడు తండ్రి. కాస్త బుద్ధి తెలిసినాకొద్ది ఆమె తనకు కాబోయ్యే భర్తను ఊహించుకునేది. రామాయణం చదివి నప్పుడల్లా రాముడిలాంటి ఏకపత్నివ్రతుడయిన భర్త లభించాలని కోరు కునేది. అట్లాంటివాడి మహిమ తెలియక రాముడి పొందుకోరి వచ్చిన శూర్పణఖకు అయిన శాస్తిని మళ్ళీ మళ్ళీ చదివేది. నలదమయంతుల కథ చదివి వాళ్ళ ప్రేమానురాగాలు వాళ్ళ విరహం తలంచి తల్లడిల్లేది. కిరాత కుణ్ణి భస్మంచేసిన దమయంతి పాతివ్రత్యమహిమను ఆదర్శంగా ఉంచు కునేది.

వెంకటనరసమ్మ పెళ్ళి సందర్భంలో ఒకరిని దేహి అనకుండా నిజదార సుతోదర పోషణార్థం హాళికుడుగా బతకటం కన్నా కాస్త రెండు ఇంగ్లీషుముక్కలు చదివి, సూటు ధరించి పట్నవాసంలో గులాంగిరీ చేసి సంపాదించే ఏ ముప్పయి రూపాయల గుమస్తా అయినాసరే, తమకంటే గొప్పవాడుగా తలంచే ప్రపంచ తత్వానికి శాస్త్రిగారు కూడా లొంగి పొయ్యారు. కాలేజి చదువు చదివి ఓ మోస్తరుగా పట్నవాసంలో సంపా దించుకుంటున్న రామారావు స్థిరపడ్డాడు వెంకటనరసమ్మకు. కట్నాలు కానుకలతోసహా పెళ్ళి జరిగిపోయింది.

వెంకటనరసమ్మ కాపరానికి వచ్చిన తరువాత రామారావుకు పేతనం కూడా వృద్ధి అయింది. గట్టిసిగ, ముక్కుపుడకలు, మొహానిండా పసుపు, పెద్ద కుంకుమబొట్టు, కాళ్ళకు పట్టాలు, వేళ్ళకు మఱ్ఱెలు పెట్టుకునే నరసమ్మ సహజంగా అందమయింది కాబట్టి పట్నవాసానికి తగిన అలంకరణాలతో

భర్త అభిరుచి కనుగుణంగా వేషభాషలను మార్చుకోగలిగింది. భర్తకు ప్రతివిషయంలో అనుకూలంగా అనురాగంగా ఉండేది. ఆమెకు భర్త అపరదైవం. తల్లి దండ్రు గురుడు దైవం అంతా అతనే. తనకు వ్యక్తిత్వం కాని ప్రత్యేకత్వం కాని యేమీలేదు. అతని కిష్టమయిన రంగుల్లోనే చీరలు కట్టేది. చివరికి రుచుల్లో కూడా అతనికిష్టమయిన గుమ్మడికాయ ఆమెకు తీపి. అతనికిష్టం కాని కాకరకాయ ఆమెకు చేదే. అతను ఆఫీసునుండి రావటం ఆలస్యమవుతే ఎన్నో ఆపాయాలను ఊహించుకుంటూ పీడి కిటికిలో నిలబడి చూచేది అతను వచ్చేదాకా. రాగానే “అమ్మయ్యా వచ్చారా ! ఎంత భయపడ్డాను !” అనేది. అతను విడిచిన కోటును వంకెకు తగిలిస్తూ ముద్దుపెట్టుకునేది హృదయభారం తగ్గేటట్టు. “ఆ రాకపోతే నన్నెవరన్నా పెళ్ళిచేసుకుపోతారా ?” అని ఎగతాళి చేసేవాడు రామారావు ఆమె ఆదుర్దాను.

రామారావు కూడా ప్రేమగానే ఉండేవాడు ఆమెతో. దయగానే మాట్లాడేవాడు. అప్పుడప్పుడు సినిమాలకు తీసికెళ్ళేవాడు వెంకటనర సమ్మను. మైరావణ, భూకైలాసం, స్వప్నసుందరి లాంటివాటికి ఆమె రుచికి అవ్వే సరిపడతాయని. వేషమంటే మార్చుకో గలిగింది కాని అభి రుచురెల్లా మారతాయి ! ఆమెకు అదే పదివేలు. భర్త ఔదార్యాన్ని మను సులో కొనియాడుకుంటూ భోజనాలు చేస్తున్నప్పుడు తాను చూసివచ్చిన సినిమాలను డిస్కుసుచేసేది. బ్రహ్మ, విష్ణు మహేశ్వరుల డ్యూటీలు వాళ్ళ ప్రతాపాలు, వాళ్ళ మధ్యన నారదుని చాకచక్యం మొదలయినవి. నారదుడు సినిమాలో ఏ సహాయంలేకుండా అమాంతం ఆకాశంనుంచి చిరుతగజై లతో సహా దిగిరావటం మననం చేసుకుని “నిజంగానండీ ! బతికుండగానే స్వర్గానికి వెళ్లేవాళ్ళు పుణ్యాత్ములయినవాళ్ళు మహిమ అదంతా” అనేది. ఆమెను కాంట్రాడిక్టు చేయకుండా ఆమె అమాయకానికి నవ్వుకునేవాడు రామారావు.

రోజులు కులాసాగానే గడిచిపోతున్నాయి. కాని రామారావు ఆలస్యంగా రావటం మాత్రం కాస్త తగాదాకు కారణమయ్యేది. సాయం కాలం ఆలస్యంగావచ్చి కాస్త ఏదయినా నోటగొట్టుకొని మళ్ళీ రాత్రిదాకా రాకపోవటాన్ని చూచి వెంకటనరసమ్మ చాలా ఆందోళనపడేది. చీకట్లో అంత పొద్దుపోయేదాకా ఉండక తొదరగారమ్మనేది రోజు. కాని వేతనం వృద్ధి అయినందువల్ల పనికూడా అట్లాగే చేయాల్సివుంటుంది - అని నచ్చ చెప్పేవాడు రామారావు. తమభర్తలు ఏం పనిచేస్తారో, ఎంతజీతందొరుకు తుందో ఏమీ తెలియని ముగ్ధుల్లో జమ అయిన వెంకటనరసమ్మకు ఆ పట్టింపు అంతగా లేకపోయింది.

3

ఒహారోజు ఒక కుర్రాడు చీటితెచ్చాడు రామారావుకియ్యమని. అది చూసుకుని అగ్గిఅయిపోయింది. కోపంతో వాణికిపోయింది. ఏదో ఊహించరాని ఉపద్రవం వచ్చినట్టు బాధపడసాగింది. రామారావు రాగానే ఆ చీటి కాస్త అతనిమీద పడేసి తనకేదో పెద్ద అన్యాయం జరిగినట్టు గదిలోకి వెళ్ళి ఏడవటం మొదలు పెట్టింది.

రామారావు చీటి చూసుకున్నాడు. తెలివయినవాడు కాబట్టి చీటి మడచి జేబులో పెట్టుకుని ఆమెను సముదాయించటానికి వెళ్ళాడు గదిలోకి. ఏడుస్తున్న ఆమెను లేవనెత్తి తన చేతుల్లోకి వేసుకుని ప్రేమగా లాలిస్తూ,

“చూడు నరుసూ, ఈ కాస్తకే నువ్విట్లాగోలపెడితే యెట్లాచెప్పు. ఆమె చాలా చుంచిమనిషి. నీకు వీళ్ళందరితో కలవటం ఇష్టం ఉండదని నిన్ను తీసికెళ్ళలేదు. ఇట్లాంటి స్నేహితులు ఇంతెంతమంది ఉన్నారో తెలుసా నాకు. ఆమె నాకు చాలారోజులబట్టి పరిచయం. అందులో తప్పే

ముంది చెప్పు : ఉత్త పిచ్చిపిల్లవి : కావలిస్తే నిన్నుకూడా తీసికెడతాను, సాయంకాలం" అన్నాడు.

మంచుకరిగినట్టు కరిగింది నరసమ్మ హృదయం అతని మంచి మాటలకు. అతనిమీద అనుమానపడ్డందుకు నిందించుకుంటూ తక్షణం లేచి పనిలో ప్రవేశించింది.

లీలావతి గొప్పయింటి యిల్లాలు. కాస్త చదువు సంస్కారాలు గల మనిషి. ఆమె వయసుమీరిన భర్త ఆమెకు మంచి వయసువచ్చేటప్పటికి కావలసినంత ఆస్తి వాదిలిపెట్టి చనిపోయినాడు. ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్కరకపు ఆదర్శం ఉంటుంది. కొందరికి అస్తమానం ప్రయాణాలు చేయాలనివుంటుంది. కొందరికిబాగా డబ్బుకూడబెట్టాలని ఉంటుంది. కొందరికి రకరకాల పిండివంటలు తినటంలో అభిరుచి. అట్లాగే లీలావతికి అట్లాంటివి తాను తినటంలో కంటే ఇతరులకుపెట్టడంలో ఆమెకు అమితానందం. ఆమె జీవితంలో ఆమెను అందరూగొప్పచేసి మంచి అనాలని ఆమె ఆదర్శం.

ఆమె ఇంట్లో ఒక్కరైతే అయినా ఇంటినిండా వచ్చిపోయ్యేచుట్టాలు, ఎక్కణ్ణుంచో బంధుత్వం కలుపుకున్న బీద విద్యార్థులు, నౌకర్లు చాకర్లతో నిండివుండేది ఆమె యిల్లు. ఆమె తన ప్రాపకంలో ఉన్నవాళ్ళందరికి అన్నిరకాల సౌకర్యాలు కలిగించి సంతోషించేది. కాస్త చదువు సంస్కారాలుగల మనిషికబట్టి స్నేహితులు కూడా చాలా ప్రేమించే వాళ్ళు ఆమెను. మగవాళ్ళుకాని ఆడవాళ్ళుకాని అందరితో చాలా కులాసాగా ఉండేది. తన యిల్లు తాను ఆదరణకు (Hospitality) కి పేరుపొందాలని ఆమె ఆశయం. ఆమె కొద్దో గొప్పో దానం పంపని ప్రజాసంస్థ ఒక్కటి లేదు. అంతా ఆమెను "ఓహో" అని పొగిడిపోస్తే ఆమెపొందే హాయి సంతోషంకోసం ఆమె తన డబ్బును ఎంతయినా వెనుదీయకుండా ఖర్చుపెట్టేది. ఆమె ఈ మంచి పేరుకోసం ఎన్నోసార్లు తనకు ఇష్టంలేని

వాళ్ళతో మాట్లాడాల్సివచ్చేది. తనకు నమ్మకం లేకపోయినా సంవత్సరాని కోసారి వ్రతాలుకూడా చేయించి బ్రాహ్మణకు భక్తిగా ప్రణమిల్లి సంభావనలు ఇచ్చేంత విపరీతంవరకు పెరిగిపోయింది.

సాయంకాలం కాగానే వెంకటనరసమ్మ రామారావు లీలావతి యింటికివెళ్ళారు. ఆమె యింటిముందరి చిన్న గేటులోపల రకరకాల పూలమొక్కలు, గులాబీలు, క్రోటనులు ఎంతో అందంగా ఉన్నాయి. లోపల తలుపుముందర కూర్చుని ఉన్న వాళ్ళ “రోజు” కొత్తవ్యక్తిని చూడటంతో “భా” మన్నది. రామారావు “రోజీ రోజీ” అని పిలవటంతో తోక ఆదించుకుంటూ వెళ్ళమన్నట్టు ఊరుకున్నది. గరాజుదగ్గర కబుర్లాడు తున్న వాళ్ళ ద్వైవరును “అక్క వున్నారా?” అని అడిగాడు రామారావు. వెంకటనరసమ్మ ఈ వరుసను తృప్తిగా విన్నది. లీలావతి అందరికీ అక్కే. ఆమెకంటే పెద్దవాళ్ళకూడా ఆమెను అక్క అని పిలుస్తారు. అది ఆమె పట్ల గౌరవవాచకంగా ఉపయోగపడేది. ఉన్నారనిచెప్పాడు. వరండాలోంచి హాలులోకిదోవ. అంతా విలువయిన ఫర్నిచరుతో ఫర్నిషుచేసి ఉన్నది.

ఆమె కింద లేకపోవటం మూలాన సరాసరి మేడమీదికి వెళ్లాడు. మేడమీద స్టోఫాలో ఒరిగి కూర్చుని ఆమె రేడియోపాట వింటోంది. ఆ యింటి ఆలంకారం, శోభ, నాజూకుదనం, అంతా చాలా fine taste గల మనిషిలాగా కనబడుతోంది. మెట్లమీదనుండి రామారావును చూడ గానే ఏదో కొత్త ఉత్సాహం వుట్టుకొచ్చినట్లు లేడిపిల్లలాగా చంగున గంతేసి నిలబడి అతనిని చిరునవ్వుతో ఆహ్వానించింది. కాని రామారావు పెనకాల నిలబడిన ఆ కొత్తవ్యక్తిని చూసి కాస్త బొమముడితో చప్పున చెనక్కు తగ్గింది. మళ్ళా మామూలు చిరునవ్వుతో “యెవరు రామం! ఈ అమ్మాయి?” అని అడిగింది. లోపలికిరండని ఆమెను కూడా రమ్మంటూ రామం అంటూ అంత చనువుగా ఆమెపిలవటం వెంకట నరసమ్మ గమనించింది.

తన పోషణలో ఉన్న ఒక కాలేజి విద్యార్థిద్వారా పరిచయమయ్యాడు రామారావు లీలావతికి. రానురాను అతని కళాభిరుచి సారస్వతాభిరుచి ఆమెను ఆకర్షించాయి. ఎంతో కులాసాగా ఎన్నో విషయాలు వాదించుకునేటంత పరిచయులు అయ్యారు. తనతో సమంగా వాదించగలిగిన ఆమె చాతుర్యాన్ని ఆశ్చర్యంగా పొగిడేవాడు రామారావు. ఆమె అతని లలిత విమర్శనను నూతన సమస్యలను సాధించగలిగే మేధాశక్తిని మెచ్చుకునేది. రామారావు ఏకారణంచేత నయితేనేమి లీలావతి హృదయంలో ప్రత్యేకస్థానం ఏర్పరచుకున్నాడు. కాలేజిలోజుల్లో డబ్బులేక అవస్థపడుతుంటే లీలావతిచేసిన సహాయాన్ని పొందటం మర్యాదకు విరుద్ధం అని రామారావు అనుకోలేదు. అందరికీ ఇచ్చినట్టు మంచి పేరుకోసం ఇస్తున్నానని లీలావతి అనుకోలేదు.

రామారావు ఆమె చెరొక సోఫాలో కూర్చున్నారు. “ఈమె నాభార్య. నీకు చూపాలని తీసుకొచ్చాను” అన్నాడు. రామారావు వెంకటనరసమ్మను చూపిస్తూ. “అట్లాగా” అన్నది లీలావతి. “హర్షించి” అంది వెంకటనరసమ్మను చూసి. వెంకటనరసమ్మ కూడా కూర్చున్నది కుర్చీలో. రామారావు లేచి రేడియోదగ్గర కూర్చున్నాడు. లీలావతి వెంకటనరసమ్మతో “మీ తల్లి వాళ్ళు ఏవూరు? యెంతమంది అక్కచెల్లెళ్ళు?” అంటూ హానర్సుకు విరుద్ధం కాకుండా మాట్లాడింది. రామారావు ప్రోగ్రాం మార్చాడు. ప్రైంమినిస్టరుగారి ఉపన్యాసం అవుతోంది. రామారావు లీలావతి శ్రద్ధగా వింటోంటే వెంకటనరసమ్మ గదిలోని ఫోదోలను, కిటికీదగ్గర పెట్టిన క్రోటస్లను, క్రిందపరచిన తివాచీలను పరీక్షగా చూస్తోంది.

టీ పట్టుకొచ్చాడు వంటమనిషి కాసేపయాక. వెంకటనరసమ్మ మొహమాటపడితే తీసుకోమ్మని బలవంతపెట్టింది లీలావతి. ఆమె తన లిస్టులోనుండి వెంకటనరసమ్మను పోనియ్యలేదు. ఆమె ఈమె మాట్లాడి రాత్రి భోజనానికి ఇద్దరినీ ఆపింది. వెళ్ళేప్పుడు మర్యాదకోసం

అప్పుడప్పుడు వస్తూవుండమని అన్నది వెంకట నరసమ్మను ఉద్దేశిస్తూ. ఆమెరూపం, ఆమెమాట, తనయెడల ఆమెప్రవర్తన, ఆమెమీద కలిగిన దురభిప్రాయం నిశ్శేషంగా మాయమై పోయింది. ఇంటికి వెడుతూ ఆమె గుణగణాలను ఇంకా పొగడుతూ ఆమె డబ్బంతా మందే తినిపోతారని చెప్పతూ ఒకసారి జబ్బు వడితే యెవ్వరూ అదుకో లేదని తనే రాత్రిం బగళ్లు కనిపెట్టుకు కూచున్నానని చెపితే సానుభూతితో కొట్టుకుంది ఆమె హృదయం.

౪

మనసులో వున్నదన్నట్టు చెప్పక చెప్పినట్టు చేయని ప్రపంచాన్ని యెరుగదు వెంకటనరసమ్మ. తెల్లటివన్ని పాలేనని అనుకునే వెర్రిబాగుల వెంకటనరసమ్మ లీలావతి పిలిచిందే తడవుగా తరచుగా వెళ్లేది వాళ్ళ యింటికి. లీలావతికి అది భారంగా ఉన్నప్పటికీ ఏమంటుంది ! రావద్దని అనగలదా ! రామారావు తీరిక సమయాల్లో తాను తయారయ్యేది వెంకట నరసమ్మ. ఆవూళ్ళో ఆమెకు స్నేహితులు యెవరూ లేనందువల్ల తన తీరిక సమయంలో ఆమెకూడా లీలావతి దగ్గరకు రావటం ఇష్టంలేక ఆమెను వద్దనలేక తాను వెళ్లటమే మానుకున్నాడు రామారావు. లీలా వతికి రామారావు రాకపోవటం బాధగా వున్నా వెంకటనరసమ్మతో మంచి మాటాడక తప్పేదికాదు. పైగా ఆమె అమాయికానికి జాలిపడుతూ తాను ఆమెకు ద్రోహం చేస్తున్నానని జాలిపడేది. లీలావతి మృదుభాషణవల్ల మొహమాట ప్రవర్తనవల్ల ఆమెమీది గౌరవం హెచ్చ సాగింది వెంకట నరసమ్మకు. లీలావతికి ఇది తీరని సమస్య అయింది.

విసుగెత్తి రామారావును మరచిపోలేక ధైర్యంచేసి వెంకటనర సమ్మతోనే కబురంపేది. “అక్కను మరచిపోయేడు రామం” అని.

ఆమె రాయబారాన్ని బరువు హృదయంతో అందుకునేవాడు రామారావు. ఏం చేస్తాడు. తనమీద పెద్ద అనుమాన పడకుండా ఒక్కసారి పొరపాటు చేసేటప్పటికి అది ఇంత ప్రమాదకరంగా పరిణమించింది. వెంకట నర సమ్మకు తమ సంబంధం ఏమని చెబుతాడు ? ఆమె తనను లీలావతిని కూడా ఏకంగా ప్రేమిస్తున్నది. ఆ సంబంధం వదల్చుకోలేదు. ఎటుతోచక ఏమీ పాలుపోక కొంపలోనే పడివుండేవాడు రామారావు. ఆలస్యంగా రాక పోవటాన్నిచూచి అప్పటల్లే పనిలేదేమో ననుకునేది వెంకటనరసమ్మ.

మంచిపేరుకోసం సహించగలిగిన వ్యక్తుల్లో జమకాక వెంకట నర సమ్మ లీలావతికి అతి సున్నితంగా గొప్ప గాయంచేసి బాధ పెట్టింది. ఆమె ఒంటరి జీవితంలోని కులాసాగా గడిపే కొన్ని ఘడియలుకూడా దూరమయినాయి. ఎన్నిసార్లు చెప్పిపంపినా రామారావు రాడు. వచ్చినా సతీసమేతంగా. అతని మెడకుపడి తన ఉబుసును వెళ్లగొట్టుకుందామంటే అపకాశం లేకుండా వెంకటనరసమ్మకూడా, కూడారావటంవల్ల తనను అనుమానించిందేమో నని అపోహపడేది. అట్లాంటి మనిషి అయితే మళ్ళీ తన గుమ్మం తొక్కుతుందా ? పండంటి వాళ్ల సంసారంలో తాను నిప్పులు వోయటం ఎంత అన్యాయం ?

ఏమయినా సరే రామారావును పూర్తిగా మరచిపోవటానికి నిశ్చయం చేసుకున్నది. వెంకటనరసమ్మకు అటు రామారావు గోలకాని, ఇటు లీలా వతిగోలకాని యేమీ తెలియవు.

లీలావతికి అదివరకున్న హిస్టరీయా మళ్ళీ ఆరంభ మయింది. వెంకటనరసమ్మ ఏ నిమిషాన ఇంటికి వెళ్ళేదో కాని ఆమె పడక కని పెట్టుకుని సేవచేస్తోంది.

రామారావు సర్క్యూటునుండి అప్పుడే వచ్చాడు, వెంకటనరసమ్మ ఇంకా నిద్రలేవక ముందే ఒక కుర్రాడు చీటీ తెచ్చాడు.

నారామం,

నువ్వు ఒక్కడివే రా. ఇవి నా చివర ఘడియలు. నీ ముద్దు దుచియో, నీ ఆలింగన సౌఖ్యంలో శాశ్వతంగా నిద్రపోతాను.

మీ కిద్దరికీ శుభమగుగాక :

నీ లీలా.

రామారావు చీటి చూసుకుని కంగారుపడి ఎట్లు వున్న మనిషి అట్లా పరుగెత్తాడు.

లీలావతి చనిపోయి వారంరోజులయింది. వెంకటనరసమ్మకు ఒక అప్తబంధువురాలు పోయినట్టు ఉన్నది. ఒంటరిగా కూర్చోని ఆమెకోసం యెలుగెత్తి యేడ్చేది. రామారావు మొగవాడు కాబట్టి పొంగకుండా ఉన్నాడు. లీలావతి తన ఆస్తి అంతా రామారావు పరంచేసింది.

రామారావు ఆమె చనిపోయిన దగ్గరనుండి వింతమనిషి అయ్యాడు. తనే ఆమె చావుకు కారణమయ్యానని బాధపడసాగాడు. ఆఫీసుకు వెళ్ళటం పనులు చూసుకోటం అంతా ఎందుకూ ! ఎవరికోసం ? అతని హృదయం మళ్ళీ అట్లాంటి ప్రేమకోసం తహతహలాడింది. అతని బ్రతుకంతా నిస్సారం అనిపించింది.

ఇరవయినాలుగు గంటలూ ఆమె ఆరోచనతో బతకలేకుండా ఉన్నాడు.

ఆమెను కలుసుకుని తీరితేనేతప్ప తన ఆత్మకు శాంతి ఉండదని నిశ్చయం చేసుకున్నాడు.

చివరకు తన మనశ్శాంతికోసం రామారావు ఒకరోజు రాత్రి మాయమయ్యాడు.

ప్రియులిద్దరూ కనబడకుండా కలుసుకున్నారు.

అభం శుభం ఎరగని అమాయక వెంకటనరసమ్మ మాత్రం వీరాకి అయింది. సహృదయతకు కలిగే ఫలితం ఇదేకాబోలు :

వీ యిర్ మేల్

✱

శ్రీ వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు

జననం : 1914

బిరునామా : వెల్దుర్తి. మెదకు రాయాకా; జిల్లా.

ప్రస్తుతం : షాదునగరం, మహబూబ్ నగర్ జిల్లా.

కార్యకలాపాలు : ప్రభుత్వ ఉద్యోగం - ప్రజాసేవ.

అభిరుచి : గేయాలు - నాటికలు - కథలు.

రచనలు : ముద్రితం : రాజ్యాంగ సంస్కరణలు ; రైతు :
దయానందుల చరిత్ర; ఛాది; దయ్యాల
పన్నడ; శ్రీ మాడపాటి హనుమంత
రావుగారి జీవితం మొ.

ముద్రితం : 'హసీనా' చాలగేయాలు - 'మల్లి....'
'చేసుకొడ, మంచెమీద' నాటికలు -
'వెల్దుర్తి కథలు' - 'మాజిస్ట్రేట్స్'
గేయాలు.

అభిమాన రచయితలు : దాశరథి - కాళోజీ - శివశంకరశాస్త్రి -
సానె గురూజి - ప్రేమచంద్.

ఏయిర్ మేల్

“పూర్ణిమా : లే, తెల్లవారొచ్చింది....టాన్గ్, రిజైల సంవడిగూడా మొదలైంది. పాపను తర్వాత లేపుదాంగాని.”

రామం భార్యను మేల్కొలుపు తున్నాడు. అత్తవారు బొంబాయిలో ఉద్యోగరీత్యా ఉంటున్నారు. తన మరదలు పెళ్ళి. విధిలేక పూర్ణిమను బొంబాయికి ప్రయాణం చేయిస్తున్నాడు. రాత్రి మూడు యాములు మెలకువతో ఉండటంవల్ల పూర్ణిమకు నిద్రమబ్బు వీడలేదు.

“అబ్బా. ఏమి తొందరండి : ఏది చెయి చూతాం....కుడిచెయ్యి ఎవరిమ్మన్నారు ?”

పూర్ణిమ, రామం ఎడమచెయ్యి పట్టి లాగి కూర్చోవెట్టి ఎడమ ముంజేతిని ఎడమచెవిదెగ్గరకి పోనిచ్చి “టక్, టక్, టక్, టక్,” అన్నది కొంటెగా.

పెదవులు నవ్వులపువ్వులు వినరుతున్నట్టు కండ్లు వలపు జల్లులు చల్లుతున్నట్టు రామం కనిపెట్టాడు.

“అట్లంటే ఏమన్నట్టు?” అని ప్రశ్నించింది పూర్ణిమ.

“ఏమైనట్లో నీవే మొదలు చెప్పు. మీరు నా కనుచూపు మేరలో లేనంతసేపు నా గుండె యిట్లా కొట్టుకుంటుంది అన్నమాట. జీవాచ్ఛుతపు ఒక్కొక్క చుక్క ఆవిరై అవ్యశ్య మవుతున్నదన్నట్లు ?”

“ఎప్పుడు వేదాంతమే నీకు.”

“ఇప్పుడే కదూ పున్నమ తెల్లవారింది. రాత్రి తొమ్మిదినుండి నాలుగు వరకు గడియారపు ప్రతిగంట మోతలో హెచ్చరికను గమనిస్తున్నాను. పైన చూదామా చందమామ నిండు వెలుగుతో పరుగెత్తుతున్నాడు.

ఓకళ తగ్గించుకోటానికి ఎంత తొందరపడుతున్నాడో అతను. ఇటు పక్కలో చూతామా పూర్ణిమ ప్రయాణపు గడియలు సమీపిస్తున్నవి నాహృదయాన్ని.”

“దాను పాపం కలతజెందిస్తున్నవికదూ ?” అని పూర్ణిమ అందు కొన్నది.

ఇద్దరు రమ్మ తాము మరచిపోయినారు. ఒక అరగంటసేపు.

* * * *

“నాస్నానం అయింది. ఉపహారం గిన్నెల్లో సిద్ధంగా వున్నది చెవిగో! ఈ డబ్బాలో యాభై రవ్వపుండలు. ఈ బుట్టలో తయ్యారుగ కర్చిపెట్టిన అటుకులు, టిఫిన్ క్యారియర్ లో వర్సగా బజ్జీలు, పూరీలు, చేగోడీలు—ఇవి ముగిసేవరకు పుండలకు చేయిపెట్టవద్దు. హోటల్ ఫల హారం తింటే ఒట్టు.” చీరకట్టు కుంటూనే ఒట్టుపెట్టుతావున్న పూర్ణిమను, రామం రండ్లనిండ చూసుకున్నాడు. అట్లే చూస్తూ చిత్తరువువలె నిలిచాడు.

“అయ్యో! మిమ్ముల అడుగకుండానే” అని గునుగుకుంటూ రాచూన్ని, పూర్ణిమ సామానుగదిలోకి తీసికొనివెళ్ళింది. పెట్టె విప్పింది. “చెప్పండి ఏది కట్టుకోదాలో” అన్నది. ఒకటొకటి మడతలు విప్పు తున్నది, రామం చూస్తూ వున్నాడు.

ఆకు పచ్చనిచీర, ప్రకృతి కన్య కోయిలల కూతలలో కట్టుకునేది. పెన్నెలకన్న చల్లనిచేమో అనిపించింది. ఎంచి యాభై దుకాణాలు తిరిగి ఉభయులు మెచ్చి తెచ్చికొన్నచీర, అది సీమంతంనాడు కట్టుకోవడం జరిగింది. ఆనాటి దినచర్య జ్ఞాపకం వచ్చింది. తలపూపినాడు రామం. మడత విప్పింది పూర్ణిమ. మొగిలిరేకుల వాసన గుప్పుమన్నది. ఎండి ఎరుగైన రెండు మొగిలిరెక్కలు రామం ముఖం మీద పడ్డవి. ఒళ్లు జలదించింది. వాసన మొగిలిరెక్కలు చూచేసరికి ఎందుకో ఏమో గుండె

దడదడమన్నది. “పెరిగి పెద్దనయ్యె పచ్చరంగు కావాలంటే, ఈ ఎండిన పూరెక్కలేమిటి?” అనే భావం మెరుపువలె వచ్చింది; పోయింది.

“నాన్నా : నాకు పూల అంగి కావాలె” అంటున్న అమ్మాయిని ఎత్తుకొని బనారసీ బూటాల ఆకుపచ్చ ప్రాకు వెదికి తొడిగినారు. నవ్వు తున్న అమ్మాయిని చెరోచెంప ముద్దు పెట్టుకున్నారు.

ప్రొద్దునస్నానం చెయ్యగానే కుంకుమ పెట్టుకుంది— పూర్ణిమ సీసాల కుంకుమ, కలర్ కుంకుమ, సీమ కుంకుమలకు బదులు. సాయంత్రం ముస్తాబయ్యేటప్పుడు కుంకుమ బరిచె పెట్టినచోట లేదు. విచారాన్ని కనబడనీయకుండ అణచి సీమకుంకుమతో నుదుట చాల చంద్రుని దిద్దుకొని “ఏమంటున్నారు?” అన్నట్లు రామంపైపు చూసింది.

ఉపహారానికి పదమన్నాడు రామం. మామూలు ప్రకారం కాఫీ గిన్నె అమ్మాయిముందు పెట్టి ఇంప్లో చేసిన బిస్కెట్లు అందించింది. తాము చేసిన లడ్డూలు వడ్డించుకున్నారు. అది కావాలని పట్టుపట్టింది మూడేండ్ల సుధ. “నీకు సరిపడదు. తినగూడదు.” అని తల్లి బుజ్జి గించింది. కావాలని కాళ్ళు రాసింది సుధ, అంతటితో రెండు కాఫీ కప్పులు పగిలినాయి. రామం ధోవతించెంగు, పూర్ణిమ చీరెకొంగు తడిసి నాయి. ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూచుకున్నారు. సుధను కోపగించడంకాని తాము కీచులాడటం కాని వారికి తెలియదు. నవ్వు తెచ్చుకొని ఇద్దరు రేగు వండంత లడ్డు యిచ్చి, సుధను బుజ్జిగించి పాలుత్రాగించినారు. పూర్ణిమ తన కాఫీ రామానికిచ్చింది. రామం తనకు సాయంత్రానికని మిగిల్చిన పాలను పూర్ణిమకు ఇచ్చాడు. పాలు ఫలహారం అయిపోయింది.

“ఇకలే ప్రయాణసన్నాహానికి” అన్నాడు రామం.

టాంగావాడు సామాన్నెక్కిస్తున్నాడు. తాళంకోసం వెదుకుతూ పూర్ణిమ గదిలోకి వెళ్ళింది. రామం వెనకాలె వెళ్ళాడు. నిలువుటద్దంలో ఒకరినొకరు చూచుకున్నారు. కడుపులో ఏమిటో ఆవేదన చెప్పుకోరాదు.

యంత్రాల మోస్తరు తిరుగుతున్నారేకాని ఎవరి హృదయం వారి అధీనంలో లేదు. అద్దంలో నీడను చూస్తూ ఇద్దరు చేతులు చాచారు ; మలిచారు.

వరండాలోకి వస్తున్న పూర్ణిమను, మరోసారి పలుకరిస్తామని “ఇదిగో !” అని పిలిచాడు రామం. తమలపాకు విడెం మరింత ఎరు పెక్కిన ఆ నల్ల పెదిమలు నాలుగు అంగుళాల అంతరంలో ఉన్నవి.

“పోతున్నావా పూర్ణమ్మా” పక్కింటి శేషమ్మ బొంగురు కుతుక వినపడ్డది. వణుకుతున్న పెదవులు కలువలేక వెనక్కు కదిలినవి. ఆశ ఉండిపోయింది. ఎవరో అడిగినట్టు “ఏమంత తొందరపని పూర్ణమ్మా ! దినాలుచూస్తే దాగులేవు. ఐనా, పంపించిరా నాయనా ! రామం !” అంటూ జారుకుంది శేషమ్మ టాంగా ముందు నుంచి,

ముగ్గురు టాంగా ఎక్కి స్టేషన్ చేరుకున్నారు. పోర్టర్ కు పావలా ఇచ్చి కంపార్ట్ మెంటులో చోటుచేయించాడు. రైలు కదలటానికి పది నిమిషాలు మాత్రమే ఉంది.

“చూడండి” అని మొదలు పెట్టింది పూర్ణిమ. “సొమ్ముల పెట్టి చాళంచెవి అల్మారిలోని చందనపు డబ్బిలో ఉంది. చంద్రహారం, గుండ్లు, నాను, రెండుజతలగాజులు. నా వెంట ఉన్నవి. వెండికంచం, చెంబు, గ్లాసు, వెంకయ్యగారి కూతురి పెండ్లంటే యిచ్చాను. తెప్పించండి”....
....“అవునని కొండయ్య రెండు తులాల వెండిగిన్నెల బాబతు యివ్వాలె. వాకలికి ఈ నెలజీతం నేను ఇవ్వలేదు. మీ ఎర్రంచు ధోతి రావాల్సి వుంది.” ఈ విధంగా చేబదుళ్ళవరకు సంసారపు లావాదేవీలను అప్పజెప్పింది. ఇప్పుడు రామానికి కావల్సింది సంసారపు గొడవకాదు. హాయి గూర్చు నాలుగు ముక్కలు, ఆ గొంతులోని మధురవాణి.

“ఉద్యోగులు బదిలి అయ్యేటప్పుడు కవితెకట్టలు అప్ప చెప్పినట్టు ఇవేమిటి ?” అన్నాడు రామం నవ్వుతూ.

“ఏదో చెప్పా లనిపించింది. మనసు కుదుటపడుతుందను కున్నాను. ఐనా మీకెన్నని జ్ఞాపకముంటాయి లెండి?” అన్నది పూర్ణిమ.

“ఇక నేను చెప్పుతాను విను.” అంటూ రామం పర్చుదీసి. “ఇవి ప్రయాణం ఖర్చులకు, ఇవి కట్నాలకు, ఇవి చిల్లర ఖర్చులకు.” అంటూ నోట్లు చూపించాడు. “ఫౌంటెన్ పెన్ ఇందులో ఉన్నది. ఏయిర్ మేల్ కవర్ విలాసం వ్రాసి వుంది. క్షేమంగా చేరినట్టు వెంటనే ఈ కవరు పంపు.” అని చేతికందించాడు; స్పర్శనుఖం అనుభవించాడు.

రైలు కదలడానికి అరవిమిషం మాత్రమే ఆలస్యం ఉంది. హడా వుడిగా రైలు ఎక్కుతున్న రామిచెట్టిని సమీపించి “మావా శిబిదే రైలులో వెళ్లుతున్నారు. నీవు బొంబాయికే వెళతానన్నావుగా! కామాటిపురాలో దించు. వెంటనే ఏయిర్ మేల్ కవర్ రాయి” అన్నాడు రామం.

“తప్పకుండా, అంతా జాగ్రత్త చేస్తాను. ప్రతిస్టేషన్లో పూర్ణ క్కయ్యను చూస్తుంటాను. నీవేమి చింతపడకు.”

పచ్చ రుండా ఎగిరింది.

“ఏయిర్ మేల్” అనే రామంకేక పూర్ణిమ చెవిలో మరోసారి ప్రతిధ్వనించింది.

రామం కలంబట్టి రెండు గీట్లు గీయలేదు. కాని—దినం గడి చింది. అరగంటైనా కనుమూయలేదు కాని—రాత్రి గడిచింది. ఉదయం పవకొండు గంటలు వీధిలో ఏయిర్ మేల్ వార్తా పత్రికల అమ్మకం హడా వుడి కేకలు వినవచ్చాయి. రామం పేపరుకొన్నాడు. “యవనపురంలో రైలుపైదాడి. సాయుధ గుండాల ఘోర దౌర్జన్యాలు” అని తాటికాయ లంత అక్షరాల శీర్షికలు. రామానికి ముఖంలో నెత్తురు చుక్కలేదు.

“కత్తులురుశిపిస్తు గుండాలు ఆడవాండ్ల డబ్బాలో జొరబడ్డారు,”

“తొక్కుళ్ళో పదిమంది పిల్లలు నలిగిపోయారు.”

“సుమారు యాభైవేల లూటీ.”

—ఇవి, అదే రైలులో ప్రయాణం చేస్తున్న ఒక ప్రయాణికుడు చెప్పిన వివరాలుగా పత్రికలో వివరించబడ్డాయి.

ఆ పైన చదువలేక పోయాడు రామం. పత్రిక జారిపోయింది. చెమటలు కమ్ముకున్నాయి,

“పోస్టుమెన్” కేక వినబడ్డది.

రామం ఉలికిపడ్డాడు. కిటికీలోంచి చెయిచాపి ఉత్తరం అందుకున్నాడు. చించి చూచాడు.

హృదయం చినిగి చింపులైంది.

“రామం !

ఏమనిరాయను. చూచింది రాయటానికి కలం దూగటం లేదు. అమ్మాయి తొక్కుళ్ళో ప్రాణం విడిచింది. పూర్ణిమక్కయ్యను గూండాలు పట్టుకపోయినారు. చూస్తూనేనేమిచేయలేనందుకు బ్రతికి ఉన్నంతవరకు ఏడుస్తుంటాను. ఏమని మళ్ళీ నీకు నా ముఖం చూపించగలను ?

—రాంరెడ్డి.”

తెరచిన తలుపు తెరచినట్లే ఉంది. ఉత్తరం చేతిలో పట్టుకున్న రామం ఇల్లునిడిచి వెళ్ళిపోయాడు.

ఈ విశాల ప్రపంచంలో ఎక్కడికో, ఎమో? రామానికే తెలియదు.

వోట్లకోసం

*

శ్రీ లక్ష్మీరాజు వెంకట జనార్దనరావు

జననం : 19, ఏప్రిల్ 1934

చిరునామా : 1-8-452, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు-వ.

కార్యకలాపాలు :

అభిరుచి : పుస్తక పఠనం, కథలు వ్రాయడం, హేతుబద్ధమైన విమర్శనాత్మకమైన రచనలు చేయడం.

రచనలు : అముద్రితము : 'ఆంధ్రపత్రిక', 'ఆంధ్రప్రభ', 'తెలుగు దేశం', 'నేత', 'చిత్రవిచిత్ర', 'జాల' మొదలగు పత్రికలలో వివిధరచనలు ప్రచురితమైనాయి.

అముద్రితం :

అభిమాన రచయితలు : "ప్రేమ్‌చంద్", పద్మరాజు, మచ్చి బాబు, నార్ల, గోపీచంద్.

*

వోట్లకోసం

స్కూలు ఫైనల్ పరీక్ష నెగ్గడంతో బస్తిగానె వ్యవహరిస్తున్న తన పల్లెటూరి హైస్కూలుకి స్వస్తిజెప్పి కాలేజీ చదువులకై నగరం చేరుకున్నాడు కే. వి. కాశీపతిరావు. కాలేజీ వాతావరణాన్ని చవిచూట్టం కాశీపతి కానాడే ప్రప్రథమం. అందువల్ల వాడు ప్రతిచిన్న విషయాన్నీ ఎంతో దీక్షతో పరిశీలించ నారంభించాడు. అసలు కాలేజీ చేరిన కొన్ని గంటల వరకూ కాశీపతి ఆ భవనాలనూ, ఆ తోటలనూ, విద్యార్థిసోదరులు విద్యార్థినులముందు ప్రదర్శించే చిత్రవిచిత్ర వైఖళ్లు మొదలగు విషయాలను పరిశీలించడములోనే గడిపాడు.

పరిశీలనా సందర్భంలో కాశీపతిని ఒక్క విషయం మాత్రం బాగా ఆకర్షించిందని చెప్పక తప్పదు. ఎటు చూచినా “ఎకనామిక్స్ అధ్యక్షతకై కోదండరామయ్యకే మీ వోటు నివ్వండి.” “కామర్స్ కార్యదర్శిగా శోభనాద్రినే నెగ్గించండి” మొదలగు నినాదాలతో వాల్చోష్టట్లా, పాంప్లెట్లూ తాటికాయలంతటి జాజు వ్రాతలు మహాప్రళయంగా గోడలనిండా అలంకరించ బడ్డాయి, రావు కిదంతా ఏమిటో బోధపడలేదు. మొన్న మొన్నటి వరకూ అతి హంగామా చేసిన జనరల్ ఎన్నికల తాలూకు ప్రచారాలై వుండవచ్చునేమో అనుకున్నాడు. అయినా రావు సందేహం తీరలేదు. తాను జనరల్ ఎలక్షన్ల సందర్భంలో ఇదివరకు చూసిన రాతలన్ని ట్లోనూ.... ఫలానా బొమ్మవున్న పెట్టెలోనే మీటటు వేయండి.... ఫలానా పార్టీకే ఓటు ఇవ్వండి.... అని మాత్రమే చదివాడు. ఇలాంటి అనేక ఉపసందేహాలు రావు బుర్ర నాక్రమించడంతో అసలు సమస్య

వాణ్ణి మరింత తీవ్రంగా ఎదుర్కొన్నది. బహుశా కాలేజీ ఎన్నికల గొడవలేమో అనుకున్నాడు. కాని ఈ సమాధానం కూడా రావు సందేహం క్రింద రద్దుకావల్సి వచ్చింది. తాను హైస్కూల్లో చదివేప్పుడు విద్యార్థి సంఘపు అధ్యక్ష, కార్యదర్శి మొదలగు పదవులకు ఎన్నికలు జరిగేవి. అక్కడ ఇలాంటి ప్రకటనా ప్రచారా లేవీ జరుగ లేదే ! అసలు రావు గుట్టలో అక్కడ ఏ పదవికైనా “పోటీ” అంటూ పడ్డట్లు ఎరుగడు. ఒకదేశ అలాంటివి ఒకటి అర కేసులు జరిగినా పెద్ద పంతులుగారే విద్యార్థులందరినీ సమావేశపర్చి చేతులెత్తమని వారి అభిప్రాయాలను సేకరించే విధానాన్నే రావు ఎరుగును. కాని ఇలాంటి ఎన్నికలు వాడెన్నడూ చూడ లేదు. చివరిసారిగా రావు ఊహకు తట్టిన కాలేజీ ఎన్నికల తాలూకు ప్రచారాలే అన్న అభిప్రాయం వాడిలో దృఢరూపాన్ని దాల్చింది. ఆ అభిప్రాయం పైనే వాడు నిలిచాడు. ఎన్నో ఏళ్ళు కష్టపడి హెచ్. ఎస్. సి. డిగ్రీ పుచ్చుకున్న రావు బుర్ర ఆ విషయాన్ని గూర్చి అంతరాత్మతో వితర్కించ సాగింది. ఈ కాలేజీ సన్యాసులకు ఇంతటి పోయేకాల మేమొచ్చింది? ఒక్కనాటి భాగోతానికి మూతి మీసాలు గొరుక్కున్నట్లుగా ఏదో పదినెల్ల పెత్తనాలకు ఇంత హంగామా ఎందుకూ ! కలసిన స్నేహితులతో చెప్పేస్తే సరిపోదు ! అయినా ఇంతడబ్బు ఈ వెధవ ప్రచారాలకు వినియోగిస్తే వాళ్ళకు ఒరిగేదేమిటి ? దుబారా ఖర్చులూ.... వీళ్లున్నూ....! ఇంకా ఏమేమో తలపోతలలోనే రావు గడిపాడు.

తన సందేహానికి తుదినిర్ణయంగా ఏవిషయాన్నీ గ్రహించ జాలని కాశీపతి ఎవ్వరైనా సీనియర్ స్టూడెంటు నడిగి సంగతులన్నీ సంగ్రహించాలనుకున్నాడు. మూడేళ్ళ క్రిందటే కాలేజీ చదువులకై అక్కడికి వచ్చిన తనపూరు మునసబు కొడుకు గోపాలం వాడికా విషయాలలో మంచి సలహాదారుగా అవుపడ్డాడు. ప్రస్తుతం కాశీపతిరావు కూడా అక్కడే మకాం వేశాడు.

ఎడ్మిషన్ వ్యవహారాలు పూర్తిచేసికొని కాశీపతి.రూమ్ చేరుకున్నాడు. ఎప్పుడు వచ్చాడో గోపాలం కూడా అక్కడే వున్నాడు. మరెవ్వరూలేరు. అర్థంలేని ప్రశ్నలువేసి అమాయకత్వాన్ని రుజువు చేసుకునేరకం కాశీపతిదికాదు. అందువల్ల ఒంటరి సమయంలోనే గోపాలాన్ని డిగి తన సందేహాల తీర్పుకోవాలనుకున్నాడు. ఉన్నంతలోనే ఎంతో తెలిసిన వాడిలా బెట్టుసరిగా వుండటమే కాశీపతిరావు అలవాటు.

“ఏంరోయ్ గోపాలం, ఈ కాలేజీవాళ్లు పట్టి దుబారా వాళ్లు ఏమిటోయ్!” అన్నాడు వాళ్ళను అపహాస్యం చేస్తున్న దోరణిరో.

“ఎందుకోయ్ : ఏం జరిగిందేమిటి?” అన్నాడు గోపాలం సహజమైన మూడ్ లోనే.

“మరేమీకాదు. ఒక్కరోజు టాగోరానికి ఏమో గొరుక్కున్నట్లు పదినెల్ల పెత్తనానికి ఇంత హంగామా ఎందుకూ? దుబారా ఖర్చులు కాకుంటే మరేంటి?”

కాశీపతికి తట్టిన ధర్మ సందేహాన్ని గోపాలం ఇచ్చే గ్రహించాడు.

“కాలేజీ ఎన్నికల్లో నెగ్గటమంటే ఒక మంత్రిగారవటంకంటే ఎక్కువంటే నమ్ము కాశీపతీ” అన్నాడు, ఈ మూడేళ్ళలోనూ ఎన్నో పదవులకు పోటీచేసి పట్టికొట్టి మహా అనుభవాన్ని గణించుకున్న గోపాలం.

కాశీపతికి నవ్వాచ్చింది. ఆ మంత్రులకూ, ఈ సన్యాసులకూ ఎక్కడి పోలికరా : అనుకున్నాడు.

“అందుకోసమే కాలేజీల్లో పదవులకోసం పడిచస్తారు” మళ్ళీ అందుకున్నాడు గోపాలం.

“ఇంతా చేస్తే వీరికి ఒరిగేదేమిటో చెప్పావేగాదు. అంతగా పనిచేయాలనిఉంటే ఏపదవీ లేకుండా చేయలేరా?”

“ఎవ్వే : పనిచెయ్యడానికా వీళ్లు పాటుపడ్తున్నారనుకుంటున్నావ్! అసలు వ్యవహారమంతా వేరులేవోయ్.”

“అదేంబోయ్ అంతటిరహస్యం !” ఆత్రంతో అడిగాడు కాశీపతి.

“కాలేజీలో ఒక్క పెద్ద పదవేదైనా చిక్కిందంటే టీ పార్టీలకూ డబ్బుకు కొవవంటూ వుండదనుకో. పోగా పేరు కూడా నాలు పేపర్లలో బడి మంచి పబ్లిసిటీ కూడా వస్తుందిలే. కాలేజీ మ్యాగజిన్లలో వడే ఫోటోలక్కూడా కొరత వుండదు. ఇంకా నాలుగు ఇతర కాలేజీలనుండి ఆహ్వానాలు రావడం, పదిమందితో కలవడం ఇంకా అవీయివీ అన్నీ జరుగుతాయ్ అంటే నమ్ము. ఇంతకంటే ఇంకా ఏం కావాలి. అందుకే ఆ గెలవడానికి ఇంత హంగామా ఇన్ని తిప్పట్లున్నూ.” ముగించాడు గోపాలం సుదీర్ఘమైన ప్రసంగానంతరం.

“ఇందుకే కాబోలు ఎలక్షన్లంటే ఇట్లా పడిచస్తారు, ఇంత డబ్బును కురిపిస్తారు” చిరకాలంనుండి కాశీపతికి వీడిస్తున్న సందేహం పటాపంచలైంది.

“టీవీడ్ సూట్లక్కూడా కొరతంటూ వుండదు పదవుల్లోకి వచ్చిన పెద్దమనుష్యులకు.” మరోపాయింటు నందించాడు గోపాలం అప్పుడు మర్చాడు కాబోలు.

“టీ పార్టీలు, పోదోలు, ఆహ్వానాలు, టీవీడ్ సూట్లు ఇంకా.... ఏమో.... ఏమో.... నిజంగా ఎలక్షన్లలో నెగ్గేవారు ఎంత అదృష్టవంతులు!” కాశీపతి రోరోనే ఉప్పొంగిపోయాడు. “టీవీడ్ సూట్” ఒకసారి స్మరించు కున్నాడు. “టీవీడ్ సూట్ వేసుకుంటే నేనెంత అందంగా, దర్జాగా వుంటానో!” ఊహ గానాల నారంభించినాడు కాశీపతి. ముఖ్యంగా ఈ విషయమే వాణ్ని బాగా ఆకర్షించింది.

“తానుమాత్రం ఇవన్నీ అనుభవించటానికి అర్హుడుకాడా? నాయకత్వం పహించగల శక్తి సామర్థ్యాలు తనరొనూ మూర్తీభవించి

వున్నవే ! తానూ ఎన్నికల్లో పోటీచేసి తీరాలి. నెగ్గి తీరాలి, అవన్నీ పొంది తీరాలి." తన అభ్యర్థితవ్వ భవనానికి ప్లాన్ వేయసాగాడు.

“తాను కాలేజీలోనైనా సరిగా చేర్లేదే ! తన్నెవరూ ఎరుగరే. ఎలాగు గెలవడం ?” మరో అనుమానం వాణ్ని ఆవరించుకుంది.

“మరి చూడవోయ్ ! ఇంతమంది పోటీచేసే ఈ పదవులకు నెగ్గడానికి వీళ్ళు పాపులారిటీ ఎలాగు సంపాదించుకుంటారోయ్ ?” తన సమస్యలపాలిటి పరిష్కర్త గోపాలాన్ని, పేషంట్ డాక్టర్నడిగే సలహా ధోరణిలో అడిగాడు కాశీపతి.

“అదెంతటి పనోయ్ ! ఓ పదిమందిని మిత్రుల చేసుకోవాలి. అదే లాగంటావేమో ! తన డిగ్నిటీకేమైనా భంగం వస్తుందేమో అనుకోకుండా వారికి దండాలుపెట్టూ, చేతులు కల్చుతూ మంచిచేసుకోవాలి. ఖర్చుకు భయపడకుండా అప్పుడప్పుడు వారికి విందులుకూడా అరేంజ్ చేస్తూ వుండాలే. వచ్చిన రోజుల్లో నేనూ నీలాగే తికమకపడి, క్రమంగా సంగతంతా గ్రహించి అలాగా అనుసరించా. ఒకటి అర పదవులుకూడా చిక్కాయితే.” సలహాయిస్తూ తన అనుభవాన్నికూడా జోడించాడు గోపాలం.

ఎలక్షన్లలో నెగ్గటానికి గోపాలం చెప్పిన చిట్కాలు అతి సామాన్యమైనవిగా అవుపడ్డాయి కాశీపతికి. పది మందినీ మాటల్తో మచ్చిక చేసుకునే ప్రతిభకు తనలో లోపేమిలేదు. హైస్కూల్లో చదివేప్పుడు తానెక్కడుంటే అక్కడే బెల్లంచుట్టూ ఈగెలు ముసిరినట్లుగా పదిమందీ చేరేవారు. తాను చెప్పే విషయాలను వినడానికి తన వాక్చాతుర్యాన్ని వారు ఎంతో పొగిడేవారు కూడా. ఒక్కసారి గత జీవితంలోని మాధుర్యాన్ని సింహావరోకనం చేసుకున్నాడు కాశీపతిరావు.

పదిమందిలో పలుకుబడి సంపాదించుకొని తనమాటపై నడిపింప గల శక్తిసామర్థ్యాలకు తనలో కొరతంటూ లేదు. మరి ఎన్నికల్లో నిల

బట్టానికి దేనికిధయం ? పోటీచేసి తీరాలి. నెగ్గి తీరాలి....ఇకతని నిశ్చయానికి తిరుగుడు లేదన్నట్లుగా పదేపదే అనుకోసాగాడు కాశీవతి.

“తాను ట్వీడ్ సూట్ వేసుకొని ఫోటోదిగుతే ఎంత డేష్ గా వుంటాడో” ఎప్పుడో నాలుగోక్లాస్ చదివేప్పుడు క్లాస్ పిల్లలందరూ కలిసి దిగిన ఫోటోలో తనదొమ్మే ఎంతో అందంగా వుందని పొగిడారుచూడా. ఇప్పుడు అచ్చంగా ట్వీడ్ సూట్ వేసుకొని దిగుతే వేరేచెప్పాలా ! తన ఫోటో అచ్చయిన పత్రిక తప్పకుండా తన హైస్కూలుకు పంపించితిరాలి. ఆ తెలుగు మేస్టారు రామారావు తాను వట్టి పనికిమాలినవాడనీ ఎప్పుడూ తెలుగులో జీరో మార్కులే వస్తుండేవనీ ఎగతాళి చేసేవాడు. ఇప్పుడు కాలేజీలో తనకు అఖండ సన్మానానికి తెల్లమొహం వేసుకోక పోరాడా! హెడ్మాష్టరుగారు, పంతుళ్లు, పిల్లలూ తమ హైస్కూల్ ఉత్పత్తిచేసిన ఒక విద్యార్థి ఇలాంటి సమర్థుడూ, ప్రయోజకుడయినందుకు ఎంతగా గర్విస్తారో ! ఎప్పుడన్నా సెలవుల్లో అక్కడికి వెళ్ళినప్పుడు తన్నెంతగా సన్మానిస్తారో ? తాను ఎన్నికల్లో నెగ్గినట్లుగా పేరు నాల్గు పేపర్లలో అచ్చయితే ఎంతమంది చదువుతారో. అమ్మ, నాన్న, మామయ్య, అక్కయ్య, బావయ్య, ముఖ్యంగా “మరదలుపిల్ల” ఇంకా అందరూ చదివి తమ వాడు కాలేజీల్లో ఇంతగా వెలుగుతున్నందుకు ఎంతో మురిసిపోక ఊర్కొంటారా ?” ఇకముందు తానందుకోదోయే ఉజ్వలమైన భవిష్యత్తుని గూర్చి తను తీయని కలలుగన నారంభించినాడు. కాలేజీ జీవిత రంగంలో తాను వహించనున్న ముఖ్యాతిముఖ్యమైన పాత్రనుగూర్చి ఆశాసాధాలు నిర్మించ నారంభించినాడు కాశీవతిరావు.

“పాప్యులారిటీ” కోసరం అప్పుడే ప్రాకులాట్టం ఆరంభించినాడు కాశీవతిరావు. గోపాలం చేసిన కొన్ని నూచనలకు తోడుగా తనకుతోచిన చిట్కాలనుకూడా కొన్నింటిని కలిపి ఒక్కటొక్కటే తన్ను పలుకుబడి దేవత వరించే నిమిత్తం ప్రయోగించసాగాడు. “నామోషీ” అన్న పదా

ధాన్నే తనలో నుండి నిర్మూలించి తన వందనాలకు అర్ఘ్యం అనుకున్న ప్రతివానికీ నమస్కారాలు చేయడం, చేతులుకల్పడం మొదలు పెట్టినాడు.

“నెహ్రూ విదేశాంగ విధానంలో ప్రదర్శిస్తున్న తటస్థవైఖరి శుద్ధ అవివేకంగా వుంది. యు. యన్. ఓ. అమెరికా సొత్తుగా తయారైంది. స్టాలిన్ ఐసెన్హోవర్ల మాటలన్నీ ‘చెప్పేవి శ్రీరంగనీతులు, చొచ్చేవి మాలగుడిసెలు’ అన్నట్లు వుంటాయి. అసలు ఇవాళ రేపటి విద్యార్థులకు స్టాండర్డు అంటూ ఏడుస్తేగా. బి. ఏ. ఫస్టుక్లాస్ (First Class) లో ప్యాసైనా ఇంగ్లీష్ మాట్లాట్టానికి తటపటాయిస్తారు.” పదిమందీ వున్న చోట తయారై తానూ మాట్లాట్టానికి ఎలాగో అవకాశం కల్పించుకొని ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయాది వివిధ సమస్యలను గూర్చి చర్చలు మొదలు పెట్టాడు : తాను ఎంతో తెలిసినవాడు, రాజకీయ ధురంధరుడని నిరూపించుకోడానికి, తనకున్న కాస్తంత పత్రికా జ్ఞానానికి రెండు మూడింతలు గారికబుర్లను తోడుగా కలిపి.

“ఒక కప్పు కాఫీనీళ్లు పోయించరా మళ్ళీ వున్నప్పుడు డబ్బులిస్తా గాని” అని నోరురెరిచి ఆప్తమిత్రులు ప్రాధేయ పడ్డేనే “మళ్ళీ ఇస్తారన్న నమ్మకం ఏమిటి” అని జంకేవాడు. అసలుడబ్బుకు విలువంటూ వుందా అన్న ధర్మ సందేహానికి లోనయ్యాడు.

“పబ్లిసిటీ” కి తగిన సమర్థుడు అని తనకు తోచినవాడినల్లా విడువకుండా ‘ఓ కప్పు కాఫీ సేవించి వెళ్లండేం’ అంటూ బలవంత సన్మానాలకు బూనుకున్నాడు.

ఒకసంగతి చెప్పడం మర్చా. కాశీపతి “రచయిత” కూడా అని పిండుకుంటున్నాడు. అసలు అతని పేరుతో పత్రికల్లో అచ్చయిన రచనంటూ ఏమీ లేకున్నా ఫిలిం, సెక్స్ పత్రికల్లో “ప్రశ్నలు - సమాధానాలు” అన్న శీర్షికక్రింద వాడి పేరులేందే ఏపత్రికా వెలువడదు. విడుదలైన

ప్రతిచిత్రమూ వాడిచే రెండుమూడు ముక్కల్లో కార్డుకథల్లా సమీక్షించబడి ప్రతిఫలిం “జనవాక్యం” అన్నశీర్షికక్రింద వుండి తీరాల్సిందే.

ఎంతోశ్రమపడి అచ్చుచేయించిన ఇంచు, రెండించుల (అంతకంటె పెద్దవి వుండేడిస్తేగా) పత్రికల కత్తిరింపులను పావుస్తాంపునైజు తెల్ల కాగితానికి మధ్యలో అంటించి పైన పత్రికపేరూ, తేదీ మొదలగు వివరాలను బైపుచేయించడం వాడికో హాబీ.

కొమ్ములుతిరిగిన పత్రికా రచయితలకంటేనూ, వాడి ఈ ఇంచి రెండించుల కత్తిరింపు ముక్కలతో సిద్ధం చేయబడిన ఫైలు దిట్టంగా, మెరుగ్గా తయారయింది.

తన పాప్యులారిటీ ప్రచారసాధనాల్లో ఒకటిగా ఆ అమూల్యమైన ఫైల్లుకూడా వినియోగించుకోవాలన్న సంగతికూడా వాడి ఊహకు అందక పోలేదు. “ఈ బోడిప్రశ్నలూ, అభిప్రాయాలూ రాయడంకూడా ఒక గొప్పేనా? మూలన కూర్చునే ముసలవ్వకూడా రాసేస్తుం”దని ఎక్కడ అపహాస్యం చేస్తారో అన్న అనుమానమే వాణ్ని బాధిస్తుంది. ఫైలు రంగంపైకి రావడాన్ని నిరోధిస్తున్నది.

అతిచురుగ్గా పనిచేసే కాశీపతిరావు బుద్ధి, శక్తి ఈపాటి అవరోధాలని నిర్మూలించలేకపోలేదు. పాత పత్రికలన్నీ వెతికి తనపేరుతో ప్రచురితమైన రచనల్ని సంగ్రహించి పావుస్తాంపునైజు తెల్లకాగితాలపై అలంకరించి వాట్నీఫైల్లో జమ కట్టాడు. తన అపూర్వించనా సామర్థ్యాన్ని, ప్రతిభను పొట్టబెట్టుకున్న ఆ ఫైలు రాజం పాప్యులారిటీ ప్రచారంలో ముఖ్యపాత్ర తెస్తుందన్న ఆశ కల్గింది కాశీపతికి. పలుకుబడి సంపాదించి పెట్టగల అమూల్య పరికరమైన ఫైలును కాలేజీకి తెచ్చాడు. పదిమంది పోగై నవోటజేరి ఎదో నోటుబుక్కులో ఉంచిన ఏదో కాగితంముక్కకై ప్రతి పుస్తకంలోని ఒక్కొక్క పేజీనీ తిరుగవేసే విద్యార్థివైఖర్ని అనుకరించాడు. తనకైతాను ఫైలు విప్పితే “స్వ ఆత్మస్తుతి పరాయణుడు” అన్న

బిరుదాన్ని ఎక్కడ అంటగట్టారో, అసలు పాప్యులారితోకి ఎక్కడ భంగం వాటిల్లుతుందో అనుకొని.

వాడువేసిన పాచిక పారనేపారింది. “అవ్వేంబోయ్! ఆ కత్తి రింపులు. నీపేరుమాడా వుందే!.... నువ్వు ఒక రచయితవేనా?.... చెప్పావుగావే” అన్నాడొక మిత్రుడు. ఫైలు తిరుగవేసే సందర్భంలో కత్తిరింపులు పొడగట్టడంవల్ల.

సాహిత్యరంగంలో తనకుగల అపూర్వ అనుభవం, ఘనత చాట్టానికి అవకాశం చిక్కనే చిక్కింది గదా అని చాలా సంతోషించాడు కాశీపతి. ఒక్కొక్క కత్తిరింపునే చూపిస్తూ దానితాలూకు వివరాలను, అందుకై తాను పడాల్సివచ్చిన శ్రమలను వివరంగా విశదీకరించ నారంభించాడు. రణరంగంలో విజయాన్ని సాధించిన సిపాయి చెప్పే ధోరణిలో.

అందరి విద్యార్థుల్లో పాప్యులారితో రావడానికి తనొక్కడి శ్రమే సరిపోదని గ్రహించిన కాశీపతి వాడు చడబడా తినిపించే హోటలు టిఫిన్లకు మరిగి ప్రాణస్నేహితులుగా తయారైన ఓ నలుగురు మిత్రుల్ని తనపక్షంనుండి ఏజంట్లుగా నియమించాడు. వీలై నంతగా కాశీపతిరావు పేరు పదిమందినోట పడేయటమే వారి డ్యూటీ.

మొత్తానికి కాశీపతిరావు పలుకుబడి సంపాదించే విషయంలో ఏ రోపమూ రానీయడం లేదు. అన్ని హంగులూ వాడి ప్రచార సాధనాల్లో కానవస్తాయి. అన్ని విచారాలనూ వాడనుసరిస్తున్నాడు. లేకుంటే తాను కన్న కలలన్నీ ఎక్కడ కల్లలై పోతాయో, నిర్మించిన సౌధాలన్నీ ఎక్కడ ఒక్కుమ్మడిగా కూలిపోతాయో అన్న భయం వుండటంవల్ల.

తన విజయంపై కాశీపతిరావు కిప్పుడు పూర్తి విశ్వాసము కల్గింది. విద్యార్థిసోదరులు వాడిపట్ల ప్రవర్తిస్తున్న గురుతరభావమే దీనికి ప్రత్యక్ష నిదర్శనం.

తన నమస్కారాలవల్ల మిత్రులైన కొందరు తనకంటే ముందుగానే వందనాలను సమర్పిస్తూ, చేతులుకల్పుతూ 'రెస్పెక్ట్'ను ప్రదర్శించడంకూడా కాశీపతికి కొంతగర్వకారణమైంది.

“పత్రికలకు ప్రశ్నలు ఏలాగు పంపాలోయ్? కథచెప్తాగా, వ్రాసి పెద్దూ వెధవది ఎంతప్రయత్నించినా రావడంలేదు. పత్రిక్కో ఆర్టికల్ పంపాలి. “బుక్ పోస్టు” అంటే ఏలాగు పంపించాలోయ్? యు. యన్. ఓ సంగ్రహచరిత్ర వ్రాసిపెద్దూ! గాంధీ, నెహ్రూగారలు పుట్టిన తేదీలేమిటో పుండెనేమోయ్! ఎంత ప్రయత్నించినా గుర్తుకు రావడం లేదు.” మొదలగు వివిధ ప్రశ్నలను మిత్రులు తెలిసో, తెలియకో లేక తెలుసుకునే నిమిత్తమో అడిగి వాడిపట్ల ఒక ప్రత్యేకతను ప్రదర్శించడంకూడా కాశీపతిరావు విశ్వాసానికి మరింత దోహదమిచ్చింది.

కాలేజీ వివిధ యూనియన్ల అధ్యక్ష కార్యదర్శి పదవులకై పోటీ చేయగోరేవారు తమతమ నామినేషన్ పత్రాలు అందజేయవలసిందిగా ఆనాటి నోటీస్ బోర్డు ఒకశుభవార్తను అందించింది. అసలు కాశీపతిరావు కూడా ఎన్నాళ్ళనుందో ఆ ఒక్కముక్కకోసమే నిరీక్షిస్తున్నాడు, ఫరవా లేదన్నట్లుగా పాప్యులారిటీ వచ్చింది కాబట్టి.

ఏ యూనియన్ కి పోటీనేయాలా? అన్న యోచనలో పడ్డాడు కాశీపతిరావు. “ఉత్తేక్తలేనివాడు స్వర్గానికెలా పోతాడు” అన్నట్లు, మొదలు సబ్ యూనియన్లకు గెలువందే ‘ఏక్ డిప్’న పెద్ద యూనియన్ కు గెలువడం అసాధ్యమేమో అనిపించింది. ఎట్లాగూ పాప్యులారిటీ వచ్చింది గదా అని హెచ్చులకుపోతే అసలుకే మోసం వస్తుందేమోనని జంకాడు.

“హైస్కూల్లో మాదిరిగాక ఇక్కడ మహారాష్ట్రులు, కన్నడులు, తమిళులు, సాయలులు కూడా వుంటారాయె. అసలిక్కడ “ఫీలింగులు” కూడా జాప్తేనాయె. ఎంతో స్నేహితుడుగానే మెలుగుతు తీరా ఓటింగప్పుడు వాడివాళ్ళకే ఇస్తారాయె ఓటు! ఎందుకైతే నా మంచిది మొదలు

తెలుగు యూనియన్ కేనెగ్గి ఆ తర్వాతగాని తడాఖా చూపించాలి. “ఫైలు” పుణ్యాన రచయితగా తెలుగువాళ్ళలో చచ్చే పాపులారిటీకూడా వచ్చిందాయె,” ఏమేమో తలపోయసాగాడు కాశీపతిరావు.

ఎందుకైనా మంచిది, ఈ విషయంలో మిత్రుల సలహాలనుకూడా స్వీకరించాలనుకున్నాడు. గాఢ స్నేహితులనుపించిన కొందర్నడిగి చూశాడు. వాళ్ళకూడా వాడి అభిప్రాయాన్నే ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించారు. ఇక చిక్కే లేదనుకున్నాడు. వెంటనే మిత్రుల్లో ఇద్దరిచేత ఒకడు అధ్యక్ష పదవికి తన పేర్ను సూచిస్తున్నట్లుగా, మరొకడు బలపరుస్తున్నట్లుగా నామినేషన్ పత్రాన్ని ఫైలుచేయించాడు.

ఓటింగ్ తేదీ మరికొన్ని రోజుల్లోనే పడింది. తేదీ సమీపిస్తున్నకొద్దీ శుక్లపక్ష చంద్రునిలా తన ప్రచారాన్నికూడా అతితీవ్రంగా సాగించసాగాడు కాశీపతిరావు.

కాలేజీస్ట్రోంగ్ కంటే నాల్గరెట్లు జాస్తిగా పాంప్లెట్లు అచ్చువేయించాడు. “తెలుగుసంఘపు పోకడలు అభివృద్ధి మార్గాలనే అనుసరించాలంటే అధ్యక్షుడుగా కే. వి. కాశీపతిరావునే ఎన్నుకోండి” అన్న పెద్ద అక్షరాలతో అచ్చయిన రంగురంగు కాగితాలనుచూసి ఎంతో మురిసిపోయాడు. వారంరోజులముందునుండే తన ఏజంట్లలో పాంప్లెట్లను పంచి కాలేజీ ప్రతివిద్యార్థికి అందించాడు. రెండుమూడుసార్లు మీటింగులుకూడా ఏర్పాటుచేసి తాను అధికారంలోకివస్తే తెలుగుసంఘం ఏలాగు తారాపథాన్నందుకునేది సంగ్రహంగా విశదీకరిస్తూ గంభీరమైనఉపన్యాసాలు దంచాడు.

పోలింగ్ ప్రశాంతంగానే ముగిసింది. సాయంత్రమే ఫలితాలు కూడా ప్రకటించబడనున్నట్లు తెల్పబడింది.

ఒక్కొక్క తరగతిపెట్టేనే నీలుతీస్తూ ఎన్నో మడతలు మడిచి పున్న చీరలను విప్పుతూ పేట్లు చదువుతున్నారు. ప్రతిపెట్టెలోనుండి

“కె. వి. కాశీపతిరావు” అన్న నాచమే పదేపదే వినుపించసాగింది. కాశీ పతిరావు సంతోషానికి హద్దులు లేకుండా పోయాయి. అందరు పోటీ ద్వారా “విజయలక్ష్మి” తన్నే వరించనున్నదిగదా అని విజయగర్వంతో ప్రత్యర్థుల్ని చూడసాగాడు.

ఫలితాలు ప్రకటించబడ్డాయి. విజయం కాశీపతికే దక్కింది. అదీ అఖండ మెజారిటీతో నెగ్గాడు. గదినుండి వెలువట్టమే తరువాయిగా మిత్రులంతా చుట్టుముట్టారు. ఎత్తుకున్నారు. జై జై నినాదాలుచేశారు. ఎంతో అభినందించారు. “మరి టీపార్టీ ఎప్పుడిస్తావురా? నీ ప్రచారం చేయలేక నోరంతా దొంగురు పోయింది.... కాళ్ళు నొప్పులు పుట్టాయి.” అన్నారు కొందరు మిత్రులు. ఈసారి కాశీపతి అందర్నీ ఒక పేరుబడ్డ హోటలుకే తీసుకెళ్ళాడు.

తొలిప్రయత్నంలోనే అఖండ విజయాన్ని సాధించినందుకు ఎంతో మురిసిపోయాడు కాశీపతి. పూర్వపదవుల్లోకి వచ్చిన అందరు పెద్దమనుష్యుల జీవితాలను స్టడీచేశాడు. కాని వాడిలా ఎవ్వరూ ప్రథమప్రయత్నం లోనే అంతటి గౌరవానికి పాత్రులైనట్లుగా కన్పించలేదు. కాలేజీ చరిత్రలో అంతటి ఉత్కృష్టమైన గౌరవం తొలుతగా తనకు, పైపెచ్చు ఒక అంధ్రునకు సంక్రమించినందుకు తనకుతానే ఒకసారి అభినందించు కున్నాడు.

కాశీపతిరావు ఇప్పుడొక సాధారణ కాలేజీ స్టూడెంటుకాడు. కళా శాల విద్యార్థిసంఘ కార్యాలయంలో వాడొక ఉన్నతాధికారి. ఇప్పుడు వాడిలో ఒక విశేషమైన మార్పు పనిజేస్తున్నది.

నమస్కారాలను అందించి తీసుకునే పద్ధతినే మార్చాడు. మొదలు స్వీకరించే తిరిగి ముట్టజెప్పే పంథానే ప్రస్తుతం అవలంబిస్తున్నాడు. రాజ కీయాలనుండి నిష్క్రమించి నాయకునిలా పదిమందిలో పని కల్పించు కొని మాట్లాడే అలవాటుకూడా ఇప్పుడు వాడిలో కన్పించడంలేదు.

“దుబారాఖర్చు” దురభ్యాసంనుకూడా విస్మరించినట్లున్నాడు. మొరైని కీప్పుడు పూర్వపు కాశీపతిరావుకాడు.

ఆదివారంలోకి వచ్చినవెంటనే ఎన్నికల్లో నెగ్గిన పెద్దమనుషునకులు చేయాల్సిన ముఖ్యకర్తవ్యాలుగా గోపాలంచెప్పిన విషయాలు జ్ఞప్తికొచ్చాయి. కాశీపతిరావుకు. “టీవీడ్ సూట్” తన ఏకైక ఆదర్శం స్ఫురణకు వచ్చింది. అసలు ఆ ఆశయసాధనకే తానింతటివాడయ్యాడనుకున్నాడు. కార్యరంగంలోకి కాలువేశాడు.

నశ్యపురంగు టీవీడ్ సూట్ వేసుకొని నీట్ గా తయారై కాలేజీకి వేంచేశాడు కాశీపతిరావు. ఆనాడెంతో శుభదాయకమైన దినం వాడికి. ఎన్నాళ్ళనుండో తన్నువ్వెళ్ళురిస్తున్న కోరిక ఆనాటితో అంతమొందింది. అలవాటులేని ప్రాణం కాబట్టి మొదట్లో బిత్తరబిత్తరగానే వుండింది. కాని క్రమేణా అదే అలవాటయింది. ముఖ్యంగా విద్యార్థినులను ఆనాటి వాడి వేషధారణ బాగా ఆకర్షించిందని చెప్పక తప్పదు.

ఆరోజు కాశీపతిని అభినందించిన మిత్రులకంటే పెదవి విరచిన సోదరులదే మెజారిటీ అయింది. “నిష్కారణంగా ఈ అవకాశాన్ని ఈ బడుద్దాయిగాడు అనుభవిస్తున్నాడుగదా” అని విచారించసాగారు ఓడిపోయిన ప్రత్యర్థి మహాశయులు. “పీడుచేసిన హంగామాలన్నీ పట్టి ఎలక్షన్ స్టంట్స్ రా” అని ప్రచారం చేయనే చేశాయి కొన్ని మిత్రమండలులు. ఇంకా ఏమేమో గుసగుసలు బయలుదేరాయి.

....

....

....

కాలవాహినిలో ఇట్టే కొన్నాళ్ళు దొర్లుకుపోయాయి. మళ్ళీ జూన్ నెల వచ్చింది. మళ్ళీ కాలేజీలు తెరిచారు. మళ్ళీ ఎడ్మిషన్, ఎలక్షన్ గొడవలు ప్రారంభమయాయి. కాశీపతిరావు వారంరోజులముందే పట్టణం చేరుకున్నాడు. ఇప్పుడు వాడి ఆదర్శం మరొక గొప్ప ఆశయాన్ని సాధించడం.

మళ్ళీ పూర్వపు అలవాట్లకు స్వస్తిజెప్పి “మారిపోవురాకాలము” అన్న సూక్తిని ప్రత్యక్షంగా నిరూపించాడు కాశీపతిరావు. నమస్కారాలు చేయడం, చేతులుకల్పడం పునః ప్రారంభించాడు. లోకాన్నీ, దేశాన్నీ, విద్యార్థుల్నీ ఎదుర్కొంటున్న వివిధ సమస్యలనుగూర్చి పదిమందలోనూ సమీక్షలు సాగించాడు. అల్పాహారాలు, ఉపహారాలు, ఫలహారాలు మొదలగు విందు వినోదాలవిషయంలో ఏలోటూ రానీయకుండా కనిపెట్టున్నాడు. సరికొత్తగా సంగ్రహించిన రచనల్ను జమకట్టి ఫైలులావును మరింత అభివృద్ధిజేసి “రచయిత” అన్న బిరుదాన్ని మరింత సార్థకం చేసుకున్నాడు. “ఏ చిత్రమైనా ‘బాక్సాఫీస్ హిట్’ కావాలంటే మంచిపబ్లిసిటీ ఏకైకశరణ్యం” అన్న సూత్రప్రచారం తనకు పాపులారిటీ సంపాదించడానికి మరికొందరు ఏజంట్లను నెలకొల్పాడు. నాల్గుసార్లు స్టేజ్ లెక్చర్ గంధీరమైన ఉపన్యాసాలు దంచడానికి మరింత అలవాటు పడ్డాడు.

ఇప్పుడు కాశీపతిరావుదొక గొప్ప సంకల్పం. కాలేజీ ప్రెసిడెంట్ పదవికే కంటెస్ట్ చేయాలని అతనికి పట్టుదల. అవిరామంగా అహోరాత్రాలు ఈ కార్యసాధనకై కృషిసల్పుతున్నాడు.

తాను పోటీచేస్తున్నది పెద్దపదవికే కాబట్టి ఈసారి ప్రచారాలుకూడా పెద్దపెట్టునే సాగించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు కాశీపతిరావు. ముఖ్యంగా “డిబ్బు” అన్న పదార్థానికి ఏమాత్రమూ జడువకూడదు. దేవుడిపుణ్యాన గెలిచిగట్టెక్కుతే అంతకు రెండింతలు అదే వచ్చిపడ్తుందనుకున్నాడు కాస్తోకూస్తో అనుభవశాలికాబట్టి.

చేతిలో పున్నదంతా పాపులారిటీ ప్రచారార్థం అప్పుడే “స్వాహా” అయింది. కాబట్టి ముందు కార్యక్రమాన్ని కొనసాగించే నిమిత్తం ఇంటి వాళ్ళకు తెలియకుండా రహస్యంగా రెండువందలు అప్పుపుచ్చుకున్నాడు. నెగ్గిన మరుక్షణంలో అదేతీరుతుందన్న దైర్యం వుంది కాబట్టి.

ప్రచారాలు మహాజోరుగా సాగిపోతున్నాయి. కాలేజీ గోడలన్నీ వాల్చోస్టర్లతో నిండిపోయాయి. కాశీపతిరావు తాలూకువే వానిలో జాస్తి. తన వాల్చోస్టర్లనే అందరికంటే ఆకర్షణీయంగా తయారుచేయించాడు. మధ్యలో తన ఫోటోనుకూడా ఇరికించాడు. ఈసారి మరోకొత్తపద్ధతిని కూడా ప్రచార సాధనాల్లో ఒకటిగా ప్రవేశపెట్టాడు. గతజీవితాన్ని సమీక్షిస్తూ తన లైఫ్ స్కెచ్ ను ఫోటోయుక్తంగా పుస్తకరూపంలో ప్రకటించి అందరికీ పంపాడు. ఇక పాంప్లెట్ల విషయం వేరే చెప్పక్కర్లేదు. అప్పుడే రెండుమూడు ఎడీషన్లదాకా వేయించాడు. ఇంకా ఎన్ని ముద్రణలు కానున్నాయో వాడికే తెలియదు. మొత్తానికి అమెరికా ప్రసిడింగ్ గిరీ పోటీకంటేనూ ఎక్కువ హాంగులు వాడిప్రచారాల్లో కనిపిస్తున్నాయి.

ఇప్పుడుతనగెలుపుపై కాశీపతికి గట్టినమ్మకం కుదిరింది. ఆపజయ సూచనలు ఏకోశానా కానరాలేదు. అంతకొద్దిపాటి ప్రచారాలకే అప్పుడు అంత మెజారిటీతో నెగ్గినప్పుడు ఎంతో గొప్పగా ప్రచారాలు సాగిస్తున్న ఇప్పుడు ఇంకా ఎంత ఘనంగా గెలవాలి— ఊహకు అందని విషయంగా పరిణమించింది వాడికి.

విద్యార్థులంతా ఇప్పుడు పూర్వపు గురుతర భావాన్నే ప్రదర్శిస్తున్నారు. ఆ విషయంలో లోపేమీ లేదనుపించింది. తన నాయకత్వంపై విద్యార్థిసోదరులకు సంపూర్ణవిశ్వాసం కలిగింది. తన విజయం లభ్యం. గెలుపు తనదే అనుకున్నాడు కాశీపతి.

ఓటింగ్ ముగిసింది. విజయలక్ష్మి తనపొంతనే చేరనున్నట్లు గాలి కబుర్లుకూడా చేరాయి కాశీపతికి. వాడి హృదయవీణ సంతోషనాదాన్ని హెచ్చుస్తాయిరోనే ఆలాపించింది. అప్పుడే ప్రత్యర్థుల్ని హేళనభావంతో చూడసాగాడు. మరికాసేపట్లోనే ఫలితాలుకూడా వెలువడ్డాయి....పర్యవ పానం....“కే. వి. కాశీపతిరావు....ఓటమి” అదీ ఎన్నో ఓట్ల తేడాతో.

కాశీపతి ముఖంలో కత్తివాటుకు నెత్తురుచుక్కలేకుండా పోయింది. ఈ మొహాన్ని మరేలాగు ప్రజలకు చూపించడం. ఎంతో వగచాడు. చివరివాడుగా మెల్లమెల్లగా విషాదపూరితమైన హృదయభారంతో పలికాయి ప్రసారమైన గదినుండి నడిచాడు.

ఈసారి వాడికి స్వాగత మీయడానికి ఎవ్వరూరాలేదు. కనీసం సానుభూతిని ప్రదర్శించడానికైనా ఎవ్వరూ సాహసించలేదు. మరెక్కడికి ఎగిరిపోయినదో ఆ కాకిబలగమంతాను. ఆ చింతమాత్రం వాడికాక్షణంలో కలుగలేదు.

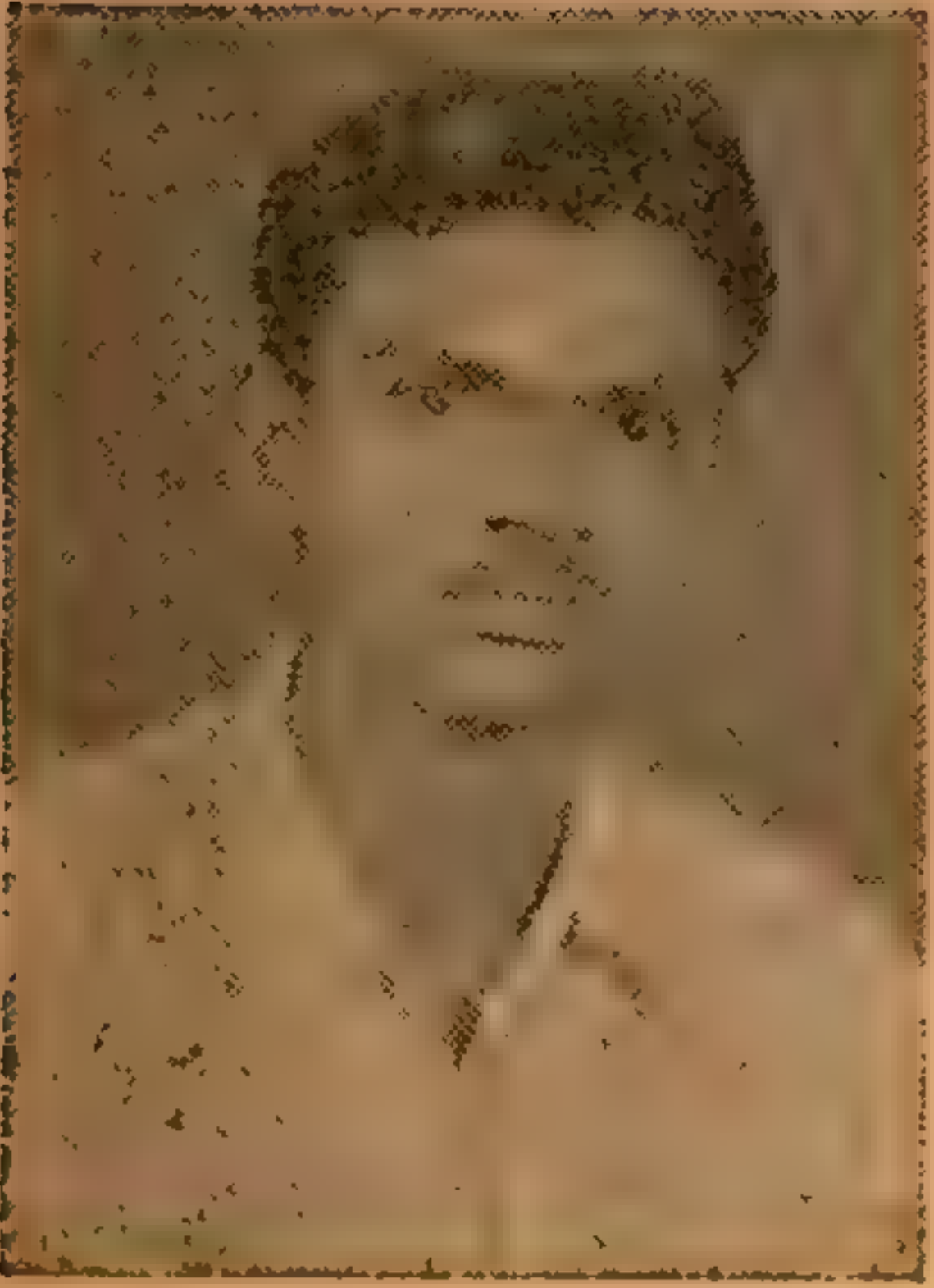
ఒళ్ళంతా జెరులు ప్రాకుతున్న ట్లనుపించింది. మళ్ళీ చాలాకాలానికి వేసుకున్న “టీవీడ్ సూట్” పైకి దృష్టి పోయింది. అది వాణ్ణికిరిస్తున్న ట్లనుపించింది.

సాధారణ కాలేజీ స్టూడెంట్ స్టాండర్డుకుకూడా ఇప్పుడు దిగజారాడు కాశీపతిరావు. వాడి బ్రతుకు చందము ఎన్నో హంగులుచేసి తుడిక్షణంలో ఓటమిశబ్దంవిన్న “ఎం. పి.” లా పరిణమించింది. యదార్థంగా అంతేకూడా.

ఎన్నడూ ఒక్కపైసా అప్పుపెట్టి ఎరుగని కాశీపతిరావు ఈనాడు పెద్దమొత్తం 200 రూపాయల ఋణస్తుడు. నలుగుర్లో తలెత్తుకొని తిరిగే అర్హతకూడా ఈనాడు వాడు నోచుకోలేదు. ఒక్కమాటలో చెప్పాల్సి వస్తే “బతికిచెడిన ఘటం” కాశీపతిరావుది.

“మళ్ళీ తనరోజులు రాకపోతాయా....ఎప్పటికీ అమావాస్యే వుంటుందా !” అన్న ధైర్యమాత్రం వాడినింకా పట్టుకొనే వుంది.

ఇప్పుడు కాశీపతిరావుకు “టీవీడ్ సూట్”పై గల వ్యామోహం పూర్తిగా నశించింది. “ఆ రోజు” మినహా “టీవీడ్ సూట్”ను ధరించి కాలేజీకి వేంచేసిన పుణ్యానపోలేదు....మరెం....దు....కో....గాని....

కష్ట ఫలితం

✱

శ్రీ ఇసుకపల్లి దక్షిణామూర్తి

జననం : 1934.

చిరునామా : 593, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్-ద.

కార్యకలాపాలు : ఉద్యోగం.

అభిరుచి : చిత్రలేఖనం, సంగీతం, హాస్యరచనలు.

రచనలు : అమృతము : వివిధ పత్రికలలో కథానికలు, నాటికలు.

అమృతము : మనం - మన పరిసరాలు (నైఋతి వ్యాసాలు.)

అభిమాన రచయితలు : శరత్ బాబు.

*

కష్టఫలితం

ఫ్యాక్టరీ బయ్యమంటూ కూతకూసింది. గోపయ్య అమ్మయ్య అనుకుంటూ చేతిరోపిడి వదిలేసి వెనక స్తంభంమీదకు వాలాడు. ఉదయం నుంచి పడుతున్న శ్రమకి ఆ రోజుకి అంతిమగీతం పాడేసి ఆగిపోయిన ఫ్యాక్టరీ గొట్టంలోనుంచి మగతగా పొగ బయటకు వస్తోంది. గోపయ్య కళ్లముందర అతివేగంగా తిరుగుతున్న యినపచక్రం బ్రుబ్రు మంటూ కొంచంగా మూలిగి మెల్లగా ఆగిపోయింది. నడుముకుచుట్టిన గోతాము విప్పి చక్రంమీద పడేసి వకసారి లేచి ఆవలించాడు. నడుమంతా పటపట మంటూ శబ్దంచేసింది. మేనుకి తగిలించిన తలపాగా చేతిలోకి తీసుకుని మీదపడ్డ తవుడూ చిట్టా అంతా గట్టిగా దులిపేసి ముఖానికి అంటిపెట్టు కున్న శ్వేతబిందువుల్ని నిర్దాక్షిణ్యంగా నలిచేశాడు. గుడ్డకు వదలని తవుడు ముఖమంతా అంటుకుని వికారంగా కనపడుతోంది.

కాళ్ళు తడబడతుంటే తూలుపాటు వచ్చి కొంచెంలో పడిపోయే వాడేగాని ఎదురుగా ఆగిపోయిన యినపచక్రాన్ని బలంగా పట్టుకొని నిల బడగలిగాడు. అతని బలానికి ఆ చక్రం వక్కబెత్తెడై నా అటూ యటూ కదలలేదు. తన ప్రయత్నం లేకుండా కళ్ళకు అందనివేగంలో తిరిగిన చక్రం తను ప్రయత్నంచేసినా కదలకపోయేటప్పటికి రోజు మాదిరి ఆశ్చర్యం కలిగింది. వకసారి ఎగాదిగా చూచాడు. ఎదురుగావున్న కిటికీలో నుంచి పొగగొట్టం పొగను వదలలేక వదలలేక బాధపడుతూ కనపడింది. ఫ్యాక్టరీ శ్రేయస్సుకోసం కష్టించే తనకీ ఆ గొట్టానికి ఏమంత వ్యత్యాసం లేదనుకున్నాడు గోపయ్య.

‘కిదలవేంరా!’ అంటూ కిందనుంచి యజమానిపెట్టిన గావుకేక అతని కర్ణపుటాల్లోనుంచి దూసుకునిపోయి హృదయానికి సూటిగా తాకింది. అతని హృదయం ఎప్పుడూ తలలోనేవుంటుంది. వులిక్కిపడి తలపాగా మళ్ళీ దులిపి యినపచక్రాన్ని రెండుసార్లు తట్టి ‘మళ్ళీవస్తాలే’ అన్నట్టు చూస్తూ మెట్లవైపు తిరిగాడు. యినపమెట్లను చూస్తుంటే తను నిలుపుటద్దంలో అస్థిపంజరం మాదిరిగా కనపడ్డట్లువుంది. పక్కకడ్డీలు రెండూ చేతుల్తోపట్టుకుని మెల్లగా అడుగులో అడుగేసుకుంటూ కిందకి దిగాడు.

మెట్లకిందుగా ఫ్యాక్టరీ ఆడినబియ్యం రాసి అయింది. మెట్లు ఎక్కేటప్పుడు వక్కగింజ ఉండదు ఆ స్థలంలో. తనూ, పొగగొట్టాం కలిసి శ్రమించిన ఫలితంగా పొద్దుకూకేటప్పటికి అంతరాసి తయారవుతుంది. తలపాగ మళ్ళీ ఒకసారి విప్పతీసి వళ్ళంతా తుడుచుకుని జుట్టును చేర్తోనే దులుపుకున్నాడు. కొంత తవుడు, బలవంతం చేసినా, ఒకనాటి స్నేహితిని యింతలో మరువలేనన్నట్లు అతని జుట్టును అంటిపెట్టుకునేవుంది. బియ్యాన్ని కొంచెంగా చేతిలోకి తీసికుని ఎగరవేస్తూ ‘యియ్యాల బియ్యం సాలాదాగున్నాయి దొరా’ అన్నాడు. యజమాని చీదరించుకుని ‘ఊ’ అన్నాడు. గోపయ్య చేతితో గింజలు యింకా ఎగురుతునే వున్నాయి. వకటిరెండు నోటిలోకిగూడా వాటంతట అవే ఎగిరినాయి. యజమాని వందరూపాయలనోట్లు మూడు మడిచి చొక్కా జేబులో దోపి అటూ యిటూ చూశాడు తను చేసేది దొంగపని అన్నట్లు. గోపయ్య చేతితో బియ్యపురాసిని యింకా కదిలిస్తునే ‘యియ్యాల్లికి బియ్యం కొలిపించండి దొరా....పైసలొద్దులేండి’ అన్నాడు. అక్కడిచ్చే పైసలు పెటేతే బయట వక్కపూటకి సరిపోయే బియ్యంగూడారావు. అందులో రాళ్ళూ, రప్పలు. యిక్కడే అయితే ఎక్కువయినా తక్కువయినా మంచిబియ్యం....గంజి కమ్మగా వుంటుంది. గోపయ్య కిందటివారం బియ్యం తీసికెళ్ళినరోజు

బాగా గుర్తుంది. అందుకనే అటువంటి గంజిమీద మళ్ళీ వ్యామోహం కలిగింది. యజమాని మాటలాడకపోవటంచూసి, ఏమయ్యా....నన్ను పంపించరూ....' అన్నాడు.

'పోరా....వెధవసౌదా నువ్వును....యివ్వాల బియ్యంకొలవటానికి ఓర్లేదు....' అన్నాడు యజమాని జేబులో చెయ్యిపెట్టి నోట్లకోసం తడిమి చూస్తూ.

'రోజూ అడుగుతున్నానా యాంటిదొరా....అట్లా అగ్గవుతారు' గోపయ్య మాట యజమాని వినిపించుకోలేదు.

'ఎదురుగా డబ్బిచ్చిన పెద్దమనిషికి బియ్యం కొలవాలంటావాలేదా.... మొద్దు గాడిదకొడుకులికి బియ్యం కావాల్సివచ్చినాయి, బియ్యం....' యజమాని వచ్చినపెద్దమనిషివంకతిరిగి 'చూడండి....ఈలేబరు వెధవలతో.... బజారుకుపోయి నూకలేడవరాదూ ! వచ్చే మూడు పైసలికి.... వెధవదర్జా వీడూను ... చెపితే తెలుసుకోలేరండీ' అన్నాడు. ఆ పెద్దమనిషి కొద్దిగా యికిలించి గోపయ్యవంక చూచి నవ్వుబోయి అగిపోయాడు. గోపయ్య కళ్లురెండూ అగ్నిజ్వాలల్లాగా మండిపోతున్నాయి. అది ఆగ్రహంవలన కాదు. కంటిపోషణకు తగిన ఆహారం అందులో జొరబడక ఉడికిపోతున్నాయి. యజమాని నవ్వుముఖం పెట్టి 'పోరా.... గోపయ్యా! పైసలెందుకు పాడుచేసుకుంటావుగాని....' అన్నాడు. వచ్చిన పెద్దమనిషి యజమానివంక సానుభూతిగా చూశాడు. గోపయ్య తవుడుతో తడి యిమికి పోయిన పెదిమల్లను బలవంతానా కలిపి 'యింతకష్టం చేస్తున్నాంగా.... బియ్యానికి సరిపోయే పైసలే యివ్వరాదూ' అంటూ గొణిగాడు. యజమానికి వినబడలేదు. పెద్దమనిషికి వినబడా మింగి పూరుకున్నాడు.

గోపయ్య గుప్పిటినిండా బియ్యం పోసుకుని అక్కడినుంచి వాకిట వంక చూస్తూ బయలుదేరాడు. యజమాని ఆ బియ్యాన్ని రాసిలో పొయ్యిమని అందామని నోరు తెరవగానే గోపయ్య అది గమనించి వాటిని

నోటిలో పోసుకుని నవ్వుకుంటూ గబగబా అడుగులు వేశాడు. యజమాని విరగబడినవ్వి 'ఈ అలగామూక యింతేనండి....కాస్త విషయాల్లో గూడా నీచానికి వడగడతారు....ఆ కాసిని బియ్యం పాపిష్టిసొమ్ముతింటేనే గాని వాడికి తృప్తితీరదు....' అన్నాడు. యిందాకటినుంచి నవ్వుదామనుకుని వూరుకున్న పెద్దమనిషి గోపయ్య నాలుగడుగుల దూరం పోగానే వక్కసారి నవ్వేశాడు. గోపయ్య పీఠివాకిలి పట్టుకుని వీళ్ళవైపు తిరిగి గట్టిగా నవ్వాడు. పుక్కిట బియ్యం చిందరవందరగా పడిపోయాయి. ఇంకా బిగ్గరగా నవ్వుతూ బియ్యంవంక వేలుపెట్టి చూపించాడు, 'యిదిగో నీ బియ్యం నువ్వే తీసుకోలే' అన్నట్టు. యజమాని వుక్రోషపడి లేవబోయి పొట్టబరువుకు నిలవలేక పెద్దమనిషిని పట్టుకుని మళ్ళీ కూర్చున్నాడు. గోపయ్య వెనకకు తిరిగిచూడకుండా రోడ్డుమీదదాకా పారిపోయి 'ఇహిహీ' అంటూ బిగ్గరగా నవ్వాడు.

అడుగులు తడబడుతున్నా యింటిదాకా పోక తప్పేటట్లు లేదు. ఎదురుగా అరుగుమీద కూర్చున్న గుమాస్తా యితని వక్కనికీ పైసలివ్వటం కోసమే ఆగినట్లున్నాడు. అప్పటికే మిగతా కూలీలంతా వక్కక్కరే జారుకుంటున్నారు డబ్బుల లెక్కసరిచూసుకుంటూ. లేని సత్తువ తెచ్చుకుని అరుగుదాకా పోయి గుమాస్తా వక్క కూలపడ్డాడు. పొద్దున తాగినగంజి కడుపులోనుంచి కిందకు పోతూ 'కడుపు పూర్తిగా కాళీ అయిందయ్యా' అన్నట్టు అరిచింది. గుమాస్తా చిల్లర డబ్బులు చేతిలో పెడుతూ 'త్రేణుస్తున్నాడు దొంగవెధవ....ఫ్యాక్టరీలో పడి తిన్న బియ్యం అన్నీ ఏమవుతాయి' అన్నాడు. గోపయ్య అతన్ని చాచి కొడదామనుకున్నాడు. ఆ సమయంలో కనక కలియపడితే తన వోటమి తప్పదని తెలియటంవలన మెదలకుండా డబ్బులు రొండిలో దోపుకుని వూరుకున్నాడు. గుమాస్తా అరుగుదిగి తను కూర్చున్న పుత్తరీయాన్ని దురిపిమీదవేసుకుని ఫ్యాక్టరీలోకి చొరబడ్డాడు. గోపయ్య యింటికి బయలు దేర

టానికి అరుగుమీదనుంచి నేలమీదకి జారి నిలబడేటప్పటికి వక్కసారి దీపాలు వెలిగాయి. 'శ్రీ అన్నపూర్ణాఘాతర్' అన్న అక్షరాలు సీగుతో కుంచిండుకుపోయి ఘాతర్ ఎదుట బోర్డుమీదనుంచి వదిలిపోవటానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నట్లు కనపడ్డాయి. అక్షరజ్ఞానం లేకపోయినా ఘాతర్ పేరు అనేకసార్లు వినివుండటంవలన 'శ్రీ అన్నపూర్ణ' అంటూ అరుస్తూ గోపయ్య అడుగులు వేశాడు యింటివైపుకి.

తారురోడ్డుకి రెండు వక్కలా వెలుగుతున్న విద్యుద్దీపాలు రోడ్డు మీద మెరుస్తున్నాయి. గోపయ్య 'యివన్నీ తనకోసమే'నన్నట్లుగా వాటి వంకచూచి నిట్టూర్చాడు. అడుగులు చకచకా సాగుతున్నకొద్దీ 'తనవి' అనుకున్న దీపాలన్నీ వకొక్కచే తనని విడిచిపెట్టి వెనక్కుపోతున్నా ఆకాశంలో అర్థచంద్రాకారంలో వెలుగుతున్న చందమామమటుకు అతన్ని అంటిపెట్టుకుని వస్తున్నది. తనకు శాశ్వతమైన స్నేహాన్ని చూపించేది చందమామేగాని మానవులు వేసిన దీపపుస్తంభాలు కాదనుకున్నాడు. చందమామను దృష్టిలో వుంచుకుని తారురోడ్డుమీద యింకా నాలుగడుగులు వేశేవాడేగాని తన గుడిసెపుండే సందురాగానే అలవాటు చొప్పున అతని కాళ్లు వాటంతట అవే మలుపుతిరిగినాయి. బుర్రకులేనిజ్ఞానం కాళ్ళకున్నట్లనిపించింది. అందుకునే అయిపుంటుంది తను వద్దనుకున్నా కాళ్లురోజూ బలవంతంగా యింటికి తీసుకుని పోతూనే వుంటాయి.

అంతమూరం నడిచినా ఒక్క గతుకయినా తగలని తారు రోడ్డు వదలగానే మురుగుకాలవ ఎదురయింది. పగటిపూట సరిగా కనపడ్తూ రాత్రిపూట చందమామ గుడ్డివెలుగులో అంతంత మాత్రంగానే కనిపిస్తోంది. 'దాని దుంపతెగ చూకలేనా' అనుకుంటూ గోపయ్య దాని మీదగా వురికాడు. ఒక జానెడు మూరంలో తప్పిపోయింది. కుడికాలు బురద నీటితోపడి మురుగు గబుక్కున పైకి చిందింది. తవుడుతో తెల్లబడిన పంచెమీద అద్దకం వేయించినట్లు అన్నీ నక్షత్రంగుర్తులు పడిపోయినాయి.

చేతితో తుడిచివేద్దామనుకున్నాడు గాని యింకా అసహ్యంగా తయారవుతుందని ఊహించుకున్నాడు. వాటివంకనే వెనక్కి చూస్తూ ముందుకు అడుగులు సాగించాడు. రెండుమూడు దెబ్బలు తగిలిన తర్వాతగాని గుడిపెదర్చనం కాలేదు.

గుడిసె తన దృష్టిలోకి వచ్చిన తక్షణమే దానిలోనుండి వస్తున్న పిల్ల ఏడుపు చెవులకు గింగురుమంటూ వినిపించింది. 'కూడు పెట్టకుండా ఎన్ని బాదుతేమటుకు అదేం వినిచస్తుంది' అనుకున్నాడు. అడుగు ఆగి పోయింది. యింటిలోకి పోవటానికి ఎందుకనో మనస్కరించలేదు. 'తన దూరసందులేదు మెడకో దోలు.... తిండికిచాలక ఒకమూల చస్తూ పీడు పెళ్ళిగూడా చేసుకున్నాడు' యజమాని కిందటివారం బియ్యం అడిగినప్పుడు అన్నమాటలు స్ఫురణకువచ్చినాయి. నిజమే ననిపించింది. ఎందుకీ తాపత్రయం? కూడు పెట్టలేనివాడు తాళిగట్టటం ఘోరమైన తప్పిదము అనిపించింది. గోపయ్య జుట్టును వేళ్ళమధ్యలోనుంచి పోనిచ్చి పైకి ఎగదువ్వుకున్నాడు. 'తాళిగట్టాడో అని ఏడవకదోతే తిండిగూడా సరిపోయేట్లు కూలిగింజలియ్యరాదూ నా కొడుకులు' అనుకున్నాడు. పూహ మాత్రంగా పిల్ల ఏడుపు నిశ్శబ్దమైన వాతావరణాన్ని చీల్చుకుంటూ వస్తోంది. అది అతని హృదయాన్ని చీల్చివేస్తోంది. చేతిలో డబ్బులు పెట్టితే ఈ పూటకి మరునాటికి సరిపోయే నూకలు వస్తాయని గోపయ్యకు తెలుసు. అతని మనస్సు ఎక్కడో విహరిస్తోంది. అతని ఆలోచనలు ఎక్కడో తేలిపోతున్నాయి. 'ఈ ఏడుపు ఎప్పుడూ ఉండేదేనెహ.... యియ్యాలికి ఒక్కముంత తాగివస్తే రేపటాలసంగతి మళ్ళీ చూద్దాం' అనుకున్నాడు. అతని ఆలోచన అతనికంటే అతని కాళ్ళకు ముందరగా తెలిసింది. అవి వెనక్కితిరిగి రోడ్డువైపుకు బయలుదేరినాయి. పిల్ల ఏడుపు యింకా బిగ్గరగా వినిపిస్తునేవుంది.

గోపయ్యకు ఆ వుత్సాహం ఎక్కడినుంచి వచ్చిందో అతనికి తెలియదు. యిండుమించు పరుగెత్తుతున్నాడు అతనిపూహలతోపాటు. పిల్ల ఏడుపు లీలగా వినపడుతూ ఆగిపోయింది. తుపాను ఆగిపోయినతర్వాత కలిగేభయంకరమైన నిశ్శబ్దం అతని హృదయంచుట్టూ పెనవేసుకుపోయింది. అబంధాలను విడమరించి స్వేచ్ఛపొందుదామని వ్యర్థప్రయత్నం చేస్తూ యింకా పరుగెత్తుతునే వున్నాడు. గోపయ్య గమ్యస్థానం చేరగానే కాళ్లు వాటంతట అవే ఆగిపోయినాయి.

పులిసిపోయిన కల్లువాసన భరింపరానిదిగా ఆ ప్రదేశమంతా అటు ముకుపోయింది. గోపయ్య దాటివచ్చిన గోడ కెమటగా చిన్న పందిరిలాగా చేసివుంది. నాలుగు వాసాలమీద నిలబడ్డ మంచెకు పైన ఆచ్ఛాదనగా చిల్లల తడికెవకటి మంచెవాసాల నాచారం చేసుకుని నిరామయంగా వూగుతోంది. నాలుగు బానల వెనకగా ఎర్రగుడ్లవ్యక్తి వకడు చిరిగిపోయిన తుండుగుడ్డను గాలిలోకి పూపుతూ వెకిలిగా అరుస్తున్నాడు. కుండలమీద వున్నముంతలు పక్కకు వరిగి మూకుడుకు కరుచుకుని పున్నాయి. మంచె కిందుగా అయిదారు బానలు చిందరవందరగా పడి పున్నాయి. ఖాళీ అయిపోయిన తర్వాత పట్టిన దుస్సతిలాగా కనపడుతుంది. మంచెవాసాలకానుకుని చేరిగిలబడ్డ వాళ్ళిద్దరు మగతగా వులిక్కిపడుతూ మెలకువవచ్చినప్పుడల్లా రెండు పిచ్చికేకలు వేసి పూచుకుంటున్నారు. వకతని చేతిలో ముంత నెత్తిమీద కెక్కి కూర్చుంది. ఆ ముంత పడిపోకుండా అతడు గంతులువేస్తూ లల్లాయి పదాలు పాడుతున్నాడు.

గోపయ్య ఆ వాతావరణంలో అడుగు పెడుతూనే స్వేచ్ఛా వాయువును మనసారా పీల్చాడు. ఆలాపనగా పిల్ల ఏడుపు హృదిలో కలకవేస్తోంది. అతని భార్యముఖం గూడా లీలగా గుర్తుకువచ్చి వెంటనే మాసిపోయింది. దీని తర్వాతనే పెళ్లామయినా బిడ్డలయినా అనుకున్నాడు. భుజాన వున్న తలపాగాను నడుముకు చుట్టి రొండిలో వున్న మూటను వకసారి చేత్తోనే

నొక్కిచూచాడు. డబ్బులకుప్ప భద్రంగా పెట్టినట్లే వుంది. బానల వెనక మనిషి కుండమీదపూది ముంతలోని కుండలోకి కల్లును కొద్దిగాపంచాడు.

‘ఏటిరా గోపయ్య మామీద బొత్తిగా దయతప్పినట్టుంది.... ఈడకి రావటమే మానేశావే’ అన్నాడు. అక్కడికిరాకపోవటం పెద్ద అన్యాయంగా కనపడ్డది. గోపయ్య సమాధానం చెప్పకుండానే రొండిలోనుంచి అణాబిళ్ల తీసి పైకి గిరగిరా తిరిగేటట్లు ఎగరవేసి ఆ చేత్తోనే కిందకు పడకుండా పట్టుకున్నాడు. గుప్పిటితెరిచిచూస్తే బొమ్మకనిపడింది. హాయిగా నవ్వుతూ ‘నీ అదృష్టం వండింది లే కొండిగా’ అంటూ ఆ అణా బిళ్ళను బానల వెనక మనిషి చేతిలో పడేశాడు.

ముంత చేతిలో పట్టుకుని దాటివచ్చిన గోడదాకా పోయి ఎత్తు కొండరాయి వకటి వుంటే దానిమీద కూర్చున్నాడు. కట్టిన పంచసు మోకాళ్ళ పైకి ఎగతీసి గొంతిక కూర్చున్నాడు. రెండు చేతులతో ముంతను సరిగ్గా పట్టుకుని వరుసగా పేర్చబడ్డ బానలవంక చూచాడు. ముంత పెడినులకు తగలగానే ఆ బానల్లో వున్న కల్లంతా తన కడుపు లోకి పోయినట్లయింది. ముంత పైకెత్తి గడగడా తాగేసి వెర్రిగా ఆకాశం వంక చూచాడు. దూరాన నక్షత్రం వకటి రాలి దారిలోనే అతర్ధానమయింది. అదృశ్యమయిన నక్షత్రం వంక చూస్తూ వక్క ఎగురు ఎగిరాడు. కాళ్ళ ల్లోకి సత్తువ యిప్పుడిప్పుడే వస్తోంది. ‘దాని దుంపతెగ ఎంతగంజితాగితే మటుకు ఈ మజా ఎక్కడొస్తుంది’ అనుకున్నాడు. చేతిలోముంత అతని స్వాధీనం తప్పి గాలిలో నాట్యం చెయ్యటం ప్రారంభించింది. దాన్ని గట్టిగా నేలకేసి కొట్టేశాడు ఆఖరికి. గబగబా మంచె దగ్గరికి పోయి ‘ఆరి కొండిగా యింకో ముంత యియ్యరా’ అంటూ తూలిపడదోయి కల్లుదాన పట్టుకు నిలబడ్డాడు. రొండిలోనుంచి రెండణాలు తీసియిచ్చాడు. ముంత ఈసారి బాగా నిండింది. గోపయ్య గబగబా వక్క దమ్ములో ముంత ఖాళీచేసి గాలిలో కెగరేశాడు.

కళ్లు ఎరుపు యింకా ఎక్కువ అయే అవకాశం లేక జ్యోతిలాగా వెలిగిపోతోంది. వకసారి రొమ్ముమీదా, తొడలమీదా చెయ్యివేసి కొట్టుకుని మీసాలు మెలిపెట్టాడు. రొండిలోనుంచి చిల్లరంతా తీసి బానపక్కన పెట్టి ఆ డబ్బు కెంతవస్తుందో అంతా యిచ్చెయ్యమన్నాడు దుకాణంవాడివైపుకి తిరిగి. మూలనున్న పెద్ద ముంత వకటి బానపక్కకు వచ్చి నిలబడింది. పెద్దబాన పక్కకువరిగి దానిని నింపేసింది. గోపయ్య విరగబడి నవ్వుతూ దాన్ని రెండు చేతుల్లోకీ తీసుకుని గంతులేస్తూ నడవటం మొదలుపెట్టాడు.

అతని కళ్ళకు మనుష్యుల రూపం వివరం తెలియకపోయినా నీడల్లాగా కనపడుతున్నారు. మంచె తాడిచెట్టులాగా కనపడుతోంది. అందులో అతని పెళ్లాం పిల్లలు కూర్చున్నట్లు అనిపించింది. భయపడ్డ వాడిలాగా ముంతపట్టుకుని తను దాటివచ్చిన గోడవైపుకు వచ్చాడు పారిపోదామని. తన ఫ్యాన్చరీ యజమాని అక్కడ ఎదురుపడకపోతే పారిపోమేవాడే.

యజమాని సాజెత్కారం అతనికి ఈ లోకపు దృష్టిని ప్రసాదించింది. యజమానిపక్క పెద్దమనిషి గూడా వున్నాడు. అతని నోటిలో నుంచి గాలిలోకి చాలాదూరం వచ్చిన చుట్టచివర నిప్పు కణకణలాడుతున్నది. గుప్పుమంటూ వస్తున్న పొగను చూసేటప్పటికి తనకు ప్రాణ స్నేహితమైన పొగగొట్టం జ్ఞప్తికివచ్చింది. గోపయ్య తడబడి వణుకుతూ కల్లుముంత వీపువెనక దాచుకొని వెనక్కు రెండడుగులు వేశాడు. యజమాని వికటంగానవ్వుతూ 'ఇంతేనండి తాగితందనాలాడతాడు.... యిక్కడ గూడా తాగగూడదని రూలు పెట్టిస్తే సరి.... అప్పటికిగాని బాగుపడరు' అన్నాడు. పెద్దమనిషి చీకటిలో నవ్వాడుగాని శబ్దం కలగకపోవటంవలన చుట్ట కదలికను తప్ప ఏమీ గమనించలేకపోయాడు గోపయ్య. గబగదా వెనక్కు మంచెదగ్గరకు వెళ్లి ముంతఎత్తుకుని గబగదా తాగేశాడు. 'ఈ నా కొడుకులు నాకేసుఖం గూడా లేకుండా చేద్దామనుకుంటున్నారు.... రూలు పెడతారట రూలు' అంటూ తూగుతూ ఆనందంలోకి వరిగిపోయాడు. ★

కొత్తనాగలి

✽

శ్రీ పి. వెంకటరామారావు

జననం : 22-12-1923.

జిరునామా : కొల్లాపురం తాలూకా; మహబూబ్ నగర్ జిల్లా.

కార్యకలాపాలు : సాహిత్య సాంస్కృతిక కార్యకలాపాలు.

అభిరుచి : సాహిత్యం, కథలు, విమర్శన, రాజకీయశాస్త్రం.

రచనలు : ముద్రితము : సంచికలలో కథలు, స్కెచ్లు.

అముద్రితం : కథలు, స్కెచ్లు, నవలలు.

అభిమాన రచయితలు : అందరు.

✽

కొత్తనాగలి

“ఆఁ అగో : కోళ్లు కూస్తున్నాయి. దాగా తెల్లారింది. ఎక్కడో చప్పుడు! మంది, జనం కిటకిటలాడుతుంది” గొణుగుకొన్నాడు జంబులయ్య.

ఆఁ : మర్కన : దాటికాడ కావచ్చు. ఈ ఆయిటిపట్టున అసాంతం పుర్కతే లేకుండొచ్చింది, కాందార్లకు. అగో : బలూటగ ఉరుము తుండదే : : మూడు దశాలసంది ఉరుముడ, మోడ మేసుడే గాని, ఒక్క శిన్నన్న పత్తేనా : : : అరె : అన్నాల మొచ్చె. మురుగసిర : మొదలి పాదంల తప్పక ఆనపడ్తదని పంచాంగం జూసి రాందొట్లయ్య నెప్పె. హెయ్, తియ్ దాపనోల్ల ఉత్తమాటలు, ఆనలేదు, ఆగులేదు. ముర్గశిర మొదట్ల గుడ్డ ఆనపడకపోతే ఎట్లరామరి. ఇంగ ఎగుసం ఎట్లకెల్లి : ఎగుసం, ఏట్లపెట్టిన ఎగుసం. దీవి పాడై పోను. పోయినానకాలం, ముర్గ శిరలనే ఎగపెట్టె. దేవుడు గిట్టజేయబట్టె, ఆయన మా పైన్నె సూప్తడు తదాత, సావుకారి మా పైన్నె సూప్తడు, కాప్తాప్తయితే సరిసరి, అందరి కంటె ముందుగల ఆయిటిసామాను సగసేసుకుందామని, ఎంత బిరాన కట్టె, కాడ, కట్ట అన్ని జారేసుకుంటి. ఈ వడ్లకమ్మర్లతోటి అదో సద మదం. అందరికంటె మొదాలెపోతినా, వడ్ల యల్లయ్య దగ్గరికి : పోయి ఏంపాయిదా అంట : అందరు కాపుదనం సామాను అసాంతం చేసే, నాదే నానవెట్టబట్టె. దినాం యాదికంటా వీల్లను బతిమలాడాల్సియె. ఏం పున్నానికి జేస్తరా : పూసాటుకు జేస్తరా : కల్లమప్పుడు పెట్టే తక్రారుకు తక్వేమిలేదు, గిన్ని పిడికెడు గింజలు తక్వపెట్టె సరివర్తన, ఇల్లు ఆకిలి ఒకటిజేస్తరు. ఒకరా, ఇద్దరా గుంపుగుంపు వడ్ల కమ్మరి మంది. అందరు కలిసి ఎగవడ్తరు” అని జంబులయ్య నెత్తికి రుమాలుమట్టాడు.

పాతచుట్ట వెలిగించాడు. దూలంమీదినుంచి చెప్పలు కిందేసి చెప్పలను పరీక్షగా చూసాడు. “ఊఁ సెప్పలు సుందముసలివై నై” గొణుగుకుంటూ కాళ్ళకు తొడుగుకొని, చేతికర్రను చేతబట్టి వడ్లయల్లయ్య ఇంటికి బయలుదేర సన్నాహపడ్డాడు. “ఏయి ! ఎక్కడ పోతివేయ్ ! ! సుట్ట సంచి, పుగాకు ఇట్లతే, నేను వడ్లగేరికి పొయ్యెస్త, పనిపాటలోల్లు వస్తె, ఆయింత మానెడుబుడ్డ కొట్టియ్యి. కార్తేమె నెత్తిమీదికొచ్చె, ఇప్పుడో అప్పుడో శిన్కువడై తటామంటె యిత్తనం యెయ్యాల్సొస్తది.... ఊఁ ఇగో ! ! గుమ్ముల్నుంచి జొన్నలుతీయించు జీతగాల్లాస్తునే ! !” అని బయలుదేరాడు.

“ఏమన్నగాని ఆయనపంచాయతి ఆయె, యియ్యాల పంచాయితన్న వెద్ద, పనన్న పూర్తి చేయమంట. అరే అదేమంత పెద్దపని. కమ్మరాయన కర్లన్ని సిద్ధం చేసిచ్చె. నాగండ్లు చెక్కేసి కర్లు బలిచ్చేదానికి యింత ఆల్చం చేస్తాను వీల్లు. ఇట్లసేస్తరనే నేనే ఎప్పుడో ముందుగలనే, తుమ్మ మొద్దులు నాలుగు జేరగొడ్డి వడ్లగేరికి” దోవనడుస్తూ కూడా జంబులయ్య మదన పడసాగాడు.

“మూలనపడి మూల్గుతుండె, వారెవా ! కాడ్డూర్లుగిట ఎగనామం బెత్తె ఎగుసం సక్కగైనట్టె. యీల్లు నాదెగ్గర వర్తన తీసుకున్నట్టెయిగ. వీపనిని పారెయ్య ఈ నాగళ్ళపని పూర్తయింటే సగంపానం కుతార్త ముండు. ఊ ! యేమనాలె. యీవడ్డోల్లతో పనంత కరాబయ్యె దినమొచ్చె నారి” జంబులయ్య యల్లయ్య ఇంటికి చేరుకున్నాడు. యల్లయ్య గ్రామ కరణం నాగండ్లను అమరుస్తున్నాడు. దోవనడుస్తూ పడ్డ తీవ్రత తగ్గింది. కరణం నాగండ్లపని జరుగుతుంటే ఏమీ అనలేక తనకుతాను గొణుక్కోవడం కంటె గత్యంతరం లేకుండా పోయింది.

“అగ్గో ! గెరిన పనేమో ఊటుగనే నడుస్తుండది, ఇదేమన్నాల మారి ! అందరికంటె నాతానె ముందుగల పూరాగా వర్తన గింజుతడు.

నాపనేమో యెన్నేస్తాడు. నాపనంటే ఈండ్లకు యాసారు కెందుకొస్త దోంట. ఆ కర్నమయ్య ఏమంత వర్తన యీల్లకిస్తడయా, మాటగని. ఆయన కల్లంల, ఓ చారెడు గింజల మొకమన్న సూస్తరయ్యలు ! మల్ల కర్నమయ్య కాపుదనం సామాను జూడు ! అందరకంటే ముందుగాల్సే తయ్యారైతయి. అందరికంటే ముందుగాల ఆయన శల్కల్లనే గడాలు తోల్తురు. మోన్న జూడరాదు, నేను, ఆ నడింపంపు రైతులు, యింగెవల్లె వలొ అడ గూకునం. వడ్లగేరి మోటున తెల్లారి నప్పటిసంది, కూలి పొద్దామె. అంబలిసుద్ద తాగకపోతిమి. పామె పటేలు తుమ్మమొద్దులు తేనేతెచ్చె. యెంబడిబడి కొత్తనాగళ్ళు అమరిచ్చుకపామె. మాటలు పెడ్తు, పెడ్తు. మేమేమొ ఎట్టిమొకాలోళ్ళం. అట్టనే కూసింటిమి. మాకంటే ఎన్నసిరికొచ్చిన పటేలువి, మేమంత మిటమిట సూస్తుండంగనే వడ్లాయన ఆదర బాదర పనిచేసి బయట బడేసె. యేందుండొచ్చు అంట పచ్చపాతం” ఓమూలకు కూచోని పరీక్షగా కరణం నాగళ్ళను చూస్తూనే ఆలోచించ సాగాడు. జంబులయ్య కరణం నాగళ్ళపని ముగింపు కొచ్చింది. మెల్లగా లేచాడు. లేచేటప్పుడు భూమి కానిచ్చినందువల్ల చేతి కంటిన మన్నును చప్పట్లుకొట్టి దులుపుకున్నాడు. ఆ చప్పట్ల చప్పుడుకు యల్లయ్య డృష్టి జంబులయ్యపై పడ్డది. యల్లయ్య తనలో తాను నవ్వు కొన్నాడు. జంబులయ్య రాకముందు కరణం నాగండ్లపని తీరగానే చెయ్యతలచుకున్నపని జ్ఞాపకమొచ్చి ఆ మొద్దుల వైపు చూచాడు.

జంబులయ్య చేతులు దులుపుకొని లేచాడు. చాలాసేపటినించి కూర్చోడంతో నరాలు పట్టినయేమొ ! జంబులయ్య కుంటుకుంటూ రెండు మూడు అడుగులేశాడు.

“కూసోని కూసోని నరాలు పట్టేనేమె !” అనుకుంటూ మెల్లగా గేరివైపు నడిచాడు. “కాని. కాని బిడ్డ ! యియ్యాలచెప్త నీపని. అయిన పనామె వడ్లగేరంత ఒకటిచేస్త” మనసులో అనుకొని గేరిదగ్గరికిపోయి

గొంతు సరాయింబాడు, నెత్తిరుమాలునించి చుట్టతీసి యల్లయ్యకు కొంచెం దగ్గరనే కూర్చున్నాడు. చుట్టనంచితీసి జకముక కొట్టాడు, చుట్ట ముట్టి చ్చాడు. వింతగా యల్లయ్యను చూస్తూ “యేమయ్యో! యల్లయా!” అన్నాడు. యల్లయ్యకు బాడిశెచెక్కుడు చప్పుడులో వినబడ్డదో లేదో? యల్లయ్య పలుకలేదు.

“అగో! పల్కడేందిరో, మనిశేయి!! ఓ యల్లయా! ఓ వడ్లెల్లయ్యా!!” కొంచెం ధ్వనినిపెంచి మందలించాడు.

మల్లయ్య చెక్కుతూనే ముఖం తిప్పకుండా “ఊ” అన్నాడు.

“యేందయా? యియ్యాలనన్న నాపని చేస్తవా లేదా అంట. యెన్నటికెవడో తానెక్కెట్టి అంటె, ఏవోన్నట్టు చాస్తుండవేందయా! అయిన గాకున్న మీ కాష్టాల్లకు యింత గుడ్కములా జాలేదేందయా. మేము మీల్యాకనే యిట్లనే దేనికన్న తిప్పించుకున్నామా మిమ్ముల్ను. ఓరి నీయవారంబంగారంగాను, నాలుగు కట్టలు చెక్కేసి పడేసేదానికి ఇంత రామాయణం చేస్తుండడు” అని యల్లయ్య ముఖంలో ముఖంపెట్టి అడిగాడు.

యల్లయ్య కరణం నాగండ్లపని ముగించి, యింకోరై తుకు నంబం దించిన పాతనాగలిని దగ్గరికి గుంజుకున్నాడు.

జంబులయ్యకు చికాకేసింది. “ఏందయా, ఈ అన్నాలం, కర్ణమో రివికాంగనే చేస్తవనుకొంటే ఇంకోరిది తీస్కోబిడ్తివి?” ముఖమంతా ఓతీరున చేసుకొని గట్టిగా అడిగాడు. నోట్లోనుంచి చుట్టతీసి చేతిలో పట్టు కొన్నాడు.

“ఏమంతపనిలేవే పెద్దయ్య. రెండుపేళ్లు కొత్తై అయిపాయె. నీపనిసాగుతె ఆగుతాది?” పాతనాగలి యజమాని పాపయ్య అందు కున్నాడు.

“సూడబోతే నేనే పనికిరానోణ్ణా ?” అని జంబులయ్య, ఎడమ చెయ్యి నడుముకానిచ్చి అక్తడ ఉన్నవాండ్రందరిని ప్రశ్నించినట్టుచూచాడు.

‘పురాతం పచ్చిగుండయి, జర ఓపికపట్టరాదు ? ఎందుకెగుర్తవు ?’ యల్లయ్య తనపనిలో లీనమై తల ఎత్తకుండనే సమాధానమిచ్చాడు.

“నిన్న సావుకార్లుతెచ్చిన తుమ్మమొద్దులు కొత్తవానయ్య ? అయి ఆరినాయి ? పురాతం పచ్చిగలేకుండె ! ఆ కోమటాయన, నేను ఒక్కనాడే కొట్టి, బండ్రేసుకొస్తామి. పచ్చిగాదు గిచ్చిగాదు. మీరిట్లనే చేస్తరయ్య కావూర్లు. మొకాలుసూచి బొట్టుపెద్దరు. పిర్రలుసూచి పీటలేస్తరు. రెండ ర్కల్లేని నాల్క లేనోల్లమైతిం- మేము మీకాస్తాం. అయినా న్యాల మెత్త గున్నదని, పురాతం మోసెయ్యితోటె తోడ్తనంటవు నువ్వు. నా అసుం బోన్ని జర లెహాజ్ చెయ్యాలె. మాతో ఎప్పుడు పనిపడనట్టె జేయబడ్తివి” అని జంబులయ్య తిరిగి కూర్చున్నాడు, తలతిప్పి యల్లయ్యను చూస్తూ “యేంది యింటుండవా ? అయ్యో !: పల్కడేందిరో ! అప్పటినుంది కాకి ల్యాక లట లట అరుస్తాంటే.... ఆఁ మన్నా, దయ్యమా ? యల్లయ్య ఇంటుండవా ?” అన్నాడు.

యల్లయ్య సరిచేస్తున్న నాగలిని పరిశీల్తు “ఆఁ ఊ ఇంటుండ. నాకు శెవుడుందను కున్నావా ?” అని తిరిగి తన పనిలో లీనమయ్యాడు.

“మరి యింటె సంగతేందో చెప్పవైతివి.... నాగళ్ళు తయారు చేస్తనంటావా ? చెయ్యనంటవా ? మిమ్ముల బతిమిలాడి, బతిమిలాడి, నాపానం యాసారుకొచ్చె. నీతో యేగేటాల్లకు పానం సల్లగైతది.” అని యింకా యేమో అనబోతుండగానే పోలీసు పటేలు నాగండ్లు అమరిచ్ఛమని జీతగాండ్రతో పంపాడు.

జంబులయ్యకు చాలా కోపమొచ్చింది. “ధూ....ధూ.... కాపుదనం చేసేబోన్ని మొకం సూడరాదు” అని అక్కడ్నించి దూరంగా చెట్టు నీడకు చేరి అనుకొని పరీక్షగా యల్లయ్యను చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

అక్కడి వాతావరణాన్ని పరికిస్తూ తిరిగి గొణగడం మొదలు పెట్టాడు జంబులయ్య. “అయిన వీటికి ఈయేదే రోగం తగులాల్సినా ఈ నాగళ్ళకు ? అన్ని శెడిపోవాలె ! ల్యాకుంటె అందరికంటె ముందు గలనె పొలం పొతంచేస్కొని కూకుందు. ఎవర్ని బదులియ్యమని అడ్గబోయిన యెవల్లిస్తరు ? అందరికి కాపుదనమేనాయె. అందరు పనిపాటలోల్లై, మీదంగకార్తిపవేశం. మంచి మొజ్కాపని, అగ్గ సూడ్రాదు. యెంతమంది కూకున్నారు. ఈడ గడాలు, ఆడ నాగళ్లు, తీరు తీరు సామాను తెచ్చిన్లు వడ్లాయనతానికి. కొంతమంది పాతనాగళ్ళను, కొత్తగ చేసుకుంటున్నారు. పైన, పైన చెక్కిచ్చి, కొందరేమొ వులితొన బలిస్తున్నారు కర్రుకని, అబ్బబ్బ యెన్నడు తీర్పాటుచేస్తరు ఈ పనంత వడ్లోళ్ళు. ఉన్న ఊళ్ళోళ్ళకే సదమదమవుతుంటె, ఈ చుట్టు మూడూళ్ళకు వీళ్ళేనైరి కాష్టార్లు.... మాటకేంగని, ఆళ్ళు మన్నులేనైరి. ఎంతకంట పనిచేస్తరు. అయినా పాపం చేస్తునేపోతాండు ఒకదానిమీద ఒకటి. కాపుజనంల మాత్రం న్యాలం ఉన్నాది. ఒకాయన “ఇట్ల సప్పరిచ్చే”యనె. “ఇగ్గో ! ఈకాని మాను తొలిగొట్టు యల్లయ్య” అనె. “మామ. మామ జర్రదీన్ని బర్రె ఆనిచ్చే” అనె. ఓవొచ్చి “ఇర్గిన నొగలు జోడిచ్చ”మనె, అందరికంటె తన పని శాన తూర్పు అన్నట్టు, ఒకనిమీదొకరు పడిసత్తాన్లు”.... అని జంబులయ్య ఆలోచిస్తుండగానే కోమటిజోగయ్య బండిచక్రాలు పట్టించుకొని గేరివద్దకి చేరాడు. జంబులయ్య, గోడకు ఒరిగినోడల్ల చక్కగా కూర్చున్నాడు.

“యెగుసాయంపల్లు యెన్కపడ్తయని. కాపుజనం కంగారు పడ్తాంటే ఈ కోమటాయన బండిగిర్రలకు శకణంకావాలని ఒచ్చిందేమో? శకణం లేకపోతే గిర్రలు సాగవేమొ ! శిత్రం, ఈడికి యాడాది గావచ్చె నా సవార్చండితొల్లైసేయమని యల్లయ్యయెంబడిబడి. ఎందుకు జేస్తడు ? రూపాయలుసుంద అగావా మింగికూసున్నడు” అని జంబులయ్య నెత్తి రుమాలు తీసి. తిప్పి లోపలిభాగం పరీక్షగా చూచాడు. పేలేమైనా ఉన్న

యేమోనని వెదికాడు. చుట్టగా ఉన్న రుమాలు విప్పాడు. చుట్టసంచితీసి పొగాకు కాడలు తీస్తుండగా ఆహూరి పెద్దకాపుకొడుకు మట్టయ్య బిరాబిరా వస్తుండే ఆతని కాళ్ళకున్న చెప్పులు చటా, చటా చప్పుడవుతున్నవి. జంబులయ్య వెనుకకు తిరిగి చూచాడు. “ఇగో ! ఈననుందా ఏందో పడిపోయినట్టు వస్తుండుగద ! మాపూళ్ళో సదువుకున్న మొగాడాయె. ఇంతసదివి ఇంటికాద్నె కూకున్నాడు మరి ! కొలువు దొర్కలేదేమొ.” అని పరీక్షగా ఆతని నడకనుచూస్తూ అనుకున్నాడు.

మట్టయ్య, కొత్తగా కట్టిచ్చిన ఆఫీసురూము కప్పు త్వరగా ముగించాలని, చెక్కి ఉంచిన కలప చెడిపోతున్నదని తనపనియొక్క ప్రాధాన్యతను నొక్కి చెప్పాడు

“అమ్మో ! అదాసంగతి ? ఇంక బాగనే ఉంది. ఉన్న ఇల్లు సాలదేమొ. ఈ రంగుల మొగోడికి. రెండేండ్లసంది పసులకొట్టం కూలి చూలాలు చీకిపోతాంటె, ఒకపాలి యల్లయ్యను నుందా తీస్కపోయి చూపినై చేస్తననె. ఇంకా చేస్తనే ఉండు.... మరి ఇయ్యాల నుందనాపని కానట్టుందిగద ! పొద్దు నెత్తిమీద కొస్తాంది. పాపం ఆ యల్లయ్యకు నల్గురు నాల్గుతీర్ల నాల్గు దిక్కుల పీకేటాల్లకు ఆండ్లకు పానం యాసరు కొస్తది. ఆండ్లు, యిని, యిని మొద్దువారి పోయినను. ఇంత జనం యిన్నితీర్ల మాటలినుపిస్తుంటె ఆండ్లు చేసేదేందో చేస్తనే ఉండరు. అందుకే అందరికీ, “సరె, సరె, మంచిది,” అని పంపుతూనే ఉండడు.” అని జంబులయ్య అక్కడినించి లేచి తలపైకెత్తి పొద్దును చూశాడు. “పొద్దుగల యింత బువ్వన్న తిందాం ?” అనుకుంటూ అక్కడ కూర్చున్న వారందరిని చూసుకుంటూ యల్లయ్య దగ్గరికి చేరాడు—

“యేం, యల్లయ్య తయారయిత వంటవా ?” ప్రశ్నించాడు. యల్లయ్య మాట్లాడలేదు. “ఇదెక్కడి బ్యారమారి యల్లయ్య ! ఓ వడ్లెల్లయ్య ! ఆఖరు కేమంటవు చెప్పు ? నాగళ్లు చెక్కుత వంటవా ? ఏమం

టవు ? బలోడివేనాయ్. ఇగసూడు చెప్తుండ. నన్నింత తిప్పలు పెత్తుండవుగద ! నేను సూపుతగానిలే నీపని. అఁ మల్లేమనుకున్నవో. ఈసారి కాద్దూరి వర్తన సరిగ్గనే తీస్కుందువులే. కడుమండి చెప్తాన్న. కల్లం కాడికి రామల్ల కాలిర్గాలె !” అని జంబులయ్య గట్టిగా మాట్లాడాడు.

యల్లయ్యకు చాలా కోప మొచ్చింది. ముఖం చిట్టించుకొని జంబులయ్యను బాగా చూచాడు. “అఁ నీవిచ్చె వర్తన.... గుమ్ములు నిండు తొంది. శేరెడు గింజల వర్తన. ఎందుకు అరుస్తవుగని. తే, తే, అమ్మొద్దులు, తేమల్ల తెమ్మంటె ? బోడినాగళ్ళు యిట్లచెక్కి అట్ల పారెస్త. అంటె కోపంగాని ఈయేడే కొత్త మొద్దులు తేవాలేనెం. కొత్త నాగళ్ళ కంటనని ? యేందో కొత్తగ ఎగుళాయం చేసిబోనోలే మాట్లాడుతాండవు....” “అప్పటాలనించి అరుస్తాండవు. మొద్దులు తెమ్మంటె ముఖం సూడబడితివి. మాటల కున్నావు ?” అని యల్లయ్య జంబులయ్యను హేళనగా చూస్తూ మొదులు దెగ్గరికి పొర్లించు కున్నాడు. అప్పుడు జంబులయ్య పట్టలేని ఉత్సాహముతో, యల్లయ్యకు సాయంగ మొద్దులను పొర్లించాడు. ముఖమంతా వికసించింది. ఇక తప్పకుండా రేపు జంబులయ్య కొత్తనాగండ్లు సాగుతాయి.

చీకటి గొడుగులు

✱

శ్రీ గూడూరి సీతారాం

—•••••—

జననం : 1935 ఫిబ్రవరి.

బిరుదానామా : సిరిసిల్లా, కరీంనగరం జిల్లా.

కార్యకలాపాలు : తెలంగాణా రచయితల సంఘం సిరిసిల్లాశాఖ
కార్యదర్శి; విద్యార్థి సంఘం సిరిసిల్లా అధ్యక్షుడు; 'తరంగిణి' పాఠశాల పత్రిక సంపా.

అభిరుచి : సాహితీసేవ, సంఘ సంస్కరణ.

రచనలు : ముద్రితం : 'కొత్త పాఠలు' నవల, అనేక కథలు,
వ్యాసాలు, నాటికలు.

అముద్రితం : కథానికలు.

అభిమాన రచయితలు : దాశరథి, నారాయణరెడ్డి, ముని
మాణిక్యం, గోపీచంద్, శరణ్ దాసు.

✱

చీకటి గొడుగులు

పత్రిక పట్టుక్కర్చున్నానప్పుడే. ఎట్లా చూచాయో ఏమో ? చీకట్లు బెల్లంమీద ఈగలు ముసురుకున్నట్లు చుట్టూ చుట్టుకున్నాయి. మెదడు మెదట్లోనుండి పారిపోయింది. ఏవేవో ఆశలూ - ఆలోచనలూ డెలుగులూ ముఖం మీదికి ప్రాకాయి.

‘ఎందుకలా మనసు మారిపోయింది. కోమల కరాలు హృత్పుటాలను కదలిస్తుంటే ప్రాణం ఆమె ప్రాంగణంలోకి ప్రాకిపోయిందా ? అరుణాధరాలనుండి దొంతరలు దొంతరలుగా వొర్లిన జలపాతంలో కొట్టుకపోయిందా హృదయం ?’

‘అపూట ఆనందం నిమిషనిమిషానికి పొంగులెత్తింది. ఊహ తీతమైన ఊహలు హృదయంలో మల్లెపువ్వుల్లా విచ్చుకొన్నాయి. పెన్నవంటి ఆమె హృదయంలో ఐక్యమై పోయానప్పుడే : ఆమెలో ఎంతసేపు ఆడుకున్నా మనసుకు శాంతి కలగలేదు. ఆమె అమృతాన్ని తొణికించే అమృతమూర్తి. దరహాస తుషారాన్ని చిలికే ఆ సుందరాంగి పాదాలపై నా సర్వస్వాన్ని ఒలకబోసుకున్నాను. ముగ్ధ సౌందర్యమూర్తిని ఆరాధించే భాగ్యం నాకు కల్గింది. ఆమె కనువిప్పితే నవ్వులు తొణకి పోయాయి. ఏమానందం.... ఆనందం వర్ణనాతీతం.... అందమే ఆనందం....

రసమయ జగత్తు కళ్ళముందు కదలిపోయింది. ఊహాజనితమైన హృదయం ఊగుతూనే ఉంది.

‘ఎందుకట్లా చీకట్లు ఆవరించాయి ? మెదడున్న ప్రదేశానికి అంతు చిక్కలేదు. చిరుచెమట చిమ్మింది. చీకట్లంటే ఎందుకంత భయం ? మరీ అంతుచిక్కలేదు.

అప్పుడప్పుడే చలి చల్లగా యింజెక్షన్ లాగా శరీరంలోకి గుచ్చు కుంది. చీకటి వెలుతురికి వణికిపోయి దగ్గరికి ముడుచుకున్నట్లు శరీరం ముడుచుకుంది. ఇప్పుడు ఎందుకో అతీతమైన జవాబులు శరీరంలో జెరుల్లా ప్రాకిపోయాయి. స్రుక్కి ముడుతలుబడ్డ శరీరం అగ్గిమీద నీరు చల్లినట్లుగా సురసుర పొంగింది. నాలో ఘడియకొక ఉద్వేగం ఉడిగి పోతుందెందుకో? పత్రిక పుటలు శాంతి కపోతం రెక్కల్లా కదలి పోయాయి.

“ఆ జవ్వని ఒడిలో ఒడిగి పోయానెందుకు? హృదయం పార వశ్యంజెంది ఉరకలు వేస్తుంటే, ఆ పారవశ్యాన్ని గుప్పిటిలో దాచలేక పోయానెందుకు? ఎందుకు?”

“జీవితం బుద్బుదప్రాయం. ఒట్టి నీటిబుడగవంటిది” ఎన్ని గ్రంథాలు వల్లిస్తే ఏం? ఇంత మాత్రం తెలియలేదే!”

ఉర్రూత లూగుతున్న హృదయానికి ఇవన్నీ ఎందుకు? అప్పుడు కావలసింది ఆనందం! మహదానందం!! వెచ్చనిసుఖం అంతే! అంతే!!

కారు మబ్బులు కదలిపోతున్నాయి. వాటితో ఎండమావులు ఎగిరి పోతున్నాయి.

“ఎందుకంత తొందరపాటు. ఆవేశాన్ని అణచుకోలేక పోయా నెందుకు?” పొంగుమీద పొంగు పొర్లిపోతుంటే అలలు ఆగిపోతాయా మధ్య! అప్పుడు అపరానందంలో ముద్రించబడ్డాను. ఆమె వెచ్చని కౌగి లిలో తేలిపోయాను. జీవితాన్నంతా అమృతపు సోనలతో రాపిడిచేశాను.

“వాడెందుకలా వాడిపోయాడు? ఒక నిర్భాగ్యుడి జీవితం సంతోష తరంగాల్లో తేలిపోతుంటే చూడడానికి ఆస్కారం కలగలేదా? ఎన్నాళ్ళ నుండో తపస్సు చేసినగాని లభ్యంగాని వరం ప్రసాదించబడ్డది. దాన్ని మనసార అనుభవించాను. మరి వాడెందుకు సహించలేక పోయాడు? ఒక అనాథప్రవాహంలో పడితే రక్షించలేదా? మరివాడుచూస్తూ ఊరు

కొనక మధ్య పోనీ, చావనీ అని చప్పట్లు చరిస్తే మానవత్వం గలవాడు నోరు మూసుకుంటాడా ?

ఏవేవో హృదయంలో నాటుక పోతున్నాయి. పత్రిక తడసి పోయింది. నా నాడులనుండి ఘర్మజలం స్రవిస్తుంది. “ఎందుకు ? నేనేమీ కాయంవంచి కష్టం చేయలేదే ?” కాదు అంతపనీ చేశాను. నిజం.... నిజం.... పెదవులనుండి పాలిపోయిన నవ్వు పొరలు పొరలుగా పొర్లి పోయింది. అప్పుడే మెరసినదీపం పరిహాసం చేసింది. నాలో మళ్ళీ ఏవేవో తరంగాలు తరలిపోయాయి.

“ఆ అమ్మాయి తన్నెందుకు కోరింది ? అందాలల్లో ఆరితేరిన వాడినికాదు. ఈ కర్కశ హృదయాన్ని తన లేత పరిమళాల్లో ఎలా చిక్కించుకుంది ? నిజంగా ఆ అమ్మాయికి నేను తగినవాడిని కాదు.... కాదు.... కాని.... కాని.... తన్నెందుకు కోరింది ? తరిమేయ లేదే ? తన్ను తనే వలచి వచ్చింది. వలచి వచ్చిన అందాల బరిజెను ఎవడు త్రోసి పుచ్చుతాడు. ఎంత రాతిగుండైనా ఆ అమ్మాయి కన్ను వేసిందంటే ‘కాదు’ అనడానికి నోరు ఎవరు విప్పడానికి సాహసిస్తారు ?

“స్త్రీలకు కొంతవరకైనా స్వేచ్ఛ యివ్వకూడదా ? ఆ పకువెందు కలా చేశాడు ? వాడిదేం పొరపాటు. చేసిందంతా నేను.... ఈ మహా పాతకి.... కాదు.... కాదు....”

నాలో భయం చీకటి ఆవరిస్తుంది. శరీరమంతా కంపరమెక్కుతుంది.” మిత్రద్రోహి ! మిత్రున్ని మోసం చేస్తావా ? నిజంగా నీవు మనిషి వేవా ? మనిషి మనిషిని నమ్మకపోతే మరెవరిని నమ్ముతాడు ? తిన్న యింటి వాసాలు లెక్కబెట్టడం మానవుని ధర్మమా ? చీ....” అంటూ నాలోని కల్మషరహితమైన హృదయం చీత్కారం చేసింది.

‘మిత్రుడు, మిత్రు డెవ్వడు ? యువభావాలకు గిరిగింతలు బెట్టి సహజంగా నేను వాంచింపకుండానే ఆమె కోరినపుడు కాదనడం ఎంత

మహాపాపం ? మిత్రుడై తే మిత్రుని కేం లోటు కలిగింది.'

"వాడు అలా చేస్తాడని కలలోకూడా అనుకోలేదు. అంత అంద మైనదాన్ని ఇంట్లోనుండి తరిమివేయడమా ? ఇది మానవులు తలపెట్టే కార్యమేనా ?" నాలోని కల్మషపూరితమైన ప్రత్యణువు ప్రశ్నించుకుంది.

"ఇవ్వొళ్ళ ఆ అందాలరాశినిచూచి సంఘం నవ్వుతుంది. ఆమె చేయరానితప్పు ఏం చేసింది ? చేసిందంతా నేను. నా మూలంగా ఆమె పరుపు పాడై పోతుంటే కళ్ళారా చూడాల్సిందేనా ? వీల్లేదు. అలా కావడానికి అసలేవీల్లేదు. ఐతే ఏం చేయను?" తర్కించుకోవడమేకాని అంతు చిక్కడం లేదు.

"పోనీ ! ఆమె నిక్కడికి తెద్దనా !"

"మరి ! అతడు మిత్రుడేగదా ! ఏం చేయను. ఆమె నా అందాల ప్రోవు. వాడు నా మనసులోని మనసు. ఇంతకీ ఆమె నెందుకలా చేశాను."

"మిత్రుని భార్యని నీకు తెలియదుగా" అంది భారంతో గుండె :

"భోజనానికి లేవండి !" ఇంట్లోని పిలుపు చెవిలో పడగానే నిద్ర నించి మేల్కొన్నట్లు తెప్పరిల్లాను.

ఇంకా ఏపేవో చీకటి గొడుగులు చాటుచేస్తున్నాయి. భావాలూ - ఆశలూ భయంగా మెదట్లలో మెదలుతున్నాయి. "నీవు చేసిన తప్పులన్నీ నాలో వున్నాయి చూడు" అంటూ వత్రిక కిలకిల నవ్వింది.

"నిజం....నిజం...." అంటూ పెదవులనుండి పాలిపోయిన నవ్వు పొరలు పొరలుగా పొర్లిపోయింది.

తిరిగిరాను

❖

శ్రీ పెండ్యాల చినరాఘవరావు

జననం : 31-12-1932.

చిరునామా : C/o శ్రీ పెండ్యాల శేషగిరిరావుగారు,
చినపెండ్యాల పోస్టు, ఘనపురం డిస్ట్రిక్టు,
తా. జి. వరంగల్లు

కార్యకలాపాలు : 1. ఉపాధ్యాయుడుగా ఉద్యోగం
2. ఘనపురంలో 'స్నేహలత' సంఘం,
గ్రంథాలయాల నిర్వహణ.

అభిరుచి : కవిత్వం, కథాసాహిత్యం, విషయ సేకరణ.

రచనలు : ముద్రితము : వివిధ పత్రికల్లో కవితలూ, కథానికలూ,
వ్యాసాలు.

అముద్రితం : 1. క్రీడలు (కవితా సంపుటి) 2. జీవన
దృశ్యాలు (కథానికలు), 3. కన్నీటి
కానుక (లేఖలు), 4. విద్యుత్సాహిత్య....
ఇంకా ఇతర వ్యాసాలు, రచనలూ.

అభిమాన రచయితలు : కాశీదాసు, కీర్తి, శరత్, కృష్ణశాస్త్రి,
చలం, పొట్లపల్లి రామారావు, డి. రామ
లింగం, సి. నారాయణరెడ్డి.

తిరిగిరాను

“అబ్బా : నాలుగేండ్లా ?....” “అంతవరకు?....” ఎవరో అవ్యక్త మధుర స్వరంలో అన్నట్లుగా. అదో అలాపనగా తోచింది రఘుకు. అంతవరకూ కుర్చీలో ఉదాసీనంగా కూచున్న వాడల్లా ఒక్కసారి ఉచిక్కిపడ్డాడు. శరీరంలో గగుర్పాటు, హృదయంలో సంచలనం ... రెండూ ఒకేసారి కలిగినాయేమో ! కాస్త గంభీరమైంది అతని కంఠ స్వరం. అనుకోకుండా రెండు కనులనిండా గిజ్జున నీళ్ళు తిరిగినాయి. ఎవరిదో చిరపరిచిత కంఠమే అది.

క్రిందటి రాత్రి జరిగిన ఒక ఘటన తిరిగి కళ్ళెదుట వచ్చి నిలిచినట్లు తోచిందతనికి. మొదటినుంచి చివరిదాకా మళ్ళీ ఆరాత్రి సంగతులన్నీ ఒకసారి నెమరు వేసుకున్నాడు. “ఇదంతా నిజంగా జరిగి వుంటుందా ?” తన చెవులను హృదయం దగ్గరగా తెచ్చి మెల్లగా తెలుసుకో ప్రయత్నం చేశాడు. తనమీద, తన మనసుమీద తనకే నమ్మకం లేనంతగా బపోయాడిత. తనను తానే నమ్మలేక పోయాడు. దాదాపు పాతాళానికి క్రుంగి పోయిన తనని తాను సందాశించుకోలేక అలాగే కుర్చీలో చేరగిలబడి పోయాడు. గత చిత్రం కళ్ళెదుట ఆడసాగింది.

“అబ్బా : నాలుగేండ్లా !.... అంత వరకు....?” గోడనానుకొని ఆమె బారంతో అనిన యీ పూర్తికాని చివరి వాక్యం రఘు హృదయాన్ని యెంతగా గాయపరచిందో ! ఇప్పుడది మాటల్లోచెప్ప ప్రయత్నం చేయటం వృధా ప్రయాసమే ఔతుందేమో ! ఆమె ఈమాటల వెనక యెంత బాధ.... శోక విహ్వలత.... కరుణ, ప్రాధేయతా భావం.... ఇవన్నీ ఒక్కమ్మడిగా సమ్మేళనమై దాగుడుమూత లాడుతున్నాయా?.... చెప్పడం కొంచెం కష్టమే.

అప్పుడామె ముఖం వివర్ణమై పోయింది. కళా విహీనంగా మారింది. నిరాశా, నిస్పృహలు అక్కడ తాండవం చేస్తూ వికటాట్టహాసం చేస్తున్నాయి. “మారె ! నేనిక యీ బ్రతుకు నీడ్వలేను ?” అనే భావం తాలూకు నిరుత్సాహ రేఖలు స్పష్టంగా ఆమె ఆ పేలిన, పాలిన మొగాన గోచరిస్తున్నాయి.

తనంటే ఆమెకు ప్రేమ లేదేమోననే భావం. కాదు అపోహ ఒకటి రఘు మనసులో బాగా నాటుకొని పోయింది. తనతో ఆమె కేర్పడిన ఈ స్వల్పకాల పరిచయంలోనే ఆమె తనని బాగా అర్థం చేసికో లేదే ? అని వాపోవటం నిజానికి రఘుకు తగదు. ఆమెను గురించి, ఆమె మనస్తత్వాన్ని సరిగా అవగాహన చేసుకో వీలుపడని ఈకొద్ది వ్యవధిలోనే.... ఆమెను “హృదయంలేని ఒట్టి రాతిబొమ్మ” క్రింద కట్టిపెట్టడం కూడ ఏమంత తెలివైన పనికాదు మరి. పైగా ఆమెను తనవైపు ఆకర్షించుకోడానికి తంటాలుపడు తున్నాడు. తను చెప్పినట్లల్లా విని ఊఁ కొట్టే, “చిలుక”లా తయారు చేసికోడానికి తాపత్రయ పడు చున్నాడు. ఆదర్శాల, యేవో ఆశయాల పేకముక్కలతో ఊహా సౌధాలు నిర్మించుకోవాలని కలలు గంటున్నాడు. కాని అవంతా పొసగేదెట్లా ? తాను వలపట లాగితే, ఆమె దాపల.... ఇక ఈ కొత్త బ్రతుకు బండి నడచినట్లే !

ఆమె తను ఆనుకున్నంత అడివిమనిషి కాదని, మనసు, మమత, లేని మగువ కాదనీ.... ఇది యిన్నాళ్ళ రఘు స్వానుభవం మీదగాని తెలుసుకోలేక పోయాడు. అపైన కొంచెం చకితుడైనాడు కూడ.

ఇన్నాళ్ళు ఆమెకు దూరదూరంగానే వుంటూ వచ్చాడు. ఆమెమీద కారాలు మిరియాలు నూరటంలో తక్కువేమీ చేయలేదు. అందుకని ఆమెరోని అవగుణాలనూ బయటపెట్టి నలుగురి యెదుట ఆమెను రద్ది చేయ చూచేడు. అతని కదొక ఆలంబనంగా ఐపోయింది.

కాని ఆమెలోగల కొన్నయినా మంచి గుణాలను, గ్రహించే శక్తి గాని, ఓపికగాని రఘుకు లేకపోయింది. తన స్వభావాన్ని, ప్రవృత్తిని కనిపెట్టి తదనుగుణంగా, అనుచూలంగా వర్తించక పోవడమే ఆమె తన పట్ల చేస్తున్న అపచారమని రఘు అభిప్రాయం. రఘుకు పూర్తిగా లోబడి “చరణవాసి” అయ్యేటంత అమాయకురాలు కాదామె. రఘుకున్నట్లే ఆమెకూ.... కొన్ని స్వంత అభిప్రాయాలు, స్వతంత్రాలోచనలు, కొన్నయినా మంచి భావాలు లేకపోలేదు. స్వతహాగా అభిమానవతి, పట్టుదల గల మనిషి. అందులో కొంచెం మంకుతనం, పెంకెతనం కూడ వున్నాయంటే తప్పేమికాదు.

ఈ కారణాలపల్ల రఘునోటినుంచి జారీదాతున్న ప్రతి హాకుంను హెచ్చరికను అట్టే ఆమోదించి అమలు పరిచే స్థితిలో ఆమెలేదు. కాని అతని స్వాభిమానం అతనిదీ.... ఆమె ఆలసత్వం ఆమెదీను. ఈ పరస్పర భిన్న భావాల ఘర్షణలో శాంతిగాని, సామరస్యంగాని ఎలా ఉంటాయి? దానికి విరుగుడు ఒకటే. ఒకేచోట మనగలగాలంటే యిరువురిలో యెవరో ఒకారు కాస్త స్వాభిమానాన్ని చంపుకోవాలి. కొంచెం ఒక మెట్టు క్రిందికి దిగి పరిసరాల పరిస్థితుల నర్థం చేసుకోవాలి. ఇది వినా చికిపోవడమే యిక యిరువురికీ గత్యంతరం.

ఈ అభిప్రాయ భేదాలు చివరికి ఘటనకూడా దారితీసినాయి. ఆమె తనపట్ల ముభావంగా మెలగడాన్ని, మరో విధంగా అనుమానించాడు రఘు. ఆమె తన అస్వస్థత, నీరసమనోస్థితి కారణంగా అలా యెడం యెడంగా వుండటం అసహజమేమీ కాదు నిజానికి. ఆమె ఆస్థితికి సానుభూతి కనబరచటానికి బదులు, పైగా అతని సహృదయం కొరవడింది.

“ఛీ! నీముఖం చూడను” కోపం హద్దులు దాటింది రఘుకు. అయినా ఆమె ఓర్చుకుంది. ఏమీ మారుపలుక లేదు. “అందుకనే వేరే

మీతోవ మీరు చూచుకొండి. నేను అడ్డురాను. నిజం" అని నవ్వింది సబాయితంగా. ఆమె ఆవవ్వ రఘు మనస్సును మరింత కలచి మెలివెట్టి నట్లయింది. మాటకు మాట బదులు చెప్పడం ఆమె స్వభావమై పోయింది. అది రఘుకు నచ్చదు.

కాని ఆమె వెంటనే యిటువైపు ముఖం త్రిప్పుకున్న రఘును తనవైపు లాగుకొని అతనిని అనునయించటానికి యెంతో ప్రయత్నం చేసింది. అతని తామసాన్ని చల్లార్చడానికి అంతకంటే మంచి వుపాయం ఆమె ఊహకు తట్టలేదు. "నేనన్న దాండ్లో ఏమన్నా తప్పుంటే క్షమించొచ్చు." అని మాత్రం అనగలిగింది. "ఇదంతా వగలు, వంచన" అనే ఒక "మాసిపోని భావం" అతని మేధోపీఠంలో తిష్టవేసుకూర్చున్నది యీ కొద్దిరోజుల్నుంచి. అంతకు కొన్ని క్షణాల క్రితమే ఆమె కురిపించిన స్నేహమృతభాషణం సైతం యిప్పుడు చప్పున మరచిపోయాడు. అనవసర క్రోధం పైకి రానిచ్చాడు. సరసం విరసంగా మారింది. ప్రణయ కిలహం ప్రళయరూపం దాల్చి, చిలికి, చిలికి గాలివాన అయింది. ఆ కలహం అంతటితో అంతమైన 'అద్దంమీది నువ్వుగింజ'గా అయితే ఆనందించ వలసిందే. కాని అలా యెన్నటికీ జరుగలేదు.

ఆమె నేరమేమిటో నిర్ధారణచేయడం యిదమిద్దమైపోయిందతనికి. అందుకే యిరుకున పడ్డాడు. అయితే మరి యీసడించుకోవడం మాత్రం తెలుసుగా! అతనితో తనకున్న పరిచయాన్ని, చనువును పురస్కరించు కొని ఆమె కొన్ని వినరాని, అనూడని మాటలు అనడంలో కొంత పొరబాటు పుండొచ్చు. తెలిసి తెలిసి అలాంటి పొరపాట్లు ఇదివరకెన్నోసార్లు చేసిందికూడ. కాని ఇవాళ యీ అనడం, ఈ సరసం, తనపీకమీదికే వస్తుందని కలలోకూడ ఆమె భావించియుండదు. రఘు యింతటి అక్రమానికి, అఘాయిత్యానికి ఒడిగట్టుతాడని బహుశా ఆమె అనుకొని వుండదు. అందుకనే అతనిని బుజ్జగించటానికే యింకా ప్రయత్నించింది.

రఘు ఆమె చేయి విడలించి, 'వెళ్ళిపోతున్నా నేను' కర్కశంగా వున్న దాతని కంఠస్వరం. 'ఎక్కడికి?' సహజ దీనస్వరంతో. ప్రార్థనా పూర్వ 'కంగా' పలికింది, విడలించివేసిన చేతిని తిరిగి అతని కాళ్ళపద్మకు రానిస్తూ. రఘు దూరంగా జరిగి, 'హూః జరుగు అటు' పోదోయాడు. 'నా తప్పే మైనా వుంటే క్షమించండి. కోప్పడకండి : దండం పెడతాను. పోదురు గాని పూర్తిగా తెల్లవారందే?'— ఆమె అభిమానం యెక్కడ మటు మాయమైందో. ఇంతలోనే వజ్రం మైనంగా మారిందే : షళ్ళీ అడిగింది. 'ఎక్కడికి వెళ్ళిపోవటం చెప్పగూడదా? తప్పా?' బ్రతిమిలాడింది. కొంచెం రఘు తగ్గి 'తిరుపతికి' ముక్తసరిగా చెప్పి ఊరుకున్నాడు.

'తిరుపతికి? తిరుపతి కెందుకు? తీర్థయాత్రకా?'

'కాదు. చదువుకోటానికి'

'ఇక్కడలేదా చదువు?'

'లేకేం! వుంది కాని అది ఈ చదువు కాదు....'

'కాక. ఇంకే చదువోమరి?'

'సంస్కృతం, తెలుగు - ఇంకా ఇలాంటివే. ఇంగ్లీషు యివీ వుండవు'

'అయితే బి. ఎ. ఎం. ఏ. కావన్నమాట'—

'కాకున్నా అటువంటిదే'

'మరి దాన్నేమంటారు?'

'భాషాప్రవీణ'

'మరి యీ యేడు 'ఇంటర్' కూర్చుండరా?'

'ఉహూః అక్కర్లేననుకుంటాను'

'అయితే ఎప్పుడు వెళుతున్నా రేంటి'

'ఎచ్చే నెల మొదటివారంలో వెళ్ళాల్సి వుంటుంది'

'పరీక్షయిచ్చి మళ్ళీ తిరిగివస్తారుగా' ఆశ స్ఫురిస్తూ పలికింది.

‘పరీక్షయిచ్చి రావడం యింతలోనే కాదు’

‘కాక. అక్కడెన్నిరోజులుండాలి?’

‘నాలుగేండ్లు’

‘అబ్బా! నాలుగేండ్లు?.... అంతవరకు?’ అత్తోక్తిలోనే ఆగిపోయింది. కాని కొంతసేపాగి మళ్ళీ ‘అయితే మరి మీ ఉద్యోగం ఏం గావాలి?’ ప్రశ్నించింది.

‘ఉద్యోగానికి రాజీనామాపెట్టి వెళుతున్నాను.’

‘రాజీనామా : బాగా ఆలోచించేనా?’

‘ఆఁ బాను?’ రఘు తొణకలేదు.

‘అంతా అబద్ధం. నాకు తెలుసు. నన్ను తమాషా పట్టిద్దామని అంటున్నారేమో!’

‘నీతో తమాషా దేనికి?’

‘అయితే మరి నిజంగానే వెడుతారా?’

‘నిజంగానే’— నిర్వికారంగా సమాధానమిచ్చి వూరుకున్నాడు.

అయినా ఆమెకింక నమ్మకం కలగలేనట్లుంది. రఘుమాటల్లో. మరీ మన రెట్టించి ‘నిజంగానే!’ అని నిలదీసింది. ఒట్లల్లా వేయించుకుంది. ఆ ఒట్లన్నీ చాలనట్లు ‘సరస్వతితోడు?’.... అదికూడ గట్టిగా ఒత్తించి పలికించింది. ఆమె ఈ పట్టుదలలో ముగ్ధత్వం మూర్ఛిభవించింది. ‘ఊఁ!’ అని ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడువగలిగింది. ‘రేపయితే నేను ఊరికి వెళుతున్నానయి. మీరక్కడిక వెళ్ళేటప్పటి కిక్కడ ఉండనేమో!’.... ఉణకారం ఆగిపోయిందల్లా మళ్ళీ ‘వెళ్ళేముందు ఒకసారి కలిసిపోదూ?’.... ప్రాధేయత, ఆరాటం- వుట్టిపడుతున్న ఈ వాక్యం- ఆమె ‘హృదయం లేవి మనిషి’ అనే రఘు తప్పుడు అభిప్రాయాన్ని చెరపివేసింది.

‘ఎందుకు? ఏమో చూస్తాను’ నిర్లక్ష్యం, ఉపేక్షాభావం కన్పించి నాయి రఘు మాటల్లో. అతని ముఖం గంభీరమైంది. ఉచ్చగరికి వచ్చింది.

‘అద్వా : నాలుగేండ్లు మీరు అక్కడేవుండి చదువకుంటే ఏం ?’.... అదే మాటగా ఆలపించిందామె.

‘మధ్యమధ్య ఉత్తరాలు వ్రాస్తుంటారా ?’ ఉబికిపస్తున్న కుతూహలాన్ని పట్టలేక అడిగిందామె. కాని రఘు- ‘ఉహూఁ వ్రాయను. వ్రాయాల్సిన అవసరం కనుపించటం లేదు’ కట్టై విరుపుగా అన్నాడు. ఈ కట్టైవిరుపు జవాబు ఆమె కోమల హృదయసుమాన్ని తుంచిందని రఘుకు గుర్తు లేదుగా : ‘పోనీ మధ్యన ఎప్పుడైనా వస్తారా ?’ ప్రశ్నార్థకంగా రఘు కళ్ళలోకి చూచింది. ‘ఆఁ ఓ పదిరోజులువచ్చి ఉండిపోతారే !’ తేలికగా అనేకాడు. ‘పదిరోజులేనా ?’— ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తూ ఒకసారి అతనికేసి చూచి తిరిగి చూపులు నేలకేసి త్రిప్పుకున్నది. ‘నాలుగేండ్ల దీర్ఘకాల వియోగమందు కేవలం ఈ పదిరోజుల స్వల్పకాలం— కలయిక యెంత ?’ అని కాదోయి ఆమె మనోభావం. ‘దాను ! చాలవా పదిరోజులు’— తీసేసి నట్టు వున్నాయి రఘు మాటలు. ఆమె యెంతో చిన్నపుచ్చుకున్నది. చిన్న దోయిన ఆమె ముఖం రఘుకు జాలిపుట్టించలేదు. మరోదైపు తిరిగి బిట్ట బిగిసి పడుకున్నాడు.

చాలసేపటివరకు గది అంతటా స్తబ్ధత నిశ్శబ్దత దాగా ఆలముకు పోయింది. ఆమె గోడకానుకుని యేదో దీర్ఘాశ్వాసనలో మునిగిపోయింది. ఒకగంట తర్వాతగాని రఘు పెదవులు కదలి మాటలు రాలేదు. ‘సీతో ఒక ముచ్చట’ పూర్తిగాకముందే ఆగిపోయినాడు. ‘ఏమిటి ?’ ఉప్పొంగి వస్తున్న పుత్సుకతకు కళ్ళెం వేయలేకపోయింది. ‘ఆఁ ఏమీ లేదులే !— మరోసారి యెప్పుడైనా చెబుతాను’— అప్పటికలా సర్దిదామనుకున్నాడు. ‘నువ్వు వెళ్ళిపడుకో !’ అన్నాడు. ఆమె కురిదాపన మరీ హెచ్చింది. కుడి తిరోపడ్డ ఎలుకమాదిరి కళవళ పడింది పావం : ‘ఉహూఁ ఏమిటో ఇప్పుడే చెప్పాలి’ బలవంతంచేసినా రఘు వినిపించుకోక ‘ఎందుకులే’ అని నాన బెట్టుతూ పోయాడు.

‘నోటితో చెప్పటాని కిష్టంలేకపోతే వ్రాయండి.’

‘ఎందుకు వద్దులే ! నీకు కష్టం కలుగుతుందేమో !’

‘అయితేమానె : పరవాలేదు. ఇప్పుడున్న చింతలలో ఆదొకటిను. మనసు కష్టపెట్టుకొని ఇప్పుడు మాత్రం చిక్కిపోవటం లేదా ?’

రఘు గోడకేసి తిరిగి, గోడమీద గోటితో ఏదో వ్రాసినాడు. అస్పష్టంగానైనా కాస్తకాస్త ఆ అక్షరాలను గుర్తించ గలిగిందామె.

‘తి—రి—గి—రా—ను’ గోడమీది మూగజీవాలు ధ్వనిస్తున్నాయి. ‘తిరిగిరాను ?’ అంటే ఏమిటి ? ‘తిరుపతినుంచి తిరిగిరాక అక్కడే వుంటారా ? మీ మాటలు నాకు ఏమిటో స్పష్టంగా చెప్పరేం ?’

‘మాట యిచ్చాను వాళ్ళకు’ మర్మ గర్భితంగా రఘు జవాబు.

‘ఎవరికి ? దేని గురించి ?’ ఆమె అందోళన హద్దులు దాటింది.

‘చేయి దాటిపోయింది’ ఒక వాక్యాని కింకోదానికి పోలికలు లేని రఘు మాటలు, ఆమె గాయానికితోడు మరింత కారం అద్దిసట్లున్నాయి. ‘ఏమిటో యివంతా’ అగమ్యగోచరంగా కనిపించింది. తనను తానే యేమేమో నిందించుకోసాగింది. నిర్జీవప్రతిమ యిప్పుడామె. ఐనా రఘుకు చీమకుట్టినట్లయినా కాలేదు. తెల్లవారవచ్చిందికూడ.

ప్రొద్దు బారెడెక్కింది. లేచి చూచాడు. ఆమె యింకా అక్కడే కూచునివుంది. లేవటోతోంటే ‘సంగతేంటో సగంలోనే ఆపి యేడిపించ కండి. స్పష్టంగా వివరంగా చెబుదురూ!’ చాల చాల బ్రతిమిలాడి చూచింది. రఘు హృదయం కరగలేదు. వజ్రంకంటే కఠినమైపోయింది. ‘ఎందుకులే ! ముందు ముందు అనుభవంమీద నీకే తెలుస్తుంది’ అన్నాడు. ‘అనుభవం మీద ?’ వల్లిస్తూ స్తంభించిపోయింది. పిచ్చిదానివలె గుణిస్తూ కూచుంది. ‘తి.రి.గి.రా.ను.’

ఇవాళ బడికి వచ్చేముందైనా తననుకలిసి సంగతి విప్పి చెబుతాడేమోనని నమ్మింది: కాని రఘు ఇంట్లో యెవరికీ చెప్పిరాలేదనలు. ‘నీమీద

కసితీర్చుకుంటాను' రఘు యెప్పుడో అనిన ఒకమాట చటుక్కున ఆమె జ్ఞప్తికి వచ్చి నిలుపునా నీరై పోయింది. వణకిపోయింది. స్త్రీ యెంత అభిమానపతి ఐతేమాత్రం యేం చెల్లుతుంది గనక ? ఆమె యెంత లొంగి వచ్చింది. ఐనా తాను తృణీకరించివచ్చాడు- ఆలోచనలో మునిగినాడతడు. 'తిరిగిరాను ?' అనే శేషప్రశ్న యింకా వేధిస్తూనేవున్నది ఆమెను.

నా గి

❖

శ్రీమతి పి. యశోదమ్మ

—••••—

జననం : 8-8-1929

జిల్లా : కల్పనా ఇండస్ట్రీస్, నారాయణగూడ, హైదరాబాద్

వృత్తి : లెక్చరర్, మహిళా కళాశాల.

అభిరుచి : సాహిత్యము.

రచనలు : ముద్రితం : డేడియో నాటికలు, కథలు ఏకాంకికలు.

అముద్రితం : కథలు, నాటికలు.

అభిమాన రచయితలు : ప్రతి ఉత్తమ రచయిత.

*

నా గి

అప్పుడప్పుడే జీవితరేఖలను దిద్దుకుంటున్న రాంరెడ్డి పంజరము నుండి బయటపడిన చిరుకవలె ఎండాకాలపు సెలవులలో పట్టణ వాతావరణమును వదిలి గ్రామ జీవితములో అడుగుపెట్టినాడు. పట్టణవాసపు కార్మిక వాతావరణం కృత్రిమ సౌందర్యమునకు భిన్నముగ తనదొక ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమని చూపుటకు నిలుచుండిన తన గ్రామంలోని మామిడి గున్నలు, తాటితోపులు, చెఱుపులు, పశుసంపద యువక హృదయానికెంతో హాయినిస్తున్నాయి. గ్రామంలోపున్న ప్రకృతి సౌందర్యమంతా తన కొరికే అన్నట్టు, గ్రామీణ జనమంతా ఆసౌందర్యరక్తిమను తన స్వాగతానికొరకే దాచినట్టుగ భావించేవాడు రాం. పైశాఖ ఎండలకు శోషించిన తన సర్వాంగములకు హాయినిగొలిపే చెఱుపునీటిలో, ప్రతినిత్యం కొంత సేపు మునకలువేస్తేతప్ప రాములకు తృప్తిలేదు. మామూలుప్రకారంగ, రాం రోజు చెఱుపుగట్టుకు వెళ్ళి తన ధోవతి, గడియారం చెఱుపు గట్టుపై నుంచి తాను ఈతకు దిగుతాడు. అది సంధ్యాసమయం, అప్పుడప్పుడే గోపాలకులు తమ ధనసర్వస్వమైన పశుసంపదను ఇంటికి తరలించుకొని పోతున్నారు, దూడలు 'అంబా' అంటూ మాతృహృదయంలో ఒక్కసారి విమృశ్చసారాన్ని చేస్తున్నాయి. అప్పుడప్పుడే భర్తలను కన్నెత్తి చూడ గియగుతున్న కాపుకోడండ్రు లేగమాడలను తోలుదామన్న నెపంతో అప్పుడేవచ్చిన భర్తలపై ఒకసారి వాలుచూపులు ప్రసరించి సిగ్గరితనంతో చాలాసేపు నిలువలేక లోపలికివెళ్ళి కొంతలో అనుభవింపబోయే మధుర జీవితరంగానికి నాందినిచేస్తున్నారు. ఇంతలో ఈతను ముగించుకొని గట్టుపైకి వచ్చిన రాములకు తన ధోవతి కనబడలేదు. ఏమీ తోచక నాలుగు

వైపులా చూసాడు. ఒక మూల తన తెల్లటి ధోవతి ధరించిన వ్యక్తి ఎవరో కనబడుతుంది. ఆ వైపు చకా, చకా నడచి, “అగు, ఎవరు నీవు ?” అని ప్రశ్నిస్తాడు. ఆమాటలు విన్న నాగి కిలా కిలా, నవ్వుతూ తిరిగిచూస్తుంది. ఆవిధంగ తిరిగిననాగిని “చీ దొంగముఖం. దొంగబుద్ధికి తోడు నీసిగ్గు మాలిన బ్రతుకు” అంటూ రామ్ చెంపదెబ్బ కొడుతాడు. ఆదెబ్బకు నాగి ఏడ్వలేదు సరికదా, కంటతడియైన పెట్టలేదు. తనకు ఏమిసంబంధము లేనట్లుగానే, తన మొలనున్న తెల్లటిధోవతి విప్పిపారవేసి, తిరిగి తన చిరిగిన గుడ్డపేలిక కట్టుకొని పోతుంది. ఆ దృశ్యంచూసిన రామ్ నిర్ఘాంత పోతాడు. “ఎవరా పిల్ల ? దెబ్బతినికూడ కంటనీరు పెట్టలేదు. క్షమాపణ కోరలేదు. భయపడి పారిపోలేదు. చీ, అదినన్ను నిలుపునా అవమాన పరచింది. నా ఉనికి వ్యక్తిత్వం దానిముందు ఒక లెక్కలోకి రాలేదు” అని ఆలోచించుకుంటూ ఇంటిముఖం పడుతాడు.

నాగి అంటే చేతకలంబట్టి గ్రామపెత్తనం సరిదిద్దే కరణందగ్గరి నుండి కట్టచేతబట్టి గ్రామానికి గస్తీనిచ్చే కావలి మస్కారువరకు ఆదోక పిచ్చమైనభయం. భయం అని సరిగ్గా నిర్వచింపలేక పోయినా అసహ్యం అని అనుకోవచ్చు. అయితే ఈనాగి అనేపదం ఆఊరి మొత్తానికే ఇంత అసహ్యం కలిగిస్తుండే ఆపదం ఏదైనా భయంకరమైన ఆకారహీనమైన Rhinoceros లాంటి జంతు సంబంధియా అంటే కాదు. మఱి ఇది ఈ ఊరిలోనే ఒక మూలగ ఉండి సంఘపు బొత్తిడికి తట్టుకోలేక ఉక్కిరి బిక్కిరై నలిగిపోతున్న గొల్లమల్లి చిన్నబిడ్డ నాగి. పాపం ఏ చన్నెచిన్నె లెచుగని అమాయక కుటుంబం మల్లిది. మల్లి భర్తయిన సాయి గాని మరణం మల్లి కుటుంబాన్ని బజారులో పెట్టింది. “తలపై నీడపోగానే వడదెబ్బలకు కరువా” అన్నట్లు మల్లినెత్తినీడైన సాయిగాడు పోగానే మల్లి దిక్కులేని దైంది. పాపం మల్లికి కడుపుకు గంజి లేకపోయినా కడుపునిండా పుట్టెడు సంతానం. ఈ సంతానాన్ని సాదుటే ఒక భారమై

ఉండ మల్లి పెద్దబిడ్డ రామికి పదేళ్లొచ్చినా పెళ్ళి చేయలేదని ఈదొచ్చిన పిల్ల పెండ్లిలేక ఇంట్లో ఉంటే కులంతప్పని కులంపెద్ద తాకీదు పంపాడు. దిక్కులేనిమల్లి చేసేదేమిలేక తనకున్న నాల్గజీవాలు (గొట్టెల) నమ్మి రామితలపై నాల్గక్షతలేసి తన భారం తీరినట్టు నిట్టూర్చింది. మల్లిగృహాన్ని సరిదిద్దుకొనడంలో తన మిగతపిల్లలకు సరియైన శిక్షణ ఇవ్వలేకపోయింది. కడుపుకు సరిగ్గా తిండిపెట్టలేకపోయింది. తల్లి నిర్లక్ష్యం నాగికి మగపిల్లల సహవాసం కూర్చింది. ఇది మల్లితప్పుకూడ కాదేమో. ఎందుకంటారా మల్లికి ఒకవైపు పొట్టబోసుకోవటమే కష్టంగా ఉండే. ఇంకొకవైపు ఈదొచ్చిన రామి మల్లి గుండెలపై నల్లరాయివలె పెద్దభారమై యుంటే పాపం మల్లి చేసేది రామి పెండ్లిప్రయత్నమా లేక నాగమ్మగారి క్రమ శిక్షణమా ?

ఈ విధమైన తల్లినిర్లక్ష్యం నాగిని బజారులవెంట పంపింది. ఆ పల్లెటూరి పిల్లలతోసహా తానుగూడ అంజనేయస్వామి గుడికి వెళ్ళడం, గుడిలో వష్టిమి వెంకయ్య ఆరగింపుచేసి పోపుతేతరువాయి నైవేద్యంగా పెట్టిన కొబ్బరిముక్కలు చక్షణగా పెట్టిన పైన దొంగిలించి కోమటి సీత రాముల దగ్గర బెల్లంగొని ఈకాస్త నైవేద్యముక్కలు బెల్లంతోకలిపి ఆరగించి, చింతచెట్టుకు వేళ్లాడి చింతపువ్వుతెంపి తినటం పని. ఈవిధంగ నాగి తోకలేని కోతిలా తయారయింది.

పాపం మల్లి కడుపుకోసం, తన పిల్లలవెంబడించుకుని పతేలు పట్వారి ఇండ్లల్లో వడ్లు దంచబోయేది. ఆకలికి అల్లల్లాడే మల్లినంతానం, దంచేటప్పుడు ఆవి వడ్లుకావు సరికదా, అర్కులైనా సరే అర్థశేయ గింజలు రెండు దొడలా పోసి పరా, పరా నమిలేది. వేయశనగకాయ యేరబోతే అర్థమణుంకాయ అమాంతం నాగి మాయం జేసేది. నాగి దొంగని ఆ పల్లెలో ఎవ్వరు కూలీ ఇవ్వరు. లోకంలో నాగికై అన్ని తలుపులూ బంధింపబడ్డాయి. పాపం తల్లి కూలిదెస్తేగాని కడుపుకు గంజిపోయదు.

అయితే నాగికడుపు ఊరుకుంటుందా? ఆకలికి, అజ్ఞానానికి విచక్షణాజ్ఞానం ఎక్కడిదని? కాబట్టి ఏవిధంగానైనా పొట్ట నింపుకోవాలి. సంఘబహిష్కారాన్ని పొందిన నాగి కడుపునింపుటకు సాధనమైన కూలి కొరకై ప్రయత్నం చేసేందుకుబదులు, సూటిగ తన ఆకలిని తీర్చి కడుపునింపే సాధనమైన దొంగతనం చేయసాగింది.

ఈ విధంగ ఆ పల్లెటూరి పెద్దాచిన్నా అంతా నాగిని పచ్చి పగటి దొంగలా తయారుచేసింది. దొంగతనంలో నాగిది అందెపేసిన చేయి, పగలై నాసరే దారిలో పాలూ, పెరుగు, అమ్ముకునేవారు ఎదురయ్యారంటే నాగి అమాంతం పెద్ద గద్దలావాలి పిరికెడుదుమ్ము అమ్ముకునేవారికండ్లలో కొట్టి ఆకాస్తపాలు, పెరుగు తాగేది. నాగి నీడనే అపవిత్రమైందని అదొక అశుభసూచకంగా చూసేవారు. కాని ఏది ఎట్లున్నా నాగిమాత్రం “మరునాగి” అని ఆ పల్లెంతా ప్రసిద్ధి.

రోజూ అలవాటుప్రకారంగానే ఆదినం సాయంకాలం, తాటిముంజల దొంగతనానికని తాటిచెట్టెక్కిన నాగమ్మగారికి, రెడ్డికొడుకుయొక్క చెల్లని ధోవతి, గడియారం చెఱువుగట్టుపై కనపడతాయి, కనబడుతే ఓరువాయి ఆ ధోవతి సింగారిండుకుంటుంది. గడియారం ఏం చేయారో తెలియక అక్కడే పారవేస్తుంది. ఇదీ అసలుసంగతి. ఆనాటి సంఘటన నాగిలో ఏమార్పుకాని, మానసికపరివర్తనగాని కలిగించలేదు. తిరిగి ఊమాలు ధోరణిలో ఈ రోజుఉదయమే పట్టుగారింటి తోటలోదూరించి. ప్రొద్దుటే ఏదో పుస్తకం చదువుకుంటున్న రామ్ ఆ శబ్దంవిని ఏదోగొడ్డు ఊరవచ్చు అనుకున్నాడు. కాని కొంతసేపట్లోనే వారిగుమాస్తా “అమ్మా! నాకొట్లోనే కారంకొడుతావ్. ఈ రోజుతో ఊరిపీడ నీపీడ వదిలిపోవాలి. చీల్చేస్తాను” అంటూ గొరా గొరా ఈడ్చుకొచ్చాడు.

మొదట్లో నాగిని చూడగానె, రాంకు ఎక్కడలేని అసహ్యం కోపం పుట్టింది. నాగిలాంటి జీవితానికి లోకంలో బ్రతకడాని కేవిధమైన హక్కు

కాని, అర్హతకాని లేదనుకున్నాడు. తాను సృష్టించుకున్న ఊహాస్వర్గంలో ఈ వ్యక్తి ఒక వికారస్వరూపంగా కనబడింది. తన స్వరాన్ని గుమాస్తా కంఠంతో మేళవిస్తూ “ఏం రోగం నీకు. నిండా తిని ఈ దొంగతనం. పైగా ఆడపిల్లవి కదా! సిగ్గులేదు నీకు?” అన్నాడు. “ఆడపిల్లవి”, “నిండాతిని” అనే రెండుపదాలు నాగి రెండుచెవులా గింగురుమన్నాయి. నాగికి ఇంత వరకు తాను ఆడపిల్లా, మగపిల్లా అనేజ్ఞానం ఏమిలేదు. నిండాతిన్నాను, నాకు కడుపునిండా తిండి ఎక్కడిది అని తిరిగి తనధోరణిలో తాను మునిగి ఒకక్షణంపాటు తన చంచలదృష్టిని రాం ముఖంపై కేంద్రీకరించి “ఆకలికి రెండు కాయలు కోసుకున్నాను. ఈసారికి నన్ను వదిలేయండి” అని అడిగింది. రాం కొంచెం ఆలోచించి “అయ్యో స్వర్గంగా భావించే పల్లెటూరిలో చాలాభాగం అజ్ఞానం, దారిద్ర్యం నాట్యం చేస్తుంది”దనుకుని మళ్ళీ “ఏం కూలీచేస్తే?” దానికి నాగి “బాబూ, పొట్టలో పేగులు మాడుతూ ఉంటే కూలీ ఎలాచేయను? గంజికిలేక ఏమన్నతించే దొంగనాగని నన్ను చేలోకి రానివ్వరు, కూలీ లేనిది మా అవ్వ గంజిపోయదు, మరి నేనేడిస్తై బిచ్చమడుక్కోమంది. బిచ్చం అడుక్కుంటే నాకు పెళ్ళేదెవరు? అందుకని భీమడు నేను కలిసి ఈ పని నేర్చుకున్నాం” అంది. ఈ మాటలు విన్న రాంకు తానేదో గొప్పభారాన్ని వహించినట్టుగ, తానేదో గొప్ప ప్రాజెక్టుకు ప్లానుఇచ్చినట్టుగ ఆలోచించి చుట్టున్నవారు ఎంతవద్దని వారించినా వినకండా “నాగీ, నీకు అన్నం గుడ్డలిస్తామి. మరి దొంగతనం మాని పనిచేస్తావ్ కదూ” అంటూ గ్రామ బందిపోటుగా పేరుపడ్డ మరునాగికి తన ఇంట్లో ఆశ్రయమిచ్చాడు.

నాగిని తన సంరక్షణలోకి తీసుకున్న మరుక్షణంనుండి దానిలో కలిగే మార్పును, పరిణామాన్ని బాగా గమనించేవాడు. తాను పిగ్మేలియన్ మొవలగు కథలు చదువుతూ నాగిని ఉత్తమ స్త్రీగా తీర్చిదిద్ది ఆ ఘనత తనకు దిక్కించుకుందాం అనుకున్నాడు. తాను చదువుకున్న మానవతా

వాదాన్ని రుజువుచేసే దృష్టాంతపూర్వక నిదర్శనంగా నాగిని చూపుదాం. ఈ పనిలో తాను కృతార్థుడుకావచ్చు, కాకపోవచ్చు అని భావించేవాడు. అతని పవిత్రభావాల కనుగుణంగానే నాగి జీవితంలో క్రమచరితామం గోచరించింది. నాగి ఏపనిలోనైనా అందెవేసినచేయి. ప్రొద్దుట నడుం కట్టి వడ్లు దంచిందంటే దాంతో సరితూగేవారే లేరు. ఇంతవరకు నాగి ఆసలు మనుష్యుల్లో లెక్కకాదు. ఇప్పుడది కొంచెం చామసచాయతో ఉంగరాలు తిరిగిన వెండ్రుకలు ముఖంపై వాలుతూవుంటే, కోసుగ కాటుక కళ్లు వసార రెండుదిక్కులు వ్యాపింప, చెవులకు పూసలపోగులు ఊగుతు వుండ మధ్యమధ్యన వడ్లుదంచిన అలసటవల్ల కలిగే చెమటను తుడ్చు కుంటూ ఉంటే ఆ పూరి విలాసపురుషుల దృష్టి పడుతూనేవుంది. నాగిలో మూత్రం, ఏభావంకాని శృంగారప్రకోపంకాని లేదు. దాని జీవితంలో పత్యణువులో కృతజ్ఞతారసం వెల్లిగా ప్రవహిస్తుంది. తన జీవితం రాములకు ఎత్తుకట్టు. గ్రామంలో మానవాకారాన్ని దాల్చి తిరుగుతూవున్న ఆంజనే యుడు, వెంకటేశ్వర్లు, రాంరెడ్డి. దానిలో కేవలం దొంగబుద్ధి మానటమే కాకుండా, పరిశుభ్రత, విచక్షణాజ్ఞానం కూడా ఏర్పడ్డాయి. ఆయా శ్రీయులకు ఆపేరని పాపం దానికే తెలియదు. దానికి తెలిసిందల్లా ఒక్కటే. లోకంలో అందరు దయ్యాలు. రాం దేవత. కాబట్టే ఊరిలో ఎవరైనా, ఎవరైనా ఏడుటి? పట్వారీగారే పూటకు రెండుశేర్ల గింజలిస్తాం, వడ్లు దంపకానికి రమ్మింటే “బాబూ దొంగనాగి వడ్లు అమాంతం బుక్కుతుంది కాని నీళ్లు ఎలా దంచుతుంది? పొపో, నేను రాను, అంతగా కూడులేక చస్తే మా చిన్న జాబుగారి పాదాలదగ్గరే చస్తాను” అని జవాబు చెప్పేది. దానికి ఎళ్లు చేదలం, వడ్లు దంచటం, చల్లచేయడం మున్నగు పనులనుండి విరామం దొరికినప్పుడల్లా చిన్నబాబు గది శుభ్రంచేయడం పని. ఒకరోజు రాం కొన్ని పువ్వులను తనగదిలో గ్లాసులో అమర్చుకున్నాడు. అది చూసిన నాగి ప్రతిరోజు సూర్యోదయం కాకముందే అడవికి వెళ్ళి నానారకాల

అడవి పుష్పలు అన్నీతెచ్చి ఆ గ్లాసులో అమర్చేది. అదిచూసిన రాం, ఎల్వీన్ లో గెలిచిన ఎం. ఎల్. ఎ, వలె మురిసిపోయేవాడు. గర్వించేవాడు. రాంకే కాదు పెద్ద పటేలుగారికి కూడ నాగి ప్రేమపాత్రగా మారింది. యాడై సంవత్సరాల అనుభవం తన కంఠంలో ప్రేమనాదాన్ని పలికింప “అమ్మా నాగూ, అన్నం తిన్నావే” అంటూ పలుకరించేవాడు. ఆ మాట విన్న రాం తన జీవిత సర్వస్వం ధన్యత పొందినట్లు, తాను తన ఇంట్లో ఉన్న వ్యక్తుల హృదయాలను తరచి తరచి చూసవత్వాన్ని పైకి తెచ్చినట్లు భావించేవాడు.

అప్పుడప్పుడే చీకటి పడుతుంది. పటేలుగారింట్లో అంత కల్లం నుండి గింజలుతెచ్చి గరిసెలో పోసే సందడిలో ఉన్నారు. రాం ఇంటి ముందు కూర్చొని రెక్కవ్రాస్తున్నాడు. కరణంగారి మనిషి దొడ్డి వెనుక పైపు, దేనికో అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు. నాగి మామూలుప్రకారం ఆముదము ప్రమిదల్లో పోసి కచేరీగదిలోపెట్టి, చూడలను తల్లిఆవులదగ్గరికి వదలి అప్పుడే ఇంటికి వచ్చిన జోడెద్దులకు దానాపెట్టి, పాలదాయిలో పిడకలు వేస్తుంది. కాని ఏదో కొద్దికొద్దిగా గుసగుసలు వినపడ్డ నాగి చివలున లేచి దొడ్డివెనుక సందులోకి పారచూసింది. వెయ్యి కళ్ళతో తన ప్రాణాన్ని తెగించి పటేలుగారిల్లు కాపలాచూస్తున్న నాగి ఆ దృశ్యం చూచి ఓర్పుకోలేక “ఆ గంపలు ఇక్కడినుండి కదిలినావంటే ఊర్కొను. రంగయ్య ! నేను ఆకలికి అల్లాడి కడుపుకోసం బాబుగారి తోటలో రెండు కాయలు కోసుకుంటే ‘నాగి రెండుకాయలేమిటి రెండు ఇళ్ళు మింగుతుందని’ నాకు కూరీ పుట్టకండచేసి నానాబాధలు పెడితివే. ఇప్పుడు నీవు బాబుగారి అన్నంతిని, వారిగుమాస్తాగా పనిచేస్తూ వారి గింజలు కల్లంలో నుండి తప్పించి ఆ పాపిష్టి కరణంగారింటికి పంపజూస్తున్నావ్. నీవింకా పెద్ద మనిషివేన ?” అంటూ ఆవేశంకొద్దీ దొంగతనంగా గింజలు తప్పించిన గుమాస్తాతో మాట్లాడుతూ ఉంది. దీపం ముట్టించడానికి అగ్గిపెట్టె

కావలసి లోపలికివచ్చి ఈమాటలు విన్న రామ్ శరీరమంతా ఒక్కసారి విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవహించింది. నాగి దేవతామూర్తిగా గోచరించింది. అనందం పట్టలేక చకాచకా నడిచి నాగీ అంటూ మొదటసారిగ నాగిని రెండుచేతులా స్పృశిస్తాడు. తన సర్వాంగాలు కంపింప నాగిని భయభక్తులు రామ్ కాళ్ళపై వాలుస్తాయి. 'పిచ్చిపిల్లా, లే' అంటూ లేపుతాడు.

నా క రి

✽

శ్రీ వైదిమూర్తి వెంకటసుబ్బారావు

జననం : నళ సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ విదియ

చిరునామా : అర్జుంతుంట్ల - డిస్ట్రిక్టు ప్రెజిడెన్సీ ఆఫీసు, ఖమ్మం మెట్టు.

కార్యకలాపాలు :

అభిరుచి : సాహిత్యము, వైద్యము (హోమ్యో - ప్రక్యతి),
వేదాంతము.

రచనలు : ముద్రితం : గీతా మీమాంస, వైవర్ణ్యత్రి, మిమాంస
త్రయము, కథానిరతలు, నాటికలు,
ఆంధ్ర వారపత్రిక, ఛారతి, నవజీవన్,
ఆనందవాణి, గోలకొండ, సుజాత
పత్రికలలో ప్రకటితములు.

అముద్రితం : బ్రహ్మచర్యము, గృహస్థ జీవితము, స్త్రీ
ధర్మము, పిరదోసి (నాటిక), తార (నాట
కము), ప్రతికృతి (పద్యకావ్యము), దేవ
దత్తుడు (పద్యకావ్యము) ప్రాకృత్త్యమ జల
చికిత్స, తులసీదాసు, త్యాగరాజు.

అభిమాన రచయితలు : వార్మికి, కాళిదాసు, పోతన, తిక్కన,
రవీంద్రనాథ టాగోర్.

నౌకరి

నీవిచ్చిన దరఖాస్తు యేమయిందిరా ?

‘బుట్టదాఖల్’

‘పెట్టు మరో దరఖాస్తు ...చేతిలో లేదాక చిల్లి దమ్మిడి. గుజరాన్ జరిగే జరియా నువ్వు నౌకరీ సంపాదిస్తేనేకాని కాదు, కొండ కెదిరి చూస్తున్నట్లు చూస్తున్నా....’

మా నాయనమాటలు వినేసరికి చురచురా మంటలెత్తినయి. అయితే మళ్ళీ నెమరుకు వచ్చింది. మొదట్నుంచి ఆయన సంపాదించుకున్న మంచి పేరు ఇమానంతోనే. ఆయన యిప్పుడూ, పనిచేతకాకున్నా, ధర్మాత్ముడైన ఆ దొరగారిదగ్గర మునుపటి తరహానే ఏదో నాల్గు పైసాలు సంపాదించి మమ్మల్నందర్నీ కూచోపెట్టి తినిపిస్తున్నాడు. అతికష్టంతో నన్ను చదివించాడు ఆయనే ఉప్పిడి ఉపవాసాలుచేస్తూ ఎట్లానో. బస్తీలో మజాగా సినిమాలూ చూసుకుంటూ, హోటళ్ళలో తింటూ, పాన్ బీడా సిగరేటు ఉడాయిస్తూ ఉండడం కాకుండా మధమధ్య లేచే పిల్లతహారీకుల సందల్లో, ప్రతి అయిందానికీ కానిదానికీ చేసే హార్తాల్ తో చదువంతా నాశనమై రెండేండ్లు ఇంటెహాన్ లో తప్పి ముప్పుతిప్పలమీద ఈ మార్చి నెల ఇంటెహాన్ లో దర్జెసువ్వంలో కామ్యాబ్ అని పించుకున్నా. నా కామ్యాబ్ అనేమాట వినాలనీ, ఆ తరవాత ఏదైనా నౌకరీ చేస్తుంటే చూడాలనీ మా నాయన తడపాయిస్తూ ఉండేవాడు. ఏ రకంగానో ఓరకంగా మెట్రిక్ కామ్యాబ్ పని ముగిసింది. అబ్ రహా- నౌకరీ మిగిలింది. మాటల రవానగీలో నౌకరీ అనేకా—దీన్నే తెలంగీలో ఉద్యోగం అంటారుగదూ ! మాటల్లో ఫరఖ్ యెంత ఉన్నా కావలసింది

నరిజా. అసలు రోజురోజుకు బిడాఫా యించిపోతున్న కరువు. దాంట్లో దేరోజ్ గారీ. చాలా కష్టతరమైపోతున్న దేరోజ్ గారీనిచూచి బేజార్ అయ్యి అఖరుకు మాలో పెద్దలు కొందరు సర్కార్ ములాజిమర్లో నాన్ ముర్కీలు ఉండడంవల్ల అని కొలంబస్ అమెరికాను కనిపెట్టినట్లు కని పెట్టారు. నేను హస్తుం చదివేరోజుల్లో ఒక తహశీక్దీన్ని తెలంగీలో డేమంటారోకాని తెలిసినవాళ్ళు మత్లవ్ మీద దయచేసి తెలుసుకోవాలి. ఏదైతేనేం. ముల్కీలగురించి తీశాం. అంతా మేమే. ఎవరు గైర్ ముర్కీలు? అందే అక్కడక్కడ కనపడే స్నేహితులు చాలామంది నాన్ ముల్కీలు - బి. యేలు, గియ్యేలు చదివి, ఖామఖా మాకువచ్చే ములాజి మర్లు అన్నీ గ్రద్దలు కోడిపిల్లలను తన్నుకపోయినట్లు యెత్తుక పోతున్నారు. బిర్ ఫయిల్ వాళ్ళను నిజంగా వెళ్ళగొడితే మా యస్టేబ్ లో కనబడే దేరోజ్ గారీ అంతా పోతుంది. హల్ చల్ చేసినాం. హత్తారే జబర్దస్తీనా కొట్టి వెళ్ళగొట్టాలనీ యిండ్లమీద పడ్డాం — ‘బోరియా బిస్తర్ చంకడెట్టుకొని చలో మహారాజ్ రాజమండ్రీకి’ — గో బ్యాక్ గో బ్యాక్’ అని గల్లంతు లేపాం, నా చేతులతోనే—పాపం ఆయన పేరేమో గురురేమ ...చాలా రోజులు గుజరాయించటంవల్ల యాదిలేదు. పోనీలేండి. నెత్తిమీద కొట్టడోతే కన్ను చితికింది ఆయనకి. ఇంట్లో పిల్లలు గేదీ అని ఏచ్చారు. ఆయన భార్య, ఆయనా కాళ్ళవేళ్ళా పడ్డారు. ఆ నజ్జారా నా దృష్టిలో తాజాగా ఉంది.

‘మేము మిసాటి తెలుగువాళ్ళం. ఎం. ఏ. దాకా చదివాను. లా గ్రాడ్యుమేటునుకూడా. ఏదో బ్రతుకు తెరువుకోసం వచ్చాం. మనం అంతా భాషలో, సంస్కృతిలో ఒకటి. చంపెయ్యండి ఈ నా భార్యను, నా పిల్లల్ని. నా ఆత్మకు శాంతి ఒక తెలుగు సోదరుడు చంపాడంటే. నేను మాత్రం హృదయపూర్వకంగా మీకు కృతజ్ఞుణ్ణి చంపారంటేబ్రతుకు తెరువులేని బ్రతుకుకంటే చావే మేలు. నీవు వ్యక్తిగా పగలూని రాలేదు

గదా ! నువ్వేం చేస్తావు ? నీమీద నాకేం ద్వేషం లేదు.....' అంటూ ఎంతో గొప్పగా చెప్పాడు.

ఆయన్ను, ఆయన పిల్లల్ని, ఆయన కుటుంబాన్ని ఢిల్ వదలకుండా బేమురవ్వత్ గా దండా సాపు చేశాం. చదువుకునే బళ్ళల్లోఉన్న బిల్లులు కుర్చీలు, రోడ్డుమీది లాంతర్లు, పుర్జాపుర్జా అయ్యేట్లు పగుల గొట్టాం. ఇదంతా విద్యార్థిబలం. ఏమన్నా అంటే రెచ్చిపోతుందని కొందరు— ఈ గొడవలు జరిగితే తమకు లాభసాటిగా ఉంటుందని మాటల్తో ప్రోత్సహిస్తూ కొందరు - అందరు తమతమ తావుల్లో గమ్మనా కూర్చున్నారు. ఫెరింగీలు జరిగితే, లాటీఛార్జీలు జరిగితే అనుభవించింది మేము.

మా కంటికి హుకూమత్ అన్నా. గైర్ ముల్క్ మనిషి అన్నా శత్రువులుగా కనబడేవారు: అనుకునేసరికే వాటంతటవే నోట్లో పండ్లన్ని యిసుకలాగా పరపరా కొరికేది. ఇదే తరహా నాదోస్తులంతా. మమ్ముల దూరంనుంచి చూచినారంటే సరి 'యమదూతలురా : వీళ్ళ కళ్ళల్లో పడ గూడ' దని పాపం గైర్ ముల్క్ లు దూరం దూరంనుండే - 'సటక్ సీతారాం' అయ్యేవాళ్ళు. బహార్ హాల్ అదీ ఒకరోజు మేమంతా ప్రభు వలం - మా దెబ్బచెప్పితే కిందినుంచి పైదాకా హడలెత్తి పోయిందిలే అని గర్వంగా పోజుపెట్టి తిరిగేవాళ్ళం.

ఆ గర్మి పోయింది. సాటి ఆంధ్రదేశంలో ఆంధ్ర జిల్లాలవాళ్ళే ముఖ్యంగా యింత బేరహిమీ హింసలకు తెగబడ్డారని మోగిపోయింది. మానాభిమానాలు రత్తి బరాబరుగా మరచి పోయినాం.

ఇప్పుడు నౌకరీకి సర్కార్ ఉప్తర్ లకు పోతే, బి. ఏ. కామ్యాబ్ అయినావా ? అంటారు. జాయదాదులు లేవంటారు - లేదయ్యా ! నేను ముక్కి తహరీకులో ప్రముఖపాత్ర వహించి కొందరు నాన్ ముల్క్ లను వెళ్ళగొట్టానని చెప్పబోయాను, పూర్వం కాంగ్రెసులో పనిచేసి, జెయిళ్ళలో పడ్డామంటే నౌకరీలు, భూములు యిచ్చినట్లు యిస్తారని. కాని అది భార

తీయచట్టంకు విరుద్ధమయిందట - బుద్ధి బుద్ధి : అఫ్ సోస్ : తెలిసిందికాదు మొదట - మాదేశం అంటే భారతదేశం - హిమాల్యానుండి రాసకుమారీ వరకు ఉన్న హిందూదేశమట, అరే బాయీ : ముల్కీ సదాఖతునామా కవచాలు ధరించి బేరొజుగారీమీద హమ్లా చేద్దామనుకుంటే అదీ బేకార్ అయిపోయింది.

జరిగిన గాథ అంతా చాలాపెద్దిది - ముఖ్తసిర్ యేమంటే యిప్పుడేం చేయాలా ? అని. పొరపాటైంది. ఆ తహరీకు రోజుల్లోనే మాకోసం కొన్ని జాయదాదులు ముఖ్తస్ చేయించుకోవలసింది. అట్లా చేయించు కుంటే యిప్పుడు టుక్ మరాయించుకుంటూ నౌకరీలు యిచ్చేవాళ్లు - కాని యిప్పుడుపోయి మాకు ములాజిమత్లు యివ్వకుంటే మేమేం చెయ్యాలని అడిగితే. యేమన్నాచేసుకోండి - చేతిపనులు నేర్చుకోండి - కూలీచెయ్యండి - ఎంతమందికని నౌకరీలు యివ్వగలం? ప్రతి సంవత్సరం యిన్నివేలమంది చదివినవాళ్లు వస్తున్నారు. ఇన్ని వందలుమట్టుకే కాళీలు వెళ్తున్నాయి. కాళీలు మించి నౌకరీలు యెట్లా యిస్తాము ? అంటూ యేవేవో బేజరూరత్ లెక్కలన్నీ చూపిస్తారు. కచేరీలల్లో దరఖాస్తు పెట్టి పెట్టి, తిరిగి తిరిగి బేజార్ అయిపోయి, నా కాళ్ళ చెప్పులు అరిగిపోతున్నాయి. ప్రతిసిరస్తా జంగలాత్, తాలీమాత్, మాల్, జిరాయత్, అదాలత్, అరరే : ఒకటనీ ఒకటి కాదనా : తోబాతోబా : అన్నీ సిరస్తాలల్లో 'జాయదాద్ నహీ' అనేమాటే - ఎంత కాళ్ళచేతులు కొట్టినా అవృష్టమెంతో అంతే :.... 'పడే ఫార్సీ బేచే తేల్' అన్న సామెతగా ఉన్నది నా బ్రతుకు.

మళ్ళీ మానాయనకు చెప్పి ఆయన మనస్సుకు తక్లీపు యివ్వటం యెందుకు ? మాట్లాడకుండా ఏ వర్క్ షాప్ లోనో ప్రవేశించి, మోటార్లు సైకిళ్ళు వగైరా రిపేరింగు పనులు నేర్చుకొని దుకాణం పెట్టుకోవడం మంచిదని సూటుకేసు తీసుకొని బొంబాయికి బయలుదేరా - అక్కడ 'ముల్కీ తహరీకులో పనిచేశావా' అంటే 'నాకేం తెలియదు బాబూ - అట్లా

ఖసం- ఆ దేవునితోడు.... నేనూ మీతోపాటు ఒక భారతీయుడే అని ప్లేటు బవలాయించి సమాధానం చెప్పతా' అనుకుంటూ, నేను చేసిన పాపం తహరీకు బే మత్లబ్ అయిపోయిందని అఫ్సోస్ చేస్తూ.

గర్ గుర్ అంటు నా చెవులకు కఠోరంగా వినబడుతున్నది. ఇది పర్కషావ్ లో మిషన్ ల చప్పుడు అయ్యి ఉండొచ్చుననుకున్నా. కండ్లు నులుముకొని చూచా- బాగా కండ్లువిప్పి, నిద్రమబ్బు విడిచి, తెలివి తెచ్చుకొని చూచా. ఎట్లాచూచినా అంతే- రెండు పిల్లలు ఒకదానిమీద యింకోటి పడి కరుచుకుంటున్నాయి.

౯౧/

పు స ర్వ సత్తి

✽

శ్రీ పద్మావతి రంగినాథరావు

—•••••—

జననం : 1-6-1919

చిరునామా : సబ్ ఎడిటర్ : తెలుగు యూనిట్; న్యూస్ పర్సినెన్స్
డివిజన్; ఆరిండియా రేడియో; పార్లమెంట్
స్ట్రీట్; న్యూఢిల్లీ.

కార్యకలాపాలు : ఘట్టితీ : ఆంధ్రలోకానికి తెలుగులో రేడియో
వార్తలు చెప్పడం :

రత్తి : సంగీతం విని ఆనందించడం....

ముత్తి : తెలుగు సాహిత్యంలో రచనలు
సాగించడం :

అభిరుచి : ఇంగ్లీషులో, దేశభాషలలో, తెలుగులో గల సాహిత్యంలో, ఇతర లలిత కళలలో.

రచనలు : ముద్రితం : (1) 'నిరౌఢం' 'అనూరాధ' (నవలికలు)
(2) 'ఆద్యంతం' 'పద్మావతి కథలు' (వివిధ కథల సంపుటలు) (3) 'ప్రేమలత' 'అశ్రుగీతి' (ఖండకావ్యాలు)

అముద్రితం : (1) కొన్ని కథల సంపుటలు. (2) పీకాంత నాటికలు (3) ఒక పూర్తి నాటకం (4) ఒక పెద్ద నవల.

అభిమాన రచయితలు : అందరూ :

పునర్జన్మ

అల్లంతమారాన నా కళ్ళముం దొకచిత్రం జరిగింది....

విత్యసత్యవ్రతుడూ, ధర్మనిష్ఠాపరుడూ అయిన హరిశ్చంద్రుడు ఇహలోకయాత్ర చాలించి, తన సత్యసంధతవల్లా, ధర్మచింతవల్లా మోయలేనంత పుణ్యం మూటకట్టుకొని 'భార్యసమేతంగా స్వర్గలోకానికి పోయి, తన పుణ్యఫలాన్ని అనుభవించసాగాడు. ఇహలోకంలో రాజాధి రాజై వుండి పరిపాలనాపాధ్యతలు ఎక్కువగా నిర్వహించి ఉండటంవల్ల, బాగా అలసి వున్నాడేమో, ఆ స్వర్గలోకంలో, నిద్రకు ముఖంవచినవాడల్లా హరిశ్చంద్రుడు, వొళ్ళూపై తెలీక నిద్రపోవటం ప్రారంభించాడు.

కాని, ఎన్నాళ్ళని ఇట్లా ఏక నిద్ర పడుతుందిగనకా? తను నిద్ర నిద్ర లేచేసరికి, చంద్రమతీ, లోహితాస్యూడూ లోకాభిరామాయణంలో ముసిగి వున్నారు. తను భార్యసమేతంగా వచ్చినప్పుడు ఈ ఏకైకపుత్రుడు తమ వెంట రాలేదు. అప్పటి కతగాడు, తను విడిచిపెట్టిన సింహాసన మెక్కి కూర్చున్నాడు - ఇహలోకంలో. ఇది చప్పున జ్ఞాపకమొచ్చి,

“నాయనా! నువ్వుకూడా వొచ్చావా?” అంటూ పలకరించాడు హరిశ్చంద్రుడు.

“వొచ్చాను నాన్నా! మీరులేని ఆలోకంలో నాకు ఆరేళ్ళే ఉండబుద్ధి వేయలేదు. వచ్చి ఎంలోసేపు కాలేదులెండి. మీరు నిద్రపోతూవుంటే లేపడమెందుకని, అమ్మతో మాట్లాడుతున్నాను” అన్నాడు లోహితాస్యూడు.

“ఏమండీ? అబ్బాయి ఈలోకం చూడాలంటున్నాడు. మనంకూడా ఇంకా తిరగనేలేదు. ఓసారి తిరిగొద్దామా?” అన్నది చంద్రమతీ భర్తను సమీపించి.

“పదండి. ఇక్కడ చేసేవేముంది? అయినా, నేనింత నిద్ర పోయినానేం చెప్పా!” అంటూనే హరిశ్చంద్రుడు లేచాడు.

ముగ్గురూ ఎంతకాలం స్వర్గలోకమంతా చుట్టపెట్టారో వారికే తెలీదు. చూడవలసిన వింతలన్నీ చూశారు. అయితే ఈ సైట్‌సీయింగు హరిశ్చంద్రుడికి త్వరలోనే ముఖం మొత్తింది. స్వర్గంలో ఎక్కడచూసినా పైభవోపేతంగానే వున్నది. ఎటుచూసినా అందమే కనిపిస్తున్నది. వెనక, తన రాజ్యంలో తను సత్యవ్రతాన్ని ఆచరిస్తూవుండినా, కావలసినంత అబద్ధం ఇతరత్రా వుంటూనే వుండేది. ఆ అబద్ధంలో తన ఏకైక సత్య ప్రతమే ఎంతేనా రాజించిందికూడానూ! ఇక్కడ ఎవరూ అబద్ధమాడి నట్టే యెరగడు. పైగా ఈ స్వర్గంలో ఉన్నవారు నిజమే చెప్పుతున్నారో, అబద్ధమే చెబుతారో, హరిశ్చంద్రుడికి ఓ పట్టాన తేలడంకూడలేదు. సత్యానికీ, అసత్యానికీ భూలోకంలో వుండిన తేడాలో ఆవగింజంతయినా ఇక్కడ కనిపించటంలేదు. ప్రతీవ్యక్తి ఇక్కడ సత్యసంధుడుగా ఉన్నట్టే కనిపించసాగాడు. తప్పిదారి యెవరన్నా అబద్ధం చెప్పారనుకోవలసివస్తే, అది చూస్తూవుండగానే నిజమై ఊరుకొంటున్నది.

ఒకసారి తిరగ్గా తిరగ్గా ముగ్గురికీ విపరీతమైన దాహం వేసినట్టయింది. ఆ దారివెంట యెవరో కనిపిస్తే,

“దాహం వేస్తున్నది. ఎక్కడన్నా గుక్కెడు మంచినీళ్లు దొరుకు తయ్యా?” అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు.

ఆ వ్యక్తి ఆశ్చర్యపడుతూ.

“అదేమిటి? మీ పక్కనే అంత చెరువు పెట్టుకొని——” అన దోయినాడు.

హరిశ్చంద్రుడు తిరిగిచూసేసరికి అక్కడ నిజంగానే పెద్దకొలను ప్రత్యక్షం! తనకు బాగానే జ్ఞాపకముంది. ఉణం కిందట అక్కడేదీలేదు! ముగ్గురూ ఆశ్చర్యపడ్డారు.

ఇదేదో ఇంద్రజాలం అనికూడా అతనికి ఆక్షణంలో లీలగా తోచక పోలేదు. స్వర్గలోకం ఇంతేకాదో అనుకున్నాడు. అనుకున్నదల్లా అయి పోతూ వుండటం, సత్యం రాణించటానికి అసత్యమంటూ లేకపోవటం సత్యహరిశ్చంద్రుడికి అంతగా రుచించలేదు.

భూలోకంలో తన సత్యసంధత నిరూపించుకోవడానికి తను కోర కుండానే విశ్వామిత్రుడనే గడ్డపాడు తటస్థపడ్డాడు నక్షత్రకుడితో సహా ! తన సత్యసంధత గురించి ఇక్కడ యెవరికీ పట్టినట్టే లేదు. ఇది హరి శ్చంద్రుడికి కొద్దిగా అవమాన కారణంగానే వుందని చెప్పాలి. ఇట్లా ఆలోచిస్తూన్నకొద్దీ, తన సత్యశీలం మళ్ళీ పరీక్షకు వస్తేనేతప్ప మన శ్శాంతి వుండదనిపించింది. తను లోలోన పడుతున్న మథనమాత్రం చంద్రమతికిగానీ, రోహితుడికి గానీ చెప్పదలచ లేదు.

అయితే, తన సత్యశీలానికి కావలసిన పరీక్ష ఈ స్వర్గలోకంలో యెక్కడా లభించే సూచన లేదు. విశ్వామిత్రుడల్లే మరోగడ్డపాడు యెవ డన్నా యెదురు సన్నాహం రాహుడదా ? వచ్చినా, ఇప్పుడు తనకు రాజ్య మంటూ లేదు కోరితే యివ్వటానికి. మళ్లా మరోసారి భార్యనీ కొడుకునీ దానం చేయవచ్చును !

హఠాత్తుగా హరిశ్చంద్రుడికి ఒక గొప్ప ఆలోచన తట్టింది. హరి శ్చంద్రుడంతవాడికే తట్టవలసిన ఆలోచన అది !

మనం మళ్ళీ భూలోకంలో యెందుకు అవతరించరాదు ?

ఏకాకిగా కాదు ! కుటుంబసమేతంగానే ! వాళ్లు లేకుంటే తన సత్యవ్రతాచరణలో సగం మజా లేదు మరి ! తీరా వాళ్లు మేము రామంటే చేసేదేమిటి? ఒక్కడే అవతరించాలి భూలోకంలో. ఒచ్చారే అనుకుందాం! మళ్ళీ తను రాజ్యం ఓడిపోవడం, గడ్డపాడికిచ్చిన మాట నిలదెట్టు కోడానికి, పెళ్లాన్నీ పిల్లవాడినీ అమ్మకోవలసి రావడం- ఇవన్నీ జరిగితే, వీళ్లు కాస్తా మమ్మల్ని అమ్మేయటానికి నువ్వెవడవంటే ?

అయినా చంద్రమతి పతివ్రత : కదిపిచూస్తే పోయిందేముందీ ?
చంద్రమతితో కదిపికూడా చూశాడు హరిశ్చంద్రుడు.

“ఇదిగో : చంద్రం : ఏమంటావు ? నీకు మొహం మొత్తలేదా ?
నాకేమో బుద్ధుడు జిలేబీలలో ముఖం మొత్తినట్టుంది సుమా ఇక్కడ.
చెప్పకేం ? ఓసారి మన రాజ్యానికి వెళివద్దామా ?” అన్నాడు.

చంద్రమతికి మొదట్లో, భర్త చెప్తున్న దేమిటో పిసరైనా అర్థం
కాలేదు.

“ఏ రాజ్యం ?” అన్నదా యిల్లాలు.

లోహితాస్యుడు తండ్రిని ఎగాదిగా చూడటం ప్రారంభించాడు.

“అలా తెల్లబోతారేమిటా : మనకు రాజ్యంలేదంటారా ఏమిటి,
కొంపతీసి! మనరాజ్యం ధూరోకంలో ఉండనేవుంది. ఎన్నో ఏళ్ళయి
నట్టుంది అందర్నీ చూసి. ఏమంటారు ?” అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు
మొదట్లో కొద్దిగా నిరుత్సాహపడి.

చంద్రమతి పాతివ్రత్యంలో అతనికి ఎటువంటి సందేహమూలేదు

“పదండి. మీతోపాటే నేనూనూ !” అన్నదామె ఎటువంటి ఆధ్విం
తరమూ చెప్పకుండా.

“నేనూ వస్తాను నాన్నా ! కాని ఎట్లావెడతాం ?” అన్నాడు
లోహితుడు.

అవును. ఎట్లా వెడతాం ? ఈ మాత్రం తనకెందుకు తట్టలేదో !
తీరా వెడతామని చెప్పి ఇప్పుడు జారుకుంటే వ్రతభంగం కూడానూ !
అయినా, భగవంతుడంటూ ఒకడున్నాడు మన పాలిటికి.... వాడే తలుచు
కుంటేనా.....

“నేను తపస్సు ప్రారంభిస్తాను. ఎన్నాళ్ళో పట్టదులెండి, భగవం
తుణ్ణి ప్రార్థించి వరం సంపాదిస్తాను” అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు.

అతనా మాటలు అంటూండగానే ఎదురుగా భగవంతుడు, కళ్లు జిగుమన్నట్టు ప్రత్యక్షమవనే అయినాడు.

“ఇదేమిటి ? నేనింకా తపస్సంటూ మొదలెట్టకుండానే ఇట్లా ఊడి పడ్డాడు ? భగవద్దర్శనం ఇంత చవకా ఇక్కడ ?” అని ఓతన్న ఆశ్చర్య పోతూనే, హరిశ్చంద్రు తనకు కఠతా వచ్చిన సహస్రనామ సంకీర్తన లంకించుకున్నాడు.

చంద్రమతీ, లోహితాస్యూడూ నోరు తెరుచుకు నిలబడ్డారు ఈ వింత చూస్తూ.

ఎక్కడో నూతిలోంచి వస్తున్నట్టు మాటలు వినిపించసాగినై.

“ఈ మాత్రానికి నాకు సంకీర్తనా తపస్సూ దేనికోయ్ ! స్వర్గలోక వాసం చేస్తున్నవాళ్ళు తలుచుకుంటేనే చాల్చు నేను ప్రత్యక్షమవుతాను. నీ కోరికేమిటో తెలిసిందిలే” అన్నాడు శంఖ చక్ర గదాపాణి.

“దేవా ! ఈ నీ భక్తపరమాణువుని మన్నించ వేడుకొనుచున్నా డను” అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు చేతులుజోడించి.

ఆ హడావిడిలో పాపం, అతని నోటంట గ్రాంథికం కూడా వచ్చేసింది.

“రోజుకి లక్షమందిని మన్నించేవాడిని నిన్ను మన్నించలేమా ? పిచ్చివాడా !” అన్నాడు భగవంతుడు.

ధగధగ మెరిసిపోతున్న భగవంతుడు నోరువిప్పి మాట్లాడటం లేదు. అతని మాటలు తనకొక్కడికే వినబడుతున్నై.

“ఆయన మాట్లాడకుండ మీరేమిటి చెప్పుకుపోతున్నారు ?” అన్నాడు లోహితుడు ఆశ్చర్యపోతూ.

“వారి దివ్యదర్శనమాత్రానికి సంతోషించకుండా మాటలు వినపడ వంటా వేమిటి ? నాకుతప్ప మీకు వినపడవులే. నువ్వూరుకో. మేమేదో రాచకార్యం మాట్లాడుకుంటాం—” అంటూ కొడుకుని ఊరుకోపెట్టి,

“మరి నాకోరికమాట ?” అంటూ, యెందుకేనా మంచివని, హరి శ్చంద్రుడు భగవంతుడికి జ్ఞాపకంచేశాడు.

భగవంతుడు చిరునవ్వు నవ్వాడు. హరిశ్చంద్రుడికి సూతిలోంచి మాటలు వినిపించసాగిం.

“వత్సా : నే చెప్పుతా విను. నే నిక్కడ ఎవరికోరికలూ మన్నించక పోవడమంటూ ఇంతవరకూ జరగలేదు. అయితే నీవంటి అసందర్భపు కోరిక ఇంతవరకూ ఎవరూ కోరివుండలేదు. భూలోకంలో అష్టకష్టాలూ పడి, ఏదో ఇంత పుణ్యం ఉండిపోవడంవల్ల ఇక్కడికి చేరుకునేవాళ్ళే వరూ, మళ్లా ఆ లోకంలో అడుగుపెడతామని కోరటం సరకం చూడాలని ఇప్పుడే కొందరడిగారు. వాళ్ళని నరికానికి పంపించివస్తున్నాను. పోతే, ఈనాటికి మళ్ళీ భూలోకం చూస్తానంటూ నువు కనిపించావు. నీ మనసులో నువ్వుపడుతున్న బాధకూడా నాకు తెలుసులే మరి ! అందుకని నీకోరిక మన్నించకుండా ఉండలేనామె. అయితే ఒక సలహామటుకు ఇస్తున్నా. నువు భూలోకం విడిచిపెట్టి చాలా యేళ్ళయింది. ఇటీవల అది ఎన్నిచుట్లు తిరిగి యెన్ని పరిచామూలు చెందిందీ, ప్రస్తుతం ఎట్లావుందీ నువ్వెరగవు. నీకాలంలో ధర్మం నాలుగుకాళ్ళమీద నడవడం నే నెరుగుదును. కాని ఇప్పుడు ధర్మానికి జెరిపోతల్లే అనేకకాళ్ళు బయలుదేరినై ! అది ఏ దిక్కు పోతున్నదీ నేనే కనుక్కోలేకుండా ఉన్నాను. ఇక, నీ సత్యసంధత అంటావా ? సత్యపరిపాలనకోసం అంతా తలలు బద్దలుకొట్టుకు చస్తున్నారు. ఆచరించే ముండాకొడు కొక్కడూలేడు. ఇంతకీ, ఇప్పుడు నువు భూలోకం వెళ్ళావంటే నీ సత్యవ్రతం ఎందుకూ కొరగాదనే నీకు చెప్పాలనుకుంటున్నాను. అంతేకాదు. నీ సత్యసంధత మెచ్చుకొనేవాడూ ఉండడు. నవ్వులపాలపుతావు. ఈనాటి అల్లకల్లోలం చూసి సత్యమూ ధర్మమూ యేనాడో తోకతెంచుకు పారిపోయినై. ఇక ఇవేళ నువు పోయిచూస్తే నా సత్యవ్రతం చాలా జాస్తిగ కనిపిస్తుంది. నీలాంటివాడికి వాంతి ఆవు

తుందికూడానూ. వాళ్ళకు నా ప్రసక్తిలేదు. అబద్ధాలాడేవాళ్ళనీ అధర్మ ప్రవర్తకులనీ వీపులు బద్దలుకొడుతున్నారే. నేనుమాత్రం చేస్తున్న గొప్పేమిటి అంతకన్నా ! సత్యతత్పరతకు వాళ్ళు దాస్యంచేయరు. దానిచేత వాళ్ళే దాస్యం చేయించుకుంటున్నారు. అందుకే వాళ్ళు నా ప్రసక్తి చేయకున్నా నాకు చింతలేదు. ఇటువంటిస్థితిలో నువు ఒక్కరోజు కూడా అక్కడ ఉండలేవు. ఎందుకు చెప్పు లేనిపోని కోరికలూ ? పుణ్యమా పురుషార్థమా ?" అంటూ ఆ లీలామానుష చక్రవర్తి పెద్ద ఉపన్యాసం దంచాడు.

ఈ ఉపన్యాసంలో, భగవంతుడు తన్ను కాస్త చులకనవేయటమూ దెప్పి పొడవటమూ గమనించాడు హరిశ్చంద్రుడు. ఇది తను సహించలేడు. సత్యసంధతకు దాస్యం చేయడం, దానిచేత దాస్యం చేయించుకోవడం — మొదటిది గుర్తించడమూ, రెండోది ఆచరణలో పెట్టడమూనూ, ఈమాత్రం భగవంతుడంతవానికి తట్టనేలేదా ?

హరిశ్చంద్రుడికి వెంటనే సమాధానం వచ్చింది. కాస్త సిగ్గుపడ్డాడు కూడాను. తస్సదియ్యా ! యేవన్నా మనసులో తలచుకోవడంకూడా ముప్పుగానే వుంది ఈలోకంలో !

"గుర్తించానద్యాయ్ ! నువు సత్యవ్రతాన్ని ఆచరణలో పెట్టినవాడివేనూ ! స్వార్థంతో కూడుకున్న సత్యవ్రతం ఎన్నడూ సత్యవ్రతం కాదు. స్వార్థరహితుడైనవాడు అబద్ధమీడినా దానికి విలవ్వుంది. వెయ్యిమంది ప్రాణాలు రక్షించాలనుకొనే వాడిలో స్వార్థ మేముంటుంది ? వాడిలో పరార్థచింతే ఎక్కువగా వుంది. అందుకు వాడు అబద్ధమాడవలసి వచ్చినా, జంకులేకుండా అడేసి, ఆ వెయ్యిమంది ప్రాణాలూ రక్షించగలగాలి. అప్పుడే వాడిలో నిజాయితీ బయటపడుతుంది. నువు ఆచరిస్తున్న సత్యవ్రతం నీతోపాటు అనేకమందిని కష్టాలపాలు చేసింది మరి !"

భగవంతుడి వాదన హరిశ్చంద్రుడికి కోపకారణమయింది. కాని, ఆ కోపం దాగా దిగమింగేశాడు. భగవంతుడికి తాత్కాలికంగా మతి

చలించివుండాలి అనుకున్నాడు. ఈ మతిచలనానిక్కూడా ఈనాటి భూలోక పరిస్థితులే కారణమై ఉండాలని తట్టడంతో అతని కోరిక మరింత బల పడింది. “తెలుసుకున్నాన్నే వత్సా ! నామతేం చలించలేదు. సరే. అంతగా నువు వాచిపోతూవుంటే నిన్నుడ్డి ఏంలాభం ? వెళ్ళిరా !” అన్నాడు భగ వంతుడు నవ్వుతూ.

“మరి నాభార్యా, కొడుకూ ?”

“ఇంతలో పోయిందేముందీ ? అంతా వెళ్ళిరండి. ఆ ముచ్చటేదో చూసేవాడుగుగాని. అయితే, నీ సత్యవ్రతానికి, నీభార్య పాతివ్రత్యానికి భంగం గలిగితే మాత్రం నన్ను నిందించి లాభంలేదు. నీరాత ఎట్లావుందో అట్లా అవుతుంది. నన్నింకా ఎవరో పిలుస్తున్నారు, వెళ్ళొస్తాను.”

అంచూనే భగవంతుడు అంతర్ధాన మైనాడు.

హరిశ్చంద్రుడు గట్టి సమాధానం ఇవ్వాలనుకొంటుండగానే అంతా అయిపోయింది. చూస్తూవుండగానే తనూ, చంద్రమతీ, లోహితాస్యూడూ, గాలిలో హరించుక పోయిరారు. ముగ్గురూ కలిసి ఎక్కడికి పోతున్నదీ ఏమవుతున్నదీ హరిశ్చంద్రుడికి అంతుపట్టలేదు....

అసలు నాకే అంతుపట్టలేదు ! !

ఈ గందరగోళంలో, నేనుకూడా హరించుకు పోతున్నాననే అను మానమూ భయమూపేసి, పరుగు లంకించుకున్నాను. ఏదో అడ్డొచ్చి పెద్ద పాటుపడ్డాను.

ఆ దెబ్బతో నాలోగం కుదిరిందనుకోండి !

*

*

*

ఎందుకు చెప్పొచ్చానంటే, ఒకసారి నాకు పిచ్చి పిచ్చి ఆలోచనలు అనేకం బయల్దేరినై !

అటునుంచి వెతుక్కురావడంకన్నా ఇటునుంచే వెతుక్కుపోతే ఇందులోనూ ఒక సొగసుంది.

ఓంప్రథమంగా స్వర్గమంటూ ఉందా ? అనే ఆలోచన వచ్చింది. దాని వెనకనే అనేక ప్రశ్నలు బయల్దేరినై. ఉంటే ఎక్కడుంది ? ఎట్లా ఉంటుంది ?

కేవలం అది పుణ్యాత్ములన్న వాడికోసమే రిజర్వుకాబడ్డదా ?

ఇహలోకయాత్ర చాలించిన పుణ్యాత్ముడు సరాసరి ఒకే అంగలో స్వర్గం చేరుకోడానికి ప్రీ టికెట్టు దొరుకుతుందా ?

భగవంతుడనేవాడొక డున్నాడా ? ఉంటే వాడి కర్తవ్య మేమిటి ?

మనం ఎట్లాగూ పాపిష్టివాళ్ళమే అనుకుందాం. కానీ స్వర్గానికి పోయేవారికేనా తలుచుకుంటే అగుపిస్తాడా ?

స్వర్గలోకంలో ఆకలిదప్పల ప్రసక్తే లేదా ?

ఎవడికేనా అక్కడ నిద్ర అంటూ పడుతుందా, లేక ఎల్లకాలం దిక్కులు చూస్తూనే కూర్చుంటాడా ?

ధర్మారావువంటివాళ్లు పుణ్యాత్ములా, పాపాత్ములా ?

పూర్వజన్మ, పునర్జన్మ అంటూ వున్నాయా ?

ఉంటే, ఈ ధర్మారావు పూర్వజన్మలో ఎవడై ఉంటాడు ?

అస లింతకీ, నేనెవణ్ణి ?

ఇవన్నీ పచ్చి అబద్ధాలేనా ?

ఇటువంటి పిచ్చిపిచ్చి ఆలోచనలతో నిద్రపోయినపాపాన, నాకీ పీడకలొచ్చింది. చిత్రమైనదే కాదు. ఇంత అసందర్భపు కల మరోటి ఉండదుకూడానూ : స్వర్గంలో ఉండవలసినవీ, ఉండకూడనివీ అన్నీ కలిపి కలగా పులగమైనై నా పాడుకలలో. కేవలం పీడకలగనక సరిపోయింది.

ఇంకో చిత్రమేమిటంటే, ఆ కలలో 'నేను' గాణ్ణి, అల్లంతదూరాన నిలబడి జరుగుతున్న తంతంతా చూస్తున్నానన్నమాట : అట్లా నిలబడి చూస్తున్న 'నేను' గాణ్ణికూడా—అంటే నన్ను నేనే—చూసుకొంటున్నాను.

మనలో మనమాట. పనిలో పనిగా నాక్కూడా భగవంతుడు కలలో దర్శనం ఇప్పించినందుకు నన్ను నేను కాసంత పుణ్యాత్ముడిగానే లెక్కవేసుకుంటున్నాను :

మనస్తత్వశాస్త్రప్రకారం కలలకు దోలెడన్ని కారణాలు చెపుతారు. ఈ కారణాలన్నీ శాస్త్రంలో ఉండవలసిందేతప్ప. వీటివల్ల ప్రయోజనం అద్దే లేదని నాకు తెలుసు. అయితే చిత్రవిచిత్రంగా మనం ఊహించే ఊహలకు, నిద్రలో ఇటువంటి రూపాలు రావటం మరీ చిత్రం. కొన్ని వివరాలు అసలు జ్ఞాపకముండవు : అయితే, మన కలలకీ యథార్థజీవితానికి ఏ విధమైన సంబంధమూ లేదని రుజువైన పక్షంలోమాత్రం కలల గురించి పరిశోధనలుచేసే మనస్తత్వ శాస్త్రజ్ఞులంతా పిచ్చానుపత్రిలో ఉండవలసిన సరుకని అనుకోవలసివస్తుంది.

క్షమించండి. నేను చెప్పొచ్చేదేమిటో ఇంకా అట్లానే ఉండి పోయింది. ధర్మరావనేవాడు ఎవడై తేనేం ? నేను చెప్పబోతున్న కథలో వాణ్ణి ఒక పాత్రగా స్వీకరిద్దాం - నా కలకి వాడే కారణమై ఉండాలి గనక.

ధర్మరావంటే నాకు మళ్ళీ వెనకటి సత్యహరిశ్చంద్రుడే జ్ఞాపక మొస్తాడు. సత్యవాక్పరిపాలనలో ధర్మరావు హరిశ్చంద్రుడి కేమాత్రమూ తీసిపోడు. ఇందుకు తగినట్టు, వాడి భార్యకూడా మూడుమూర్తులా మళ్ళా ఆ చంద్రమతే - పేరుతో సహాసూ ! పోతే హరిశ్చంద్రుడు మహారాజు. అబద్ధం ఆడనిపాపాన రాజ్యం తాత్కాలికంగా పోగొట్టుకొని భార్యనీ కొడుకునీ అమ్ముకున్నా, తన సత్యసంధతవల్ల ప్రపంచాన్నే హడలు గొట్టించేసి, విశ్వామిత్రుడంతటివాడినికూడా గడగడలాడించేసి, పోయిన వన్నీ మళ్ళీ సంపాదించుకో గలిగాడు. ఇక, ధర్మరావు గర్భదరిద్రుడు. ఇవేళ వాడి సిద్ధాంతం ఎవరిక్కావాలి ? వాడికన్న ప్రపంచం మరో ఆకు ఎక్కువ చదవడంవల్ల వాడి సిద్ధాంతానికి హడలిపోయి దాసోహమవదు. విశ్వామిత్రుడంతటివాళ్లు ఈనాడు ఉన్నారు. ఈ ఇరవయ్యోశతాబ్దపు విశ్వా

మిత్రులకి గడ్డలుండవు. అబద్ధులకే పరీక్షలు పెడ్తారు. నిజంచెప్పి ఎరగని ధీరుడికే పట్టం కడతారు. నాకు కనపడ్డ తేడా ఇదొక్కటే.

అబద్ధమే ఆడాలని నేను ప్రచారం చేయటం లేదు. కాని, అబద్ధాన్ని అంతచులకనగా కొట్టిపారవెయ్యలేమనే అన్నాను ధర్మారావుతో. ఈ విషయంలో, వాడూ నేనూ వాదించుకున్నాం కూడానూ.

“అబద్ధం చెప్పకూడదన్నది చాలా గొప్ప నీతేనూ. కానీ, వెధవది - అది ఒక్క హరిశ్చంద్రుడికే చెల్లింది. ఆ మహారాజు ఏమాత్రమో మానవాతీతుడు కూడాను. నువ్వు నేనూ ఏపాటి? కేవలం పదహారణాల మానవమాత్రులం. తెల్లారిలేస్తే వందబద్ధాలతో బతకాలి. పోనీ - కేవలం సత్యాన్నే పట్టుకువేళ్ళాడదామా అంటే, నువ్వు నేనూ, ఇద్దరం గర్భదరిద్రులమే. రేప్రోద్ధున్న కూరసంగతేమిటి? రేషనుకు డబ్బెక్కడ ముష్టెత్తాలి? పెళ్ళానికి కడుపుతో కాలో నొస్తే మందెలాగా? ఇంటివాడికి రెండునెలలై బకాయిపడ్డ అద్దెమాటేమిటి?” అన్నాను ఒకసారి.

ధర్మారావుకి నావాదన నచ్చలేదు.

“అయితే, ఈమాత్రానికి అబద్ధమాడి కక్కుర్తిపడాలనా నీ తాత్పర్యం? నేను హరిశ్చంద్రుణ్ణి ఉదాహరణగా పెట్టుకోమని చెప్పలేదు. అసలు అటువంటివాడు ఉండేవాడో లేదో, ఆ కథని మొదట్లో రాసినవాడు, తప్ప నువ్వు నేనూ ఎరగం. సత్యవాక్పరిపాలనలో వుండే నీతికోసం కవిగాడెవడో కల్పనచేసి వుండొచ్చు. వాడివిషయం ప్రస్తావించావు గనక చెపుతున్నాననుకో. నన్ను హరిశ్చంద్రుడితో నువ్వు పోల్చినవసరంలేదు. ఆక్షణంలో హరిశ్చంద్రుడు ఒక అబద్ధం ఆడేసివుంటే, వాడి కష్టాలు గట్టెక్కేవేమోగాని, నేనివాళ అటువంటిపనిచేసినా ఈ గర్భదరిద్రం తీరేది కాదు. సత్యాన్ని నేను ఆరాధిస్తున్నాననుకోకు. నిజం చెప్పవలసిన అవసర మున్నప్పుడు, అబద్ధం ఎందుకు చెప్పారో నాకు అర్థం కాలేదు.

దరిద్రాన్ని. కష్టాలను తీర్చగలిగే శక్తిసామర్థ్యాలు ఒక్క అబద్ధానికే అంట
గట్టేటంత మూర్ఖం మరొకటిలేదు” అన్నాడు ధర్మారావు.

సత్యహరిశ్చంద్రుడి చేత దాదాపు ఈ మాటలే కవిగాదు, కాస్త
కవిత్వధోరణిలో అనిపించారు. ఒకటి రెండు పద్యాలుకూడా కలిపి.
ధర్మారావు కుండపగలేసేటటు అనేశాడు.

ధర్మారావు గర్భదరిద్రం ఒకడు తీర్చేదికాదు. వాడిమటుకు వాడే
అదిరీచ్ఛుకోటానికి చేసిన ప్రయత్నాలు నాకు నచ్చలేదు. చెప్పొద్దూ !
నాకు వా డాప్తమిత్రుడేనూ, మేమిద్దరమూ కలిసి స్కూలుఫైనలుదాకా
చదివాం. అపైన మా ఇద్దరిచదులూ సాగలేదు. వాడినీ, వాడి భార్యనీమటుకు
దక్కించి, చేసిన పాపాలన్నీ వాడికే మట్టచెప్పి, వాడికి అయిన వాళ్ళంతా
ఏట్లో కలిశారు. ఇక నామాట ? ఇది నాకథ కాదు మరి !

వాడిజీవితంలో వాడుపడ్డ కష్టసుఖాలు [సుఖాలంటూ ఉంటేమాట!]
నేను పంచుకోలేక పోయినాను. అందుకు అవకాశం కలిసిరాలేదు. చెప్ప
రాని కష్టాలు పడ్డప్పుడూ, వాడిభార్య పురిటిరొజులలోనూ, వాడికి తోడు
నీడగా వుంటే, నా స్నేహితుడి కష్టాలు అదుకున్నాననే తృప్తి అయినా
వుండేది. నేనేదో ఊడచాకిచేస్తాననికాదు ! కనీసంవాడిఘజంమీద చేయేసి,
‘అధైర్యపడమాకు !’ అనైనా ఓమాట అనేవాణ్ణి కదా ? ఆ మాట అనే
వాళ్లుహదా వాడికి కటపైనాచుకడ !

నా స్నేహితుణ్ణి ఇటువంటి కష్టాలన్నింటికీ విడిచిపెట్టేసి, నే
నెక్కడికో పోయి, కాసంత రాతగాణ్ణి అయినానని, ఏ పత్రికలోనో, అప్ప
టికి దొరికిన ప్రాపురీడరు పనిలో ప్రవేశించుంటే యేంపోయింది ?
ఉన్న చూళ్ళోనే పడివుంటే వాడూ నేనూ కలిసి, కనీసం కాగితప్పువ్వలై నా
చేసి అమ్ముకొని, కరోగంజో తాగివుండేవారెకడ !

మధ్యలో నా పశ్చాత్తాపం దేనికి ?

*

*

*

దరిద్రుడైన ధర్మరావు. వాడిభార్య చంద్రమతీ - ఆ పిల్లకి పద
మూడోయేడు నిండలేదుకూడానూ - ఒక ఇంట్లో పెరటిభాగంలో చిన్న
గది అద్దెకు తీసుకున్నారు. నెలకు అయిదురూపాయలు అద్దె, ఆ ఇంట్లో
పన్నెండు కుటుంబాలయ్యాయి. తతిమ్మా వారంతా డబ్బు వెనకెయ్యడం
కోసం ఆ ఇంట్లో చేరితే, ధర్మరావు కేవలం రెండు పొట్టలు పట్టుకు
చేరాడు. ఆ ఇంట్లో తిండికోసం ఎవరూ కక్కుర్తి పడనవసరం లేదు.
రోజూ వంటలూ వార్చులూ జరుగుతూనేవుంటాయి. అంతా తింటారు.
అంతా దరిద్రపుబతుకులు బతుకుతున్నట్టుమాత్రం నటిస్తారు. ఆడా మగా
భేదం పాటించక వొంటిమీద బట్టలన్నీ తీసేసి, కేవలం నగ్నంగానే
నూతిదగ్గర స్నానాలుచేస్తారు. అడవాళ్ళు వుంటుండగానే, ఎదురుగా మగ
రాయుళ్లు అసభ్యమైన పోజుల్లో కూర్చొని విచ్చలవిడిగా అవీ యివీ నోటి
కొచ్చిన బూతుమాటల్లా పైకంటారు. ఆ ఇంట్లో సిగ్గు అనేమాటకు
ఎక్కడా యెటువంటి స్థానమూ లేదు.

నిజానికి అక్కడి మిగతా పదకొండు కుటుంబాలలోనూ ప్రతి
కుటుంబమూ కూడా సుఖంగా, ఏ సముద్రపుటొడ్డునో మంచి బంగారా తీసు
కొని, బతికినన్నాళ్లు హాయిగా బతగ్గలిగే స్తోమత ఉన్నవాళ్ళే. కాని,
రేషనులోవచ్చే బియ్యంకూడా ఒక పూడేతని, రెండోపూట రొట్టెలు
తింటూ, మిలిగిన బియ్యాన్ని వారికి అనుకూలించే ధరకు, చాటుగా అడిగి,
డబ్బిచ్చుకోగలిగే వాళ్ళకు అమ్ముకొని, డబ్బు మిగుల్చుకుంటున్నారు.
అందుకో అరితేరిన ఘటాలు యాజులూ, వాడిభార్య— వెంకమ్మ.

“యాజులు బతకనేర్చినవాడు ఈ కాలంలో” అన్నాను నోరుజారి.

“దొంగముండాకొడుకు : చెప్పిచెప్పి వాడిగురించే చెప్పాలిట్రా :
కొయ్యగూరికి సిగ్గులేదు. కొడవలికి సిగ్గులేదు. నేను దానికి ఎన్నోసార్లు
చెప్పాను వాళ్ళజోలికి పోవద్దని. మళ్ళా విన్నరాత్రి అది వెళ్ళి ‘ఈ పూటకి
బియ్యం కాస్త ఇప్పించండి. రేపు రేషనురాగానే ఇచ్చేస్తాను’ అందిట.

కళ్ళముందే యెవరికో కొలిచియిస్తున్న ఆ వెంకమ్మా— వాడిపెళ్లాం—
'ఇవేపున్నాయి. ముంచన్నా అడిగావుకావు' అన్నది. ముందే అడిగివుంటే
మహాయచ్చేటట్టు : “వాడిగదిలో బస్తాడున్నై, నా కళ్ళతో చూశాను!”
అన్నాడు ధర్మారావు.

“ఆ బస్తాడూ నీకోసమూ నాకోసమూ దాచాడంటావా అడగ్గానే
ఇవ్వటానికి : అందుకే వాడు బతకనేర్చిన—”

“ఆ వెధవని పూసుకురాకు. ఈ భాగ్యానికి అబద్ధమెందుకంటాను?
'అబ్బీ : నాకింత డబ్బుపడెయ్యి' అని స్పష్టంగా ఎందుకేడపరామా ?”

“అడిగితేమాత్రం నువు ఇచ్చేస్థితిలో వున్నావా ? అంతా నీలాంటి
సత్యహారి—”

“నేను సత్యహరిశ్చంద్రుణ్ణనడం లేదు. మర్నాడు రేషను తెస్తే
అప్పుతీర్చం ? మనిషికి నిజాయితీలేని బతుకేంబతుకని ?” అన్నాడు
ధర్మారావు.

“వాడిక్కావలసింది బాబ్బరు ఏర్పాటుకాదు. బియ్యానికి బదులు
పప్పున్నా తీర్చటానికి, అది వ్యాపారం.” అన్నాను.

*

*

*

ధర్మారావు అవృష్టమో దురదృష్టమో చెప్పలేనుగాని, వాడిభార్య
రంభనీ ఊర్వశినీ చులాగ్గా కాలితో తన్నెయ్యగలదు. ఒక్కొక్కప్పుడు
అందాన్ని భరించడం చాలా కష్టంతో కూడుకొన్నపని : దాన్ని కాపాడు
కోవటం మరీకష్టం. ధర్మారావు పాలిటికి— ముఖ్యంగా చంద్రమతి ప్రాణా
నికి, ఆ యింట్లోనే ఇంటరు వెలిగిస్తున్న ఒక పద్ద జతపడింది. ఈ పద్ద
ఇంతెవరూ కాదు. ఇంటి యజమానురాలైన బోడెమ్మకొడుకు. ఆ యింటి
పన్నెండు కాపరాలలోనూ ఇదొకటి. ఈ పద్దకు చంద్రమతిని చూడగానే
మతిపోయిందని వేరే చెప్పక్కర్లేదు.

ఆయింట్లో చేరినప్పటికి చంద్రమతికి నాలుగోనెల కడుపు. తనూ దారిద్ర్యంలోనే ఈడుకొచ్చి, దారిద్ర్యాన్నే చేపట్టడం మూలాన, చంద్రమతి, తన తల్లి రహస్యంగా చేస్తూవచ్చిన పనే తనూ ప్రారంభించింది. నలుగురైదుగురి కుటుంబాలలో ఆడవాళ్ళతో మాట్లాడుకొని, ఒకపూట సాదా రణంగా ధర్మారావు ఇంటోలేనిపూట, వాళ్ళందరీ అంట్లు తోమిపెట్టేది. రాత్రి ధర్మారావు ఇంటికొచ్చేసరికి బాగా అలసివుండేది.

“అట్లావున్నావేం ?” అనేవాడు ధర్మారావు.

“ఎట్లావున్నాను ? ఏంలేదు. ” అనేది చంద్రమతి. రహస్యంగా చేస్తున్న ఈ పనివల్ల ఆమెభర్తకు ఒకపూట నిర్విచారంగా తిండిపెట్టగలిగేది. రెండోపూట భారంకూడా తనపైనే వేసుకునే అవకాశం ఉండివుంటే, ఆ పిల్ల అందుకు వెనకతీసేదిగాదు కూడానూ. ఈ విధంగా చంద్రమతిచేత అంట్లు తోమించుకునే వాళ్ళలో, పద్ద తల్లికూడా వుంది.

ఒకసారి పెరట్లో. మధ్యాహ్నం ఏ వొంటిగంటప్పుడో, చంద్రమతి, చుట్టూరా అంట్లుపేర్చుకొని, ఆ యెండలో, వాటిని తోముతున్నది. మగాళ్ళంతా ధనార్జనకు పోతే, ఆడంగులలో కొందరు నిద్రపోతున్నారు. ఇద్దరు ముగ్గురు వయసుమళ్ళినవారు పద్ద తల్లితోసహా వీధి అరుగుమీద కూర్చొని వాళ్ళవయసులో జరిగిన ముచ్చట్లు చెప్పుకుంటున్నారు.

కాలేజీ విడిచిపెట్టాక మధ్యాహ్నం తిండికొచ్చిన పద్దగాడు సరాసరి పెరట్లోకి కాళ్లు కడుక్కొంటానంటూ వెళ్ళాడు. చంద్రమతికోసం, అంతకు ముందే లొట్టలువేసి, అనాడు తెగింపు మరికాస్త ఎక్కువ చేశాడు.

చంద్రమతి తోడిపెట్టుకొన్న చాదలో నీళ్లు పురిపెడుతో ముఖాన కొట్టుకొని,

“ఇన్నోటి అంట్లూ నువు తోమగలవా ?” అన్నది పద్ద. చంద్రమతి సమాధానమివ్వలేదు. తలొంచుకునే అంట్లు తోముతున్నది. ఏదోనెల కూడా దాటింది. చెమటకారిపోతూ ఆయాసంతో ఊగుతున్నది.

“ఇదిగో : నిన్నే : కాస్త మాట్లాడితే అరిగిపోవులెద్దా !” అన్నది పడ్డ మళ్ళీ నీళ్ళు ముఖాన కొట్టుకొని. చంద్రమతి వినపడనట్టే తన పని చేసుకుపోతున్నది.

“అంత స్త్రయికు చేయకూడదుసుమా : అట్లా తోమేస్తున్నా అంట్లే అరిగిపోనిది, కాస్త నోరువిప్పితే అరిగిపోతావేం ?” అన్నది పడ్డ.

తనలో అనవసరంగా కోపాన్ని రిగిల్చిన పడ్డని, చంద్రమతి ఈసారి తలెత్తిచూసింది. ఆమె జుత్తంతా చెదిరిపుంది. చెమటకు బొట్టు కరిగి కారిపోతున్నది, అంట్లచేయి ముడుచుకొని, మడమతో నుదిటిమీది వెంట్రుకలు పైకి నవరించుకున్నది.

“ఏంకావాలి నీకు ? నాతో నీకేంపనీ ?” అన్నది ముందూ వెనకా ఆలోచనలేక.

పడ్డ పక్కున నవ్వింది.

“అబ్బ ! ఎన్ని ముత్యాలు రాలినయ్యో : నువేదిస్తే వద్దంటానూ ? నీతో ఏపనీ లేకుండా, ఈ యెండలో, ఇట్లామాడుతూ నీతో ఘాట్లాడతానా మరీ ?” అంటూ పడ్డ, మునివేళ్ళతో ఆమె ముఖంమీద నీళ్ళు జల్లింది.

“చీ ఫౌ వెధవశనా అని ! పాడురాత !....” అంటూ చంద్రమతి భారంగా లేచి నిలబడింది.

“ఇంత చిన్నతనంలోనే- బంగారుదొమ్మలా ఉన్నావు- ముద్దెట్టు కోవాలనిపిస్తుంది. నీకింత పొద్దేమిటి అప్పుడే !” అన్నది పడ్డ నవ్వుతూనే !

చంద్రమతి దేహంమీద తేళ్ళు జెరులు పాకుతున్నై.

“చీ.... సిగ్గులేని.... నీకేం పోయేకాలం....” అంటూ చంద్రమతి చేతులు కడుక్కొని లోనికి వెళ్ళబోయింది.

పడ్డ మధ్యలోనే అడ్డొచ్చింది.

“ఇప్పుడొద్దులే పోనీ. పిల్లాణ్ణి కను. అంత కోపమెందుకూ ?”

చంద్రమతి తనగదిలోకి పోయి తలుపులు గడియవేసుకుంచేనే గాని, గుండెవడ ఆగలేదు. ఆ పిల్లకు ఉన్నట్టుండి వుప్పెనగా దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది. ఆమె ఎంతసేపు ఏడ్చిందో తెలీదు. ఎవరో తలుపు తట్టినట్టయింది. తీసిచూడగా వడ్డతల్లి! ముసుగులేని గుండునుచూసి చంద్రమతి జడుసుకుంది.

“ఏపిల్లా! తిరుపతిమంగలి క్షవరం చేశావు! నాకు వెంటనే తప్పేళాలు కావాలి!” అన్నది ఆ బోడెమ్మ!

ఆ రాత్రి ధర్మారావు ఇల్లుచేరుకున్నాక చంద్రమతి వాడితో ఒక్క ముక్కకూడా చెప్పలేదు. కాని ఆమెవోరణిబట్టి, ఇటువంటిదేదో జరిగి వుంటుందనే అనుమానం మాత్రం వాడికి అప్పుడే కలగసాగింది.

“మనం వేరే ఎక్కడకేనా పోతే బాగుంటుందండీ!” అన్నది చంద్రమతి.

“ఏం? ఇక్కడేమయిందీ? మనకి ఇంతకన్నా వేరేభవంతి రాసి పెట్టివున్నట్టు కలగన్నావా ఏమిటి?” అన్నాడు ధర్మారావు తిండితింటూ.

“పురుడొస్తే, పురిటికేనా స్థలంలేదు. ఎట్లామరి?” అన్నది చంద్రమతి. ఈ ముక్కన్నప్పుడు ఆమెకళ్లు చెమ్మగిల్లటం, వాడా గుడ్డిదీపం వెలుగులో గుర్తించలేదు.

ఇంతకన్నా వేరేగతి లేదనీ, వున్నా ఇచ్చుకోలేమనీ చంద్రమతికి తెలీకకాదు. అందుకే చంద్రమతి అట్లా అనగానే వాడికా అనుమానం కలగసాగింది. వాడెంత తరిచి అడిగినా ఆమె చెప్పలేదు.

*

*

*

ధర్మారావు, రోజులుగడవటానికి చేస్తూన్న పనులు చాలావున్నై. ఒక దుకాణంలో ఉత్తరాలు చదివిపెట్టి, సమాధానాలు రాసియిస్తాడు. ఆ యజమాని పదిరూపాయలు ముట్టచెపుతాడు. మరోచోట, తనకున్న విద్యలోనే, చిన్నతరగతుల కుర్రాళ్ళిద్దరికి పాఠాలు చెపుతాడు. అక్కడో

వది వస్తాయి. ఈ రెండూ కొద్దిలో గౌరవమయినవని చెప్పుకొనేవి. గౌరవాన్ని మూటకట్టి దాచేసి, చేయవలసిన పనులు కూడా ధర్మారావు కొన్నాళ్లు చేశాడు. వాడికవి అంతగా కిట్టుబాటుకాలేదు. వాడి తత్వానికి సరిపడలేదు.

కొద్దిరోజులలో వాడిరేఖ ఏమాత్రమో బయటపడిందనే చెప్పాలి.

తను ఎవడికై తే ఉత్తరాలు రాసిపెడతాడో ఆ యజమాని, దుకాణం పెద్దచేశాడు. వాడికేం బుద్ధికలిగిందో చెప్పలేంగాని. ధర్మారావుని తన దుకాణంలో పెట్టుకుంటానన్నాడు. నెలకు మొదట్లో ముప్పయికన్నా ఎక్కువ ఇవ్వలేనన్నాడు. క్రమేపీ రాబడిచూచుకొని, జీతం పావలో అర్థో ఎక్కువ చేస్తానన్నాడు. ధర్మారావు సంహోషంతోనే వాడి దుకాణంలో ప్రవేశించాడు.

ధర్మారావు ఆర్థికస్థితి చూసి మనం అట్టే జాగ్రహించవలసిందేదీలేదు. వాడికన్నా హీనంగా బతుకుతున్నవాళ్లు సస్యశ్యామలమైన ఈ దేశంలో లక్షలున్నారు. కాని, ధర్మారావు ఎటువంటి సాంఘిక వ్యవస్థలో బతుక్కురావలసివుందో, ఆ వ్యవస్థమాత్రం ధర్మారావువంటివాళ్లమీద పడి రక్తమాంసాలు పిందేస్తూన్నది.

అయిదురూపాయలు ఇంటద్దెపోగా, మిగతా పాతికరూపాయలూ వాడికి సరిపోతాయనుకోలేం. కాని, నెలనెలా నికరంగా వచ్చే ఆదాయం ఇది. రాత్రి దుకాణంకట్టాక ట్యూషన్లు చెప్పుకోవాలంటే,

‘చూ పిల్లలు నిద్రపోయేవేళ ట్యూషన్లేమిటి? వేళాపాళా అక్కర్లా?’ అని, పాతవాళ్లే ఖసురుకున్నారు.

దుకాణం పెద్దదయిన మొదటి నెలరోజులూ పనికూడా కాస్త ఎక్కువయింది. దుకాణంలో ఈపనీ ఆపనీ అసలేదు. సామాన్లు అందివ్వటానికి, మోయటానికి వేరే కుర్రాడున్నాడు. వాడు చేస్తూన్నంతపనీ, ధర్మారావు చేయవలసివచ్చింది. ‘ఈ పనిచేయటానికి నేను రాలేదు’ అంటే, యజమాని, ‘మరేంపని చేయాలని వొప్పుకున్నావు?’ అని విందించ

వచ్చు. ఈ పున్నదికాస్తా పోవచ్చు. ధర్మరావు తలవంచి, చేయవలసిందల్లా చేయడం ప్రారంభించాడు.

ధర్మరావు అంత శ్రద్ధగా నోరు కట్టేసుకొన్నప్పటికీ రెండోనెల తిరక్కుందానే, వాడిచేతిలో రేఖ కాస్తా మాయంకావటం మొదలుపెట్టింది.

“అయిదురూపాయలు లెక్క తక్కువపడ్డదేం?” అన్నాడు యజమాని గల్లాపెట్టిముందు కూర్చొని.

“తప్పెందుకొస్తుందీ? మరోసారి చూడండి” అన్నాడు ధర్మరావు.

“రాత్రంతా నాకిదే పనా? అప్పుడే మాడుసార్లు చూశాను. ఎంత చూసినా అంతే. ఏంచేశావు?”

ఈ చివరిముక్క ధర్మరావుకి గట్టిగా తగిలింది.

“ఏంచేశా వంటారేమిటి? నేనేదో లాపన్నట్టు! ఉవయం మీరు పది ఒకసారీ, అయిదొకసారీ ఖర్చురాయమన్నారు. అవి కట్టుకున్నారా?” అన్నాడు ధర్మరావు.

“నేను రెండుసార్లు యెక్క డడిగానయ్యా? మరీ చోద్యం చెప్పావా! ఇంట్లో ఆడవాళ్లు కయిరెడితే, పదిరూపాయలు ఇమ్మన్నానా? మరో అయిదురూపాయలు ఏమయ్యాయి?” అన్నాడు యజమాని.

“ఎవరో అద్బాయెస్తే, ఆ అయిదు మీరే అడిగారు, దేనికో మరి. నాచేత్తో తీసి నేనే మీకిచ్చాను. జ్ఞాపకం లేమా?”

“ఏమయ్యోయ్, నామీదే చెప్పావా? దుకాణంలో యే మూల ఏ సరుకుంది. నిద్రలోకూడా లేపి అడిగితే చెప్పగలేన్నే. ఈపాటి జ్ఞాపకం వుండమా? పైగా నేనే అడిగానంటావేమిటి? ఖర్చుకూడా రాసేశావా?”

“అయితే నేను తీసుకున్నానంటారా?” అన్నాడు ధర్మరావు కాస్త కోపంగా. సరిగ్గా ఇంటికిపోయేవేళ, యజమాని ఇటువంటి పేచీపెట్టాడు, పైగా మధ్యాహ్నంనుంచీ చంద్రమతి కడుపులో కాస్త నొప్పిగా ఉంటున్నదన్నా, లక్ష్యంచేయక దుకాణాని కొచ్చాడు.

“నువు తీసుకున్నావన్నానా ? పొరపాటున జేయిలో వేళావేమో !”

“ఎవరి జేయి ?”

“నీదేనయ్యా ! నా చొక్కాకి జేబెక్క దేడిసిందీ ?”

“నేను దొంగననా మీ అభిప్రాయం ?”.

“మాట లెందుకయ్యా ?”

ధర్మారావు ఓపిక కట్టలు తెగింది.

“నేను దొంగనని మీ అభిప్రాయం, అంతేకదా ? అబద్ధమాడానని మీ సమ్మతం. ఆ అయిదూ నేనే తినేశానని మీ విశ్వాసం. నా జన్మమెత్తి, ఇంతవరకూ నేను ఎవరినీ మోసంచేసి ఎరగను. ఒక్క అబద్ధమాడి ఎరుగను. నాకళ్లారాచూస్తూ ఉండగా అయిదురూపాయలు అడిగి పుచ్చుకొని, లేచంటారే, మీరు మరిచిపోయి నన్ననుమానించటం ఏం న్యాయం?”

తనమాట నిర్లక్ష్యం చేస్తున్నందుకు యజమానికి కోపమొచ్చింది.

“హరిశ్చంద్రుడల్లే మాట్లాడతావే ! అబ్బో ! గట్టిముఖమే ! నీలాగ నాకేం ఖర్చుంటుందనుకున్నావు ? చుఛ్యాహ్నం తిండికెళ్లినప్పుడు ఇంట్లో పడేసి రాకూడదూ ? ఎవరికేనా వస్తాయీరే పొరపాట్లు. తీస్తే, తీశాననా. నీ జీతంలో తగ్గిస్తే పామె. అంతేగాని. నేనే అబద్ధం ఆడానంటావేమిటి ? ఇవంతా నీ సొమ్మా నా సొమ్మా ? నా సొమ్ములో నాకు దాపరిక మేమిటీ?”

“రాని, మీరు నాకిచ్చే జీతంరాళ్లు మీవికావుగా ! అందులో అయిదు తగ్గించుకోవాలనా ? తగ్గించండి. కాని నేను అబద్ధం ఆడాననకండి. మర్యాదగా ఉండదు.”

“మర్యాదసంగతి ఎత్తుతావేం ? ఒహ్హో ! అట్లాఅవుతే నువ్వు పనిలోకే రానక్కర్లేదు. నీ చాబుల్లాంటివాళ్లు, తెల్లారేటప్పటికి రాకపోరు....”

“మరి నా జీతం ?”

“అయిదు రూపాయలూ కొద్దేసి, అబద్ధాలు పేలి, ఏముఖంతో జీతం అడుగుతున్నావు ? మరీపాటికి కదులు” అన్నాడు యజమాని.

ధర్మారావు కదలక తప్పలేదు....అయిదు రూపాయలకు యజమాని గడ్డితిన్నందుకు తను చింతించలేదు. దానికోసం యజమాని తనమీద నీలాపనిందవేసి మరీ పొమ్మనటం ధర్మారావు భరించలేక పోయినాడు.

మధ్యాహ్నం యజమాని తరపువారు ఎవరో వస్తే యజమాని అడగ్గా తనుఅయిదు రూపాయలూ యిచ్చినమాట నిజమే. కానియజమాని ఆ కుర్రవాడిని దుకాణంలో వేసుకోవాలనే ఉద్దేశంతో తన్ను పనిలోంచి తీసెయ్యాలనే ఈపన్నాగం పన్నాడనిమాత్రం ధర్మారావుకి కొన్నాళ్లకిగాని తెలీలేదు.

*

*

*

తన ఉద్యోగంకాస్తా వూడినబాధతో ధర్మారావు ఇల్లు చేరుకునేసరికి, చంద్రమతి, గదిలో కటికనేలమీద పరుపుపరచి పడుకొని, మూయగు తున్నది.

“చంద్రం ! ఏం ? ఏమయింది ?” అన్నాడు ధర్మారావు ఆదుర్దాగా.

“నెప్పిగా వుంది” అన్నది చంద్రమతి.

ధర్మారావుకి మతిపోయినట్టయింది. చప్పున చేయవలసిందేమిటో తోచలేదు తనకి. ధర్మాసుపత్రి ఉన్నమాటేగాని, అక్కడకూడా డబ్బు కక్కాలి. తన దగ్గర రాగిదమ్మిడీకూడా లేదు.

ఆ యింట్లో యెవరంటే తనకు అసహ్యం యెక్కువో, ధర్మారావు ఆ యాజులుదగ్గరికే పోయి ఉపాయం చెప్పమన్నాడు. గోచీతోవున్న యాజులు మంచం వేసుకుంటున్నాడు. “ఆస్పత్రికి తీసుకెళ్లండి. ఇక్కడెట్లా ?” అన్నాడు యాజులు.

ఈ మాటవిని, వాడిభార్య వెంకమ్మా వచ్చింది—రవికన్నా రేకుండా.

“ఆస్పత్రిలో అంతాకలిపి యాభై కన్నా ఎక్కువవదు బావగారూ ! తీసుకెళ్లండి” అన్నదావిడ.

అక్కడేవుండి వింటున్న పద్మతల్లి ముసుగుసవరించుకొని వచ్చింది.

“తీసుకుపో నాయనా : అస్పత్రే మంచిది !” అన్న దావిడ తల ఆడిస్తూ,

పద్మమట్టుకు ఆ చుట్టపట్ల ఎక్కడా లేదు. రాత్రి ఏవేళప్పుడో వచ్చి తిండి తింటూ,

“ఎవరే ఆట్లా మూలుగుతున్నారు ?” అన్నది పద్మ.

“అదిగో : ఆవిడ కంటున్నదిలే !” అన్నది పద్మతల్లి. ఈ మాటలు ధర్మారావుకి వినపడినై. గదిలో భార్యను విడిచిపెట్టి, బయట చతికిలపడి వాడిలో తలపెట్టి, భార్యమూలుగులు వింటున్నాడు తను.

ఉండివుండి చంద్రమతి ఆరుపులు యెక్కువైనై. అస్పత్రికి తీసుకు పోరాదా అని అంతా అన్నారు, కాని ఒకరూ తన సహాయానికి ముందుకు రాలేదు. కనీసం ఒక్క ఆడమనిషి కూడా ఆ గదిలోకి తొంగన్నాచూడ లేదు. వాళ్ళెవరేనా తనకు సహాయం చేయవలసివుందని ధర్మారావు భావించ లేదు. అది ఇతరుల కర్తవ్యమనీ కాదు. ధర్మారావు మానవత్వాన్ని నమ్మాడు. మానవత్వం అతన్ని నమ్మలేదు.

చంద్రమతి కేకలు, మిగతా పదకొండు కుటుంబాలలోనూ ఒక్క పిసరూ చలనం కలిగించలేదు. ఎవరిమట్టుకు వారు చీమకుట్టినట్టన్నాలేక నిద్రపోతున్నారు. ఇటువంటివి ఈ యింట్లో పరిపాటే అన్నట్లుంది అక్కడి వాతావరణం యావత్తునూ.

ధర్మారావు తెలివితేనివాడనీ, చొరవలేనివాడనీ, అదైర్యస్తుడనీ, ఇంకాపోతే, భార్య కనబోతూవుండగా చూస్తూ ఊరుకొన్న వ్రూరుడనీ భావించడం అంత కష్టంకాదు. కాని, తెలివైనవాళ్ళూ, చొరవవున్నవాళ్ళూ, దైర్యవంతులూ, ఆ సమయంలో ఆ యింట్లో అనేకులున్నారు. వాళ్ళేం చేశారు ? ధర్మారావుపైన ఒక్క పురుగుకూడా ముందుకొచ్చిన పాపాన పోలేదు.

“అడది కంటున్నప్పుడు ఇట్లానే ఉంటుందిగామాయి ! పోయి చూసే అవకాశం ఉంటేనో ! పిండం ఎట్లా బయటపడేదీ....” అనే ఆలోచనలతో పడ్డా ఆరుబయట మేనువాల్చి, నిద్రపట్టక నక్షత్రాలు లెక్కిస్తున్నాడు.

పిండం ఎంతకాలం లోన కొట్టుకొంటుందని ? అది బయట పడనే పడింది, చంద్రమతి సొమ్మసిల్లిపోయింది. పిల్లాడు కారుమన్నాడు. ఆ కేక విని, ధర్మారావు ఒకే అంగలో లోనికిపోయి, కళ్లు మూసేసుకున్నాడు. అతనిగుండె ఆగినంత అయింది.

ధర్మారావు ఆ సమయంలో ఆమాత్రమైనా చేయగలిగినందుకు సంతోషించాలి. ఆచరా బాదరా చంద్రమతిమీద గుడ్డకప్పి పిల్లవాడిని తల్లి పక్కలో పడుకోపెట్టాడు. పిల్లవాడిని ఎత్తుకోగానే, అతని వొళ్లు ఝల్లు మన్నది.

చంద్రమతి నుదిటిమీద చేయివేశాడు. వేడిగా ఉన్నది.

“చంద్రం !” అన్నాడు, ఆమె పలకలేదు. ఆమె భారంగా ఊపిరి తీస్తున్నది.

“చంద్రం !” అంటూ ఆ పసిపిల్లవానితో పాటు తనూ ఏడవ సాగాడు ధర్మారావు.

*

*

*

“నా పెళ్ళానికిప్పుడు పురుడుపోసే అడదిక్కు లేదు. నా కొడుకు బొడు నేనే కోశాను. ఇద్దరి కిప్పుడు ముగ్గురమైనాం. మాకు తిండిలేదు” అనుకోసాగాడు ధర్మారావు.

“పిల్లవాడెంత ముద్దొస్తున్నాడమ్మా ! ఎప్పుడొచ్చిందీ పురుడూ?” అన్నారు, అక్కడి గొడవబొత్తిగా తెలీనట్టు నటిస్తున్న ఆడంగుబుకొందరు.

“అస్పత్రివాళ్ళు డబ్బుతినటం తప్ప ఇంట్లోనే పురుడు పోసుకొనేటంత సుఖం మరొకటి లేదు అనుకో ! ఏది ?” అన్నాడు యాజులు.

“డబ్బు ఖర్చులేకుండా అంతా సుఖంగానే జరిగిందిలే. తల్లి పిల్లాడూ ఎట్లా వున్నారు ?” అంటూ గదిలోకి తొంగిచూసింది పద్మతల్లి.

గదిలో వండంటి కొడుకుని చూసుకుంటూ, రాత్రి తను పడ్డ కష్టమంతా మరిచిపోతున్నది తల్లి.

“కంగ్రాటులేపన్నండీ : రాత్రి మీకు కొడుకు పుట్టాట్టా !” అన్నది పద్మ :

ఈ మాటలన్నీ ధర్మారావుదుఃఖాన్ని రెచ్చగొట్టాయే గాని, తగ్గించలేదు. తన వారిద్ర్యంలో, కష్టంలో, దుఃఖంలో, దిక్కులేనితనంలో ధర్మారావుకి కొడుకు పుడితే కలగవలసిన ఆనందం అట్టే కలగలేదు. అతనికి తిక్కెత్తి నట్టయింది.

“ఈ ప్రపంచం బూటకం. మనుషులు మోసం. నిజాయితీ యెవడికీ లేదు. మానవత్వం నశించిపోయింది. అమానుషత్వమే పోషిస్తోంది. అబద్ధాలే ఉద్యోగా లిస్తాయి. మోసమే తిండి పెడుతుంది. దుర్మార్గమే మనిషిని లాలిస్తుంది” అనుకోసాగాడు ధర్మారావు. అతనికి మతి చలించి నట్టయింది. ఉన్నట్టుండి అందరిమధ్యా దిగ్గున లేచాడు. తొందరగా వీధిలోకి వచ్చాడు. గట్టిగా ఒక పెద్ద నవ్వునవ్వాడు. ఒకసారి ఒళ్ళంతా విరిచాడు. “చూస్తాగా : నన్నెవరేం చేయగలరో !” అన్నాడు పైకి వినబడేటట్టు.

ఆ సాయంకాలానికల్లా ధర్మారావు ఆత్మహత్యకు ప్రయత్నించాడనే నేరం కింద పోలీసులకు పట్టుబడ్డాడన్న వార్త ఒక చిన్న కథగా, పద్మతల్లితో చెబుతూండగా చంద్రమతి చెవిని పడింది.

లేవలేకుండానే లేచి, చంద్రమతి పద్మ తల్లిని సంజ్ఞచేస్తూ పిలిచింది.

“ఏమిటండీ ? మా ఆయన గురించి చెపుతున్నారా ?” అన్నది ఆదుర్దాతో.

“ఆఁ, యేంలేదూ. ఆయనేమో....” అంటూ కథా ప్రారంభంచేసి, మరిన్ని కొత్తభాగాలు చేర్చి చెప్పింది బోదెమ్మ. చంద్రమతికి ఆ గది లోనే మూర్ఛ వచ్చేసింది.

ఒక రాత్రప్పుడు మెలకువై చూడగా ఎదురుగా నవ్వుతున్న ఒక ముఖం—పాతదేనూ—కనపడ్డది.

“నేనున్నానే, మరేం భయంలేదు. రేపట్నుంచి, మా ఆమ్మ నీ సంగతంతా చూస్తుంది” అన్నది పద్ద.

పిల్లవాడి యేడుపు విని పద్ద తల్లి పరుగెత్తుకొచ్చింది.

“అయ్యో పాపం? ఉండు. వాడికి కాస్త పాలుపట్టాలి.”

*

*

*

ధర్మారావు జెయిలునుంచి తిరిగివచ్చే లోపున చంద్రమతిని కుక్క ముట్టుకుంది.

పద్ద చేసినపనికి పద్దతల్లి ఆమోదం కూడ వుండటం గమనించ తగ్గది.

“వాడికేం! వాడు మగవాణ్ణి!” అన్నదికూడానూ మగరాజుతల్లి! అయితే, చంద్రమతి అంతసులభంగా పద్దకి లొంగిపోయిందనుకో నక్కర్లేదు. ఆ పిల్లకు అంతకన్నా గత్యంతరంలేని పరిస్థితు లొచ్చిపడ్డాయన్నమాట నిజం. ఈ వైభోగానికి కూడా, ఆ పిల్ల అంట్లు తోముతూండగానే నాందీకర్మ జరిగింది! అంతే కాదు! ఈ కర్మకూడా, ఆ యింట్లో మామూలు వ్యవహారం లాగానే జరిగింది! ఇది తెలిసిన వారెవరూ అట్టే ఆశ్చర్యపడలేదుకూడానూ.

పద్ద చేసిన ఈ పనికి, ఉపకారంగా చంద్రమతికి కాస్త తిండి, పిల్లి వాడికి పోషణ లభిస్తున్నవి. కేవలం బతుకు సాగించటం కోసమే చంద్రమతి శరీరం దానం చేయలేదు. ఆ యింట్లో ఉరిపోసుకు చావటానికూడా ఆమెకు అవకాశం చిక్కకుండా ఏర్పాట్లు చేసుకున్నారు పద్ద, పద్దతల్లినీ.

ధర్మారావు తిరిగిరాగానే, మొదట యాజులే యెదురైనాడు—
గోచీకోనే :

“వొచ్చారూ : పాపం !” అంటూ చిరునవ్వు నవ్వాడు. ఆ చిరు
నవ్వులో అర్థమేమిటో ధర్మారావుకి బోధపడలేదు.

చంద్రమతి, ధర్మారావుతో ఏం జరిగిందీ చెప్పలేదు.

“ఈ యింటినుంచి తక్షణం మనం పోవాలి” అని మాత్రం అన్నది.

“ఎక్కడికి ?”

“ఎక్కడికన్నా సరే. ఏళ్లోకి !”

“సరే, ఏళ్లోకే పోదాం పద !” అన్నాడు ధర్మారావు.

ధర్మారావు, చంద్రమతి, వాళ్ల పిల్లవాడితో సహా, ఏ యేళ్లోకి
పోలేదు. ఈ ప్రపంచంలోనే, ఈ దేశంలోనే ఎక్కడో బ్రతుకుతున్నారు.

ఇటీవల ధర్మారావుకి అబద్ధమాడటం చాతనైంది. అబద్ధమంటే
వాడికి ఇప్పుడు కోపంకూడా రాదు. దానిమీద ఒక విధమైన గౌరవం
కూడా పెంచుకున్నాడు.

వాడిభార్య పడ్డతో పోవటం ధర్మారావుకి తెలిశాక, భార్యను వాడు
సులభంగానే త్షమించివేశాడు. అదేనా, చంద్రమతికి కడుపుపోయినంత
యింది. కడుపుపోవటమే అని వాడంటాడు కూడానూ. ఆ సందర్భంలోనే
వాడిభార్య, వాడికి జరిగినవన్నీ చెప్పి తమాషణ పొందింది.

ఈ మధ్యనే ధర్మారావుకి కాస్త కమ్యూనిస్టుల వాసన తగిలినట్టూ
వాడెక్కడెక్కడో చిన్నచిన్న ఉపన్యాసాలిస్తున్నట్టూ వార్తలొస్తున్నాయి.
వాడి బదుకు ఎట్లా గడుస్తున్నదో తెలీదు.

ఒకటి మాత్రం నిజం. వెనుకటి హరిశ్చంద్రుడే, ఈనాటికి మళ్ళీ
ధర్మారావు అవతారం ఎత్తి, ఇప్పుడీ కష్టాలు పడుతున్నాడన్న నమ్మకం
మాత్రం నాకు పోదు—ఎన్నటికీ !

మ చెమ్మ గారి మనవడు

✽

శ్రీ ఇటివాల నేలకంతరావు

జననం : 1917

చిరునామా : బ్రాహ్మణవీధి, భిమ్మంమెట్టు, నెంట్టర్ రైల్వే.

కార్యకలాపాలు : సారస్వత సేవ. ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తు
హైదరాబాదువారి భిమ్మంమెట్టు శాఖానిర్వహణం.

అభిరుచి : తెలుగు సారస్వతం ముఖ్యంగా దానిలో కథలు -
కథానికలు.

రచనలు : ముద్రితం : రచనలు అప్పుడప్పుడు పత్రికలలో
ముద్రితం కావటం తప్పితే గ్రంథ
రూపంలో ఏమీ వెలువడలేదు.

అముద్రితం :

అభిమాన రచయితలు : కొడవటిగంటి, గోపీచంద్, ముని
మాచిక్యం, విశ్వనాథ మొదలగువారు.

మణెమ్మగారి మనవడు

మణెమ్మగారు వాంతిచేసుకున్నదంటే, లోపలికి వెళ్ళాం. అంత వరకు కాళిదాసు, నేను బయటనడవలో మాట్లాడుతు కూర్చున్నాం. మణెమ్మగారు యింకా తలపట్టుకొని దొడ్లో కూర్చోనుంది. ఆమెకు అన్నం వెళ్ళిపోయింది. పైత్య వికారమని నేననుకున్నాను. వాంతి పూర్తిగా తిరుగుముఖం పట్టినతరువాత, ఆమె పుక్కిలించి ఉమ్మేసి లేచింది. కాళిదాసు ఆమెను లోపలికి నడిపించుకొని రావాలనుకున్నాడు. వాడివి బజారు బట్టలని వారించి, ఆమె లోపలికి నడిచివచ్చింది. వచ్చి మంచంమీద పడుకున్నది.

‘దాసూ ! రంగయ్యగారిని పిలుచుకొవస్తే !’ అన్నాను నేను.

రంగయ్యగారు ఆ వీధిలో ఒకనాటుపై ద్యుడు. ఆయనవచ్చి ఏదైనా ఒకచుట్టు అరగతీసియిస్తే ఆ పైత్యవికారానికి మంచిదని నా ఉద్దేశం, అది పైత్యవికారంకాక మరొకటైనా, ఆయనచూచి మందిచ్చిపోతే బాగుంటుందనుకున్నాను. కాళిదాసు రంగయ్యగారిని పిలుచుకొరావటానికి ఉద్యుడుదై నాడు. నాగేశ్వరరావుగారినే నేను పిలుచుకొ రమ్మనేవాణ్ణి. కాని మణెమ్మగారికి యింగ్లీషు మందులంటేనే యిష్టం లేదు. ఇంగ్లీషుమందులు మనిషిని యింకా పైత్యాన పడవేస్తాయని ఆమె అంటుంది. ఇది ఆమె స్వానుభవంమీద చెప్పేమాట. స్వానుభవంకల మనిషిని మరల్చటానికి తాతలు దిగిరావాలే ! ఒకసారి యెప్పుడో కాళిదాసు ఆమెకు యింగ్లీషు వైద్యమే చేయించాడట. జిచ్చేదో జ్ఞాపకం లేదుకాని అప్పటికి నయమే అయింది. కాని తరువాత ఆమె ఎక్కడాలేని పైత్యంతో బాధపడ్డది. నాగేశ్వరరావుగారు ఆ పైత్యానికికూడా మందిస్తానన్నారు పాపం ! కాని ఆమె

నాగేశ్వరరావుగారికి, ఆయనమందులకు ఒక నమస్కారం చేసింది. నాలుగు రోజులు రంగయ్యగారిని పిలిపించుకొని ఆయన దగ్గరే ఏదో మందు తిన్నది. సుఖంగా వున్నది తరువాత. తదాది ఆమెకు యింగ్లీషు మందు లంటేనే గిట్టవు. ఆ రంగయ్యగారే రావాలి. చీమచిటుక్కుమన్నా ఆయన చేతిమీదుగానే మందు పుచ్చుకోవాలె. ఈసంగతి ఆ వాడన అందరికీ తెలుసు. అందుకనే కాళిదాసుతో తక్షణం రంగయ్యగారినే పిలుచుకొ రమ్మన్నాను.

‘రంగయ్యగా రొద్దు, శింగయ్యగా రొద్దు!’ అన్నదామె.

‘పిలుచుకొ రానివ్వండి, చూచి ఏదైనా మందిస్తారు’ అన్నానేను.

‘మందు కాదురా అబ్బాయి! నాకు మందూ అక్కరలేదు, మాకూ అక్కరలేదు. యీ యింట్లో యిక నేను ఉండలేనురా’ అన్న దావిడ.

‘కాదండి, మాటలుకూడా మీవి ఎట్లాగో వున్నాయి. రానివ్వండి’ అన్నా. కాళిదాసు వెళ్లబోతున్నాడు.

‘పైత్యంకాదు పాడుకాదురా నాయనా! ఈ కొంప మాదిగకొంప అయిందిరా! ఎట్లా యీ కొంపలో వుండటం?’ అన్న దామె తిరిగి.

‘మరేమీ భయంలేదే. రంగయ్యగారొస్తే అంతా తగ్గిపోతుంది’ అన్నాడు కాళిదాసుకూడా. కాళిదాసు విసురుగా వెళ్ళిపోబోయాడు. నాకైతే ఆమె ధోరణిచూస్తే నిశ్చయంగా పైత్యవికారం అనిపించింది. మడెమ్మ గారి వయస్సుకూడా ఏమీ తక్కువదికాదు. ఆమె డెబ్బయ్యోపడిలో మనిషి. వృద్ధులకు పైత్యం క్షణంలో రావచ్చన్నది నామనస్సులో మెదుల్తూనే వుంది.

కాళిదాసును ‘వెళ్ళిరారా బాబూ’ అన్నాను ఖచ్చితంగా. కాని ఆమె అక్కరలేదన్నది.

‘ఎట్లాంటి యిల్లు ఎట్లా అయిపోయిందిరా!’ అన్నది మడెమ్మగారు తిరిగి.

‘వెట్టివాడా ! ఆమె పిల్చుకొరమ్మంటే పిల్చుకొస్తావురా !’ అన్నాను కాళిదాసుతో. కాళిదాసు సందిగ్ధంలో వడ్డాడు. ఆమె వద్దంటే వద్దంటున్నది. నేను వెళ్ళమంటున్నాను.

‘నేనేమీ యిప్పుడు చావను. మరేం భయం లేదు. కాని నేను బ్రతి కుండగానే యీ యిల్లు యిట్లా మాదిగరికం అయిపోతున్నదే అని నా విచారం’ అన్నది మణెమ్మగారు అదోలా ముఖంపెట్టి.

ఆందోళనగా ‘ఏమిటమ్మా ! ఏమయింది. ఏమై పోతున్నది యీ యిల్లు’ అన్నాడు కాళిదాసు.

‘ఇంతకంటే ఏం కావాలి ? కనపట్టం లేదూ !’ అన్నదావిడ.

‘ఏమిటమ్మా నీ మాటలు ? ఏమీ అర్థం కావటంలేదు. వైద్యుణ్ణి తీసుకొస్తానంటే వద్దంటావు. కొంపేమో అయిపోతున్నదంటావు. ఏమిటో అంతా’ అన్నాడు నీరసంగా కాళిదాసు.

‘ఏనాడై నా మనయింట్లో యెవరైనా చుట్టలు కల్పారా ! నేటికి చూస్తున్నాను. ఇంతకంటే ఏం మాదిగరికం కావాలి ?’ అన్నదావిడ.

‘ఎవరు కల్పారమ్మా చుట్టలు ? బైట ఎవరు కల్పటంలేదు కదా!’ అన్నాడు కాళిదాసు కాస్త తేరుకొని.

మణెమ్మగారు అన్నిటినీ చుట్టలే అంటుంది. చుట్ట, బీడి, సిగ రెట్లను ఆమె విడమరచి ఎట్లా చెప్పలేదో, అట్లాగే వాటి పొగల వాసన లను కూడా ఆమె ప్రత్యేకించలేదు. ఆమెకు చుట్టకంపంటే బొత్తిగా గిట్టదు. చుట్ట కాలేవాళ్ళను చూస్తే ఆమెకు పట్టలేని అసహ్యం. మణెమ్మ గారికి చుట్ట కాలేవాడిమీద అసహ్యం తాత్కాలికంగా పోవాలంటే వాడి నెత్తిన పదిబిందెల నీళ్లు పోయాలంటుంది. ఎవరై నా చుట్ట కాలిస్తూవచ్చినా, చుట్ట కాలికుంటానన్నా. ఆమె బైటికి తనకు కనిపించకుండా దూరంగా వెళ్ళి కల్చుకొరమ్మంటుంది. అందుకని వాళ్ళడిగే ఆకో, అగ్గిపెట్టో, నిప్పు రవ్వో నాలుగు తిట్టయినా గిరవాటేస్తుంది. కాళిదాసు దగ్గరికి వీళ్లా వాళ్లా

ఎందరో వస్తుంటారు. రైతు లొస్తుంటారు. స్నేహితు లొస్తుంటారు. ఎవరెవరో వస్తుంటారు. మరీ రైతు లొచ్చినప్పుడే ఆమె యిబ్బందినపడుతుంది. చుట్ట కాల్చుకుంటూ ఘాతైన పొగవదుల్తా వాళ్ళు కాళిదాసుతో మాట్లాడుతూ కూర్చుంటారు. కొందరు మరీ, చుట్ట కాల్చుకోటానికి అవీ యివీ యిక్కడే ఆడిగిపుచ్చుకొంటుంటారు. కాళిదాసు కూడా జ్ఞాపకంతో వాళ్ళను బైటే కాల్చుకొరమ్మంటాడు. బైటివాసన లోపలికి పోకుండా కూడా తలుపులు మూస్తాడు. ఇంత జాగ్రత్తపడ్డా మణెమ్మగారు లోపల యిబ్బందిపడుతూనే ఉంటుంది. సాధారణంగా పక్కయింట్లోంచి కూడా సిగరెట్లవాసనో, చుట్టలవాసనో తరచు వస్తూవుంటుంది. పక్కయింటి వాళ్ళను ఏమనటానికి వీలు : గాలిని ఏమటానికి వీలు : అంతకంటే వాసనను ఏమనటానికి వీలు : అంటే ఎవరూరుకుంటారు ? మరీ ఆ పక్కయింటిలో ఎప్పుడూ ఒకపదిమంది చేరి పొగలు విరజిమ్ముతూవుంటారు. మణెమ్మగారు మొత్తంమీద పంచాగ్ని మధ్యంలో ఉంటూన్న దనొచ్చు.

ఇంట్లో కాళిదాసు నేను తప్ప మగవాళ్ళెవళ్ళూ లేరు. పిల్లలంతా బళ్ళకు వెళ్ళినట్లున్నారు, అలజడిలేదు.

‘లేదమ్మా : యింట్లో చుట్టలు కాలుస్తున్నవా శ్వేవళ్ళూలేరు’ అన్నాడు కాళిదాసు మళ్ళీ.

‘ముసలిముండను అదరకొట్ట నక్కరలేదు. కాస్త అటు మల్లెసాల వైపు వెళ్ళిచూడు’ అన్నది మణెమ్మగారు.

మల్లెసాలవైపు వెళ్తే ఎవరూ లేరు. కాని వాసనమటుకు బాగానే వస్తున్నది. అంతా కలయచూచాం. గదులన్నీచూచాం. కాళిదాసుది పైన. ఒక అంతస్తువున్న యిల్లు. పైకి వెళ్ళిచూచాం. ఎవరూ లేరు. తాళాలు వేసి వున్నగదులు అట్లాగేవున్నాయి. కాని వాసనమటుకు బాగా వస్తూనేవున్నది. ఇహ పక్కయింట్లోయించే వస్తున్నదని కాళిదాసు, నేను నిర్ధారణకు వచ్చాం. పక్కయింట్లోయించి రావటానికి అటు బజారువైపునుంచే కాక,

కాళిదాసు యింటిలోపల మల్లెసాలకు పక్కయింటివైపున యెత్తుగాపున్న కిటికీలగుండా కూడా వాసనరావటానికి అవకాశంవుంది.

‘లేదమ్మా ఎక్కడా ఎవరూలేరు. పక్కయింట్లోయింటే వాసన వస్తున్నది’ అన్నాడు కాళిదాసు నిస్పృహగా.

‘నేనేమీ చిన్నపోరినికాదు. అంత తెలియకుండా లేను. గుప్పు గుప్పున మల్లెసాలలో వాసనకొడుతూవుంటే, పక్కయింట్లోయింటి అంటా రేమిటి?’ అందావిడ.

‘లేదమ్మా! మన యింట్లోదికాదు వాసన, కాస్తనీవు కండ్లుమూసుకో పడుకో, అదే తగ్గుతుంది’ అన్నాడు కాళిదాసు.

‘కండ్లుమూసుకొని మీరు పడుకోండి. కావాలంటే రంగయ్యగారి దగ్గర యింత పైత్యంతకం తెచ్చివేసుకొని మరీపడుకోండి’ అన్నది మఠెమ్మగారు చివాల్న లేచికూర్చొని.

‘లేవకమ్మలేవకు! అట్లాచూర్చో, పడతావు’ అన్నాడు కాళిదాసు బ్రతిమిలాటగా.

ఇంతలో కాళిదాసు రెండవవాడు మల్లెసాలలో పట్టెమంచం కింద నుంచి లేచివచ్చాడు. మఠెమ్మగారు కాని, కాళిదాసుకాని వాణ్ణి చూడలేదు.

‘ఏంరా మంచంకింద ఏం పడ్డదిరా’ అని అడిగాను వాణ్ణి. వాడు ‘బిల్లపం మామయ్య’ అన్నాడు ఏమాత్రం ఒడుదుడుకు లేకుండా.

మంకెనచెట్టు

❖

శ్రీ పి.ఎన్.ఆర్. ఆంజనేయశాస్త్రి

—••••—

జననం : 22-11-1928

చిరునామా : C/o గోలకొండ పత్రిక, బీచ్‌ర్వాగ్, హైదరాబాదు.

కార్యకలాపాలు : పత్రికా రచన.

అభిరుచి : కవిత, నాటకరంగం.

రచనలు : ముద్రితం : గండిపర్వ చీవితాలు. (కథానికలు)

అముద్రితం : పద్యాలు, గేయాలు, రేడియోనాటికలు.

అభిమాన రచయితలు : ఛాషాసేవలో తలలునరసిన పూర్వకవి
వరంసులు, సుహృన్మణులైన సమ
కాలికులు.

మంకెన చెట్టు

శోషవచ్చి ఒళ్ళంతా చెమ్మటలు క్రమ్మిన సీత నొసట, కారి చారిక కట్టిన కుంకమబొట్టు, భవిష్యత్తుకు తగిలిన గాయంలాగా రాఘవరావుకు కనిపిస్తోంది. ఎటు చూసినా నీడలేని తారురోడ్డు ప్రక్కగా సీత జబ్బిపట్టు కొని రాఘవరావు నడుస్తున్నాడు. సీతను నడిపిస్తున్నాడు. ఆయాసంతో సీత మరో అడుగునా కాలగమనంలో పాలుపంచుకొనే స్థితిలో లేదు. మట్ట మధ్యాహ్నం సూర్యునివంక నేరుగా చూసిన కళ్లు మరోవంకకు త్రిప్పినప్పుడు, దైర్ఘ్యక్రమ్మి కనిపించే ఎర్రటి కుదపలవంటి కాంతుల్లాగా, ఎదురుగా మంకెనచెట్టుమాత్రం నిల్చుంది. మంకెన పూలై తే బాగున్నాయి; అవసరమైన నీడమాత్రం శూన్యం. ఆ చెట్టుక్రింద సీతను నిలిపి రాఘవ రావు ముందుకు వెళ్ళి మాత్రం ఏంచేస్తాడు ?

కష్టాలవేడికి గుండెలెండి, ఏర్పడిన ఒగర్పుకు ఊగిపోతూ పాలి పోయిన సీత ఒళ్ళు, పసుపు రాచుకొని అభ్యంజనంచేసి తలార్చుకుంటున్న సుమంగళిని రాఘవరావుకు జ్ఞాపకం తెస్తోంది. అసుపత్రి మెట్లపద్దనుండి యీ మంకెనచెట్టువరకూ వాళ్ళు నడిచిన నడకలో ఎన్ని కొంటెకళ్లు అడుగుల్ని లెక్కచెట్టాయో రాఘవరావెరుగును. నీడలేక గాయపడిన భవిష్యత్తుతో నడుస్తున్నతాము వాళ్ళలో కల్పించగలిగిన భ్రమరు రాఘవరావు సమాశ్వాసిల్లాడు. ఇంతలో సీత సన్నగా మూలుగుతూ ఒగర్చేసరికి రాఘవ రావు భయమైన భవిష్యత్తు రూపంలో నిలిచి చుట్టూ ప్రకృతి మండిపోతున్న దినిపిస్తున్న మంకెనచెట్టును, కొమ్మల్ని, దృష్టినిలిపి చూశాడు. పొడలు పొడలుగా పడుతున్న ఎండ మధ్యగా చెట్టుబోదె నానుకొని సీత కూర్చుంది. భవిష్యత్తులో నిక్షిప్తమై ఉన్న ఆశలాగా మంకెనపూలు ఆకర్షకం

గానే ఉన్నాయి. కాని చెట్టంతా విస్తరించుకొన్న ఆపూలవల్ల సీతకోసం నీడైనా సంపాదించలేని తన గాయపడ్డ భవిష్యత్తును ఆలోచిస్తూ రాఘవ రావు బెదురుగా చుట్టూ కలయజూశాడు.

ఊర్నించి వచ్చేటప్పటికి సీతపరిస్థితి ఇలా అవుతుందని రాఘవ రావు అనుకోలేదు. ఎన్ని ఉత్తరాలువ్రాసినా జవాబు వ్రాయని వీరభద్రరావు మనస్తత్వం ఆ పూరు వెళ్ళివచ్చిగాని రాఘవరావు అర్థం చేసుకోలేక పోయాడు. పసుపుకొమ్ము కట్టుకొని, రైలుఖర్చుకు మంగళసూత్రమిచ్చిన చెల్లెల్ని కాపాడుకోడానికి వీరభద్రరావు ఒక్క దమ్మిడీ ఇవ్వలేదు. తల వంచుకొని తిరిగి వచ్చేందుకు రైలు ఖర్చుకులేక, అంచెలంచెలుగా, చారం రోజుల ఉపవాస ప్రయాణంతో యిల్లుచేరిన రాఘవరావు సీత ఆసుపత్రిలో ఉన్నవిషయం విని, విషాదాన్ని కడుపునిండా మ్రింగి త్రేన్చి ఆకలిలేకుండా చేసుకున్నాడు. బాకీ తీర్చకపోతే ఇంటి తాళంచెవి ఇవ్వనని ఖరాఖండిగా చెప్పిన యింటి యజమానిమీద అతనికి కసి రాలేదు. అతనితో పోట్లాడే శక్తిగాని, నల్లరిహామీతో బాకీ తీరుస్తానని నచ్చచెప్పే నైతిక స్తోమతగాని రాఘరావుకు లేవు. ఇంట్లో సామానుపూత్ర మేముంది కనుక ? కట్టుకోడానికి వీలుగా ఉన్న ఆ ఒక్కచీరా, ఆసుపత్రిలో సీత ఒంటినే ఉండి ఉంటుంది, సరాసరి సీతకోసం రాఘవరావు ఆసుపత్రికే వెళ్లాడు.

ప్రమాదం మాత్రం తప్పింది సీతకు. ఆసుపత్రి అధికారులు ఇన్ పేషెంటుగా డిస్చార్జి చేస్తే తిరుగుముఖంపట్టిన సీత, ఆసుపత్రి మెట్లమీదే రాఘవరావుకు ఎదురైంది. పోవడానికి ఇల్లంటు లేదని ఆ మెట్లమీదే తెలుసుకుంది.

వీరభద్రరావు మిత్రద్రోహం చేశాడు. రాజ్యం ఆత్మహత్యకు వీరభద్రరావు కారణమని అతని మిత్రకోటికందరికీ తెలుసు. తనపట్ల రాజ్యం చూపే చనవును ఆధారంగా తీసుకొని, రామారావు మనస్సు షోభిల్లేట్లు పాడుపని చేసి, రాజ్యం చావు కల్లారా చూసిన విషయం వీరభద్రరావు

ఆంతర్యాన్ని కెలుకుతూనే ఉంది. రామారావుకు చేసిన ద్రోహాన్ని పరిహరించుకోడం కోసం సీతను రామారావుకు మాట్లాడి బంధుత్వం కలుపుకోవాలనుకున్నాడు. ఇది వేపచెక్కకు పంచదార అద్దడం మాత్రమేనని వీరభద్రరావు తన పశ్చాత్తాపంతో గుర్తించలేకపోవడం సీతకు అబ్బురమనిపించలేదు. కాని రాఘవరావు తోటి ఎకసక్కాలు తన జీవితాన్ని ఏ నాటికైనా పుష్పింపజేయాలనుకున్న సీత, వీరభద్రరావు పశ్చాత్తాపానికి విలువ కట్టలేక పోవడం సహజమేననిపించింది రాఘవరావుకు. అందుకే వీరభద్రరావుతో ప్రమేయం లేకుండా సీతా, రాఘవరావు ఏకమయ్యారు. స్నేహితం చేసి చేసి, రాఘవరావు తనకు మిత్రద్రోహం చేశాడని వీరభద్రరావు కేర్పడిన క్రోధం చివరకు ద్వేషంగా మారింది. అప్పటినుంచి సీత యీ స్థితికి వచ్చేవరకూ రాఘవరావు, వీరభద్రరావు కలుసుకొని ఎరుగరు. రాఘవరావు హతాశుడు కావడానికి ఈమిత్రద్రోహమే కారణమని సీతకు తెలిసుండీ కూడా, చెల్లెల్ని చూసైనా మనస్సు మార్చుకోదా అన్న ఆశతో, వీరభద్రరావు ఇంటికే పోవాలని సీత, ఆసుపత్రి మెట్లమీదనే నిశ్చయించుకుంది.

‘వృథా అయిపోయిన రైలు ఖర్చున్నావచ్చింది మంగళసూత్రంవల్ల, పసుపుకొమ్మువల్ల ఏమొస్తుంది?’ జబ్బ పట్టుకొని సీతను ఆసుపత్రి మెట్లు దించుతూ రాఘవరావు అన్నాడు. అక్కడినుండి రైలుస్టేషన్ రెండు మైళ్ళుంది.

‘ఆడకూతురుకదా అని బిడిమంతోకలిసిన కనికరంతో, డిక్రెట్టు లేకుండా రైల్లో ప్రయాణం చేయనివ్వవచ్చు. మధ్యలో పట్టుకున్నా—’ అంది సీత. సరే, రెండుమైళ్ళ దూరమూ గడిచి రైలుస్టేషన్ చేరడానికెవరి కనికరం ఉపకరిస్తుందో రాఘవరావుకు తోచలేదు. అందుకే ఆడుగడుక్కు విశ్రాంతి తీసుకుంటూ, సీతతో పార్కుమీదుగా, చెట్లక్రిందుగా

రాఘవరావు స్టేషన్ వైపు బయల్దేరి నీడనివ్వని ఎర్రని మంకెనచెట్టుక్రింద—
యిక్కడ— సీతను కూర్చోబెట్టాడు.

మంకెనచెట్టు గ్రీష్మానికి చిహ్నం అనుకున్నాడు రాఘవరావు. కడుపునిండా విషాదం నిండి ఆకలిదప్పులు రాఘవరావువంకకు రావడం లేదు. వారంరోజులపాటు తిండిలేకుండా నడిచి నీరసించి వచ్చిన రాఘవరావుకు, సీతను కూర్చోబెట్టిన ఆ మంకెన చెట్టుక్రింద చలువ చప్పరం కనుమూసి తెరిచేలోగా ఏర్పాటుపొతే బాగుండునన్నంత పేదఆశమాత్రం తగుక్కంది. రాఘవరావుకు కావలసిన నీడమాత్రం ఆ చుట్టుప్రక్కల ప్రదృతిలో లేదు. పాచుకు అప్పటికి అరమైలు క్రితమే వెనుకబడిపోయింది. దుమ్ముకొట్టుకొని, రంగుమారుతున్న తారురోడ్డు మీంచి వినరేగాలికి సీత చెమటారిపోయిందిగాని, రాఘవరావుమాత్రం ద్రవిస్తున్నాడు.

మంకెన చెట్టులాగా కంటికి నదరుగా ఉన్నప్పటికీ నీడలేని భవిష్యత్తులోకి అడుగుపెడుతున్న రాఘవరావు చెమట తుడుచుకొనే ఓపిక కూడా లేకుండా, అన్నాడు. 'నువ్విక్కడే ఉండు, పోయి రిక్షాతెస్తా.' భవిష్యత్తులోని నీడకోసం వెదికపోతున్న రాఘవరావుచిగ్గర చిల్లిగవ్వైనా లేవని తెలిసీ, సీత 'ఊ' అని మాత్రమే అంగీకరించగల్గింది. భవిష్యత్తు వేసిన మంటలాంటి మంకెనచెట్టుక్రింద తనను వదిలి నీడకోసం పయనమైన రాఘవరావును నిండుగా ఒక్కసారి చూసింది.

పాతాళంలోకి దిగలాగుతున్న కాళ్లతో రాఘవరావు మంకెనచెట్టు చిగ్గరనుండి బయలుదేరాడు. ఫర్లాంగు దూరంలో ఆగి ఉన్న రిక్షా ఒక్కటే రాఘవరావును నడిపిస్తోంది. రిక్షాను ఎండకడ్డంగా నిలిపి, నడుముక్రింద సీటువేసుకొని, రిక్షానీడలో నిద్రపోతున్న రిక్షావాలా అదృష్టానికి రాఘవరావు అసూయ పడ్డాడు. ఎదురుగా ఎల్క్విక్ స్తంభానికి వ్రేలాడకట్టబడి ఉన్న సినిమా పోస్టరులోని సౌందర్యాన్నిచూస్తూ మూసుకున్నట్లున్న రిక్షావాలా రెప్పలను విప్పడానికి రాఘవరావుకు నిజంగా బెదురే పుట్టింది.

అయినా లేపాడు. కళ్లు నులుముకుంటున్న రిక్తావాలాకు ఫర్లాంగుమారాన మంకెనచెట్టు చూపించి రాఘవరావు రిక్తాలో మెత్తని సీటుమీద కూచున్నాడు. కూర్చున్నవాడు తనకు దొరికిన నీడకు పట్టలేని సంతోషంతో చేరిగిలబడ్డాడు.

రిక్తావచ్చి ఎమట ఆగేసరికి సీత ఎండకు కుంచించిన కనుమూర్చి బయటగా రాఘవరావువంకమాసి, తానే లేవవలసింది. జబ్బుపట్టుకొనితనను రిక్తా ఎక్కించడానికి దిగిరాని రాఘవరావు చెమటకు కరిగి చారికకట్టిన తన కుంకుమరేఖకు ఇకమీద చూడలేని స్థితికి చేరుకున్నాడని తెలుసుకున్నసీత, ఆసుపత్రి మందులతోపాటు తీసుకున్న రొట్టె, పాలనత్తువ సంతా ఉపయోగించి ఒక్కసారి కేకపెట్టింది. నీడకోసం మరోచెట్టుమీదికి ఎగరదలుస్తు మంకెనపూలమధ్య ఆగిన ఏపిట్ట యీకేకకు బెదిరి ఎగిరిందో, ఆ ఉప్పుకు రెండు మంకెన రేకులు నిలిచిపోయిన సీత నెత్తిన రాలాయి.

మేం నలుగురం

❖

శ్రీ ఎం. హీరాలాల్ రాయ్

జననం : 13-7-1924

చిరునామా : మోహన్ రోడ్, ఖమ్మం.

కార్యకలాపాలు : జర్నలిస్ట్.

అభిరుచి : కథానికలు, వ్యాసాలు, విమర్శనలు.

రచనలు : ముద్రితం : ఉర్దూ, హిందీ, తెలుగు సంచికలలో
సుమారు 150 కథలు, 30 వ్యాసాలు.

అముద్రితం : ఇంకా ఎన్నో కథలున్నాయి.

అభిమాన రచయితలు : షేక్స్పియర్, ట్రిషన్ చందర్, ప్రేంచండ్,
శ్రీ శ్రీ, దాశరథి.

*

మేం నలుగురం

ప్రజ్వలించిపోయే సూర్యకిరణాల ధాటికి జడిసి, పొద్దస్తమానం ఎటూ వెళ్ళడానికే వీల్లేకుండా పోయింది. కాని, చూస్తుండగానే సూర్యుడు ముసలా డైపోయాడు. దానంతటనే రానే వచ్చింది రాత్రి. ఏనాడూ తొమ్మిది గంటలకి నేను నిద్రపోయినపాపానపోలేదు. నిద్ర పట్టి చస్తేగా? మా అమ్మ ఎప్పుడూ గోలపెడుతూనే వుంటుంది “జబ్బు చేస్తుందని” కాని నేను రాత్రిపూటనే తప్ప పగలు తిరిగే అవకాశం కనపడదు. జర్జరి ఖాతమై పోతూన్న యీ మనస్సుకి కొంతసంతృప్తి, శాంతి లభించాలంటే మిత్రబృందాన్ని కలుసుకోవడం తప్ప గత్యంతరం లేదు.

అమ్మకి కనపడకుండా చిన్నగా బజార్లో అడుగెట్టాను. ఆవిడకి రోజూ అలా గోలచేయడం, నాకిలా బయర్దేరిరావడం అలవాటైన విషయంలే. ఐనా ఆవిడముందు ప్రత్యక్షంగా నేను బజారుకి బయర్దేరడానికి జంకేవాణ్ణి. ఇవాళా అంతే.

బజార్లో రెండుపక్కలా చూస్తు వెడుతూన్నాను, మిత్రులెవరన్నా కలుస్తారేమోనని. మా మిత్రులంతా నిశాచరులే కావడంతో నేను రాత్రి పూటే నా సంచారకార్యక్రమం ఏర్పరచుకోక తప్పనిసరి అవుతోంది. అంతా ఉదయం పదినుండి సాయంత్రం నాలుగింటివరకు గాడిదచాకిరీ చేసి అలిసిపోయి వచ్చేవాళ్లే. ఇంటికొచ్చి ఓచక్కని కునుకుతీసి, ఆరున్నరకి లేచి శుభ్రంగా బజారు కొచ్చేస్తారు వాళ్లు.

ఎదురుగా లంచ్ హోమ్ లోంచి ‘లతామంగేశ్ కర్’ గానం మధునదంలా పాయలుపాయలై ప్రవహిస్తూ బయల్పడుతోంది. ‘లతా’ పాటలు నా గుండెల్లో చెపుల్లో వేదనాగ్ని రేపుతాయెందుకో. లత తీయనికంఠం

నన్ను స్మృతిలేనివాడుగా తయారుచేస్తుంది. ఆ పాటలన్నా అంత మధురాతిమధురత్వమన్నా నేను భరించలేను. ఆ పాటలకి జాగ్రత్తపడి నేనెంత దూరం వున్నా నా కవి వినిపిస్తునే వుంటాయి. అబ్బబ్బ! బజార్లో నడుస్తున్నా, మూతపడ్డ పాడుకొంపల మూలల్లోంచి, అందమైన అమ్మాయల నోళ్ళల్లోంచి, గొప్పగొప్ప సౌధాల్లోంచి, నిశాగర్భం చీల్చుకుంటూ ఆ పాటలు పుంఖానుపుంఖంగా అక్షయతూచీరంలోంచి వచ్చే బాణాల్లా నా చెవుల్లోంచి గుండెల్ని దూసుకుంటూన్నాయి. పాటల్లో అతి తీయదనం గుండెని కబళిస్తుంది. మనిషి నీలోకంలోంచి తప్పిస్తుంది.

“లతాదేవీ! నీకో సమస్కారం. దైవసాక్షిగా చెబుతున్నాం. నీవిక పాడడం మానివేయి. మేమంత తీయదనాన్ని భరించలేం. మా మనస్సులు చిల్లులు పడుతూన్నై. మా నిద్ర పాడైపోతోంది. మా బుద్ధి నశిస్తోంది క్రమంగా. మేం గాలిలో తేలిపోతున్నాం. గానం నీకు అమరత్వాన్ని ప్రసాదించిందిలే. ఇక పాడకు. అంతగా నీకు కళాభిరుచి వుంటే చక్కగా ముస్తాబై నృత్యం చేయడం నేర్చుకో, నీకు మా హృదయపూర్వక స్వాగతం.” పైవిధంగా ఓ అప్లికేషన్ వ్రాసి నాలాంటి ఇంకా కొన్నిలక్షల మంది సంతకాలు తీసుకుని లతామంగేశ్వకర్ కి సమర్పించాలనివుంది నాకు.

“కాదు. లతా....లత....లత పాడాల్సిందే. ఇంకా, అంతా వినాలి. గుండెల్లో వేదనాగ్నులు ప్రజ్వలించాలి, మేమంతా ఉన్మత్తులం కావాలి. వేణునాదం విన్న కోడెతాచుల్లా మరచి లతపాటకి అనుగుణ్యంగా శిరస్సు లాడించేంత భయం ఉన్నాదం ఆవేశించాలి మాకు. అప్పుడే మా కథలో చివరి ఆధ్యాయం. అక్కడితో అంతం.”

మళ్ళీ ఇలా ఆలోచిస్తు లంచ్ హోమ్ ప్రొప్రైటర్ ను చూస్తూ లత పాటలు ఆ హోటలుముందు నిలబడే వినోద్దనుకుంటూనే వింటూన్నా. ఇంతలో ఎక్కణ్ణింకో బిలబిలా ప్రవేశించారు మిత్రులు సుబ్రహ్మణ్యం, రంగారావు, రామకృష్ణ—ముగ్గురూ ఒకే తల్లి పిల్లల్లా. వాళ్లు ముగ్గురూ

నాతో కలిగిన నా కెందుకో సంతోషంలో ఎగిరి గంతేయా అనిపించింది. “పవండిరా ! ఓ మాంచి ఘాతైన బ్రూక్ చాండ్ టీ తలో ఒకటి తీసుకుని మరీ కూర్చుందాం.” అని అంతా ఒకేసారి అనడంతో ఒకేసారి నవ్వుకుంటూ హోటల్లో జొరబడ్డాం. ‘బృందావన్’లో సుబ్రహ్మణ్యం ఎక్కొంట్ ఉండనే వుంది, ఇక విచారం ఎవడికి ?

మందిమైన చుక్కలచాంతిలో మెరుస్తూ వెలగే చంద్రుడి వెన్నెల్లా రాళ్ళమీంచి ప్రవహించే మునేటి గలగల చప్పుడుతో, స్వచ్ఛంగా సుబ్రహ్మణ్యం నవ్వు ప్రతిక్షణం వినబడుతోనే వుంటుంది. ఆ నవ్వుకు అంతం లేదా అనే సంశయము నాకోసారి కలుగుతూంటుంది. సుబ్రహ్మణ్యం డి. పి. బి. క్లర్కు. చచ్చేంత చాకిరీ, వాడిజీతం అంతా ఇలా హోటళ్ళ పాలే. వాడింకా బ్రహ్మచారిగా వుండడంవల్ల బతికిపోయాడనిపిస్తుంది.

ఇవాళ సుబ్రహ్మణ్యం నవ్వు రామక్రిష్ణ కెందుకో చిరాకు కలిగిస్తూన్నదల్లే వుంది. “ఒరేయ్ ! ప్రతిక్షణం అర్థం లేకుండా ఏమిటా ఆ వెధవనవ్వు నువ్వును?” అన్నాడు. రామక్రిష్ణకి పోస్టాఫీసులో వుద్యోగం. ఉదయం ఏడుగంటలకి వెళ్ళితే రాత్రి ఏడుగంటలకే మళ్ళీ కొంపకి చేరుకోడం. చావడానికైనా తీరదు వాడికి, అయినా రోజూ వాడు మాతో కలియందే తృప్తిపడేవాడు కాదు. ఇవాళ రామక్రిష్ణ చికాగ్గా వున్నాడు. అందుకే అలా అన్నాడు.

సుబ్రహ్మణ్యం తన నవ్వు నాపకుండానే “రామక్రిష్ణా ! చచ్చేంత వరకూ ఇలానే నవ్వుతుంటానురా నేను. ఈ నవ్వుకోసం నేను రోజూ ఎన్నివేల కన్నీటిబొట్లూ ధారపోస్తాను ! నా యీ నవ్వుతో యీ చరాచర ప్రపంచం ప్రతిధ్వనించిపోవాలి. ఇంతకంటే నాకింకేమీ లేదు” అన్నాడు అదోరకం బాధతో మళ్ళా బాధ కనిపించనీయనంత మామూలు ధోరణిలో.

“బావుంది చాలా బావుంది. నవ్వుకోసరం యాడవడం, ఏడుస్తూ నవ్వడం, నవ్వుతూనే చస్తాననడం ఏమిటా నీ వెధవ ఫిలాసఫీ అంతాను?

మా ప్రాణం తోడేస్తున్నావ్” అంటూ రామక్రిష్ణ ఇంకేదో అనదోతున్నాడు. సుబ్రహ్మణ్యం మధ్యలోనే అడ్డుకుని—

“మీకేం తెలుసురా బతుకునిగురించి ? ఏమీ తెలీకపోయినా అన్నిటినిగురించి రచనలు ఎలా సాగిస్తారో నా కర్థం కాదు. నా జీవితానికి రెండే రెండు ధర్మాలు తప్ప మరేమీ లేవని లక్షసార్లు చెప్పాను. నవ్వులో ఏడుపు, ఏడుపులో నవ్వు.... ఈ రెండు రసాత్మకక్రియలూ తోడుతోడుగా వర్ధిల్లాలంటే వీటికి ఘాటైన టీ, సిగరెట్ల సహకారం అత్యవసరం. ఓరేయ్ ! రామక్రిష్ణా ! ఇంకోమాట; నామీద నాకే విశ్వాసం లేదు.... నాకు నేనే ఓసారి సమస్యగా, ఇంకోసారి పరిష్కారంగా, ఇంకోసారి ప్రాక్షన్ లో పడ్డ లెక్కలా తయారవుతాను. ఉద్యోగం చేస్తూకూడా ఇవాళిటివరకూ పైసా ఇంటికి పంపలేదు. పంపలేనుకూడాను. పోతే నా టీ, సిగరెట్లకే నా సంపాదనసహితం.... ఇంకోసంగతి. చెప్పల్లేకుండా వుత్తపాదాల్తో నడవాల్సిస్థితి వస్తుంది. కాని, అలానడిస్తే అంతా వెక్కిరిస్తారనే భయంతో ఉపవాసం వుండేనా చెప్పులు కొనుక్కుని తీరాలి. ఎన్నిరోజులు నేను కూడులేకుండా గడుపుతానో ఎవడికి తెలుసు ? అసలేవరికి చెప్పను ? ఇలా చెబితే మీరు పరిహసిస్తారు. గుండెల్ని పిండిచేసే మీ పరిహాసాలు భరిస్తూ బ్రతుకుతుంటాను నేను. మానవుడికీ, విజ్ఞానానికీ, జీతాలిచ్చే చదువుకీ, చదువుకీ సంస్కారానికీ, మంచికీ కీడుకీని అంతరాంతర సంబంధాలెలా వుంటాయో ఆలోచించబుద్ధవుతుంది. నేను ఆలోచిస్తాను. ఇంతకంటే మహోన్నత విషయాల్ని గురించికూడా ఆలోచిస్తూ నిద్రపోతాను. నిద్రలో నవ్వుతాను. మేలుకుని ఏడుస్తాను. ఆకాశంతో మాట్లాడతాను. నీలాంటి మిత్రులుకలిస్తే వికృతంగా నవ్వుతాను. నవ్వుడం ఏడవడం నాలో జీర్ణించుకు పోయాయీరా ! అవి నన్ను వదలవు” అంటూ చిట్టచివరికి ఓతామపాము బుసలాంటి నిట్టూర్పు విడిచాడు సుబ్రహ్మణ్యం.

“ఒరేయ్ : నీకో వెయ్యినమస్కారాలు. కాస్త నీ యేడుపుల భాగోతం ఆపు. తాగిన టీనీళ్ళమైకం వదిలిపోతోంది. నేనో చిన్నకథ రాశాను. ఐదునిమిషాలు పడుతుంది. వినిపిస్తా నుండు” అంటూ రామక్రిష్ణ జేబులో చెయ్యిపెట్టాడు.

సుబ్రహ్మణ్యం ఈమారు హోటల్ హాలంతా అదిరేంత వికృతంగా నవ్వాడు.

“నీవే ఓ గొప్పకథ వై నప్పుడు ఇంకా నీవేం కథలు రాస్తావురా ? నేనేం వింటాను ? జీవితానికి అవతలొడ్డునున్న నాలుగు భయంకర సన్నివేశాలూ, రెండు ప్రణయఘట్టాలూ ఇరికిస్తే ఓ కథ అయిపోతుందా ?.... అలాంటి కథలు నాకు అవసరంలేదు.... అసలెందుకూ అంట నీ పిచ్చి కథలు ? కథలురాస్తే కడుపునిండుతోందిరా ? మానవుడి రోదనధ్వని మాటు మణిగి పోతుందా ? వ్హ్....వట్టిది....అంతా బూటకం. బంగళాదుంపలు పాతిపెట్టి, వరిపంట పండుతోందంటూ రాసేకథలు బతుక్కు పనికిరావురా! కథాప్రపంచంలో పడి నీ బతుకు మరచిపోతున్నావ్.... పైగా నే నెప్పుడూ ఏడుస్తూంటానని దబాయిస్తావ్ ?....” సుబ్రహ్మణ్యం ఈమారు చాలా ఉద్రేకంలో పడిపోయాడు. ఒకసారి నావేపుచూసి మళ్ళీ లంకించు కున్నా డిలాగ.

“ఒరేయ్ : రామక్రిష్ణా ! ఇటుచూడు. ఇవాళ నీ గదిలో డ్రాయరు మీదున్న పుత్తరం ఎక్కణ్ణించి వచ్చిందిరా ? అది చదివావా ? చెప్పు.... చదివావా అని....? మీ అమ్మగారుగదూత్రా రాసింది ? ఏముందందులో ? యీ నెల యింటద్దే, స్కూల్ ఫీజూ ఈ నెలైనా చెల్లించకపోతే పరిస్థితి బాగుండదనికదూ రాసింది ? నేను చూశానని కోప్పడకు. ఇవన్నీవదలి.... మనలో మాట.... నేనో గొప్పకథకుణ్ణని మందినిగురించి కథలు రాయదోతావేం ? అవి నాకు వినిపిస్తానంటావ్ మళ్ళీ....నీవు కథరాస్తే ఈనెల యింటద్దెబాకీ గానీ మీవాడి ఫీజుకానీ చెల్లిపోతాయత్రా ? చెప్పవేం?

ఎందుకా మానం ? కథ వినిపిస్తానూ ? నీ కథవింటూంటే ఇంటద్వైకోసం
యజమాని మీ అమ్మని కేరలేయడం వినొస్తుంది నాకు....వద్దులే....
నీ కథకన్నా 'లతామంగేశ్వకర్' పాట వేయిరెట్లు మెరుగు.... ఏదో
కొంతబాధ అనుభవిస్తూనైనా వినొచ్చు....నీకథ విప్పకు. గుండెపగిలి
చస్తాను. నేనింక మాట్లాడనై" అంటూ సుబ్రహ్మణ్యం గప్పున నోరు
మూసుకున్నాడు...రామక్రీష్ణ నిజంగానే బేజారెత్తి ఏమిటో ఆలోచిస్తున్నాడు.

నాలోవున్న మనిషెవడో మాట్లాడుతున్నట్టుంది.... "నిజం.
సుబ్రహ్మణ్యం మాటలు నూటికి నూరుపాళ్లు నిజం. కథరాస్తే ఇంటద్వై
తీరుతుందా, బడిపేజు రద్దవుతుందా ? ఇంకా యీరాసిన కథలు ప్రకటించు
కునే పత్రికలూ ఈ రాసేవాళ్ళలానే వుంటాయి.... లోపల ప్రచండమైన
బాధతో పీళ్లు కథలురాసి పైకెంతో శాంతంగా కనిపిస్తారు.... ఇక పత్రి
కలో.... పై ఆట్టమీద చక్కనిముస్తాబూ, లోపల పొట్టలోకి తిండిలేదని
గోల....ఇంతేగా ?" అని.

మేమంతా ఇలా సతీమతమవుతోంటే రంగారావు, ఇందాకటినించి
గొప్పవేదాంతిలా మా మాటలన్నీ మానంగా వింటూ మా ముగ్గురి
ముఖాలూ తదేకంగా పరిశీలిస్తున్నాడు. ఇండియా పాకిస్తాన్ పంచాయితీల
పరిష్కారం గురించో, కొరియాయుద్ధం ముగింపుతెచ్చే విషయాన్ని
గురించో, లేక ఆంధ్రరాష్ట్ర సుస్థిరత్వాన్నిగురించో ఆలోచిస్తున్నంత దీర్ఘ
మైన స్థితిలో వాడు మమ్మల్ని చూస్తున్నాడు. చేతిలో సిగరెట్టు వాడి
నోట్లోంచి పొగకక్కిస్తోంది. ఇంతవరకూ వాడు ససేమిరా నోరు విప్పనే
లేదు. వాడిచాత మాటాడించడం ఎలానా అని నేననుకుంటున్నాను.

రంగారావు ఓ లైబ్రెరియన్ గా జీవితం గడుపుతున్నాడు. అస్త
మానం వాడు పుస్తకాలమధ్య ఇరుక్కుని నలిగి, అంతో యింతో అంటిం
చుకుని బయటపడుతాడు చక్కగా కవిత్వం, కథలూ, రాస్తాడు....
ఈ మధ్య చాలామంది పత్రికలవాళ్లు వాడి రచనలకోసం వుత్తరాలు రాసే

వాళ్ళు, కాని, వాడిష్టమైతే తప్ప చస్తే పంపకపోయేవాడు.... అప్పుడప్పుడు వాడు నాతో అంటూండేవాడు.... “భాయి! నా పవ్యం వినాలని అంత కుతూహల పడతావుగాని, నేనివాళ భోంచేశానో లేదో తెలుసుకోవేం?” అని. వాడిష్టమైతే కోరిని పత్రికకై నా రచనలు పోస్తుచేస్తాడు. అవి తిరిగొచ్చినాసరే. అడిగే వాడికి పంపడు.... పంపనికారణం నాకు తప్ప చస్తే మరొకడికి చెప్పడు. సంస్కారంలేని మొరటుమనిషిలా ప్రతిమాటా గబాల్ని అనేస్తాడు. అన్నందుకు వీసమెత్తు పశ్చాత్తాపంపడంగానూ వాణ్ణి మా మిత్రబృందంలో ఎవడూ చూర్లేడు. వాడిజీవితం చాల్లెస్ డి కెన్స్ పాత్ర. ‘సిడ్నీ కార్టన్’ జీవితంలాంటిది: క్లాన్ కి సారాదుకాణం, వీడికి కాఫీ హోటల్. నేను పెద్దగా వాడి చెవికింద నోరుబెట్టి “అరే! కవిమార్జాలం! మేమంతా కొట్టుకుచస్తుంటే పిల్లిలా అలా కూర్చుంటావేంరా? తగ్గిలించు నీవీ రెండుముక్కలు. కథగానీ, కవిత్వంగానీ, ఏదైనాసరే” అన్నాను నేను పెద్దగా.

వాడోసారి చిన్నగా నవ్వాడు. ఇతర్లకి ఆ నవ్వు అమాయకమైన పసిబిడ్డ నవ్వులానో, లేక వెకిలిగానో కనిపిస్తుందికాని, నాకు మాత్రం వాడి నవ్వు ఆతిభయంకరంగా, దెబ్బతిన్న కుక్కపిల్ల అరుపులా, అగాథంగా వుంటుంది. ఏదో బాధని చీల్చుకునివస్తున్నట్టు వినిపిస్తుంది. చివరికి వాడూ నోరువిప్పాడు.

“ఒరే నాన్నయ్యా! ఇదిగో ఇటువినండి! కొన్ని హఠాత్సంఘటనలు ఎంత భయంకరంగా వుంటాయో, మన జీవితాలూ అలాంటివే. ఇదే జీవితానికి రూపం అంటే నమ్మండి. ఇదిగో! ఈ బతుకులున్నాయే వీటిని గురించి మనం ఆలోచించకూడదురా! మన పరిసర వాతావరణాన్ని గురించి కానీ, ఏమాత్రం ఎన్నడూ ఆలోచించకండి. ఆలోచించడం పిచ్చి తనంరా! ఊరకే వున్నారేకున్నా అలా నిరంతరం విశ్రాంతిలేకుండా ముందుకు నడవడమే మనపని. ముందుకు నడవాలి. కాని ఆలోచిస్తూ

కూర్చోగూడదు. ఆలోచించామా ? మన కళ్ళముందు నరకం ప్రత్యక్షమై కూచుంటుంది. ఆత్మవిశ్వాసం నాశనమవుతోంది. మన బుర్రలమీది జుట్టు రాలిపోయి, చివరికి లోపలేమీ మిగలకపోగా జవాబుకూడా దొరకదు మన బతుక్కి. ఆలోచించామంటే మనం ముందుకడు గెయ్యంలేం. పిరికితనం వస్తుంది. ఆలోచన మనల్ని మృత్యువునన్నిధికి లాక్కునిపోయి నిలబెడుతుంది. మన బాధలూ, గాఢలూ, కఠలూ, కల్పనలూ, అన్నీ వెంటదీసుకుని ముందుకే మనం నడవాలిరా ! వద్దురా నాన్నలూ ! ఎందుకలా ఆలోచిస్తారు మీరు ? పదండి. అలానైతే మనం ఎవరెప్పుని నిముషంలో జయిస్తాం. ఎర్రకోట చరిత్రని మారుస్తాం. తాజమహల్ తలదన్నే సౌందర్యాన్ని నిర్మిస్తాం. అజంతా ఎల్లోరా గుహల్ని నవీన సాంస్కృతిక సంప్రదాయంలో పునః చిత్రిస్తాం. ముందుకే నడుద్దాం. వెనక్కిపోయి చూసుకోకండి ! దోవలో ఎదురయే ఆభిజాత్య సంపన్నుణ్ణీ, అతిదూష్యవర్తనుణ్ణీ ఇద్దర్నీ ఒకే రకంగా పలకరించండి. ఏడ్చేవాణ్ణి చూసి నవ్వండి. నవ్వేవాణ్ణి చూసి వాడికంటే వికృతంగా నవ్వండి. కాని వెనక్కితిరిగి వాళ్ళతో మాట్లాడకండి. తిండిలేక చచ్చిన ముసలాళ్ళ అస్థిపంజరాలు కాళ్ళకి తగిలినా ఆగకండి. ఈ అస్థిపంజరాల్లో కూడా ఓ రోజున యౌవనం పెల్లుబి కేదనీ, వీళ్ళకి పిల్లాజెల్లా ఉండేవుంటారనీ, వీళ్ళూ మనుషులేననీ, వీళ్ళూ ఒకనాడు కడుపునిండా తిని గౌరవంగా కాలక్షేపంచేసినవాళ్ళే కావచ్చుననీ వాళ్ళ జీవితాల్లోకి చొరబడి చూడకండి. అలా వెళ్ళారో అంతా అగాధం. ఇంకా కూచుకుపోతారు దానిలో.”

వీడిమాటలు విన్నాక ఇంతక్రితం మేం పుచ్చుకున్న టీ సిగరెట్ల స్టిమ్ములేషన్ యావత్తూ కరిగిపోయింది. వాడిచూపుల్లో ఇందాకటిలా లోతు లేదు. నిప్పుపిచ్చలు కనిపిస్తున్నై. సుబ్రహ్మణ్యం నవ్వుతోనేవున్నాడు. కాని ఆ నవ్వుకొ ఓ ఒకమైన స్పర్ధ.... రామకృష్ణ మౌనంలో భరించరాని వికటధ్వని. హోటల్ రేడియోలోంచి వచ్చే లతామంగేశ్ కర్ గానంలోంచి.

గుండెల్ని చీల్చేవేదన ప్రస్ఫుటమవుతున్నై. నే నెక్కడున్నానో నాకే అర్థంకాలేదు.

హోటల్ మూసేస్తున్నారల్లేవుంది. “లేవండి బాబూ ! ఇక ! రాత్రి పదిన్నర కావస్తోంది” అంటూ రేడియో స్విచ్ ఆఫ్ చేసి మమ్మల్ని గొట్టెల్ని అదిలించేటట్టు ప్రొప్రైటర్ అదిలించడంతో ప్రపంచంలో పడ్డాను.....

నలుగురం బలవంతాన బైటికొచ్చాం మోయలేనంత మౌనభావంతో.... ఒకళ్ళనొకళ్ళం మాట్లాడించుకోవడం కూడా చేతకాని నరాల బలహీనతతో నలుగురం నాలుగుదిక్కులకీ వ్యాపించాం.

“ఆలోచించకండిరా ! చస్తారు” అనే ధ్వని నన్ను వెంటబడి తరుముతూంటే, పాతబైక్ మీద పడి కొంపకి చేరుకుని అమ్మకి కనపడకుండా గదిలోకెళ్ళి పడుకున్నాను. నిద్రపట్టి చావదు.

లోకం ప్రోకడ

❖

శ్రీ వల్లభరెడ్డి బుచ్చిరెడ్డి

—•••••—

జననం : 7 అక్టోబర్ 1932

చిరునామా : పెచ్చేరు, మహబూబునగరం జిల్లా.

కార్యకలాపాలు : వ్యవసాయం.

అభిరుచి : కథలూ, గేయాలూ.

రచనలు : ముద్రితం : వివిధ పత్రికల్లో కథలూ, గేయాలూ.

అముద్రితం : కథలు, గేయాలు.

అభిమాన రచయితలు : చేమకూర, నన్నయ్య, సి. నారాయణ
రెడ్డి, శ్రీ శ్రీ, దాశరథి, జంధ్యాల,
పింగళి, కాటూరి.

*

లోకం పోకడ

మా వారు పొలాలవైపు వెళ్ళి ఉండటం మూలాన ఉదయం ఎనిమిది గంటలకు ఇంట్లోకి అవసరమైన వెచ్చం కొనుక్కురావడానికై దుకాణానికి వెడుతూన్న దాన్నల్లా, మా పొరుగింటి ముందర ఇద్దరు వ్యక్తులకి జరుగుతూన్న కలహాన్ని చూసి ఆగాను. ఆ ఇరువురిలో ఒకడు ఆ ఇంటి జీతగాడు; మరొకడు మా ఇంటికి చేరువనే ఉన్న ఒక చిన్న వ్యవసాయదారుడు. వాణ్ణి అందరూ బీరడని పిలుస్తారు.

బీరడిని మా ఇంటికి చేరువన ఉండే ఒక చిన్న వ్యవసాయదారుడని నిర్వచించడం మాత్రమే ఇక్కడ సరిపోదు. కొంచెం వివరించాల్సి ఉంది.

నేటికి మూడు వర్షాకాలాల క్రిందటివరకు బీరడితో పేచీ పడటానికి మా ఊళ్ళోగాని, మా ఊరికి సమీప ప్రాంతాల్లోఉన్న ఇతర ఊళ్ళల్లోగాని ఎవడికీ గుండెలులేవు. వయసు నలభైకి సమీపిస్తున్నా ఆరడుగుల ఎత్తుగల వాడి నల్లని ఆకారం, మెలికలు తిరిగిన కండరాల్లా, కోరమీసం చూస్తే, చాలాకష్టంగా ఇరవై ఆయిదేళ్ళుంటాయన్నట్లు స్పష్టపడేది. అప్పటికి ఒక పది సంవత్సరాల వెనకటిమాట. మా ఊళ్ళో వల్లారెక్కి అని ఒక మంత్రతంత్రాలు నేర్చిన వ్యక్తి ఉండేవాడు. ఆనాడతని దౌర్జన్యానికి గ్రామ ప్రజలంతా లోనయ్యారు. ఎవరైనా అతనికి విరుద్ధంగా ఏ కిందిల్ విషయంలో నాల్కు కదిపినా సరే, వాడి నాశనాన్ని చూసి వదిలేవాడు. ఊళ్ళో అందడైన స్త్రీలుండటం కూడా కష్టమైపోయింది. అతడు తను నేర్చిన చేతబడుల ద్వారా ప్రతి వ్యక్తిని తనవేతి కీలుదొమ్మలా అడించేవాడు. ప్రజల్లో సహనశక్తి నశించిపోయింది. ఎట్లాగైనా ఆ దుష్టుణ్ణి తమ కళ్ళముందునుంచి తొలగించే ఉపాయం చూడాలనుకున్నారు. అందరి

లోనూ పిల్లి మెడలో గంటకట్టేవంతు ఎవరిదన్నసమస్య ఉత్పన్నమైంది. అప్పుడు వాళ్ళ అందరి దృష్టికీ బీరడు కన్పించాడు.

తనకు కండబలం, గుండెబలం ఎంత ఉన్నా బీరడు శాసన విరుద్ధమైన పనులు చెయ్యాలంటే ముఖ్యంగా ఇతరుల ధనమానప్రాణాలకు హాని కావించాలంటే ఒక అడుగు వెనక్కి తగ్గుతాడు. అంచేత సకలజన సంత్రాస కారకుడైన ఆ రెడ్డిగారిని యమ సదనానికి పంపటానికి సంకోచించాడు. కాని, వాడి దుష్టభూయిష్టమైన కార్యకలాపాలను కళ్ళారా చూస్తుండటం వల్ల ఎట్టకేలకు ఒప్పుకున్నాడు మోసంచేత చంపటానికి, ఆ రహస్యం ఏనాడూ బయటికి సొక్కినీయకుండా ఉండేట్లు ప్రమాణాలు తీసుకున్న తరువాత.

మా ఊర్లో ప్రతి యేటా సౌడమ్మదేవత ఉత్సవం జరిపే ఆచారం ఉంది. నాడు తదుత్సవాలోకనార్థం వచ్చిన మంత్రాల వల్లారెడ్డిని బీరడు వెనకనుంచి వెళ్ళి అమాంతంగా కంబళితో కప్పి, రెండోకంటికి కన్నడ కుండా ఊరి బయటికి తీసుకువెళ్ళాడు. అంతే, మరు రోజునుండి ఆ రెడ్డి చాయ కనపడలా.

ఇతరుల సంపదను చూచి కళ్ళలో కారం పోసుకునే వాళ్ళు కూడా లేకపోలేదు మా ఊర్లో. ఈ ప్రకృతి గల కొందరు శిష్టులు బీరడి సుఖ జీవనం చూశేక చాలా నాళ్ళ తరువాత మాటుమణగిన హత్యావిషయాన్ని రహస్యంగా ప్రభుత్వ రక్షణశాఖ వారి చెవుల్లో వేశారు. న్యాయ విచారణలో బలమైన కారణాలు బయల్పడక పోవటం వల్ల బీరడు ఆరునెలలు శిక్ష ననుభవించి వచ్చాడు.

కడచిన మూడోయేట వర్షర్తువులో బీరడి కాలికి ఒక ముల్లుగుచ్చు కుని చాలా బాధించింది. ముల్లు గుచ్చుకొన్న చోట చెడుగుపుట్టి చివరకు కాలు పనికిరాకుండా పోయింది. అప్పట్నుంచీ ఊతకట్టల సహాయంతో తిరుగుతుంటాడు.

వాని కాలు పోయినాటినుంచే వాడంటే అందరికీ చులకన దృష్టి ఏర్పడింది. వాణ్ణి చూస్తే జడియకపోవడం ముంచి పేచీ పడటానికి తయారు కాసాగారు. ఇది లోకంలో సహజం. కాలు సరిగా ఉన్న రోజుల్లో బీరడు “పూ” అంటే ఎగిరిపోయే చెత్తవెధవ ఈనాడు వానితో కలహానికి దిగాడంటే—

కలహ స్వరూపం శారీరక బలప్రయోగాలమీద ఆధారపడి ఉండక పోవటం వల్ల వాళ్ళిద్దరి మధ్య జరుగుతున్న వాదనను వింటూ నిలుచున్నాను. బీరడు ఆ ఇంటి జీతగాని భుజంమీద ఉన్న గొంగళిని గట్టిగా కుడిచేత్తో మెలిపేసి పట్టుకున్నాడు. వాడేమో పెనుగులాడుతున్నాడు గొంగళి విడిపించుకోవడానికి.

“నిన్న నువ్వుతప్ప మా చేస్లోకి ఎవరూ రాలేదు. ఆ మోదుగుచెట్టు దగ్గర గడ్డికోసిందికూడా నువ్వే. ఆ చెట్టుదగ్గరున్న గొడ్డలిని నువ్వు కాక పోతే మరెవరు తీస్తారు? తప్పకుండా నువ్వే తెచ్చిఉంటావు. విడువ, గొంగళి విడు. గొడ్డలి తెచ్చిఇచ్చి మరి నీ గొంగడి పట్టుకెళ్ళు” అంటూ చేత్తో ఒడిసి పట్టుకున్న కంబళిని లాక్కోటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు బీరడు. కాని కాలు లేకపోవడం వల్ల, చంకలక్రింద కట్టలపై సరిగా నిలుపడలేక తన ప్రయత్నంలో విఫలమవుతున్నాడు.

“ఇదుగో, నువ్వెంత పెనుగులాడినా నేను గొంగడిని మాత్రం వదలను. నేనా చెట్టుదగ్గర గడ్డి కోయనేలేదు. చేనులో కోసినా, నేను నీ గొడ్డలి పట్టుకురాలేదు. నువ్వే ఎక్కడ పడేసుకున్నావో నన్నడుగుతున్నావు. దావుంది వరుస. ఒక్కరోజు చేనులో అడుగుపెట్టానో లేదో అప్పుడే దొంగతనం అంటగడుతున్నావు. నాకు తెలీదుపో” అని ఖచ్చితంగా చెబుతూ బీరడి చేతినుంచి కంబళిని గింజుకుంటున్నాడు జీతగాడు. అప్పుడే దూరంగా నిల్చుని వారి మాటల్ని వింటూన్న నా దెసచూచి తన కంబళిని బీరడి చేతిలోంచి విడిపించుకోవడం మానివేశాడు. ఏదో యోచన

స్ఫురించినట్లుగా మారింది వాని ముఖకవళిక. వెంటనే నా దైపు వ్రేలెట్టి చూపుతూ “నే నొక్కడినేనా నిన్ను నీ చేలోకి వచ్చింది ? నా మీద దొంగ తనం మోపుతున్నావు. అదుగో, ఆమె బుచ్చమ్మకూడా వచ్చింది. ఆమె కాని తీసిందేమో అడుగు. నేను తీయలేదు” అన్నాడు.

వాడి మాటల్లోని అంతర్యాన్ని గమనించాను. తను తప్పుకునేందుకు చోరనేర పంకంలో ఇంకొకర్ని ఇరికించాలనే వాని ప్రయత్నమంతాను. గత దినం గడ్డి కోసుకురావటానికి నేనూ అవైపు వెళ్ళినమాట నిజమే. అయినా, నేను బీరడి చేలో అడుగై నాపెట్టలేదు. అక్కడ పొలం గట్లమీదపెరిగిఉన్న గడ్డినికోసి మోపుకట్టుకుని వచ్చాను. జీతగాని వాలకం చూస్తే ఆ గొడ్డలి నిజంగా వాడే దొంగిలించి ఉండవచ్చుననే అనుమానం కలిగింది నాలో. ఐనా ఆ విషయమై నేనేమీ కల్పించుకోలా. బీరడు తన గొడ్డలి నేనేమైనా తీసిఉంటానేమోనని తలంచి నన్నడుగుతాడేమోనని నిశ్చలంగా నిలుచున్నా.

అంతలో వాని మాటలకు బీరడే జవాబు చెప్పాడు. “అవసరం లేకుండా ఆమెమీద దొంగతనం వేస్తావెందుకు ? దొంగముండాకొడుక ! నేను చూశాను నిన్ను ఆ మోదుగుచెట్టు దగ్గర గడ్డి కోస్తుండే. పాపం ! ఆమె మా చేలోకి రానేలేదు. మా పొలానికి చాలా దూరంగా గడ్డికోసుకు పోయింది. నువ్వే తీశావు గొడ్డలి. విడు ముండాకొడక !” బీరనికి కోపం ముంచుకొచ్చింది. బలంకొద్దీ ఒక్కసారి లాగాడు కంబళిని. కంబళి జీతగాని చేతిలోంచి జారిపోయింది. దాంతో బీరడి బాహుమూలాల క్రింది నుంచి ఊతకట్టలు కదిలినై. వాడు నిలుచుండలేక ఒరిగి వెనుకఉన్న అరుగుమీద పడ్డాడు. అయ్యో అనిపించింది నా మనస్సుకి.

కలహ వాదనను నాతో బాటు నిలుచుని వింటూన్నవాళ్లలో ఒకామె ఆ దృశ్యాన్ని చూస్తేకపోయింది కాబోలు “అయ్యో, అయ్యో” అంటూ ముందుకురికి జీతగాణ్ణి ఉద్దేశించి “ఏమొచ్చిందిరా నీకు ? కాలులేనివాణ్ణి

అట్లా త్రోస్తే వాడి గతేంగాను ? ఇంత పొగరు పనికిరాదు. గొంగడి వదిలై నీదేం పోయింది ? నీవు గొడ్డలి తీయలేవని రుజువయితే నీ గొంగడి నీకు తిరిగి వస్తుంది. ఎక్కడికి పోతుంది ? విడువరాదా సన్నాసి !” అంటూ కోపంతో పలికింది బీరడికి డిశతకల్పల నందిస్తూ.

అప్పుడే ఆ యింట్లోంచి యజమానురాలు వచ్చింది. అమెముఖం కూడా కోపంతో ఎర్రబారిఉంది. “నువ్వెవ్వరమ్మా మధ్యన తగుదునంటూ వచ్చావు ? గొడ్డలి పోగొట్టుకున్నవాడలా ఉండగా న్యాయం చెప్పటానికి సిగ్గుయ్యావు. వాడిచిత్తం, వాడిచిత్తం నువ్వు నోరూసుక్కుచోరాదూ?”

ఆమె మాటలు అసమంజసంగా తోచి “ఎందుకమ్మా పాపిత్వమ్మా నువ్వంతగా కోప్పడుతున్నావు ? అవిట్ వానితో అలా గింజుకోవటం బావుండవని చెబితే ఏంపోయింది ? ఈ మాత్రం మాట అంటేతప్పా ? ఏమో మనిషికనక మనిషిపట్ల జరిగిన ప్రవర్తనను వారించింది. లేక పోతే....” అని అనకండా ఉండలేకపోయా న్నేను.

“ఓహో, నువ్వు వచ్చావా సాయపడటానికి? అంచూ సంసారులే ! దుడుకు ఎవరో తెరీదు. వాళ్ళూ వాళ్ళూ పెనుగులాడుకుంటూంటే మీరెవరమ్మా మధ్యన ? ఇంతకూ నువ్వు వెళ్ళావటగా నిన్న ఆ చేనువైపు. నువ్వుగాని తెచ్చావేమో ఇవ్వరాడూ ? ఎవడు చులకనగా కన్పిస్తే వాడి మీదికే విరుచుకు పడుతుంది లోకం” అని చేతులూపుతూ చిరున లేచింది నామీదికి. అనవసరంగా పేచీ పడటం నా కిష్టం లేక పోయింది.

జీతగాణ్ణి లొంగదీయటానికి బీరడి దగ్గర శారీరక బలం కావలసి నంత లేదు. మాటలు సరిపోవటం లేదు. అఖరుకు బీరడు జీతగాణ్ణి సంబోధించి అన్నాడు..... “అరే. తీయలేవంటున్నావు కదా, సరే. అయితే ప్రమాణం చేసి చెప్పు, విడిచి పెద్దా. వెధవగొడ్డలి. పోతే పోనీ—”

బీరడి మాటలు పూర్తవక ముందే “నిజంగా నేను గొడ్డలి తీయ లేదు. ప్రమాణంచేసి చెబుతున్నా” అన్నాడు జీతగాడు.

“ఊరికే నోటితో అని ప్రమాణం చేస్తే సరిపోదు. పద. పోవాం. హనుమంతుని నెత్తిగొట్టి చెప్పుదువు పద” అన్నాడు బీరడు వాణ్ణి చెయి బట్టి లాగుచూ.

వాడు గొంగడి భుజాన వేసుకుని బీరనివెంట నడవటానికి ఉమ్మక్తు డయ్యాడు. బీరడు మళ్ళీ అన్నాడు, “నువ్వు మాత్రమే వస్తే ఎక్లగు ! ఇంటికెళ్ళి నీ కొడుకునెత్తుకుని రా పో.”

మాఊర్లో పూర్వంనుంచి వస్తున్న ఆచారం ఒకటుంది. ఎవడేగాని అన్యాయం నడతనడచినవాడు తనమీదినేరం నిజం కాదని రుజువు చేసు కోవాలంటే తన కొడుకునుగానీ, తనభార్యనుగాని ఎత్తుకుని నిజంగా తానా నేరం చెయ్యలేదని అంటూ ఊరిబయటఉన్న హనుమంతుని శిలావిగ్రహం నెత్తిన చెయి ఉంచాలి. అది ప్రమాణం. అన్యాయప్రవర్తన కలవాడలాచేస్తే వాడివంశం నశించిపోతుందని చాలా నాళ్లనుంచి వస్తున్న నమ్మకం.

తన కొడుకు పేరు వినేసరికి అదిరిపడ్డాడు జీతగాడు. “ఇదుగో, నన్ను రమ్మంటే వచ్చి నీకు కావాల్సిన ప్రమాణం చేస్తాను. కాని నా కొడుకు నెత్తుకు రమ్మంటే మాత్రం చచ్చినారాను. నీఇష్టం. వెళ్లి ఎవరితో నై నా ఫిర్యాదు చెప్పుకో.” ఈ మాటలంటూ ఆగిపోయాడు వాడు.

ఎక్కువ మాటలవల్ల లాభం కన్పించకపోయేసరికి బీరడు “సరే, నువ్వేపద ప్రమాణం చేద్దవుగాని.” అన్నాడు.

జీతగాడు ‘సరే’ నంటూ బీరడిని వెంబడించాడు. పెనకనుంచి యజమానురాలు పిలిపించి, “ఓరి బాలిగా ! (అది వానిపేరు) ఎక్కడికి పోతున్నావ్ ? ఇంట్లో ఒక్క నీటిబొట్టయినా లేదు. నీళ్లు తెచ్చి మరి వెళ్లు” అంది.

బాలిగాడు ఆగాడు : “ఇంట్లోకి నీళ్లుకోడి పోసి వస్తాను” అంటూ. ఆమె ఎందుకు పిలిచిందో అక్కడున్న వాళ్లకు అవగతం కావటానికి తీణం పట్టలేదు.

“వాణ్ణి పోనివ్వమ్మా ప్రమాణంచేసి మరీ మస్తాడు” అంది అక్కడ నిల్చున్న వాళ్లలో ఒకామె.

“అంత పట్టుదల కలదానివి నువ్వువచ్చి నీళ్లుతోడి పొయ్యరామా ఇంట్లోకి ?” అని కోప్పడింది పార్వతమ్మ....

కొన్నాళ్ల తరువాత పార్వతమ్మ మా ఇంటికొచ్చి “బుచ్చమ్మా, కాస్త గొడ్డలివ్వమ్మా. మా ఆయనా, జీతగాదు ఇవాళ కద్దెలు కొట్టుకు రావటానికి బండి కట్టుకు వెడుతున్నారు అడవికి. తిరిగి రేపు తెచ్చి ఇస్తాను” అని అడిగింది.

నేను గొడ్డలి ఇచ్చాను. “పళ్లి మరువకండా తెచ్చివ్వమ్మా” అని చూమూలుగా చెబుతూ.

మరుసటి రోజు అవసరమొచ్చి వాళ్లింటికి వెళ్లాను మా గొడ్డలి తిరిగి తెచ్చుకోడానికి. ఆమె ఆదోమాదిరి ముఖంపెట్టి “అయ్యో, బుచ్చమ్మక్కా మీ గొడ్డలి నిన్న మా ఆయన అడవిలో ఎక్కడో మరచి వచ్చాడట. ఎట్లాగమ్మా ? ఈసారికి మా గొడ్డలి తీసికెళ్లి పని జరుపుకోండి. వచ్చే ఆదివారం సంతరోజున మరోగొడ్డలి కొని ఇస్తాం. మరేమీ అనుకోకమ్మా” అంది.

ఆమె అంతగా ప్రాధేయపడుతుంటే నాకేమీ అనటానికి మన సొప్పలా. అలాగే నంటూ వాళ్ల గొడ్డలి తీసుకొచ్చి, అవసరం తీరాక తిరిగి తీసుకువెళ్లి ఇచ్చాను. “తప్పకండా సంతరోజున కొనితెచ్చివ్వమ్మా గొడ్డలి” అని చెబుతూ ఇంటికి వస్తూంటే “ఎంతమాట ! తప్పకండా కొనిస్తానక్కా. నా కామాత్రం జ్ఞాపక ముండదూ ?” అని ఆమె అంటూన్న మాటలు నా కర్ణేంద్రియాల్లో ఒక్క టొక్కటే వచ్చి దూరినయి.

ఆదివారంనాటి అంగళ్లో కొందేమో గొడ్డలిని పార్వతమ్మ, సోమ వారంనాడు “ఇదుగో నమ్మా” అంటూ ముట్టచెప్పింది.

ఒకనాడు ఉదయం వంటింట్లో కూచుని అంబలి కాస్తూంటే బయటినుంచి “ఏమేయ్” అని మా ఆయన గొంతు విన్నడింది.

“ఏమిటి?” అడిగాను ఇంట్లోంచే.

“ఇటురా” అన్నదాయన.

నేను బయటికి వెళ్లాను. మా ఆయన చేతిలో గొడ్డలి పట్టుకుని ఉన్నాడు. అక్కడే బీరడుచూడా నిలబడి నాకేసి చూస్తున్నాడు. వాడి మొహంలో క్రోధం, అసహ్యం ప్రస్ఫుటమవుతున్నాయి.

“ఈ గొడ్డలి బీరడిదట. మనింట్లో కెలావచ్చింది? అనాడు దీని పొలంవైపు గడ్డికొరకు వెళ్లావట. నువ్వగాని తీసుకొచ్చావా?” అని ఉరిమా డాయన.

నాకేమీ అర్థం కాలేదు. అంతా అయోమయంగా తోచింది. దైర్యం చిక్కబట్టుకుని చెప్పాను. “కాదు, ఈ గొడ్డలి నేను తీసుక రాలేదు. మన గొడ్డలి పార్వతమ్మ తీసికెళ్లి పోగొట్టి అంగట్లో ఈ గొడ్డలి మనకు కొని ఇచ్చింది” అన్నాను.

“ఎందుకమ్మా అబద్ధమాడుతావ్? ఈ గొడ్డలి నిజంగా నాదే. నా చేతిలో దీన్ని చూసినవారెందరో ఉన్నారు. కావలిస్తే సాక్ష్యం పలికిస్తా. అదుగో దాని నెత్తిమీద సితారుకూడ వేయించాను.” అంటూ గొడ్డలిమీద అలంకారానికై చెక్కిన చిన్న చిన్న రంధ్రాలు చూపాడు.

నాకేమీ పాలుపోలా. ఏం చెయ్యాలో స్ఫురించలా. మా ఆయన ముఖాన్ని చూశాను. నామీద చేయిచేసుకుంటూ డనిపించింది. “అయితే కావచ్చు. పార్వతమ్మను పలికిస్తా పవ, ఈ గొడ్డలి ఆమె ఇచ్చిందో కాదో? భగవంతుడిమీద ఒట్టేసి చెబుతున్నా. నేను మాత్రం తేలేదు” అని అంటూ పార్వతమ్మ ఇంటికడకు వెళ్లాను. ‘గొడ్డలితో మా ఆయన, బీరడూ నన్ను వెంబడించారు.

“ఏమమ్మా, పార్వతమ్మా ? ఈ గొడ్డలి నీవట కొనివ్వలేదూ ?” అని మా ఆయన చేతిలోని గొడ్డలి తీసుకుని చూపిస్తే — పార్వతమ్మ దానిని అటూ ఇటూ త్రిప్పి, పరకాయించిచూసి “ఎబ్బే, కాదే ! నేను కొనిచ్చిన గొడ్డలి ఇదికాదు” అంది.

ఏం సమాధానం చెప్పుకోవాలో నాకు బోధపడలా. గొడ్డలిని మరో సారి చూశాను. నాకు బాగా జ్ఞాపకముంది. పార్వతమ్మ తెచ్చి ఇచ్చిన దాగొడ్డలే. పార్వతమ్మకేసి చూశాను దీనంగా. ఆమె అమాయకపు పోజు పెట్టి నిల్చుని ఉంది.

మా ఆయన అసహ్యంతో “ఛీ, ఈనాటికి ఈ బ్రతుకులో ఒక గొడ్డలి ఇనుపముక్క దొంగతనం....ముదనస్త్వపు ముండ ! ధూ !” అని ప్రక్కకు ఉమిసి కోపంతో చరచరా వెళ్లిపోయాడు.

నేనక్కడే నిల్చున్నా. అపవాదు నెత్తిన మోసినందుకు నా కడుపు లోంచి దొంతరలు దొంతరలుగా వస్తున్న దుఃఖం కళ్లలో అశ్రువుల రూపంగా జారి క్రిందపడుతూంది.

“పాపం ! ఆనాడు అనవసరంగా పార్వతమ్మను, ఆమె జీతగాజ్జీ అనుమానించాను, అసలు రహస్యం ఇక్కడే ఉంచుకుని. నమ్మినందుకు మంచిపని చేశావమ్మా. ఇటివ్వు” అంటూ నాచేతిలోని గొడ్డలి లాక్కుని వెళ్లిపోయాడు. పోతూపోతూ “హూ, ఒక్కొక్కప్పుడు అమాయకుల మీదనే నేరాలు పడతాయి లోకంలో” అని సబ్బగాడు బీరడు.

గొడ్డలి పోతే పోయింది. కాని భరింప శక్యంగాని అపవాదు నెత్తిన పడింది. బీరడి దృష్టిలో నేను దొంగతనం చేసినదాన్ని. బరువైన గుండెతో ఇంటికి వస్తున్నా. బీరడు అన్న ఆఖరుమాట నిజమే, కాని అదేమాట వాని అభిప్రాయంతో పోల్చిచూస్తే....

సర్కారు కిస్తు

✱

శ్రీ మంద రామారెడ్డి

—••••—

జననం : 3-1-1929 A. D.

బిరుదానామా : ప్రస్తుతం : పోస్టు మాడుగుల (వయా) దేవరకొండ.

స్థిరనివాసం : మొకరాల గ్రామం, పోస్టు రంగాపురం,

కల్వకుర్తి తాలూకా, మ. న. జిల్లా.

చార్మకలాపాలు : ఉద్యోగం.

అభిరుచి : నేటి సాహితీ పత్రయలన్నింటిలో రచనలు సాగించడం.

విశేషించి పద్యరచిత, అంగ్ల సంస్కృత ఛాపల

అభ్యసనం, విమర్శ, మానసిక శాస్త్రం - అంటే

అభిరుచి.

రచనలు : ముద్రితం : పత్రికలలో వచ్చిన కొన్ని పద్యాలూ,

కథలూ తప్ప ఇతర మేవీ లేవు.

అముద్రితం : మందలింపు (పద్యకావ్యం)

అభిమాన రచయితలు : ఆతినవ్యులు, అభ్యుదయులు.

✱

సర్కారు కిస్తు

“ఈ రసత్తానికి మన నడిపిదానికి పదకొండేండ్లు నిండుతయి. సమర్థితుకొచ్చిన పడుచుదాన్ని ఇంట్లో పెట్టుకొని ఇట్లా పెండ్లి పేరంట మనిగూడా తలవకుండా మీకు కంటికి నిద్రలేద్దొస్తున్నయిరా నాయనా? నాదీ పెద్దప్రాణం, వూరు దూరమయింది, కాడు దగ్గరయింది. నాతల్లి తల్వారైనా కండ్లజూస్తానో లేదో, బతికినన్నాళ్ళు బతుకవోలానా! యేదో ఓ కులమింటయ్యను చూచితెచ్చి ఇంత పప్పన్నంబెట్టి దబ్బున దారవోస్తే యెందుకైనా బాగు” వంగుతూ వాలుతూ పడ్డెనతెస్తూ కొడుకు కోదండయ్యను మందలిస్తూంది తల్లి బాగమ్మ.

“తోటకాడికెళ్ళి మిరపకాయలు తెంపుకునే సరికే పొద్దుకూ మాకూ సరిపోయె. ఇంట్లో పోటువడ్డ బియ్యంగూడా లేకున్నై. ఈ పూటకు నూకలుమాత్రం వుంటే వొండినా” అని స్వపక్షంగానే సమాధానం చెబుకూంటుంది భోజనంమీద గూచున్న భర్తకి భార్య రంగమ్మ. ఒక ప్రక్క చంటిబిడ్డకు చన్ను నోటబెడుతూ, చేరొకప్రక్క యేడుస్తూ మారాంచేసే యెడబిడ్డను కాళ్ళమీద వేసుకొని సముదాయిస్తూ.

కోదండయ్య తల్లిమాటలు గాని భార్యమాటలుగాని వినిపించుకో వడంలేదు. బనారుతట్టు వినిపించే తప్పెటదరువుదిక్కే చెవులు వాలే శాడు. తప్పెట హటాత్తుగా ఆ యింటిమూలన ఆగగానే.... “సర్కారు కిస్తు రేపే పోవాలెనంటా, రకంగట్టని ఆసాములంతా రేపు తెల్లవారుగట్లా, రసీదు చొప్పులూ, రకం, తీసుకొని కరణం పతేండ్లముందరికి చావట్లకు రావాలెనంటా, తకావీరకం, కిస్తురకం అంతా కలిపి కట్టాలెనంటనో

హోయ్" అని కావలిచిన్నోని కేక వినిపించింది. అవ్వలుకిస్తు వసూలు చేసేరోజులు అవి.

నూకలబువ్వ, గోకరికాయ కూర పదిబుక్కలైనా దిన్నాడో లేదో కోదండయ్య చాటింపువిన్న తర్వాత అతనికి ఒక్క బుక్కైనా నోట్లకు వోవడంలేదు. కొడుకువాలకం చూస్తున్న ముసలమ్మ "పాలు కాగినయినాయనా" అని పొయిమీది పాలచట్టిని ఈడ్చుకుంటూ దగ్గర తెస్తుంది. కాని "ఊహా!" అని అతడు పీటమీదినుంచి లేచి చేయి, మూతి కడుక్కొని అవతలియింట్లోకి వెళ్లిపోయాడు. "అయ్యో కొడకా!" అనుకుంటూ ముసలమ్మ తిరిగి పాలచట్టిని తీసుకవెళ్లి పొయిమీద ఉంచి మూత పెట్టుకుంది.

కుంపటిముందు కూచొని కారుచుట్టను కాల్చుకుంటూ ఆలోచనలో పడ్డాడు కోదండయ్య. తప్పెటదరువు చెవులో బడ్డలగాయితీ అతనికి దడదడ వదలలేదు. నిన్న పొద్దుటిపూసే మాలిపతేలు నరసింహారెడ్డి పిలిపించి తన కాతాకు తగిలేరకం వివరంగా చెప్పాడు. "యర్రచెల్లకు ఇంతా, చెరువుకొమ్ముచిడతకు ఇంతా, సివారంచు చెల్లకు ఇంతా, బావి పొలానికి ఇంతా, మొత్తానికి పునాసకు ఇంతా, తరికి ఇంతా, అసలు ఇంతా, దానికి లోకల్ ఫండు ఇంతా, (జమాబంది కర్చులు, గిర్దావరు మామూళ్లు మినహా) అంతాకలిసి ఇన్నూటా ముప్పైయేడు రూపాయాల పాంచాన చార్ పాయి" అని.

"కరువులోనే అధికమాసం అన్నట్టు తకాపీరకం గూడా యిప్పుడే తగులాలా! ఇంకా నయం. ఎరువుసంచులూ, విత్తనాలూ గురించి అడుగలేదు. జిరాతి (వ్యవసాయశాఖ) వాళ్లదే పుణ్యం. శ్రావణమాసపు వరపుల్లో నేల సెనగచేసుకు వేరుపురుగు తగులకుంటే అది బాగానే సమయానికి అక్కరొచ్చేది. అప్పుడట్లా మంచి పొట్టపాలువోసే కాలంలో జీతగాడు యెగదొబ్బి రిజైలాగ పట్నమెళ్లే. ఆ కాస్తవరిమళ్లు అవురుతప్పే. పిల్లల

నోట్లో మన్నువడె. జ్వరమొచ్చినా బువ్వలేదు, జేజెకు పెడదామన్నా బువ్వ లేదు. కాలంలో కరువు అన్నట్టు చిత్త పాశం వోసింది మొదలూ మింటికి మంటికి ఒక్కచేదార కుండతో కుమ్మరించినట్లే. ఈనినకంకి ఈనినట్టే బుసిరాలి పాలారిపోయింది. ఈననిది ఈననట్టే నిలువునా నల్లగట్టి వడి పోయింది. తిప్పితిప్పికొడితే జొన్నలు, సజ్జలు కలిసిముప్పందుము ఇంటి కొస్తే యేమన్నట్టు? చాటప్పులకు సరిపెట్టంగా సంక్రాంతిదాకనైనా జీవనము జరిగేట్టులేదు. ఆమిదపుచేల సంగతి చూస్తే దినదినగండం. యెప్పుడూ దాసరి పురుగే. ఇక యాసంగివంట వకనాటివంట, రేపటిదానికి రూపంలేదు.

ఒకటా? రెండా? యెవనికొంపకు కన్నమేయాలి? సర్కారు రకం ఆగేదెట్లా? జొన్నో సజ్జో? ఇంత పూట జరుగుతూంది. ఆయిన్ని టోర్లవేస్తే ఆవల బుక్కడేదెట్లా? ఒకరా! ఇద్దరా! వచ్చేటోడు, పొయ్యేటోడు, బిచ్చగాడు, అచ్చగాడు అటుంచి చదుపుపంతులు మొదలూ, చాకలి వరకు పూటకు యేడుగురు. అమిసిన బత్తెం అయిదుసేర్లు గావాలి రోజొక్కంటికి.

నులకమంచంమీద గొంగడి అడ్డమేసుకొని కూచున్న కోదండయ్య ఇవన్నీ తలుచుకుంటూ, అట్లే నెత్తికి చేతులు పెట్టుకొని కూర్చున్నాడు. అర్ధరాత్రిమీరినా అతనికి రెప్పకు రెప్ప అంటుకోవడంలేదు.

రంగమ్మ చంటిబిడ్డను పక్కనేసుకొని పండుకొంది. యెడబిడ్డ గడెగడెకు యేడుపు సాగిస్తుంటే “దానికి కండ్లు మంటలేస్తున్నాయో ఏమో! ఈ రెండుమాపులనుంచీ దానికి నిద్రలేమా, నాకూ నిద్రలేదు. ధారణమేమొ చేసింది. యేంజేయాలె? ఈ పాడు గాన్సునూనె వచ్చింతర్వాత ఇంత పిల్లల మాడపట్టుకు రాసేదటువోగా, కంట్లో యేసుకుందామంటే గూడా అంత ఆముదపుచుక్క గతిలేకుంటయింది” అని విసుగుతూ జోకొడు తుంది ముసలమ్మ.

కొట్టులా అలానే కూచున్న కోదండయ్య “కొక్కోరోకో” అన్న కోడిహతవిని, గొంగడి దులుపుకొని బుజానవేసుకొని పొలం మొగాన పోయాడు.

*

*

*

చిత్తైండ పటపట గొడుతూంది. ఆసామీలకు సగం నాగులకూ, సరినాగులకూ యిచ్చిన తిండిగింజలు తిరిగి ప్రోగుజేసి భద్రపరచడానికి పాతగుమ్ములు పూతవేయించి ఆరబెట్టిస్తూ, తాను వుల్లిగడ్డ చెరుక్కొంటూ వాకిట్లో నిల్చున్నాడు, షావుకారి మిర్యాలపాపయ్య.

యెప్పుడో వచ్చి గొంగడి మడతమీద నెట్టుగా గోడనీడలో గూచున్న కోదండయ్య సావుకారి యెప్పుడింట్లకు వస్తాడా, యెప్పుడడుగు దామా అని అనుకుంటూ చుట్టలకు పొగాకునలక నలుచుకుంటూ చూసు కుంటూ గూచున్నాడు.

చెరిగిన ఉల్లిగడ్డలచేట చేతబట్టుకొని కోదండయ్యను చూసి గూడా చూడనట్టే దుకాణంలోకి పోతున్నాడు సావుకారి పాపయ్య.

‘నీవద్దికే వచ్చినా’ అంటూ వెనుకాల నడిచాడు కోదండయ్య.

‘మేంపని?’

.....మూడునిముషాలు మౌనంగా గడిచాక ‘కిస్తు’ అన్నాడు కోదండయ్య.

‘కిస్తూ : కిస్తులేదు గిస్తులేదు.’

‘అట్లంటే యెట్లా?’ మందస్వరంతో అన్నాడు.

“యెట్లాలేదు యానంగిలేదు.”

“గతి !” దీనంగా అన్నాడు.

“గతో, గంగో, నావద్ద రాగిదుడ్డు దొరకదు.”

“సర్కారురకం, ఆపేదెట్లా ? యెందుకిట్లా జేస్తవ్. నీ సొమ్ము ఇదివరకేమన్నా ఉంచుకున్నామా ?”

“ఆగకుంటే నా యల్లుని కట్నాలా ! అంతా ఉంచుకోనివాడవే. పెద్దబిడ్డ పెండ్లి జేస్తే కోరా పత్రం అట్లే మూలగుతుంది. ఒక్క దమ్మిడి వసూలులేదు. మళ్ళీ అల్లునికేదో కట్నాలనీ కానుకలనీ బట్టలు బాతలు యాదైకి పైగా చేసి కూచున్నావ్. విత్తనాల బాబతు గిద్దెడుగూడా గొలువ లేదు. ఈ రెండు సంవత్సరాలనించీ తిండి గింజల బాపతు తీసుకపోయిన షుభమే కాని యిచ్చినముఖం గాదు.”

పాపయ్య సావుకారి యిచ్చిపుచ్చుకునే మోతుబరు మనిషి. అతడా వూరికి వచ్చేనాడు ఆస్తీ అంటూ వెంట యేమీ తేరేదు. అసిమిసంచిలో అద్దసేరు నూకలూ, తక్కిదా, చాట్లూ తప్ప. మొదలు చిన్నపూరిగుడిసెలో బుచ్చిమకాణందెట్టి బతికాడు. అట్లే అట్లే నాలుగు కాసులు చేజిక్కించుకొని ఆసామీలకు నాగు గింజరీయడం ప్రారంభించాడు. బిక్కమొగపు అమ్మలక్కలకు అతడు చిల్లెరసామాను యిచ్చి లెక్కరాసే అప్పుడు సంపటం మీద దెల్లందుడ్డు, దెల్లంబాపతు దుమ్ము అని అంతకంత కల్పించి మడతరాతలు రాసి అది పెద్ద కాతాకెత్తి చూపి దానికి మిత్తిగట్టి పంటల మీద గింజలు గొలిపించుకొని ఆరు నెలలనుంచీ యిచ్చుకుంటూ వచ్చారనీ బజారు ధరకు పావలా తక్కువ చొప్పున ధరలు ఖరారు చేసుకొనేవాడు. మిత్తికిచ్చిన రూపాయలకు ముద్దతు దాటితే పెచ్చులు గట్టేవాడు. తిండి గింజలు కాగులలో బోసి, గుమ్మలలో మెత్తువెట్టి, గోనెనెంచుల్లో గుడ్డేసి, పాతర్లలో పూడ్చి, శ్రావణ భాద్రపద మాసాల్లో తీసేవాడు. శ్రావణ భాద్ర పద మాసాలు తెలుగుగడ్డకు ప్రకృతి ప్రసాదితమైన గడ్డు కరువుకాలాలు. పాతపంటల తాలూకు చిట్టెడు గూడా మిగిలివుండవు. కొత్తపంటలు అప్పటివరకు యేమీ మెదలవు. కొడవలి పడని కత్తెరపంట లేదై నాఉంటే కుంభివర్షాలూ, పిల్ల గోదావరులూకలసి సర్వమంగళం చేసే శుభదివసాలు అవి. సమయజ్ఞతగా పాపయ్య తన ఆర్థిక సూత్రప్రకారం, కడుపు కక్కుర్తిని రేపే అట్టి కాటకంలో పేద రైతులను ముప్పైమూడుమాట్లు ఇంటి

చుట్టు తిప్పించుకొని, ముప్పుతిప్పలు దెట్టి అప్పులిస్తూ, సరినాగులకు రాయించుకోవడమే కాక, “గండ గరువులో కూటిగింజ లిస్తున్నాను సుమా!” అని చూపి చెప్పి, చొప్ప, గడ్డి బండ్లకొద్ది మెప్పుగా తీసుకొనే వాడు. అంత జాణతనంతో అతడు గాదెపంటను పెంపుజేస్తూ వచ్చాడు. రెండు భవంతుల యిల్లు గట్టాడు. మూడు లగ్నాలు జేసుకున్నాడు.

కోదండయ్య కాతాతాలూకు నాగుబాబతు గింజలు కొన్ని మూడేండ్ల సుంకీ అట్లే పట్టుకొచ్చినై. వచ్చేవాడి వద్ద వడ్డికేడ్చే సామెతగా అతడు నలుగురిని గూర్చి నానా చేసి గింజకు మూడుగింజలు పద్ధతిప్రకారం తీర్పు చెప్పించుకొన్నాడు. పైగా గొణుగుతూ, సణుగుతూ ‘యేదో నూటికి నూలుపోగు’ అనుకుంటూనే ఓ దాపటెద్దును దాని కిందికి తూడ్పు పెట్టు కున్నాడు.

ఇప్పుడు గూడా కోదండయ్య వద్ద అతడేవో గిరువుకో కుదువకో ఒప్పందానికో ఆసింది అలా సర్కారురకం దగ్గరకొచ్చేసరికి అడ్డగాలేసి చూచున్నాడు. ఈ కోపమంతా కోదండయ్యకు లేకపోలేదు. కాని బ్రతికే దినమంతా ముందుంది. పావుకారితో గాని, సర్కారుతో గాని కంటుగట్టు కుంటే రైతు జీవితంలో మేడి మెవలదూ, కాడి కదలదూ అతన్ని బతిమి లాడలేక, బాములాడలేక కోపం కొనముక్కుమీదికి వచ్చింది. అయినా చేదుమందులా దిగమింగుతూ లేచిపోయి చేతులు దొరికించుకొని, “చూడు పాపయ్యా! రేపు నలుగురు పాలివాళ్ళ ముందు నన్ను గడ్డి గరపించకు. నగేవాని ముందు జారిపడినట్టపుతుంది నా పని. ఇవి చేతులుగాపు కాళ్ళు” అని అడుక్కొన్నాడు. ఉహా ఫలంలేదు. అతడు దులిపి వదిలించుకొని స్నానాలగదికి వెళ్ళిపోయాడు. కోదండయ్య చేతులు నలుచుకుంటూ వచ్చిన మొఖాన పొయ్యాడు.

ఇంటికి వెళ్లి అతని కేమితోచక నెత్తికిచేతులు బెట్టుకొని నేలలు జూస్తూ కూచున్నాడు. వంగి వంగి మోకాలు బట్టుకొని నడిచేతల్ని ముస

లమ్మ దగ్గరొచ్చి, “సావుకారి యేవన్నడు నాయనా !” అని అడిగింది. మారు మాట్లాడతోచక చింతలుజేస్తున్న కొడుకు ముఖం చూడలేక ఆమె వెనికికి మళ్లి, “యెట్ల మాట దక్కించుకొంటావో కొడకా ! తనోడనక, మనోడనక, కులమనక, తలమనక, కూస్తాడా పటేయి. సర్కారురోమాట. యెదురుగా వుంటే యెందుకై నా మంచిదికాదు. యిజ్జతువోకుండా మొకం దప్పించాలె. ‘సావుకారికిముందు సర్కారుకు చాటు’ అన్నారు. ఇన్ని దినారోలె నా వచ్చనన్నా యేవన్న బంగారం ఉండిచాలవడిందా ! అంతా గండగత్తెర వచ్చింది కొడుక్కు” అని నిట్టూరుస్తూ, మూలుగుచూ పోయింది ముసలమ్మ.

బాగమ్మకు చిన్నతనంలోనే మొగుడువోయి నెత్తిననీడ లేకుం టైనా వ్రేలెడంత మొగమొల్క కోదండయ్యను నమ్ముకొని, వెంట్రుక వట్టుకొని కొండ వాకినట్లు నడుపుకుంటూ వచ్చింది సంసారాన్ని. ఆకాస్త భూమికి పాలివాళ్లు పెట్టే పంచాయితీలు, చిక్కులు, కాలికీతప్పితే మెడకూ మెడకుతప్పితే కాలికీ ఉండేది ఆరోజుల్లో. కరువనక కాలమనక ఆప్పుడు తులం ఇప్పుడు తులం తెగ్గొట్టి, సర్కారుతాకిడి వచ్చినప్పుడల్లా అష్టకష్టాలువడి “చినుగని వస్త్రం” అనుకొని ఆయింతా భూమిని నిలబెట్టుకు వచ్చేసరికి ఆమె గొంతులో గుండ్లుగూడా కరిగిపోయినై. యిప్పటో అలాంటి బండార మేమీలేదు మాటదక్కించుకోను.

“సర్కారుకు చాటు” అన్న తల్లిమాట అతనికే మర్థ మిచ్చిందో ఆ కాసేపటికే దుప్పటి దులుపుకొని బయటికెళ్లి పొయ్యాడు. ఆతడివు డూళ్లోలేడు.

*
అక్టోబరు 11 వ తారీకు కిస్తువోయేరోజు. చాపడిముందు అంతా హడావిడి ఉంది.

“వీనమ్మ ఊరమ్మను మాదుగులడగా అంతా చిన్నాయనలూ, పెదనాయనలూ, బావలూ, మామలూ, కొంపనిండా తనవాళ్లే. మనవాళ్లే

అయ్యాక యెవరినేమనాలి యెవరినేమనగూడదు ? తిట్టవోతే అక్కబిడ్డా కొట్టవోతే యాకటిమనిషి. ఈ వూళ్ళో సర్కారురకం వసూలుచేసేవరకు కురుక్షేత్రంలో యుద్ధంజేసిందానికన్నా కాసంతెక్కువేగాని తక్కువగాదు. ఒకయ్య బాపనయ్య, ఒకయ్య గురువులయ్య, ఒకడు అయ్య, ఒకడు మియ్య, అంతా అయ్యలు మియ్యలు. నడుమ నావి తకతయ్యలు. ఒకడు పెద్ద పట్టాదారు, ఒకడు షావుకారు, ఒకడు ఇనాందార్, ఒకడు వతన్ దార్. అంతాదాల్లే సర్కారురకం నడారద్. కిస్తు ఇవాళ్లవోవాలి. పోకుంటే యిస్కేలు బరాయిందా. ఆరుగాలంజేసి నోట్ల యేలు వెట్టుకున్నట్టే. తహసీల్దారు తగనిమిండడు. చప్రాసివచ్చి గొంతుమీద గూచున్నాడు. రోజు రెండు రూపాయలు వాని కర్చుకు నాజేబు కాళి అవుతుంది. యెవని పెండ్లి కోయ్ ఇదంతా ? ఇంతైతే మాయింట్ల తినాలి మందింట్ల పనిజేయాలి. తీర్చుకువస్తే ఊరికిచేసిన ఉపకారం పీనుగుకు చేసిన సింగారం.... అరే యెల్లుగా ! ఈ నల్లరు యెట్టిగళ్ళను తోలుకపో, ఆ మదారుసావును ఇట్ల గుంజుకరా, ఆ చింతకింది ముత్తని బర్రెను గొట్టకరా, అట్లే ఆ కోవం డయ్య నిటపట్టకరా.”

మసీదుముందు మాలిపతేలు మంటలై మండుతూండు. అతని దొక విచిత్ర ప్రవృత్తి. రకం వసూలుకు కూచునేరోజుల్లో బాగాతర్కించి అలజ్జి గమనిస్తే రోజురోజుకూ అతని మనస్తత్వం మారుతూంటుంది, మొదిటమొదట “ఆదొరను పిలుచుకురా, ఈ దాతను పిలుచుకురా, ఆ అయ్యను పిలుచుకురా, ఈ అమ్మను పిలుచుకురా, మావను పిలుచుకురా, బాపను పిలుచుకురా” అని మర్యాదపద్ధతి నవలంబించేవాడు. తర్వాత తర్వాత “ఫలానివాణ్ణి పట్టుకురా, అదుగో వాడు, ఇదుగో వీడు” అనే వాడు. రాగారాగా రకం బకాయ చాలా కనిపించెనా ఇగ ఆనోటికే మొక్కలి. కుక్కను మూతికి కట్టుకున్నట్టే కూసేవాడు.

యెట్టిమాదుగులూ, కావలికాల్లూ, మచుకూరీలు, విరామంలేకుండా ఉరుకులాడుతున్నారు. కరిగట్లో నాగళ్లు గొట్టే వాళ్ళనూ, ఆమిదపుచ్చేలలో అరకలు తోలేవాళ్ళనూ, మోటలుగొట్టేవాళ్ళనూ, మొద్దులు గొట్టే వాళ్ళనూ, ఇంకా చేనుకాడివాణ్ణి, చెట్టుకాడివాణ్ణి, చెట్టుమీదివాణ్ణి, గుట్టమీది వాణ్ణి, తాడుపేనేవాణ్ణి, తలుగుపేనేవాణ్ణి, అందరినీ యేపనిజేయనీయకుండా యెంటదగిలి రైతులను వసీదు ముందరికి కుప్పకూరుస్తున్నారు.

పట్టాదార్లకూ షిక్కిదార్లకూ, పట్టాదార్లకూ కౌలుదార్లకూ మధ్య గల తగాదాలను గ్రామకరణం పరిష్కారంచేస్తూ, యెవరెవరి తాకిడి రికం వారికి వేరువేరు కాయితాలమీద వేసి....“ఇది అస్సలు రికం - ఇదిలోకల్ ఫండు - ఇది బకాయదాబతు, జమాబంది కర్చులివీ, గిర్దావరు మామూళ్ళివీ - మొత్తం ఇంతా. దీనికి కల్దారు పెచ్చు ఇంతా” — అని ఒకరొకరి గుండెలు గుభిల్లు మనేటట్టు వినిపిస్తున్నాడు.

కరణంగారి పద్దులను తలుచుకుంటే, కట్టెపుస్తెలు గట్టించే వాని లానే కన్పిస్తున్నాడు. మాలిపటేలును చూస్తే కుక్కయి కూస్తున్నాడు. షావుకారిని మందలిస్తే, అడ్డికి శేరుప్రకారం ఇండ్లు ఊడిసేయించుకుంటు న్నాడు.... చాలామంది బీదరైతులకు ప్రాణం ప్రాణంలో లేదు. మనసు మనసులో లేదు. తలకాయలువంచీ నేలలు జూస్తూ పుల్లలు విరుస్తున్నారు.

మగదిక్కులేని ఆడపట్టాదార్లు కొందరు మాలిపటేలు బండ బూతులకు చెవులప్పగించి, నెత్తిగోకుకుంటూ, కాలిద్రేళ్ళు నేలరాస్తూ, మొకం బిందుకొని యేమితోచక గోడవాటుకు నిలబడ్డారు.

పట్టుకొచ్చేవాళ్ళను పట్టుకొస్తూనే వున్నారు. తెచ్చేవాళ్ళను తెస్తునే వున్నారు. చెల్లించేవాళ్లు చెల్లించి రీశీమబుక్కులపైన రాయించుకొని పోతు న్నారు. షావుకారి మిర్యాల పాపయ్య గూడా అక్కడే కూచున్నాడు. రెండుంపావులకాడికి యిప్పుడు జొన్నయ్యా, రెండుకాడికి వడ్లూ, రేక మూడుకాడికి అప్పటికి ఆమివాలూ, ఒప్పుదం చేసుకున్న ఆసామీల రికం

వాప్పుకొని తనపేర జమాగట్టించి రసీదు లిప్పిస్తున్నాడు. వచ్చేవాళ్ళు వస్తున్నారు, పొయ్యేవాళ్ళు పోతున్నారు.

“ఉత్తరదిశాభి ముఖంగా సీతాన్వేషణకేగిన వానరమూకలా ఈ కోదండయ్యకోసం పోయిన యెట్టిగాళ్లు యేమైనట్టో ? పొయ్యిందేపోకడ ఒక్కడూ రావడంలేదు” అని పురాణఫక్కిలో వినిపించింది కళ్ళకు సులోచనాలు తగిలించుకుంటూన్న కరణంగారి ఉవాచ.

కిస్తును సాగనంపి పీడ వదిలించుకుందా మనుకుంటున్న పటేలుకు ఒకరొకరి జాప్యాలూ, నిదానాలూ, నిష్క్రమణాలూ, చూస్తుంటే ఎత్తించే పీనుగును ఇంట్లో బెట్టుకున్నంత అసహ్యమేస్తుంది. పైగా కోదండయ్య విషయం స్ఫురించేసరికి కోపం యెక్కువైంది. కోదండయ్య దగ్గరిమట్టం. తల్లికి తమ్ముడనిపిస్తాడు. తనకు ప్రేలువిడిచిన మేనమామ. అయితే మాత్రం అతనేంజేస్తాడు ? సర్కారుపాకుం, రకం. ఆ పనిచేసే బాధ్యత గల వ్యక్తులు తల్లిచన్ను గోయమంటే కోయాలి.

పొద్దున్నే పొయ్యారు కావలికార్లు, యెట్టిగాళ్లు. కోదండయ్య పశువుల జప్తికి. ఆవులనూ, లేగలనూ కలెదోలుకొస్తున్నారు. మేకలదొడ్డి తడక తీస్తుంటే ఊడుగుజల్లల్లో ఉన్న కుడుపని మేకపిల్లలు ఉరుందొక్కుతూ ‘బ్యా’ అంటున్నయ్. దొడ్లోకివెళ్ళి యెడ్లనూ, దున్నపోతులనూ, పగ్గాలతో పట్టుకొంటున్నారు. బొల్లికోడెమాత్రం పగ్గం కొలికిని పణకు తగులనీయ కుండా, ఈగలను దులుపుకుంటూ పశువులసందుకు ఈగిఈగి పోతుంది. ముఖానికి ముక్కులా దొడ్డికి అలంకారంగా అదొక్కటేపుంది. కోదండయ్యకు. అత్తగారిచ్చిన అరణం అవుది. ఆరుగురుమనుషులు చుట్టూ దొడ్డిగట్టి, పగ్గాల కొలుకులు తెరచి నుచ్చకొడుతూ, పన్నాగంచేస్తుంటే బుస్సుమని యెలుగుమీదినుంచి లగుగొట్టి కంగున రంకెవేస్తూ కంచె మొగాన కాలులేపింది.

ఇక్కడ ఇంటిముందరి పాడిబర్రెను గూడా పట్టుకుపోవడానికి యిద్దరు యెట్టి మాదుగులొచ్చారు. గుంజకుకట్టిన బర్రెను విడిచి గుంజు తున్నారు. పెండకడి తీస్తున్న రంగమ్మ యేమీ అనలేక నిలువురాయిలా నిలుచుంది. తడకరోపల తంబానికి కట్టేసిన లేగదూడ చుట్టూ గంతులేస్తూ 'అంబా' అని చెవులు బిక్కిరించి అరుస్తుంది. "దూడనన్నా కుడుపలేదు నాయనా, గడ్డిగరవని దూడ అరచిచస్తది" అని బాగమ్మ చావురుచుంటుంటే బర్రెను తోలుకొనిపోయారు యెట్టిగాళ్లు.

హి తో క్తి

✱

శ్రీ బూర్గుల రంగనాథరావు

జననం : 12-10-1917

చిరునామా : నారాయణగూడెము, హైదరాబాదు - ద,

కార్యకలాపాలు : ప్రభుత్వోద్యోగము.

అభిరుచి : సాహిత్యరాధన యదివరకు - ఇప్పుడేమీ లేదు.

రచనలు : ముద్రితం : వాహ్యోశి (కథల పుస్తకం)

అముద్రితం : కథలు, వ్యాసాలు, రేడియో ప్రసంగాలు,
నాటికలు.

అభిమాన రచయితలు : కవిరాయం, షా, శ్రీ శ్రీ.

*

హితోక్తి

క్షణమొక కల్పంవలె ప్రేమలత కోసం ఒళ్ళంతా కళ్లు చేసుకొని చూస్తూ కూర్చున్నాము శర్మ, మూర్తి, స్వామి, నేను,ఎవరా ప్రేమలత ? ఎట్లా వుంటుంది ? ఎంత వయస్సు ? ఆమెతో యేమి మాట్లాడాలి ? ఆమె వెళ్ళిపోయింది తరువాత మాకు ఎట్లా అనిపిస్తుంది ? చివరికి యీ అనుభవాన్నంతా మరచిపోయి, యేమీ జరగనట్లు, యెవరు మెదిగిన దారిలో వారు యెట్లాపడాలి ? ఈ ప్రశ్నలన్నీ తలెత్తుతున్నాయి. ఏమాత్రం చీర పొలిపిరి కనపడ్డా, కాస్త గాజుల చప్పుడైనా, యించుక మాటల సవ్వడి అయినా, ఆమె వస్తున్నదేమో అని, కిటికీలోనుంచి ఒకరు, దాబా మీదినుంచి ఒకరు, గుమ్మంలోనుంచోని ఒకరు నిరీక్షిస్తున్నాము....ఎన్నో బళ్ళు, రిజైలు—అందమైన ఆడవాళ్లు యెక్కినవి—వెళ్లుతున్నాయి. అందులో ఏ బండిలో, ఏ రిజైలో ఆ ప్రేమ....వస్తున్నదో యెట్లా తెలుసుకోవడం ? ఊరుకోలేక వీరయ్య మాకు ఆమె పేరెందుకు చెప్పాలి ? యిదంతా మోసం కాదుగదా ! వీరయ్య ఆమెను తీసుకవస్తాడా ? అసలు మళ్ళీ అతడు మాకు కనబడుతాడా ? ఇవే సందేహాలు.....

అదిగో చేతిలో చిన్న సంచి వేలాడేసుకుని వయ్యార మొలికిస్తూ వస్తున్నదెవరో ? ఆమె కాదుగదా ?....చచ్చాం. ఆ బండకాళ్లు !! ఆ విసుట్టాయి నడుము !!! ముందుకు వెళ్ళిపోయింది ! బ్రతికిపోయాం !!

ఈ నిరీక్షణ యెంతసేపు ? సాయంత్రం యేడుగంటల నుంచి ఎదురుచూస్తున్నాం. ఎనిమిదిన్నర అయినట్లు 'టలయి' మని హోటల్లోని గోడ గడియారం హార్లో మోగింది. ఇహ లాభం లేదనుకున్నాము. "ఈపాటికి చాలు వెధవనిరీక్షణ! ఏ సినెమాకైనా వెళుదాం" అన్నాడు శర్మ.

“ఉండరా శర్మా : నీకు బొత్తిగా ఓపికలేదు” అని మూర్తి ఆక్షేపించాడు.

“సరీగ్గా తొమ్మిదింటికి బయల్దేరాం” అన్నాడు స్వామి, శర్మ, మూర్తి మధ్య సామరస్యం కుదిరించటానికన్నట్లు.

నేను శర్మను సవరిస్తూ వాకిట్లోకి వచ్చేశాను.

ఇంతలో ఒక రూపసి రిజిలోనుంచి దిగివచ్చి యెకాయెకి మేడ పైకి చూసింది. వెంట వీరయ్య కనపడ్డాడు. ఇంక అనుమాన మెందుకు ? ఆమె ప్రేమలత.... వీరయ్య, ఆమె, నేను కలిసి మా గదిలోకి వెళ్ళాం. పరిచయాలయినాయి. వీరయ్య బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆమెను నఖశిఖ పర్యంతం ఓ మారు తనివి దీరా చూశాము. మరి యింకో ఆడదాన్నైతే ఇంత ధైర్యంగా చూడగలమా : అందులో ఆమె మా గదిలో ఆ రాత్రంతా మా స్థిరాస్తివలె పడివుంటుందని తెలుసుగాబట్టి అంతా శూరులమైనాము. పిల్ల పుట్టగానే యెన్నటికైనా చస్తుందిగదా అని యేదేప్ప కొందరు అడవిజాతుల వారివలె తెల్లవారిం తరువాత ప్రేమను యెట్లా వదిలివెళ్ళడమా అని నాకు విచారం కలిగింది. కాని ఆ విచారం అప్పేసేపు వుండలేదు. భావాలు సుడిగాడ్చు వలె చెలరేగినాయి. శరీరం వట్టుతప్పింది. బుద్ధి విపరీతంగా పనిచేస్తున్నది. కుర్చీమీద కూర్చునిఉన్న ప్రేమను, యేదో ఒక చిన్న సాకుచేత నడిపించాలని నాకు విచిత్రమైన కోర్కె ఒకటి కలిగింది.... “ఆ కిటికీ తెరుస్తారా కొంచెం” అన్నాను ఆమెతో. ఆమె మాకు అధోముఖంగా నడుస్తుంటే బాగా పరిశీలించిచూడాలని. ఒకటి రెండు సార్లు నవ్వించాము. నేనూ మూర్తి తెలివితేటలు గమనించడానికి రెండు మూడు ప్రశ్నలు వేశాము. ఇక చాలుననిపించింది.... తృప్తి కలిగింది. ఆ మనిషికి యింకేమీ అక్కర లేదనుకున్నాను నేను. మళ్ళీ పరుగెత్తాయి ఊహలు.

మా అయిదుగురికీ భోజనం వచ్చింది. అంతా సిద్ధంచేసి ఆమె మార్చునే కుర్చీని అన్ని కుర్చీల మధ్య అమర్చాము. ఉలకదు; పలకదు. వడ్డనలో సహాయం కూడా చేయలేదు. ఎంతో బలవంతం చేసి ఆమెతో రెండు మెతుకులు కొఱికించే వరకు మా తాతలు దిగివచ్చారు.... నాకు వళ్లు మండింది యిదంతా చూచి. నా మట్టుకు నేను భోజనం ముగించు కుని టవెల్ భుజంపైన వేసుకుని సిగరెట్టు కాల్చుకుంటున్నాను. ఆమె కూడా భోజనం ముగించుకొని చేతులు కడుక్కుని బహుశః టవెల్ కోసం యిటూ అటూ చూసింది. తక్కినవారంతా యింకా భోజనం చేస్తూనే వున్నారు. మా యిద్దరిని ఒక కంట కనిపెడుతూ, మరీ ఆ మూర్తి! వెధవ నవ్వు వాడున్నా !! నేను ఆమెకు టవెల్ యివ్వలేదు, యేమి చేస్తుందో చూచామనే ఉద్దేశంతో. కాని ఆమె నన్ను టవెల్ అడుగక తన కొంగుతో చేతులు తుడుచుకోగానే నేను మాకిపోయాను. ఆమె గమనించిందో లేదో కాని మిత్రబృందం కనిపెట్టింది.

‘ఇదంతా మనకన్న ఓ ఆకు ఎక్కువ చదువుకున్న దాబతు’ అను కున్నాం మాలో మేము కళ్ళతోనే. శర్మకూ, ఆమెకూ కళ్లే కలియలేదు యింతవరకు. ఆమె మా ఒక్కొక్కరి మొహంకేసి చూస్తూ స్టడీ చేయ సాగింది. ‘ఎవరు పిలిపించా’ రని అడిగినట్లనిపించింది మాకు. శర్మవైపు చూడగానే అతడు కళ్ళు త్రిప్పుకొని ప్రశ్నను తప్పకున్నాడు. కళ్ళతో ఆమె అతడినే ఓడించిందో అతడు ఆమెనే ఓడించాడో తెలియదు కాని, మాతో శర్మ “నేను సినిమాకు వెళ్లుతున్నాను. నన్ను క్షమించండి” అని యింగ్లీషులో చెప్పి ప్రేమలత వైపు ఒక దొంగచూపైనా చూడకుండా చెళ్ళిపోయాడు. “నేను మాత్రం యేమి అనుకోను” అని యించుక మంద హాసంతో ప్రేమ అనేసరికి, మా మీద ఒక్కసారి మంచువర్షం కురిసినట్లని పించింది. అంతవరకు ఆమెకు ఇంగ్లీషు అర్థమవుతుందనుకోలేదు మేము.

“ఇంకా నయం యింగ్లీషు రాదనుకుని మిమ్ముల తిట్టుకోలేదు మేము” అన్నాడు మూర్తి.

“నన్ను తిట్టడానికి పిలిపించారా?” అంది ప్రేమ మూర్తి కళ్ళల్లోకి చూస్తూ.

“లేదు యేడ్చించడానికి” అన్నాడు స్వామి.

“మీ చేతుల్లో పద్మాను ఏమైనా చేస్తారు. కాని చంపి వేయకుండా నన్ను మీరు యేమిచేసినా నాకు చాల బాధగా వుంటుంది ” అంది ప్రేమ. ఏదో చలోక్తి జవాబు చెప్పిందనుకున్నాము. కాని ఈ మాటల గాంభీర్యాన్ని తరువాతగాని మేము తెలుసుకోలేదు.

“నేను త్వరగా వెళ్ళిపోవాలె. కాలహరణంచేయక నన్ను తొందరగా పంపివేయండి....” అన్నది ప్రేమ నా రిస్టువాచీవై వుచూస్తూ. ఆమె మాటలు ఒకదానికన్న ఒకటి విస్మయం కలిగిస్తున్నాయి. అయినా ఆమె మాటలు నాలో యేమాత్రం పరివర్తన కలిగించనట్లుగా, వేళ్ళసందున కాలిపోతున్న సిగరెట్టు వైపు చూస్తూ, “ఈ రాత్రి మేము ముగ్గురం మీ....” అని వాక్యాన్ని ముగించకముందే ప్రేమ కనుబొమలను పై కెగుర వేసింది రెండు ధనుస్సులను ఒకమారే పైకి లాగినట్లు. ఆమె కళ్లు రాలి పోవడానికి సిద్ధంగావున్న నక్షత్రాలవలె కనుపడ్డాయి.

“మితో కులాసాగా కాలక్షేపం చేయాలనుకున్నాం” అని నా వాక్యాన్ని పూర్తిచేశాను.

“మీరూ మేమూ యిలాగే కూర్చుందాము. మీవేళ అయిపోగానే మీరు వెళ్ళిపోండి....అంతవరకు మమ్ములను ఆనందింప (Entertain) చేయండి” అన్నాడు. స్వామి నా వాక్యానికి వ్యాఖ్యానం చేస్తున్నట్లుగా.

“నిస్సందేహంగా” అన్నట్టు మూర్తి కుర్చీ నవరించుకొని కూర్చున్నాడు. నేను సోఫామీద వాలి ఆమెను ఈజీచేర్లో కూర్చోమని బలవంత

పెట్టితే కూర్చుని “మీ ముగ్గురిదీ ఒకే వూరా ?” అని అడిగింది నావైపు చూస్తూ.

“ప్రస్తుతం ఒకే వూరు” అంటూ సిగరేటు కాలుస్తుందేమోనని యివ్వబోయాను. కాని యిదివరకు అభ్యాసం వుండి మానివేసినవారివలె నిర్లక్ష్యంగా వద్దన్నట్టు ఒక నమస్కారం చేసి-

“అయితే మీరేం చేస్తారు ?” అని అడిగింది. ప్రేమ యేదో వ్యవహారం మాట్లాడడానికి వచ్చిన ధోరణిలో.

“మేము రామనగర్ లో చదువుకోడానికి హాస్టలులో ఉన్నాము. రెండురోజులు శెలవులుంటే సరదాగా యీ ఊరు వచ్చాము సినిమాలు అవీ చూడవచ్చునని. కాని స్టేషన్ దగ్గరినుంచే మీ వీరయ్య మమ్మలను అనుసరించుకుంటూ హోటల్లోకి వచ్చి మేమిగది తీసుకున్నతర్వాత మా వాలకంచూసి మీ సంగతి చెప్పాడు. మిమ్మలను తీసుకొస్తానంటే ‘సరే’ అన్నాము, ఈ సరదామాడా తీర్చుకుందామని నిశ్చయించి మీరు వచ్చారు.... వెళ్ళిపోతారు” అన్నాను నేను. “మేము పడుకుంటామురా బాబు” అని స్వామి మూర్తి, చాల నిద్రవస్తున్నట్టు, యీ ప్రసంగంతో తమకు సంబంధం లేనట్టు అన్నారు.

“దయచేసి నా సంగతి కొంచెం విని వెళ్ళండి” అంది ప్రేమలత.

“పోనీ విని వెళ్ళండిరా” అన్నాను; ఈ ముక్క అనకపోతే బావుండదని. అంతే చాలుననుకొని యిద్దరూ మళ్ళీ తమ కుర్చీల్లో కూర్చుని సిగరెట్లు వెలిగించారు.

“అయితే వినండి నా స్వంతకథ చెబుతాను. కాని అది మిమ్మల ఆనందింపజేస్తుందో లేదో చెప్పలేను. పైగా విసుగుకలిగింపవచ్చు. మీకు ఆశాభంగం కలిగితే ఉమించండి. మీకు సంతోషమూ విచారమూ కాక, మీలో నేను అనుకున్న మార్పుకలిగితే ధన్యనౌతాను.....” అని ప్రేమ యింకా చెప్పబోతూవుంటే,

“ఉపోద్ఘాతం అయింది. శలవిప్పించండి” అన్నాడు స్వామి చికాకుతో.

“నేను వుండేది శ్రీరంగపురంలో. అక్కడి మా వూరిలోకల్లా నేనే అందకత్తెనని మీలాంటివారు అనుకుంటూవుండేది కాబట్టి ఇతరుల కన్నా, పొట్టకోసం చేసే ఈ పాడువృత్తిలో నాకే యెక్కువ గిట్టుబాటువు తుండేది. ఒక నియమం ఒక పద్ధతి లేకుండా అవసరాన్నిబట్టి ధరను పెంచుతూ దించుతూ నా వృత్తిని సాగిస్తూవుంటిని. నా వృత్తిలో నాకు కుడిచేయివలె సహాయంచేసినవాడు మీరెరిగిన ఆ వీరయ్య ఒకడు. బడిలో చదువుకున్న దానికన్న యింట్లో కృషిచేసి మీదోటివారి సహాయంతో కాస్త చదువు నేర్చుకున్నాను. పోషించడానికి నాకొక ముసలితల్లి. ఒక చిన్నబిడ్డ ఉండేది. ఈ వృత్తి చెడ్డదని తోచినా యెంతో విసుగూ కోపం కలిగినా, అందులో పడిపోయిన తర్వాత బాగుపడే మార్గం గోచరించక కొట్టుకు లాడుతుండేదాన్ని. నా బిడ్డకైనా విద్యాబుద్ధులు చెప్పించి పెద్దదైనాక పెళ్ళి చేయాలని ఆనుకున్నాను. కాని దైవసంకల్పం వేరేవిధంగా వుండింది!”

మేము మిత్రులంతా యీ సోదెవినాలా, విఘ్నం కలిగించాలా అని చూపులతో విత్కరించుకుని వేరే యింకేమి చేసే పనిలేనందున వినాలనే నిశ్చయించుకున్నాము కాబట్టి నేను ‘ఊఁ’ అన్నాను చాలా శ్రద్ధతో వింటున్నట్లు. ఆమె ఒక నిట్టూర్పువిడిచి మళ్ళీ ప్రారంభించింది.

“ఒకనాడు రాత్రి వర్షంలో తడుస్తూ వీరయ్య ఒక వ్యక్తిని పేరుతో యేంపని యేదో ‘రావు’ అట - మాయింటికి తీసుకవచ్చాడు. ఆతడు ఆ రాత్రి అక్కడేవుండి తెల్లవారకట్ల వెళ్ళిపోయాడు. మామూలుగా మరునాడే లతడిని మరచిపోయాను నేను. కాని నెలరోజుల తర్వాత రావు మరొక సారివచ్చి వెళ్ళాడు. అప్పుడూ నాకు ఆతడిమీద ప్రత్యేకంగా ఏ ధావమూ కలుగలేదు. కాని అలవాటుపడుతాడేమో అనే ఆశతో కొంచెం యెక్కువ చువు కనబరచినాను....రావు వెళ్ళిపోయింతరువాత నాలుగైదురోజులకు

ఒహ ఉత్తరం వ్రాశాడు. ఆ ఉత్తరంచూసి నవ్వాలో యేడ్వాలెనో తెలియ లేదు. నన్ను పొగడుతూ ప్రేమవర్షం గుప్పిస్తూ వ్రాశాడు. నేను మాత్రం ఇదొకరకం 'పిచ్చి' అనుకుని ప్రత్యుత్తరం వ్రాయలేదు. కాని అతడిఉత్తరాల ప్రవాహం అగిపోలేదు. రిప్లయికవర్లు పంపిస్తూ జవాబు వ్రాయవలసిందిగా యెంతో ప్రాధేయపడుతూ కొన్ని ఉత్తరాలు వచ్చాయి : చివరకి విసిగెత్తి ఒక జవాబు వ్రాశాను నేనుకూడా. తనను చూడకుండా వుండలేననీ ఈ వియోగంవల్ల పరితపించిపోతున్నాననీ ఒకసారి తను మా యింటికి వచ్చి దర్శనంయిప్పిస్తే తనకూ నాకూ మనశ్శాంతి అవుతుందనీ వ్రాశాను. రావుమాత్రం యెందుచేతనో రాలేదు. ఉత్తరాలవర్షం కురిపిస్తూనే వున్నాడు. తన ఫోటో పంపించి నా ఫోటో ఒకటి పంపమని ఒక ఉత్తరంలో వ్రాస్తూ తాను నన్ను భరించలేననీ నావద్దకి డబ్బులేనిది రాదలచుకోలేదనీ కూడా వ్రాశాడు. ఈ సంగతి తెలుసుకున్న తరువాత ఆ అమాయికుడితో కలిగే ఆర్థిక లాభంలేదని తెలుసుకుని యెన్ని ఉత్తరాలు వచ్చినా జవాబు వ్రాయలేదునేను. కాని రావు వద్దనుంచి ఉత్తరం వచ్చిన రోజుల్లా ఏదో ఒక విధమైన జాలి అతడిమీద కలుగుతూ ఉండేది. ఇంతలో ప్లేగువల్ల మా అమ్మ చనిపోయింది, అయిదేళ్ళ నాకూతురు— ఒక్కగాను ఒక్క ముద్దుల బిడ్డ నిమోనియాతో....”

ఆమె యిహ చెప్పలేకపోయింది. కళ్లనీరు చెక్కిళ్ళ మీదనుంచి జారిపడకుండా ఆమెచేసిన వ్యర్థప్రయత్నం మా హృదయాలను కదలించింది. కొంగుతో కనుగొనల సద్దుకొని వాక్యాన్ని పూర్తిచేసింది.

“ఆ బిడ్డపోయింది. ఏకాకినై పోయాను. అప్పటినుంచి వీరయ్య ఒక్కడే నాకు ప్రపంచంలో ఆప్తబంధువుడయ్యాడు : ఈ యిద్దరు చని పోయిన తరువాత వీరయ్య నావద్దవుండి నాకు అన్ని విధాల సహాయం చేసి ధైర్యం చెప్పకపోతే యీపాటికి యే భావిలోనో దూకి వాళ్ళతో పాటు నేనూ వెళ్ళిపోయేదాన్ని. ఆ అదృష్టం పట్టనివ్వలేదు వీరయ్య.

కొన్ని రోజుల తర్వాత నా మామూలు కార్యక్రమంలో నన్ను పడమనీ లేకపోతే నేనూ తానూ వస్తుండవలసి వస్తుందనీ జీవితంలో తిరిగి అభిరుచి కలిగించుకోవాలనీ వీరయ్య నాకు ఎంతో నచ్చ చెప్పాడు. ఇంక నేను సంపాదించకపోతే అతడు నన్ను పోషించజాలననికూడా చెప్పలేక చెప్పాడు. కాబట్టి విధిలేక ఒకటి రెండు పెద్దకేసులు పట్టుకొస్తే దుఃఖంతో కృశిస్తూకూడా ఒప్పుకోక తప్పిందికాదు. ఆ మహాశయుల విషయం తలుచుకుంటే యిప్పటికీ ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. వారి పెద్ద మోటరు కారు, విలువైన దుస్తులు, యాభైకి తక్కువకాని వయసు....రామరామ వయోవృద్ధులు కాబట్టే యే అల్లరీ కాకుండా నేను యేమీ ఆనందం వారికి యివ్వకున్నా ఒప్పుకున్నంత డబ్బు యిచ్చారు. ఏమీ తోచక ఒకోసారి పగలల్లా యేడ్చేదాన్ని....ఈ స్థితిలో ఒకనాడు మళ్ళీ ఉత్తరం వచ్చింది రావు దగ్గరినుంచి. ఈసారి యెందుకో ఉత్తరం రాగానే చదువాలని బుద్ధి పుట్టింది. చదివాను. చదువగానే నాలో ఉద్భవించిన ధావాలు, నాలో కలిగిన మనోవికారాలు నేను చెప్పజాల. క్లుప్తంగా ఏమి వ్రాశాడో చెబుతాను....తనకు అప్పుడు ఉండిన పెద్ద ఉద్యోగం పోయిందనీ, ఇప్పుడు ఓ ప్రైవేటు కంపెనీలో ఈ పూర్వో పనిచేస్తున్నాననీ, నేను తనవద్దకి వస్తే నన్ను యెప్పటికీ తనదానినిగా స్వీకరిస్తాననీ, నన్ను నా పూర్వపు జీవితాన్నంతా మరచిపోయి క్రొత్తదారిలో పడమనీ, కొంచెం అర్థికంగా కష్టమైనా తనవద్దకి వచ్చేస్తే యిద్దరమూ సంతృప్తి కరంగా గౌరవంగా జీవించవచ్చుననీ వ్రాశాడు.... ఇంతకన్నా నాకు కావలసిందేమి ? నేను ఎంతో సంతోషించి వెంటనే వచ్చేస్తున్నానని ఉత్తరం వ్రాసేసి వీరయ్యతో బయలుదేరి పదిహేను రోజుల క్రితం ఈ ఊరు వచ్చాను. స్టేషనుకు రావు వచ్చి కలుసుకొన్నాడు కాని నన్ను తన యిప్పటికీ తీసుకవెళ్ళక ఒక హోటల్లో దింపాడు. అయినా ఎప్పుడూ అతడు నాతోనే హోటల్లో కాలక్షేపం చేస్తూ ఉండేవాడు. మొదలు కొన్ని

రోజులు ఎన్నిరకాల పట్టణపుజీవితపు సౌఖ్యానుభవాలు వుంటాయో అన్నీ అనుభవించాము. అదంతా అప్పుడే ఒక స్వప్నంవలె అనిపిస్తున్నది.

ఓ వారంరోజుల తర్వాత ఒకనాడు వున్నట్టువుండి రావులో మార్పు కనపడ్డది. సరిగా హోటలుకు రావడం మానేశాడు. వచ్చినా సరిగా మాట్లాడక యెప్పుడూ యేదో పరధ్యాన్నంలో వుంటూవుండేవారు. మొదటి వారంలో ఆ కట్టతెగిన ఆనంద ప్రవాహంలో పడిపోయి ముందుగతి నేను మనస్సులో యోచించుకున్నా, రావుతో మాత్రం పైకి యేమీ అనజాల లేదు. కాని యీమార్పు వచ్చింతరువాత ఒకనాడు హోటల్లో కిఫీ తాగుతూ కూర్చున్నప్పుడు తన యింటికి యెప్పుడు తీసుకపోతావనీ, హోటల్లో బోలెడంత ఖర్చుపెడుతూ యిలా దొంగతనంగా యెన్నాళ్ళు వుండాలనీ అడిగాను. అతడు జవాబు చెప్పడానికి సంకోచించాడు. నేను పట్టుపట్టినాను. ఉత్తరంలో తను చేసిన వాగ్దానాన్ని పూర్తిచేయమని ప్రాధేయ పడ్డాను. కాని రావు కుండ బద్దలుకొట్టినట్లు యిట్లా అన్నాడు.

“ఇన్ని రోజులూ నీతో ఈ విషయం దాచినందుకు సిగ్గు పడుతున్నాను. మా యింట్లో నా భార్యకాక ముగ్గురు పిల్లలు, మా అమ్మహాదా వున్నారు. నిజం చెప్పాలంటే నీవు వచ్చిన అయివారు రోజులకే నేనేమి చేస్తున్నానో యెందుకు చేస్తున్నానో అని మనస్సులో విచారణ ప్రారంభమైంది. ఒక విధమైన విసుగు, విరక్తి కలిగిందని చెప్పితే క్షమించాలి నువ్వు. అన్ని వింతవింత ఉత్తరాలు నీకు యెట్లా రాశానా అని యిప్పుడనిపిస్తున్నది. అసలు మొదటి పరిచయం తరువాతే తనివిదీర నీతో అనుభవించి వుంటే ఈ వ్యామోహం అట్లా పెరిగి ఇట్లా విరిగేదికాదు. కాని ఉద్యోగ కారణంగా అప్పుడు నేననుకున్నప్పుడల్లా మీ డిరు రావడానికి వీలుకాలేదు. కాబట్టి నిన్నేరమ్మని వ్రాశాను. అసలు నా బదిలీఅయ్యింది

మళ్ళీ మా ఊరికి. అప్పుడు నేను పూర్తిగా పిచ్చివాణ్ణిపోయాను.... ఇప్పుడు నన్ను క్షమించు ; నన్ను మరచిపో. నిన్ను నేను మరచిపోతాను. నేను రేపే మా ఊరు వెళ్లాని. అక్కడికి నిన్ను తీసుకెళ్లజాల. ఈ నెల అయిందాకా నీవు యిక్కడ వుండొచ్చు; తరువాత మీపూరు వెళ్ళిపో.... నిన్ను భరించేదానికి డబ్బుగూడా లేదు.”

నేనేమీ అనలేదు. తలవంచుక కూర్చున్నాను. ఆ మనిషి మీద చెప్పరాని విముఖత కలిగింది. “వెళ్ళిపోతాను” అని మాత్రం అనజాలి నాను. రావు ఒక నూరు రూపాయల నోటు యివ్వవస్తే తీసుకోలేదు. ఆ రోజు రావు వెళ్ళిపోయింది మొదలు మళ్ళీ కనపడలేదు. ఇహ ఆయన ఆశ వదలుకున్నాను.... జీవితంపైన.... అసహ్యం కూడా కలిగింది.... “నా తోవ నేను చూసుకుంటాను. నేనెక్కడైనా వెళ్లుతాను నీవు ఊరికి వెళ్ళిపో”మ్మని వీరయ్యకు గట్టిగా చెప్పితే అతడువెళ్లక నన్నుయిక్కడే మళ్ళీ ఆ పాడువృత్తి నడుపుమని బలవంతపెట్టాడు. నేనుమాత్రం ఆవృత్తికి స్వస్తిచెప్పినానని గట్టిగా చెప్పాను వీరయ్యకు. వీరయ్యకు తెలియకుండా మొక్కడికైనా వెళ్ళిపోదామని నిశ్చయించుకున్నాను.

కాని ఈరోజు సాయంత్రం రూముకువచ్చి మీరిట్లావచ్చి హోటల్లో పున్నారనీ అరవై రూపాయలు యివ్వ సిద్ధంగా ఉన్నారనీ నన్ను తీసుక పస్తానని మీకు మాట ఇచ్చాననీకూడా వీరయ్య అన్నాడు. మళ్ళీ నాయొక్క యీ ప్రసంగం ఎత్తినందుకు యింకొకరినైతే తిట్టి వెళ్ళగొట్టివుందును. కాని సావధానంగా వీరయ్యకు నచ్చజెప్పాను. ‘రాను’ అన్నాను. కాని అతడు “నిన్ను సరిగా తెలుసుకోక ఈ పనిచేశాను, యీ ఒక్కమారు మెలాగైనా ఒప్పుకో. తరువాత ఊరికి వెళ్ళిపోతాను. నాయీ ఆఖరుమాట దక్కించు” అని చాలా బ్రతిమాలాడు. నాకు కూడా చేతిలో కొంతడబ్బు

కావాలిగదా ఈ ఊరినుంచి యెక్కడైనా దూరం వెళ్ళడానికి ! వెళ్ళిపోతూ ఆనాడు రావు నూరు రూపాయలు ఇవ్వవస్తే తీసుకోలేదు. కాబట్టి వీరయ్య నాకు చిన్నప్పటినుంచి చేసిన ఉపకారాన్ని తలుచుకుని ఆఖరుసారికని మీ వద్దకి రావడానికి ఒప్పుకున్నాను. నన్నూ వీరయ్యనూ మీరు ఊమించాలి. మీరు నన్ను అపార్థం చేసుకోవద్దు. మీకు నేను బుద్ధి చెప్పవలసిందాన్ని కాను. కాని మీరు కాస్త డబ్బుగల విద్యార్థులయినందుకు మీ డబ్బును ఈ విధంగా పాడుచేయకండి. మీకు డబ్బు అంత యెక్కువగా ఉంటే యేదైనా మంచిపనులకు వినియోగించండి. నాకు ఓ యిరవై రూపాయలు, వీరయ్యకు ఓ పదిరూపాయలు రైలు టిక్కెట్ల కొరకు దానం చేస్తే చాలు....మీలాంటి విద్యార్థులు చాలామంది యేవేవో పార్టీల్లో చేరి పనులు చేస్తూంటే మీరిట్లా మీ కాలాన్ని డబ్బును నాలాంటివారి మీద కర్చు పెట్టడం నాకు విచారం కలిగిస్తున్నది....”

“మా విషయం అట్లా వుంచి మీ కథ కానివ్వండి” అన్నాడు స్వామి. “కథ యింకేమున్నది? వీరయ్య నన్ను వదలడు. యెప్పటికప్పుడే యేదోచెప్పి నన్ను వెంటాడుతాడు. నేను వీరయ్యకు చెప్పకుండా యెక్కడికైనా వెళ్ళిపోతాను. దీనికి మీరు చేతనైతే సహాయం చెయ్యండి.”

“ఎక్కడ వెళ్లుతారు ! మీకు యెన్ని మంచి ఉద్దేశాలున్నా మీ వయసు, మీ అందం మీకొక విఘ్నంగా పరిణమించవచ్చు. మద్రాసు వెళ్ళండి. అక్కడ సేవాసదనంలో నా బంధు వొకామె ఉపాధ్యాయినిగా ఉంది. అక్కడ మీరు చదువుకుంటూనే యేదైనా వృత్తి నేర్చుకోవచ్చు. నే నామెకు ఉత్తరం యిస్తాను, మీరంగీకరిస్తే” అన్నాను నేను.

“అట్లాగే చేస్తే మీకు పుణ్యం వుంటుంది; తప్పకుండా వెడతాను” అంది ప్రేమలత. నేను వెంటనే ఉత్తరం వ్రాసి యిచ్చాను.

శర్మకూడా యింతలో వచ్చాడు సినెమానుంచి. మేము ఆమెను రెండుగంటల బండిలో మద్రాసుకుపంపించడానికి స్టేషనుకు వెళ్లుదామనుకున్నాము. కొంతసేపు మాలో మేము తర్కించుకుని.... “నీపూ మూర్తి, శర్మ ఆమెను తీసుకుని స్టేషనుకు వెళ్ళండి. నేను వీరయ్యకి కాస్త నచ్చజెప్పి అతడికేదో యిచ్చేసి వస్తాను. మన బెడ్డింగులుకూడా కట్టండి. మన ట్రేన్ నాలుగుగంటలకు కాబట్టి ఆమెను పంపించి మన ట్రేన్ లో మనం వెళ్ళిపోదాం” అన్నాడు స్వామి. “ప్రేమలత చెప్పిన హితోక్తి బాగా తలకెక్కిందన్నమాట....” అన్నాను నేను.

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల 1

ఆంధ్ర సోదరులకు అవసర గ్రంథముల నందించు ఆశయముతో బహుధాన్య (౧౯౩౮) సంవత్సరంలో కీ.శే. దేశోద్ధారక, విశ్వదాత, కళా ప్రపూర్ణ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి స్మారక చిహ్నముగా స్థాపింపబడిన ఈ గ్రంథమాలద్వారా లోగా ౧౨ ప్రచురణములు దేశీయుల కందజేసినాము. ఆ రోజుల్లో విజ్ఞానము నిచ్చి, స్వాభిమానమును పురికొల్పి, సత్వర కర్తవ్యమును తెలుపు గ్రంథములను ప్రచురించి దేశభక్తుల యొక్కయు, మేధావంతులయొక్కయు మన్ననలను పొందినాము. పిమ్మట మొత్తము భారతదేశముతోపాటు హైదరాబాదులో యేర్పడిన రాజకీయ అసాధారణ పరిస్థితులలో గ్రంథమాల ౧౯౪౨ లో ఆగిపోయింది. ౧౦ సంవత్సరముల తర్వాత కొంత స్థిమితము కలిగి, తిరిగి గ్రంథ ప్రచురణకు పూనుకొను అవకాశము కలిగింది. గ్రంథమాల స్థాపన కాలములో మాముందుండిన కర్తవ్యము నేటివరకు తీరలేదని భావిస్తున్నాము.

‘మనిషి యే పంథా నవలంబించవలయునో అని ఆలోచించుటకు ముందు వివిధ పంథాలను తెలిసికొనుట ముఖ్యము’. కాబట్టి మేము ప్రచురించు ప్రతి గ్రంథము దేశీయుల ఆకాంక్షలను, హక్కులను, బాధ్యతలను దృష్టియందుంచుకొని, కర్తవ్యములను సూచించునదిగా నుండును.

ఇట్టి మా కృషికి చేయూతనిచ్చి మా ఆశయ సఫలతకు దేశీయులు మమ్ము ప్రోత్సహించెదరని విశ్వసిస్తూ, విజ్ఞులగువారి సర్వసహాయాలపై మాత్రమే ఈ మా వ్యవస్థను నిర్వహించ గలుగుదుమని విన్నవిస్తున్నాము.

పది రూపాయలకు తక్కువకాని విరాళమును మీ నుండి అభ్యర్థిస్తున్నాము. రూపాయకు రెండు అణాల హెచ్చింపు ప్రకారం మీకు గ్రంథాలు క్రమంగా అందించెదము.

3-5-1027

నారాయణగూడ
హైదరాబాదు

}

ఇట్లు విన్నవించు
వట్టికోట అశ్వారూప్యామి
స్థాపకుడు, ప్రకాశకుడు

2

ప్రశంసలు

“ఈ గ్రంథమాలరూపమున తమరు చేయుచున్న ఆంధ్రభాషా సేవ ప్రశంసనీయమై యున్నది.”

—ఆంధ్ర పితామహ శ్రీ మాడపాటి హనుమంతరావు పంతులు

“ఆంధ్రుల విజ్ఞానాభివృద్ధికి శ్రమించునట్టి వీరి గ్రంథమాలను అందరూ ఆదరించి తమ విధిని నెరవేర్చు వలసియుండును”.

—కీ. శే. సురవరము ప్రలాపరెడ్డి

“దేశోద్ధారక గ్రంథమాలను స్థాపించి ఆంధ్రదేశమునకు గొప్ప భాషాసేవ చేసిన దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారిని చిరస్మరణీయులుగా చేసియున్నారు”.

—శ్రీ కొండా వెంకట రంగారెడ్డి

“దేశీయులందరు గ్రంథమాలయొక్క ప్రచురణములను పొంది ఈ కార్యమును జయప్రదముగ నిర్వహించుటలో సహాయపడుదురని ఆశించుచున్నాను.”

—శ్రీ మందుముల రామచంద్రరావు

“ప్రతి పుస్తకము ఆకర్షవంతముగను, ఉపయోగకరముగను ఉన్నది.... మీ గ్రంథమాల ఆంధ్రదేశమున కమూల్యమగు సేవచేయుచున్న దనుటలో నెట్టి యతిశయోక్తిలేదు,”

—శ్రీ అయ్యదేవర కాశేశ్వరరావు

“ప్రజలకు వినోదం కలిగించడంవల్ల గ్రంథమాలను అభివృద్ధి చేసుకొనే దృషి ప్రకాశకులకు లేదు. ‘ప్రజలకు ఈ దినాలలో అత్యావశ్యకమయిన విజ్ఞానం కలిగించాలి’ అన్న దృఢ సంకల్పం ప్రతి ప్రచురణమునందు ప్రస్ఫుటంగా కనబడుతూ ఉంది.”

—కాగడా 10-2-1940

లోగా ప్రచురించినవి

1. హైందవ ధర్మపీఠాలు (హైందవధర్మ పోలీసులు)
—కీ. శే. సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు
2. ప్రాథమిక స్వత్వములు
—కీ. శే. సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు
3. 4. కమార్పాషా జీవితము (రెండు భాగములు)
—శ్రీ ఖండవల్లి బాలేందుశేఖరము
5. ఔంధు సంస్థానము
—శ్రీ పులిగడ్డ వెంకటసుబ్బారావు
6. ప్రజలు - ప్రభుత్వము
—శ్రీ కొంట్లలియో టాల్ స్టాఫ్
7. గ్రంథాలయోద్యమము
—కీ. శే. సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు
8. కాంగ్రెసు - సంస్థానాలు
—శ్రీ భోగరాజు పట్టాభినీతారామయ్య
9. సంస్థాన సమస్యలు
—శ్రీ భోగరాజు పట్టాభినీతారామయ్య
10. 'నా ధారతదేశ యాత్ర'
—హెచ్. ఎన్. బ్రెయిల్స్ ఫర్డ్
11. 12. గాంధీ మహాత్ముడు (రెండు భాగములు)
—'విష్ణుచక్రం'

4 13. జైలులోపల (కథానికలు)

రచయిత : శ్రీ వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి

వెల : ఇవరులకు 0-10-0 సభ్యులకు 0-9-3

“కొత్తజాతికథలు మీరు తెలుగులో సృష్టిస్తున్నారు.....కథలు హృదయవిదారకంగా ఉన్నవి. పడమటి దేశాల్లో ఇట్టి వాఙ్మయసృష్టి సంస్కరణాలకి దారితీసేది. మన దేశంలో ఆలనా పాలనా లేదు.”

— శ్రీ చింతా దీక్షితులు

“యిలాంటి కథావస్తువులు యింతవరకు యెవరూ తీసుకోలేదనే నా అభిప్రాయం. ఈ వస్తునిర్ణయంలోనే మీరు నవ్యమార్గం అనుసరించి, సామాజికంగా చచ్చినవాండ్లతో సమానమని నిర్ణయించబడ్డ చైదీల జీవితాలు ఈ విషసమాజచరిత్రకు స్మృతిచిహ్నాలుగా పనికి వస్తాయని చక్కగా నిరూపించారు.”

— శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు

“జైలుసంస్కర్తలు గ్రహించాల్సిన విషయాలు బలంగా ప్రతిపాదించబడడం గమనార్హం. నేరస్తులు వస్తుతః నేరస్తులుకారు. వారు పరిస్థితులకు లొంగిపోయి నేరస్తులు కావించబడ్డారన్న అభిప్రాయం ప్రతి రచనాకర్తకి ఉండేది.”

— గోలకొండ పత్రిక

“.....ఇవి ఉన్నసమస్యల వాస్తవికతను, మానవ స్వభావములను, పరిస్థితుల సత్యస్వరూపమును అతినహజముగ హృదయంగమముగ తెలుపుచున్నవి, ఇవి రచయితకు గల సంస్కారమును, భావోద్వేగమును వెల్లడించుచున్నవి.”

— సుజాత

“... ..దైనందిన జీవితంలో మనం చూచే సాధారణఘట్టాలనే కథగా తీసుకొని సాధారణం అనుకునేటట్టు గాక ఉత్తమంగా సృష్టించారు.ఆళ్వారుస్వామిగారు తమ జైలు జీవితానుభవంలోంచి కొన్ని అమూల్య విషయాలను ముచ్చటైన పుస్తకంద్వారా అందజేసినందులకు అభినందనీయులు.”

— స్రవంతి

14. నా గొడవ (గేయాలు)

రచయిత : శ్రీ కాళోజీ నారాయణరావు

వెల : ఇతరులకు 1-8-0 సభ్యులకు 1-5-0

“కాళోజీ నిఖిలాంధ్రకవి.....ఆయన తన ఖండకావ్య సంపుటానికి ‘నాగొడవ’ అనిపేరు పెట్టారు....కాని ఇది విశాలజగత్తు ప్రజలందరి గొడవ. ఇది మనం మననం చేసుకోవాల్సిన పుస్తకం. యుద్ధంలో పాల్గొన్న కవులంతా చెల్లాచెదురుగా పారిపోతే లాయీ ఆరగాన్ ఒక్కడే దేశంలోనిలబడి మహావిశ్వాసాన్ని వెల్లడించే గీతాలు వ్రాశాడు. కాళోజీ లాయీ ఆరగాన్ వంటివాడు.”

—శ్రీ శ్రీ

“కాళోజీ కవిత్వం సమాజానికి హెచ్చరిక వంటిది....వేమనకూ ఈయనకూ రేఖామాత్రంగా వ్యత్యాసం ఉందేమో గాని అతను చెప్పడానికి వీలుగానివి కాళోజీ చెప్పంది తప్పలేదు. ఆడంబరంలేని, అలంకారాల ఆరభటిలేని నిసర్గమైన కృతి కాళోజీ కావ్య సంపుటి.....వ్యంగ్యాత్మక విమర్శాయుత హాసగీతికలు రచించి కాళోజీ కవితాజగత్తులో క్రొత్తవిప్లవాన్ని కలిగించాడు.”

—శ్రీ దాశరథి

“ఈ కవి రచనలో అంతటా ఒక విశిష్టమైన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వం సుస్పష్టంగా కనిపిస్తున్నది....కాళోజీవారిపేరు. ‘నాగొడవ’ పఠిస్తున్నప్పుడు మనమొక్క వినుతనమైన అనుభూతి ప్రపంచములోకి వెళ్ళిపోతాము..... ఈయనలోగల సత్యాన్వేషణదృష్టి సంకుచితమైన రాజకీయ నినాదాలకు తాత్కాలికమైన అలజడులకు అతీతమైన కాలావధులనుదాటి నినూక్తి

ధోరణిలో వినబడుతుంటుంది. నేటికాలపు కవితాపరిణతి అవగాహన చేసుకోదలచిన భావుకులందరు తప్పకుండా చదువ వలసిన ఖండకావ్య సంపుటి.”

—ధారతి

“..... ఈ సంపుటిలో ప్రతి గీతం ఒక పరమ సత్యం. ఆ “సత్యం”కల్పనా కథలకంటే చిత్రమైంది కామా ? తెలంగాణా ప్రజల కన్నీటిలో ఎన్నెన్నికలలు కలవో చూడతలచినవారికి కాళోజీగారి ‘నాగొడవ’ కనువిప్పు.”

—కిన్నెర

15. ఉదయ ఘంటలు

(56 అఖిలాంధ్రకవుల గేయసంపుటి)

వెల : ఇతరులకు 2-4-0 సభ్యులకు 1-15-6

“..... ఈ సంకలనంలో ఇంతకు పూర్వం అజ్ఞాతంగా ఉండి పోయిన ఉత్తమ ఖండకృతులెన్నో సేకరించి ప్రకటించారు. పేరుపొందిన రచయితల రచనలలోనించికూడా ఈలాంటి కృతులే సేకరించడంవల్ల ఈ సంకలనాని కీవిషయంలో ఒక ప్రత్యేకత వచ్చింది. ఇది ఆధునిక కవితాభిమాను లందరు తప్పకుండా పరిశీలింప వలసిన సంపుటి.”

—ఆంధ్ర పత్రిక

“ఇప్పుడు ఆంధ్ర దేశంలో అనేక తరహాల కవిత్వం ఆవిర్భవించిస్తున్నప్పటికీ అందులో ప్రధాన ప్రవాహం అభ్యుదయ సాహిత్యం. దీనికికారణం దినదిన ప్రవర్ధమానమౌతున్న సామాజిక చైతన్యమూ, ప్రజాజీవితమూ దీనిలో వెల్లివిరియడమే. ఇలాగ వెల్లివిరిసిన అఖిలాంధ్ర

కవులగీతికా సంపుటి “ఉదయఘంటలు.” అనేకకవుల చక్కని గీతాలు యిందులో ప్రచురితమైనాయి.సంపాదకుల, ప్రచురణ కర్తల కృషి కొనియాడతగింది.”

—విశాలాంధ్ర

“.....నవ్యకవిత్వోద్యమంలో పాల్గొన్న వారి రచనలను ఏర్పి కూర్చి,ఒక్క సంపుటిలో అందించినందుకు అభినందనీయులు.ఆధునిక ఆంధ్ర రచనావిధానంలో వచ్చిన మార్పుయొక్క సమగ్ర స్వరూపాన్ని తెలిసికోవాలంటే ఈ గ్రంథం చాలావరకు సహాయ పడుతుంది.”

—బృందావని

“.....సానలుతీరి పక్షపక్షైన రంగురంగుల రోచిస్సులు విరజిమ్మే మణిలా కలరవాలను కురిపిస్తూ, వంపువంపునా కర్పూరకాంతులీనే కపోత కంఠంలా, వివిధ సౌరభాలను, వెలార్చే కదంబ ప్రసూనమాలలా, రంగు, రుచి, వాసనల. సౌరుతీరులు గల అపురూపపు “ఉదయఘంటలు” నిదాదతరంగాలు అనవరతం మనశ్రవణ మనోమస్థిష్క ఫలకాలను తాకుతూనే వుంటాయనడం అత్యుక్తికాదు.”

—ఆంధ్ర ప్రభ

“ఈ సంకలనంలో యావదాంధ్ర కవులు సమిష్టిగా ఏకముఖాన మనకు మేర్కొలుపు పాడుతున్నారు. ఇవి ఉదయ ఘంటలుఇవి హృదయ ఘంటలు.....మనకావ్య సాహిత్యంలోని విశిష్టభాగాలతో ఒక్క “తెలుగు ఎంథాలజీ” కూడా రాలేదని నిరుత్సాహపడుతున్న ఈనాడు కనీసం గేయసాహిత్యంలోని మచ్చు రచనలతోనైనా ఈసంపుటి వెలువడడం ఆంధ్ర సాహిత్యానికి ఒక అభ్యుదయమేనని దీనిని పరిశీలించిన వారు అంగీకరించుతారు.”

—ప్రవంతి

“..... కేవలము జీవితోత్సాహమూ, సౌందర్య సంపన్నమూ మాత్రముగాక, పీడితసోదరబాధానుకంపనమూ, నిత్యనూతన చైతన్య కల్పిత చిత్రసృష్టి..... “ఉదయ ఘంటలు” దారిలోనే మోగుతాయి. ఈ సంపుటము నిండా బ్రతికివున్న వ్యావహారికంలోనే తళుక్కు మన్నాయి భావాలు. భావవిప్లవానికి “ఉదయ ఘంటలు”లో ఆట విడుపు. “మాడుపొట్టతోడ నీవు గాడిద చాకిరి చేయగ తోకవూపి, మూతి నాకు తుచ్చులకే వై భవాలు.”

—అనీ పుట్టకీట్లుకదిల్చే భావాలు “ఉదయఘంటలు”లో ఎన్నైనాకలవు.”

—కిన్నెర

“ఈ ఆధునిక ఖండకావ్య సంపుటి పురోగమిస్తున్న నవ్యాంధ్ర సాహిత్య పోకడలను ప్రస్ఫుటింప జేస్తున్నది. ఇందులో..... దేశీయ సాంఘిక సమస్యలు, ఆర్థికసమస్యా లోపాలు, ప్రపంచ క్లిష్టపరిస్థితులు, పీడితమానవ సంఘటనలను యితీవృత్తముగాగలవి. చక్కని ముద్రణ, తయారీలతో ఆకర్షణీయంగా తయారైన యీ గ్రంథము ముద్దులు మూటగట్టుచు ఉత్సాహానందముల ప్రేరేపించుచున్నది.”

—గృహలక్ష్మి

ఈ సంవత్సరం—చిరకాలంతర్వాత కవితా సంపుటాలు వచ్చాయి. అందులో ఉత్తమమైనది వేసినగౌరవం తెలంగాణావారికే దక్కింది. అఖిలాంధ్ర కవుల రచనలతో కూడిన “ఉదయ ఘంటలు” ఒక గొప్ప కృషి అని చెప్పకతీరదు.”

—శ్రీవాల్మీక

16. ప్రజల మనిషి (తెలంగాణా నవల)

రచన : శ్రీ వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి

వెల : ఇతరులకు రు. 2-8-0 సభ్యులకు రు. 2-3-0

“1938 కి పూర్వమున్న తెలంగాణా గ్రామ జీవితంలోని వేర్వేరు వర్గాలను, వ్యక్తులను వారి సమస్యలను, జీవిత విధానాన్ని ఆళ్వారుస్వామి గారు కళ్ళకు కట్టినట్లు చిత్రించి కృతకృత్యులైనారు.....తెలంగాణా ప్రజా జీవితాన్ని కళ్ళకు గట్టినట్లు వర్ణించే నవలలు బహుకొద్ది. వానిలో యిది నిస్సందేహంగా ప్రధాన స్థాన మాక్రమిస్తుంది.”

— విశాలాంధ్ర.

“....ఈనాడు ప్రజాస్వామ్యం, స్వాతంత్ర్యం, జాతీయత స్వేచ్ఛగా అనుభవిస్తున్న ప్రజలకి ఆనాడు తెలంగాణా ప్రజలు పడిన బాధలు తెలియవు. ఈ నవల చదివితేమాత్రం ప్రతిపుటలోను తెలంగాణా హృదయం స్పందిస్తూ ఉన్నట్లు, భరించిన అవమానాల పరంపరతో పరాజయం పొందినాగాని పట్టుదలతో నిలచిన ప్రజలమనిషి పలుకరిస్తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. “ప్రజల మనిషి” తెలుగు సాహిత్యంలో ఉత్తమశ్రేణికి చెంద తగిన మరొకనవల.”

— “శ్రీవాత్సవ” తెలుగు స్వతంత్ర.

“ఈ కథ పనికట్టుకు అల్లినట్లు ఎక్కడా అనిపించదు. నలిగి పోయిన రైతుల పాలేళ్ళ బాగోగులు వాళ్ళభాషలోనే, వాళ్ళచేతనే రచయిత చెప్పించాడు. దీనివల్ల వాస్తవికత చక్కగా పోషించబడింది..... మితిమీరిన భావోద్వేగాన్ని చూపించడానికికూడా రచయిత ప్రయత్నించ లేదు. కృత్రిమ సన్నివేశాలున్న సృష్టించ లేదు.”

— ఆంధ్ర పత్రిక.

“తెలంగాణా మనగుండెకాయ. రాజకీయంగా ఆ ప్రాంతపు కోటి మంది మన సోదరులు విడిగావున్న మన కండలో కండ, రక్తంలో రక్తం. కాని పెక్కు కారణాలవల్ల మన ఈ కండల సంగతి మనం తెలుసుకోలేక పోతున్నాం. ఈ ఆత్మబోధ కలిగించి తెలంగాణా తీరు తియ్యాలను సమగ్రంగా మన కట్టెదుట పెట్టే ఉత్తమ నవల “ప్రజల మనిషి”.... తెలంగాణా విమోచనోద్యమంలోని అనేక ఘట్టాలు ఈ నవలలో చక్కగా వివరించ బడినవి. తెలంగాణా నిత్యజీవితానికి మచ్చు తునకలైన పాత్రలు యిందులో కలవు ... అస్వతంత్ర తెలంగాణా సంఘ జీవితాన్ని ప్రతిబింబింపచేసిన ఈ ఉద్గ్రంథం ప్రతి గృహాన్ని, గ్రంథాల యాన్ని అలంకరించ గలదు.”

—ఆంధ్ర ప్రభ.

“అందరికీ అభిరుచి కలిగించేటట్టు రాజకీయ వాతావరణంలో నవల వ్రాయడం అంత సులభం కాదు.... రాజకీయాలగురించి వ్రాస్తూ ఉన్నప్పటికి ఏ పక్షాన్నీ బలపరచకుండా ఆయాసంస్థల వైఖరులు తేటపరుస్తూ కథ వ్రాయడం కష్టం. ఈ నవల రచించిన వారు కష్టసాధ్యమైన ఈ పనిని జయప్రదంగా నిర్వహించారు.... తెలుగు సాహిత్యంలో కలకాలం నిలిచే నవల వ్రాసిన కొద్దిమందిలో—ఆళ్వారుస్వామిగారికరైనారు. ఈ నవల చదవలసిన విధి ప్రతి సాహిత్య ప్రియుడి మీదను ఉన్నది.”

—స్రవంతి.

“నేటి హైదరాబాదు చరిత్ర వెనుక పుటలు తిరుగవేస్తే హృదయ విదారకమైన ఎన్నో సంఘటనలు గోచరమౌతాయి. చరిత్రలో నువర్ణాక్షరాలతో లిఖించ వలసిన ‘ప్రజల మనుషులైన వ్యక్తులు ఎందరో గోచరమవుతారు. ‘ప్రజల మనిషి’ అనే యీ నవల ఆ పరిస్థితులనూ, ఆ వ్యక్తులనూ, వారి చర్యలనూ, చాలా యథార్థంగా, హృదయంగమంగా చిత్రించిన ఉత్తమశ్రేణి సాహిత్య సృష్టి.... చెత్త శృంగారానికిగాని, స్టంటులకు

గాని తావీయక యథార్థవిషయాలను ఆధారంగా తీసుకొని ప్రబోధాత్మక మైన చక్కని నవలను సృష్టించిన శ్రీ వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామిగారు నిజంగా అభివందనీయులు.”

—గుండుసూది..

17. సెలయేరు (జానపద గేయ సంపుటి)

సేకరణ : శ్రీ నేదునూరి గంగాధరం

వెల : ఇతరులకు రు. 1-12-0 సభ్యులకు 1-8-6

“జానపద వాఙ్మయ సేకరణకై అధికముగా కృషిచేయుచున్న వారిలో శ్రీ నేదునూరి గంగాధరంగారు ముఖ్యులు. వీరు వాదాపు ముప్పది సంవత్సరములనుండి చేసిన కృషి ఫలితమే ఈ గ్రంథ మనిన దీని విలువనుగూర్చి చెప్పుట చాలును. తెలుగు దేశపు హృదయాన్ని, దాని మాధుర్యాన్ని చవిచూడ దలచిన ఈ సెలయేరు చాలును. ఇది ఏడుపాయలుగా సప్తరుచుల నీనుచున్నది. ఇందలి తీయతీయ తేనెల ఒలుకు పాటల భావ సంపద ఇచ్చు వినోద, విజ్ఞానము ప్రత్యేకముగా పేర్కొన వలసిన పని లేదు....గ్రంథాలయము మొదలగు సంస్థలేగాక ఇది ఇంటింటా వెలయ వలసిన గ్రంథము.”

—గోలకొండ పత్రిక.

“....ఈ జానపద సాహిత్యం ఆంధ్రావళికి చేకూర్చి, అందించడానికి బద్ధకంకణులలో శ్రీ నేదునూరి గంగాధరంగారు ‘కనిష్ఠికాధిష్ఠితులు’. వీరు సేకరించిన అపార గేయ సంపదలో కొంతను....జాల, త్రీ, ఉత్సవ, భక్తి, గృహసేవ, శృంగార, పాటకజన సారస్వతాలనే ఏడుపాయల ‘సెలయేరు’గా అందించి ప్రశంసనీయతను పొందారు.... సుందర జానపద నృత్య ముఖచిత్రంలో మరికొన్ని చిత్రాలతో అందాలు

పొర్లిపారే ఈ 'సెలయేరు'కు శ్రీ బి. రామరాజుగారు జానపద సాహిత్య చరిత్రను రేఖామాత్రంగా చిత్రించే సంపాదకీయంతో దారిచూపినారు.....ప్రతి సహృదయుడూ, ప్రజావాదీ, ప్రతి ఆంధ్రుడు, తాగి, తనిసి, తలకుపోసుకోవలసిన సెలయేరిది."

—ఆంధ్ర ప్రభ.

"శ్రీ నేదునూరి గంగాధరంగారు సుమా రిరువై ఏళ్ళనించి జానపద గేయాలు సేకరిస్తున్నారు....వీరి జీవితశక్తి యావత్తు ఈ పాటల సేకరణకే ధారపోశారు....గేయసంకలనంలో....రత్నాలవంటి జానపద గేయాలెన్నెన్నో కనిపిస్తున్నాయి, శ్రీ బి. రామరాజుగారు వ్రాసిన ప్రవేశిక జానపదగేయ సారస్వతాభిమాను లందరు తప్పక పరిశీలించ దగినది."

—ఆంధ్ర పత్రిక.

"తెలుగుదేశం వివిధ ప్రాంతాలలో విస్తరించి వున్న జానపద గేయాలను సేకరించడానికి ఆధునిక కాలంలో చాలామంది రసజ్ఞులు తీవ్ర కృషి చేస్తున్నారు. అట్టివారిలో శ్రీ గంగాధరంగారు అగ్రస్థానం వహిస్తారని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు. జానపద సంకలన వారికి రవస్సు వంటిది....వీరి సేకరణలో జానపద గేయాలను ఏరి శీర్షికల క్రింద విభజించి హైదరాబాదులోని దేశోద్ధారక గ్రంథమాలవారు ప్రకటించారు....యింత కృషిచేసిన శ్రీ గంగాధరంగారున్నూ యింతమాత్రమైనా జానపద సాహిత్యాన్ని గ్రంథరూపంగా పాఠకలోకానికి అందిచ్చిన దేశోద్ధారక గ్రంథమాల వారున్నూ మిక్కిలి అభినందనీయులు."

—కృష్ణాపత్రిక.

"ఎంతో కష్టపడి, గంగాధరంగారు సేకరించిన ఈ పాటలలో ఏడు విభాగాలున్నాయి....ముఖ్యంగా గృహజీవన సారస్వతం, అత్త

మామలు, బావవదినెలు, మరదలు మొదలైనవారి మధ్య జరిగే పరియాచకాలను, హాస్యాన్ని వర్ణించే పాటలు విస్తారంగా ఉన్నాయి....”

—విశాలాంధ్ర.

“శ్రీ నేదునూరివారు సుమారు పాతిక సంవత్సరాలనించీ మన జానపద గేయాలు సేకరిస్తున్నారు. వీరి కృషి దేవేంద్ర సత్యార్థి మొదలైన ప్రముఖ గేయ సంకలన కర్తల ప్రశంస లందుకొన్నది....ఆయా విభాగాలలో వీరు ప్రచురించిన గేయాలలో స్వచ్ఛమైన జానపద ధోరణి జాలువారు తున్నది....మొత్తంమీద ఈ గేయసంపుటిలో స్త్రీల సారస్వతంలో సర్వోత్తమమైన గేయాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఈ గేయసంపుటికి శ్రీ బి. రామ రాజుగారు వ్రాసిన ఉపోద్ఘాతం చక్కగా ఉంది. ఇది గేయ సారస్వతాభిమానులందరు తప్పక పరిశీలింపదగినది.”

—భారతి.

“....చిరకాలంనుండి వేలకొలది పాటలూ, కథలూ, అవీ సేకరించిన నేదునూరి గంగాధరంగారి కృషికి గ్రంథరూపంబిస్తూ బి. రామ రాజుగారు చక్కని సంపాదకీయం వ్రాశారు....ఈ సెలయేరు....యేడు పాయలుగా ప్రవహించింది. ఒక్కొక్క శాఖలోని ఒక్కొక్కపాట ఒక్కొక్క వజ్రపు తునక.”

—“శ్రీవాత్సవ” తెలుగుస్వతంత్ర..

“ఏదేశపు సాంఘిక జీవితాన్ని సమగ్రంగా తెలుసుకోవాలన్న ఆ దేశపు జానపద సాహిత్యం అవలోడన చెయ్యాలి....ఆంధ్ర జానపద సాహిత్యం అపారమైనది. దీనిలో ప్రత్యేకకృషి చేసిన పండితులు శ్రీ నేదునూరి గంగాధరంగారు....ఏడు విభాగాలుగా జానపద గేయాలు ప్రోటికరింపబడ్డాయి. ఇలాంటి ఉత్తమ గ్రంథాన్ని వెలువరించిన ప్రచురణ

కర్తలు అభినందనార్హులు. ప్రతి ఆంధ్రుడూ కొని చదవడమే గాక—
పాడుకోవలసిన పాటల గ్రంథం యిది.”

—ప్రజామత.

“....ఇందలి పాటలు ప్రతియొక్కటి సహజంగా సామాన్య ప్రజా
నీకం పాడుకొంటున్నవి.....ఈ గేయాల సేకరణలో జరిపిన కృషి
ప్రశంసనీయము. ఇందలి చిత్రాలు ప్రత్యేక ఆకర్షణ.”

—గృహలక్ష్మి.

18. జీవన రంగం (15 ఏకాంక దృశ్యనాటికలు)

(15 గురు రచయితలు - 2 భాగాలు)

వెల : ఇతరులకు రు. 3-8-0 సభ్యులకు రు. 3-1-0

“....వివిధ రచయితల ఏకాంక నాటికలు జీవన రంగం అనే
పేరున రెండు సంపుటాలుగా ప్రచురించారు. పదిహేనుమంది రచయితలు
నాటికా రచనలో కనబరచిన వైవిధ్యం చదువుకోవడానికే కాక, ప్రదర్శన
లకుకూడా యోగ్యంగా ఉంది. ఈ రచయితల్లో తెలంగాణాలో యీనాడు
గద్య, పద్య రచనల్లో ప్రసిద్ధులయిన ప్రముఖు లందరూ ఉన్నారు.”

—“శ్రీ వాత్సవ” తెలుగు స్వతంత్ర.

“దేశోద్ధారక గ్రంథమాలవారు తెలంగాణా యువకుల రచనలను
ఆంధ్ర సారస్వత లోకానికి పరిచయము చేయడానికి ఉద్దేశించిన పుస్తకాలు
యివియని తెలుస్తున్నది. ఇది సంతోషకరమగు విషయము.”

—గోలకొండ పత్రిక.

“ఉత్తమ గ్రంథాలను ప్రచురించి సాహితీకి, పాఠకులకూగూడా
సేవచేస్తున్న ఈ ప్రచురణ సంస్థవారు....వివిధ రచయితల రచనలను

సంపుటికరించి ప్రకటించడంలో ప్రత్యేకత గడించారు.... ఒక్కొక్క నాటిక ఒక్కొక్క ప్రత్యేకతను తెలుపుతున్నది.”

—ప్రజామత.

“ప్రజల మనిషి”, “ఉదయ ఘంటలు” వంటి ప్రయోజనాత్మక మైన గ్రంథాలు ప్రచురించిన దేశోద్ధారక గ్రంథమాలవారు ఈసారి నాటిక ప్రచురణలో కొత్త పోకడలు త్రొక్కిారు.... ఈ ఏకాంకికలన్నీ ప్రజల ఆకాంక్షలను, హక్కులను, బాధ్యతలను వ్యక్తీకరిస్తున్నాయి. ఇతి త్తంలో, రచనా రీతులలో వైవిధ్యం ఉండేటట్లు చక్కటి వాటిని శాశకులు ఎన్నుకొన్నారు.”

—ఆంధ్ర ప్రభ

“....నాటిక లన్నీ ప్రత్యేక ప్రయోజనాలకోసం వ్రాసినవి. రంగస్థలం న రక్తికట్టాయి, ఏకాంక దృశ్యకావ్యాల అవసరం ఎంతైనా ఉన్న ఈ కాలంలో ఇది ప్రజాదరణ పొందగలదని ఆశించవచ్చును.

..... ఈ నాటికలన్నీ సంపుటలుగా వెలువడిన కారణంచేత తెలుగునాట ఈనాడు దినదిన ప్రవర్థమానమవుతున్న నాటక కళా ప్రోత్సా హానికి తోడ్పడుతున్నాయి. వివిధ కళాశాలలు, యువజన సంఘాలు, సారస్వత సమితులూ, అమెచ్యూర్ నాటికలు ప్రదర్శించాలని కుతూహలం కనపరుస్తున్నాయి. కాని వాటికి తగిన మంచి నాటికలు సేకరించ లేక పోతున్నాయి. ఈ కొరత తీర్చడానికి “జీవన రంగం” వంటి నాటికా సంపుటలు ఎన్నివచ్చినా స్వాగత మీయవలసిందే.”

—స్రవంతి.

“....వివిధ వృత్తులలోనుండి సాహిత్య కృషి చేయుచున్న యువ రచయితల నాటికలను రెండు సంపుటలలో ప్రచురించటం ప్రశంసార్హ మైన విషయం.... నేటి ఆర్థిక, సాంఘిక సమస్యలెన్నో ఈ నాటకాలలో

చిత్రించబడినాయి....వివిధ సామాజిక సమస్యల వెలువరిస్తూ వివిధ రచనా రీతులను తెల్పుతూ, పలు నవయువక రచయితలను ఆంధ్ర దేశానికి ఎరుకచేసిన దేశోద్ధారక గ్రంథమాలవారి కృషి అభినందనీయము.”

—కృష్ణాపత్రిక

రాచోవు ప్రచురణలు

1. ఆందోళన (ప్రధాన రాజకీయ ప్రణాళికలు)
2. కూర్చిన ముత్యాలు (ప్రముఖుల ప్రవచనాలు)
3. శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తిగారి రచనలు
4. శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావుగారి కథలు, నాటికలు
5. తెలంగాణా కవిమిత్రులు
6. గంగు (నవల)
7. అఖిల భారత తస్కర మహాసభ
8. నాలోనేను
9. ప్రాచీన తెలంగాణా
(రాజకీయ, చారిత్రక, అర్థిక, సాంఘిక పరిస్థితులు)
10. విజ్ఞాన శాస్త్రము
11. తరంగాలు
12. స్త్రీలు—సమాజము
13. బుచ్చిపాపలు (కథలు)
14. భారతీయ కళావికాసము
15. సామెతకథలు

17

నూతన ప్రచురణలు

	సభ్యులకు తగ్గింపు @ 12½%	ఇతరులకు
13. జైలులోపల (కథానికలు) — శ్రీ వట్టికోట ఆర్కాదుస్వామి	0 9 3	0 10 0
14. నా గొడవ (గేయాలు) — శ్రీ కాళోజి నారాయణరావు	1 5 0	1 8 0
15. ఉదయఘంటలు (గేయాలు) — 56 అభిలాంధ్రకవులు	1 15 6	2 4 0
16. ప్రజల మనిషి (నవల) — శ్రీ వట్టికోట ఆర్కాదుస్వామి	2 3 0	2 8 0
18. నెలయేరు (జానపద గేయాలు) — శ్రీ నేదునూరి గంగాధరం సేకరణ.	1 8 6	1 12 0
17, 19. జీవనరంగం (ఏకాంక దృశ్య నాటికలు 2 భాగాలు)	3 1 0	3 8 0
20. ప్రజలు - ప్రభుత్వం — కౌంట్ లియో టాల్ స్టాయ్	1 1 6	1 4 0
21. పునర్నవం (గేయాలు) — శ్రీ దాశరథి	1 3 6	1 6 0
22. పరిసరాలు (మొదటి భాగము) — 17 గురి రచయితల 17 కథలు	1 8 6	1 12 0

త్వరలో

1. పరిసరాలు (కథానికలు, రెండవ భాగము)
2. శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు గేయాలు
3. అఖిలభారత తస్కర మహాసభ (సభాచర్యలు)
4. పద్య సంకలనం

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల

3-5-1027 నారాయణగూడ, హైదరాబాదు.

మనసు ఫౌండేషన్

పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	RSK0117226
పుస్తకం పేరు	పరిశీలనలు
తారీఖు	8-6-23
ముందు అట్ట	ఉంది
వెనుక అట్ట	ఉంది
మొత్తం పేజీలు	201
పెద్ద సైజు పేజీలు	లేవు
ఖాళీ పేజీలు	17
లేని పేజీలు	లేవు
తయారు చేసినది	Hanna Rohith
పేజీలు విడదీసినది	Seetha
స్కాన్ చేసినది	Seetha
పరిశీలించినది	Seetha
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యనివి	
తప్పులు	
పరిశీలించినది	